

YÖNETİM BAKIŞ AÇISIYLA
**TARİHİ
ANLAMAK**

EMRİHAN AYDIN

Yönetim bakış açısıyla

Tarihi Anlamak

Bugünü anlamak ve yarını inşa etmek için...

Emelhan A. D. N.

Ankara, 2025

ISBN Numarası: 978-605-83606-4-8

Bu kitapta yer alan yazı, fotoğraf ve sair içeriklerin, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kısmen ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlanması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün tüm hakları saklıdır.

Devleti yaşatmak için bedel ödeyenlere...

Oku,
Kendini geliştir.
Unutma!
Kimse senin için senin kadar savaşmaz.
Oku.
Doğru kapıyı bulduğunda çalacak yüzün,
çaldığın kapı açıldığında da
edecek kelâmın olsun.
Ve unutma!
Çalmadığın hiçbir kapı açılmaz.

Emelhan AGDIN

Biyografi

Lisans eğitimini Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü'nde tamamladı. Üniversite eğitimi sırasında başladığı profesyonel iş hayatında insan kaynakları, yayıncılık, danışmanlık ve eğitim sektörlerinde editör, koordinatör ve yönetici olarak çalıştı.

İş hayatına yönelik yazmış olduğu makaleler ve denemeler, ulusal dergi ve internet sitelerinde yayınlandı ve kısa sürede geniş bir okuyucu kitlesi tarafından ilgiyle takip edilen yazarlardan biri oldu.

Profesyonel iş hayatı boyunca çeşitli kurum ve üniversitede kurumsal gelişim, kişisel gelişim, pazarlama, kariyer yönetimi ve örgütsel yönetim gibi konularda binlerce kişiye eğitim verdi.

Vatani görevinin ardından 2008 yılında kişisel ve kurumsal gelişim alanlarında danışmanlık, eğitim, araştırma ve belgelendirme faaliyet gösteren Tome Bilgi Holdingi' ni kurdu. "Ağız ve Diş Sağlığı Sektöründe Kurumsallaşma" ve "Sivil Toplum Örgütlerinde Kurumsallaşma, Gelişim ve Proje Üretimi" alanlarında niş çalışmalar yaptı.

2005 yılından itibaren akademik çalışmalar yapan AYDIN, 2010 yılında Namık Kemal Üniversitesi'nde misafir öğretim görevlisi olarak çeşitli dersler verdi.

2011 genel seçiminde siyasal iletişim konusunda çalışmalar yaparak milletvekili aday danışmanlığı yaptı. Seçimler sonunda "Milletvekili Danışmanı" olarak siyasal iletişim ve sosyal medya alanlarında başarılı çalışmalarda bulundu. Sosyal medyada yürüttüğü siyasal iletişim çalışmaları sektörünün ilklerinden oldu.

Sosyal alanlarda da aktif olan AYDIN 2013 yılında, uzun yıllar çeşitli kademelerde görev aldığı, Çorlu İş Adamları ve Sanayicileri Derneği'nde 10. dönem Yönetim Kurulu Başkanlığı yaptı. Derneğin üyesi olduğu ve o dönemde 141 sanayici ve iş adamları derneğinden oluşan TÜRKONFED çatısı altında 30 yaş altındaki ilk ve tek yönetim başkanı olarak, "yerelde etkin genelde yetkin" vizyonu ile yaptığı yerel, ulusal ve uluslararası başarılı projelerle adından sıkça söz ettirdi. Ayrıca çeşitli bakanlıklar, ulusal, uluslararası kurum ve kuruluşlar ile kamuoyunda ses getiren ve takdir toplayan projeler yürüttü.

2014 yılında Tome Bilgi Holdingi çatısı altında faaliyet gösteren Tome Yönetim Danışmanlığı A.Ş.'nin merkezini Ankara'ya taşıyarak; İstanbul merkezli ulusal çalışmalar stratejisinden, Başkent merkezli uluslararası çalışma stratejisine geçti.

2018 yılında, kamu sektörünün kurumsallaşmasına yönelik çalışmalar yapmak üzere Enigma Yönetim Danışmanlığı Ltd. Şti. şirketini kurdu.

2020 yılında, tüm dünyada etkisini gösteren ve iş dünyasının dinamiklerini kökten değiştiren "pandemi dönemi" ve sonrasında Türk şirketlerinin dünya ile ticari faaliyetlerini arttırması amacıyla BA Destek Hizmetleri Danışmanlık A.Ş. şirketini kurdu.

Üçüncü şirketin de kurulmasıyla birlikte grup şirketi organizasyonu kapsamında “AEN Şirketler Grubu” nu kurdu. Çalışmalarını AEN Şirketler Grubunda Kurucu/Başkan olarak sürdürmektedir.

2017-2020 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı’nda danışmanlık yaptı. Bu sürede yerel yönetimler, tarım, profesyonel çiftçilik, tarım 4.0, yerel yönetim 4.0, eğitim, millet bahçeleri ve dış politika alanlarında çalışmalar yürüttü. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü Dış Danışma Kurulu’nda görev aldı.

2024 yılından itibaren serbest danışmanlık yapmaktadır. Ayrıca Satın alma ve Tedarik Yönetimi Meslek Odası Derneği (TÜSMOD)’ da Başkan danışman olarak görev almaktadır.

2002’ den bu yana Dünya gazetesi, CEO’s, Kişisel Gelişim gibi çeşitli gazete, dergi, sektörel dergi ve internet platformlarında makaleleri yayımlanan AYDIN’ ın; “İş(inin) İnsanının Başucu Kitabı”, “Üniversitelinin Başucu Kitabı”, “Özel ve Kamu Sektöründe Kurumsal Yönetim Modeli”, “Pandemi sonrasında Türkiye”, “Yüklem” ve “Merkez Anadolu Devlet Yönetimi Sistemi” adıyla yayımlanmış kitap; “Yeni Dünya 5.0”, “Devlet Yönetimi Üzerine”, “Aforizmalar”, “Kaht Açmazı”, “Devlet Yönetiminde Liyakat” ve “Yönetim Bakış Açısıyla Tarihi Anlamak” adıyla yayınlanmış e-kitapları bulunmaktadır.

--

Çalışma Alanları:

- Devlet Yönetimi
- Dünya ve gelecek
- İletişim
- İş Dünyası
- Kamu Yönetimi
- Kariyer Yönetimi
- Kişisel Gelişim
- Kurumsal Gelişim
- Sivil Toplum
- Siyasal Yönetim
- Tarımsal yönetim
- Tarih
- Yerel Yönetimler
- Yönetim Tarihi
- Yönetim ve Organizasyon

E-Kitaplar:

- Yeni Dünya 5.0
- Devlet Yönetimi Üzerine
- Aforizmalar

- Kaht Açmazı
- Devlet Yönetiminde Liyakat
- Yönetim Bakış Açısıyla Tarihi Anlamak

Yayımlanan Kitapları:

- Merkez Anadolu Devlet Yönetimi Sistemi
- Yüklemler
- Pandemi Sonrasında Türkiye
- Kamu ve Özel Sektörde Kurumsal Yönetim Modeli
- Üniversitenin Başucu Kitabı
- İş(inin) Adamının Başucu Kitabı

Çalışmaları:

- Yeni Dünya 5.0
- Devlet Yönetimi Hiyerarşi Piramidi
- Gerilla Organizasyonlar
- Kamu Kurumlarının Yaşamsal İhtiyaç Hiyerarşisi: BA Piramidi
- Kamu Kurumsallaşma 2.0
- Şirketlerin Yaşamsal İhtiyaç Hiyerarşisi: Tome Piramidi
- Devlet Yönetiminde Örgütsel Tükenmişlik: KAHT Açmazı

Tanımlamalar:

- Bileşik Güç 5.0
- Bilgi 5.0
- Bürokrasi 5.0
- Denetim 5.0
- Devlet Akli 5.0
- Devlet Yönetimi 5.0
- Eğitim 5.0
- Ekonomi 5.0
- Enformasyon 5.0
- Finansman 5.0
- Gelişim 5.0
- Göç 5.0
- İç Cephe 5.0
- İ.K. 5.0
- İletişim 5.0
- İstihbarat 5.0

- İş Dünyası 5.0
- Kurumsallaşma 5.0
- Liderlik 5.0
- Liyakat 5.0
- Lobicilik 5.0
- Merkeziyetçilik 5.0
- Özel Sektör 5.0
- Sağlık 5.0
- Savaş 5.0
- Siber Güç 5.0
- Sivil Toplum 5.0
- Siyaset 5.0
- Süper Güç 5.0
- Sürdürülebilirlik 5.0
- Tarım 5.0
- Tarih 5.0
- Teknokrasi 5.0
- Teknoloji 5.0
- Toplum 5.0
- Turizm 5.0
- Ulusal Denetim Kurumu 5.0
- Üretim 5.0
- Yalın Bürokrasi 5.0
- Yeni Dünya 5.0
- Yerel Yönetim 5.0
- Yönetici 5.0
- Yönetim 5.0
- Denetim 4.0
- Devlet 4.0
- Ekonomi 4.0
- Fonksiyonel Şehirler
- İ.K. 4.0
- İstihbarat 4.0
- Liyakat 4.0
- Merkezileşen Ulus Devlet
- Milli Markalaşma Vizyonu
- Organizasyonlarda Kasti Körlük
- Para 4.0
- Sivil Toplum 4.0
- Siyaset 4.0
- Süper Güç 4.0
- Tarım 4.0 ve Profesyonel Çiftçilik

- Tekerrür Liderlik
- Ülke Bileşik Gücü
- Üretim 4.0
- Yalın Bürokrasi 4.0
- Yerel Yönetim 4.0
- Yönetim 4.0
- Yönetim Miyopluğu ve Körlüğü
- Örgütsel Davranışta Rol Uyumsuzluğu

Geliştirdiği Politikalar:

- Doğayla Uyum ve İklimsel Değişim Politikası
- Ekonomik Kalkınma Politikası
- Göç Politikası
- Kamuda Liyakat Esaslı Yeniden Teşkilatlanma Politikası
- Kentsel Dönüşüm Politikası
- Kıtılık Politikası
- Tersine Göç Politikası
- Toplumsal Uzlaş ve Milli Birlik Politikası

Geliştirdiği Modeller:

- Denetimli Kuvvetler Ayrılığı İlkesi
- Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Ulusal Denetim Modeli
- Dengeli Kalkınma Modeli
- Devlet Yönetiminde Tek Konu-Tek Kurum Modeli
- Kamuda İşe Alım Modeli
- Kişisel Gelişim Terzi Modeli
- Kurumsal Dış Hekimliği Modeli
- Kurumsal Gelişim Denge Modeli
- Kurumsal Gelişim Modeli
- Kurumsal Yönetim Modeli
- Sivil Toplum Örgütlerinde Kurumsallaşma Modeli
- Şehr-i Marka Modeli
- Yönetim Tarihi Enstitüsü

Analiz ve Doktrinleri:

- Anka Doktrini
- Örtülü Darbe: Liyakatsizlik-Tepkisizlik Teorisi
- Devlet Yönetiminde Sıfır Hata Programı

- KAHT Analizi
- Merkez Anadolu Kuvvetler Ayrılığı Doktrini
- Liyakatte İletken Tel Teoremi
- Reformların Başarı Formülü
- SWOHP Analizi
- Türkiye Yüzyılı Yönetim Doktrini
- Yeni Çağın Devlet Politikalarında Başarı Formülü
- İç Cephe Doktrini

İçindekiler

Başlarken

BÖLÜM I: Yönetim ve Tarih

- a. Yönetim ve tarih üzerine
- b. Tarih Bilinci
- c. Tarihi Doğru Anlamak
- d. Tarihimizle Barışmak
- e. Yönetim bilinci
- f. Yönetimi doğru anlamak
- g. Yönetime önem vermek
- h. Yönetim gücü askeri ve ekonomik gücün önündedir
- i. Yönetim için tarihin önemi
- j. Yönetim Tarihi
- k. Tarih kaç a ayrılır?
- l. Yönetim tarihimizi anlamak
- m. Yönetim Tarihi Enstitüsü
- n. Yönetim tarihimizde devletin ve toplumun sorumluluğu
- o. Yönetim, tarih ve etik
- p. Tarih bilinci oluşturmamız önündeki engeller
- q. Yönetim ışığında tarih
- r. Bilimin Söyledikleri Emirdir
- s. Tarihi kim yazar, tarih kimi yazar?
- t. Nefret tarihçiliği

BÖLÜM II: Dün, bugün ve yarın Türkiye

- a. Dün, bugün, yarın
- b. Türk Devlet Aklı
- c. Dünün Türkiye'si
- d. 2023 Türkiye'si
- e. Geleceğin Türkiye'si
 1. Yeni çağa hazırlık

2. Türkiye'nin İkinci Yüzyılı
3. Yalın bürokrasi
4. Denetimsiz yönetim olmaz
5. Vakit, Türkiye vakti
6. İstikbal Savaşı
7. Yeni Dünya düzeninde Türkiye
8. Devlet 4.0 ve gelişim
9. Denetim 4.0
10. Başarı önünde dikkat edilmesi gereken unsur: Kaht-ı Liyakat
11. Kaht-ı Liyakatin Sonuçları
12. Toplumsal Kaht-ı Liyakat
13. Patrimonyal yönetimin sonu kaht-ı ricaldir
14. Kaht-ı ricalden son çıkış
15. Kaht-ı Rical ve Kaht-ı Liyakat
16. Reform Döneminde Kaht-ı Rical
17. 2025, sonrası ve Türkiye
18. 2053 ve 2071 için kritik tarih 2025
19. Geleceğin Türkiye'sinde denetimsiz yönetim olmaz
20. Geleceğin Türkiye'si için başarı formülü
21. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde denetim
22. Türkiye için önemli bir kilometre taşı: 2025
23. Yeni çağın kural koyucusu olmak
24. Yeni çağda Devlet Politikalarının başarı formülü
25. Kamuda yeni dönem: Tek konu – Tek kurum
26. Merkezileşen Ulus Devletler
27. Yeni çağda merkeziyetçilik ve âdem-i merkeziyetçilik
28. Geleceğin Türkiye'sindeki en önemli sorun: Göç, demografik değişim ve çözümü
29. İkinci yüzyıl yönetiminde reformlar
30. Kamusal kaynakların verimli kullanımı: Fayda Maliyet Analizi ve Kamusal Denetim
31. Devlet yönetim modelinin temeli: Liyakat

32. Liyakatten önce ahlak
33. Devlet ölçeğinde yalın yönetim
34. Denetimsiz yönetimin sonu yıkımdır
35. Devlet liyakat temelleri üzerinde yükselir
36. 21. yy'da merkeziyetçilik ve âdem-i merkeziyetçilik
37. Geleceğin Türkiye'sini kurmak için önemli bir araç: Fark Analizi
38. 2023, 2025' e evrildi
39. 2025, sonrası ve Türkiye
40. Milli Biliş Politikası

BÖLÜM III: Yönetim bakış açısıyla tarihten kesitler

- a. Fatih'in Unutulan Cenazesi
- b. Günümüzün Kuşçubaşı Eşrefleri
- c. Medine müdafaası
- d. Süleyman Askerî Bey ve Gölgedekiler
- e. Tarihimizde Unuttuklarımız
- f. 1913-1923 Dönemi
- g. Marshall Yardımları ve Kaht-ı Rical
- h. Osmanlı'nın yıkılma formülü
- i. Kızıl sultan mı Ulu Hakan mı?
- j. Demiryolu kapitülasyonların kârı mıdır?
- k. Yönetimsel aklın almadığı stratejisi ve Timur
- l. II. Mahmud Reformları ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi
- m. İstimalet politikası ve fermanlar ve yıkılış
- n. Unutturulan Tarih: Kutü'l-Amare Zaferi ve Kut Bayramı
- o. Osmanlı'nın son döneminde yönetim
- p. Faiz paradoksu ve çözümü: Para vakıfları
- q. Yönetimde dönemsellik ve Cengiz Han örneği
- r. Tarih ve tekerrür çıkmazı
- s. Osmanlı'yı Yıkan İçsel ve Dışsal Etmenler

BÖLÜM IV: Yönetim tarihi üzerine yorumlar

- a. İsimsiz Kahramanlar
- b. Modernleşmede yabancı etkilerin etkisi
- c. Dezenformasyona uğramış yönetim: Atatürkçülük
- d. Cumhuriyet dönemi vesayetinin parolası: Altan geleni reddet, üstan geleni kabul et
- e. Atatürk'ün A takımı
- f. Doğu, Batının gerisine neden düştü?
- g. Liyakatsizliğin fotoğrafı
- h. Yönetim tarihimiz neden dezenformasyona uğradı?
- i. Yerli ve millileşmenin ilk adımı: Milli tarih bilinci temelli Devlet Politikası
- j. Fatih'in ve Özal'ın ölümündeki sır ve yönetim zafiyeti
- k. Hitler ve yönetim sistemi
- l. Kanuni'nin son seferi ve kriz yönetimi
- m. Tarihin verdiği ders: Bilinçli Yönetim üzerine
- n. Yönetimin yönetimle mücadelesi: Darbeler
- o. Borçlanma ve bütçe yönetimi
- p. Atatürk, siroz ve liyakat
- q. Tarihin akışını değiştiren isim
- r. Tarihten kişisel gelişim dersi: Bu da geçer yâ Hû
- s. Gelecek geçmişini bilenlerindir
- t. Reform ve Aydınlanma meselesi
- u. Yönetim tarihinde dezenformasyon, toksik iletişim
- v. Tarihden çıkarılan ders: Liyakatin yeni tanımı
- w. Taşra denetimi: Umumi Müfettişlikler
- x. Tarihin öğrettikleri ve öğretemedikleri
- y. Reform yerelde başlar
- z. Bana bir harf öğret yeter, 40 yıl sana hizmet ederim.
- aa. İstimalet Politikası ve Göç Bakanlığı
- bb. Yönetim tarihimizde kıymetli bir şahsiyet: Şeyh Edebali, Kişisel Gelişimin Atası
- cc. Tarihçileri bölen konu: Osmanlı Devleti ne zaman kuruldu?
- dd. Osmanlı'nın yönetsel mirası
- ee. Yavuz'un Çamurlu Kaftanı
- ff. Devleti Âliyye Bakış açısıyla Türkiye'deki devlet yönetimi

gg. Churchill'in Vasiyetinin Zaman Aşımı

BÖLÜM V: Sonuç ve değerlendirme

- a. Tarih açısından değerlendirme
- b. Yönetimsel açıdan değerlendirme

Bitirirken

Son söz

Kaynaklar

Başlarken

Yirmi yılı aşkın bir süredir yönetim alanında danışmanlık yapıyor ve eğitimler veriyorum. Başlangıçta hedef kitlem ağırlıklı olarak özel sektördü, ancak zamanla kamu ve devlet yönetimi alanına da yöneldim. İlk olarak yasama alanında danışmanlık yaptım, ardından Cumhurbaşkanlığı bünyesinde eğitimler vererek danışmanlık hizmeti sundum. Bu süreçte yönetim alanım devlet ölçeğine kaydı. Tüm çalışmalarım, siyaset üstü bir perspektifle ve yönetim profesyonelliği çerçevesinde gerçekleşti. Bu sayede işimin her anı, yönetim odaklı öğretme ve öğrenme ile doldu. Hiçbir zaman enerjimi dağıtacak, siyasetin kendine özgü dinamiklerine girecek projelerde yer almadım.

Yirmi yılın sonunda, çalışmalarımda bir eksiklik olduğunu fark ettim. Ne yaparsam yapayım, özellikle kamu ve devlet yönetiminde önemli bir parça eksik kalıyordu. Bu eksikliği gidermek için bir arayışa girdim ve uzun bir araştırmanın ardından tarih alanında okumalar yapmaya karar verdim. Okuduğum kitabın üçüncü sayfasında, tarihin yönetimi tamamlayan en önemli unsur olduğunu anladım. O andan itibaren tüm çalışmalarımı tarih perspektifine oturtmaya karar verdim. Geçmişi bilmenin, bugünü anlamanın ve yarını inşa etmenin anahtarı olduğunu kavradım.

Kitabı bitirdiğimde iki önemli sonuca ulaştım. Birincisi, Türk tarihinin yönetsel açıdan büyük bir hazine olduğuydu. İkincisi ise, devlet yönetiminde başarılı olmanın en önemli adımının yönetim tarihini bilmekten geçtiğiydi. Araştırmalarımı genişlettiğimde, yönetim tarihi konusundaki çalışmaların oldukça az olduğunu üzümlere gördüm. Yönetim perspektifiyle tarihi okuma ve değerlendirme konusunda yeterli kaynak bulunmadığını fark ettim. Bu nedenle, yönetim tarihi üzerine çalışmalar yapmaya karar verdim. Ünlü bir tarihçinin, tarihçilerin birçok bilimi bilmesi ve bu bilimler üzerinden tarihi öğrenmesi gerektiğini belirttiğini hatırlıyorum. Bu tespit oldukça doğrudu. Ben de 20 yıllık yönetim deneyiminin ardından tarihi öğrenme yolculuğuna çıktım. Okulda öğrendiklerimizin gerçek tarihi yansıtmadığını, sonradan yazılmış senaryolar olduğunu düşündüğüm için, hiçbir şey bilmiyormuş gibi öğrenmeye başladım.

Okuldayken tarih dersinden nefret ederdim; benim için kuru ezberlemeye dayalı, anlamsız bir dersti. Anlatılanların gerçek olaylar olduğunu bir türlü kavrayamamıştım, sanki masal dinliyormuşum gibi geliyordu. Yönetim çalışmalarımın beni tarihe yönlendirmesiyle, ön yargılarımı bir kenara bırakarak tarihi yeniden öğrenmeye başladım. Farklı özgün kaynaklardan okumaya başladıkça hem üzüldüm hem de sevindim. Üzüldüm çünkü okulda yıllarca boşuna bir şeyler öğrenmiş ve sonuçta çok az bilgiyle kalmıştık. Okuldaki tarih bilgileri, boşa giden yıllar olarak aklımda yer etti. Ancak, dünyanın en köklü tarihi geçmişine sahip bir ülkenin vatandaşı olduğum için sevindim. Atalarımızın bize bilgi açısından zengin bir miras bıraktığını fark ettim. Tarihten nefret eden biri olarak, birdenbire tarih okumaya merak sardım.

Ancak, her zaman bir şeylerin eksik kaldığını hissettim. Olaylara farklı bakmanın, farklı sonuçlar çıkarabileceğini yönetim çalışmalarım sayesinde biliyordum. Bu özellik, bende yerleşmişti; tarihi de farklı perspektiflerden değerlendirmeye başladım. İşte o anda, Birinci Cihan Harbi'nde sahada yenemeyen işgal güçlerinin etrafımızı kuşattığını net bir şekilde kavradım. En büyük kuşatmalardan biri tarih cephesindeydi, ama bunun farkında değildik. Sosyal medya, kültürel malzemeler ve magazinsel konular gibi uyutucularla o kadar güzel uyuşmuştuk ki, artık hiçbir şey hissetmiyorduk. Tarihimizle bağımız koparılmış ve ciddi bir dezenformasyona uğramış bir tarih algısıyla karşı karşıya kalmıştık. Bu dezenformasyona uğramış tarih, ülkede kutuplaşma eksenine oturtulmuş bir algıdan ibaretti. Elbette büyük Türk Milleti, önemli tarihçiler yetiştirmişti; ancak popüler kültür o kadar baskın hale gelmişti ki, değerli üstatların çalışmaları gölgede kalıyor veya sulandırılıyordu.

2019 yılında başlayan pandemi, Fransız İhtilali ile açılan bir dönemin kapanışını simgeliyor ve yeni bir çağın başlangıcını işaret ediyor. Bu yeni çağ, tam anlamıyla 2015 yılında başlayacak ve o tarihe kadar çeşitli geçiş dönemleri yaşanacak. Dünya genelinde her şey sıfırlanmış durumda ve bu değişimi yavaş yavaş hissetmeye başlıyoruz. Ancak hâlâ bir tür uyuşukluk içindeyiz; değişimin farkında değiliz. Alışkanlıklarımız hızla değişmeye devam edecek. Devletler düzeyinde de önemli dönüşümler yaşanıyor. Yeni çağda tüm ülkeler aynı başlangıç noktasında bulunuyor. Bu dönem, herkes için kendini yenileme ve yeniden doğma fırsatı sunuyor. Artık yeni kurallar geçerli ve bu kuralların şekilleneceği bir süreçteyiz. Türkiye, bu bağlamda oldukça avantajlı bir konumda. Bazı dini ve spiritüel kaynaklara göre, yeni dönemde Türkiye, dünyada önemli bir etki yaratacak. Benim inancım, 2025 yılına kadar ülkemizde bir yükselişin temellerinin atılacağı bir fırsat döneminde olduğumuz yönünde. Eğer bu dönemi iyi değerlendirirsek, 2025 sonrasındaki yeni çağda dünyanın süper güçlerinden biri haline gelebiliriz. Bu da ülkemiz için bir sınav olacak.

Tarihi anlamak ile okumak arasında önemli bir fark vardır; bu, bakmak ile görmek arasındaki fark gibidir. Okursanız bakarsınız, ama anlarsanız görürsünüz. Tarihten dersler çıkarmak istiyorsanız, görmeye ihtiyacınız vardır. Sadece okumak ve anlamamak, ya da anlamadan okumak zaman kaybıdır. Tarihi anlamak, dersler çıkarmak ve günümüzle ilişkilendirmek gereklidir. Tarih, bize bugünü anlatan ve yarınımıza ışık tutan yaşanmışlıklardır. Bu nedenle tarihimize sıkı sıkıya bağlı kalmalıyız. Özellikle dünyaya damga vuran bir milletin çocukları olarak, tarihimiz yönetsel açıdan oldukça zengin. Bu bilgileri alıp işleyerek, bugünü anlamlandırmak ve yarını inşa etmek, başarının en önemli sırrı olacaktır.

Burada dikkate alınması gereken birkaç önemli nokta var. İlk olarak, tarihi doğru kaynaklardan öğrenmek. İkincisi, öğrendiklerimizi farklı açılardan ele alıp doğru bir şekilde yorumlamak. Üçüncüsü, bu yorumları günümüzle ilişkilendirmek. Dördüncüsü ise, ortaya çıkan bu bilgi ile geleceğe dair öngörülerde bulunmak. Kuru kuruya okumak ve konuları yüzeysel bir şekilde ele almak yerine, tarih ciddiyetle incelenmelidir. Aksi takdirde, tarihi sulandırarak bazı güçlerin istediği gibi hareket etmiş oluruz.

Ülkemizde herkesin kendi sınırlarını bilmesi gerektiğine inanıyorum. Bir konuda yorum yapmadan önce, o konu hakkında okumak, değerli bilgi sahibi kişilerden görüş almak veya derinlemesine araştırma yapmak önemlidir. Özellikle toplumda belirli bir konumda olan kişilerin bu konuda dikkatli olmaları gerekiyor. Toplumu yönlendirirken, yanlış yönlendirmek en büyük hatalardan biridir. İster bilerek ister bilmeyerek olsun, sonuçları ağır olacaktır. Tarih, bu tür yanlışları yapanları geçmişte nasıl yazdıysa, gelecekte de aynı şekilde yazacaktır.

Tarihi yönetsel bir perspektiften değerlendirmek, devlet yönetimi için önemli bir kaynak olacaktır. Çünkü dünya genelinde devletler, yüzyıllardır benzer amaçlar uğruna savaşıyor; savaşın şekli değişse de bu durum geçerliliğini koruyor. Bu anlayış, yaşamın amacını ve neden çalışmamız gerektiğini hatırlatacak en önemli unsur olacaktır. İnsan, ne için yaşadığını bilirse, yaşamına anlam katar ve yaptığı her şey değer kazanır. Tarihimizle barışmak, hem makro hem de mikro ölçekte ülkemize büyük fayda sağlayacaktır. Bu bağlamda, eğitim müfredatını yenileyerek bu süreci devam ettirmeliyiz.

Devletler, planlarını yüzlerce yıllık projeksiyonlarla yapar. Bu nedenle, dünden bugüne değişen pek bir şey yok. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'ndaki istekler, arzular ve planlar hâlâ geçerlidir. Ne iş yaparsak yapalım, tarihimizi bilirse bugünü anlar ve yarınımızı inşa edebiliriz. Ancak günümüzde olduğu gibi tarihimize sırt çevirirsek, ülkemizi ileriye taşıyamayız. Ülke, tarihi bilinci olan ve işini iyi yapanların omzunda yükselecektir.

Bu yükselişi sağlamak için kurumsal çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, "Yönetim Tarihi Enstitüsü" kurulmasının Cumhuriyet'in 100. yılını taçlandırmak için önemli bir adım olacağını düşünüyorum. Bu enstitü, ilk Türk devletinden günümüze kadar olan devletlerin yönetimlerini araştıran ve bu konudaki çalışmalarıyla kamuoyunu bilgilendiren bir kurum olarak, hem ülkemiz hem de tüm dünyaya verdiğimiz mesajlar açısından anlamlı olacaktır. Bu mesajlar, tarihimizin ne kadar zengin olduğunu tüm dünyaya gösterecek ve yabancı kaynaklar tarafından yanlış bilgilendirilmiş tarihimizin doğrularını güçlü bir şekilde gün yüzüne çıkaracaktır. Geçmişimizin zenginliğinin ortaya çıkması, geleceğe dair hedefler belirlememizi sağlayacaktır. Tarihten bağımsız hedef belirlemek mümkün değildir. Ayrıca geçmişten çıkarılacak derslerle bugünü daha doğru yaşayabiliriz.

Global Ulusal Ekonomi

Tarih boyunca asker ve çiftçi kökenli bir toplum olmamız, girişimciliğe uzak kalmamızın temel nedenlerinden biridir. Dünyada hızlı bir deneyimleme süreci yaşanırken, bizler çiftçilik ve askerlikle meşguldük. Bu nedenle, girişimcilik kavramıyla Osmanlı'nın son dönemlerinde tanıştık. Osmanlı, savaş ve tarımla uğraşırken, gayrimüslim topluluklar iş dünyasında aktif rol almışlardı. Abdülmecit döneminde yapılan ilk dış borçlanma ile birlikte, padişahın "Bu borçla ne yapacağız? Kumpanyalar kuralım." demesi üzerine Şirket-i Hayriye adında bir hizmet şirketi kuruldu. Ancak sanayi şirketleri kurmak mümkün olmadı, çünkü sanayi için gerekli girişimci ruhu ve bilgi birikimi eksikti. Bu dönemde bankacılık ve sigortacılık da gelişmeye

başladı ve Osmanlı Bankası kuruldu. Yavaş yavaş girişimciliğe adım atmaya başladık, fakat dünya bu alanda çok daha ilerideydi. Aradaki bilgi ve deneyim farkını düşünmek bile zor.

Günümüze geldiğimizde, girişimciliğin devlet destekleriyle yaygınlaştırılmaya çalışıldığı bir dönem yaşıyoruz. 2023 yılında dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girme hedefimiz var ve G20 ülkeleri arasında büyüme performansımızla ilk 5'teyiz. Bu gelişmeler umut verici, ancak yeterli mi? Geriden geldiğimiz bir alanda başarılı olabilmek için diğerlerinden daha fazla çalışmak ve üretmek gerekiyor.

İşin olumlu yanlarına bakarken, bazı eleştirilerde de bulunmakta fayda var. Girişimciliği hala tam anlamıyla kavrayamıyoruz. Girişimcilik sürecinin kurallarını ve aşamalarını bilmeden hareket ediyoruz. Örneğin, önce markayı tescil ettirip sonra girişime başlamamız gerekirken, çoğu zaman önce girişimde bulunuyoruz ve ardından markayı tescil ettirmeye çalışıyoruz. Bu durum, araştırma eksikliği nedeniyle markanın tescili konusunda endişe ve stres yaşamamıza yol açıyor. Sermaye eksikliği de en büyük sorunlardan biri. Askerlik veya çiftçilik kökenli olmamız, sermaye birikimi olmadan yapılan girişimlerin sürdürülebilirlik aşamasında tıkanmasına neden oluyor. Açılan ve kapanan şirket oranları, bu durumun ne kadar geçerli olduğunu gösteriyor. Şirketlerin kurumsallaşması ve sürdürülebilirliği için yapılan yatırımlar oldukça az. Neden? Çünkü her şeyin en doğrusunu biz bildiğimizi düşünüyoruz. Profesyonellerin işimizi bizden daha iyi bilebileceği gerçeğini göz ardı ediyoruz.

Peki, bu durumun çözümü nedir? Makro ölçekte girişimciliği teşvik etmenin yanı sıra "sürdürülebilir girişimcilik" konusuna da odaklanmalıyız. Daha önce girişimcilik deneyimi olmayan birine sadece iş planı yaptırıp (bu planın ne kadar sağlıklı olduğu tartışılır) biraz sermaye vermekle teşvik sağlanamaz. Sıfır sermayesi olanların bile heveslendiği bu teşvik sisteminde hayal kırıklıkları yaşanıyor.

Ayrıca, ekonomi modelinde bazı değişikliklere ihtiyaç var. İzmir İktisat Kongresi'nde olduğu gibi, önemli bir çalıştay düzenlenmeli ve alınan kararlar gelecekteki adımlar için bir temel oluşturmalıdır. Burada ortaya konması gereken "Global Ulusal Ekonomik Modeli"dir. Bu model, global kuralların geçerli olduğu, yerli ve milli şirketlerin ağırlıkta olduğu ve bu şirketlerin yurtdışı pazarlarında aktif olduğu bir yapıyı ifade eder. Hepimizin yıllardır endişe duyduğu "ya yabancı sermaye giderse" korkusunu aşmak için bu model ve çalıştay önemli bir adım olabilir. Krizin fırsata dönüşmesi de tam olarak bu noktada gerçekleşebilir.

Unutmayalım ki, devletlerin büyüklüğü, sahip oldukları şirketlerin büyüklüğü ve büyük şirketlerin sayısıyla ölçülmektedir.

Kamu Sektöründe Liyakat 4.0

Yerel veya merkezi kamu hizmetlerinde meydana gelen aksaklıklara vatandaşların ilk tepkisi genellikle liyakat konusuna odaklanır. Ancak çoğu kişi, liyakatin tam olarak ne anlama geldiğini bilmeden yorum yapar. Tarih boyunca, muhalefet, iktidarın kamu hizmetlerindeki atamaları konusunda liyakatı sıkça eleştirmiştir. Bu eleştiriler, kamu hizmetlerinin bağımsız bir şekilde sunulmasını zorlaştırmakta ve sonuçta herkes zarar görmektedir.

Günümüzde yaşanan hızlı değişimlerle birlikte, liyakat kavramının yeniden tanımlanması gerektiğine inanıyorum. Tarafı ya da tarafsız herkesin üzerinde uzlaşabileceği bir tanım oluşturulmalı ve atamalar bu tanıma göre yapılmalıdır. Kamu sektöründe işler karmaşık bir hal alıyor çünkü üst düzey yöneticiler genellikle siyasi figürlerden oluşuyor. Ancak, siyasi kimliklerin liyakat kavramının önüne geçmesi, en büyük zararı atamaları yapan iktidara verecektir. Bir yönetim, kendine zarar vermek istiyorsa liyakatsiz kişileri atamakta bir sakınca görmemelidir; bu durum domino etkisiyle hızlı bir çöküşü beraberinde getirebilir.

Unutulmamalıdır ki, liyakatin olmadığı bir ortamda sağlam sistemler bozulur; liyakatin var olduğu yerlerde ise bozuk sistemler düzelir. Eğer bir iktidar, vatandaş memnuniyetini önceliklendiren bir kamu hizmeti sunmak istiyorsa, öncelikle kurumsallaşmaya odaklanmalı ve ardından liyakatli bireylerden oluşan bir organizasyon oluşturmalıdır. Sistem kurmak önemlidir, ancak bu sistemin sürdürülebilirliği daha da kritik bir meseledir. Sistemi sürdürecektir ve geliştirecek olan, o sistemi oluşturan kişilerdir.

Pandemi süreciyle birlikte, dünya genelinde değişen alışkanlıklarımız yönetim biçimlerine de yansdı. Eski tanımlar geçerliliğini yitirmeye başladı. Liyakat kavramının bugüne kadar olan tanımını ve gelecekte tüm dünyada kabul görecektir, ülkemizde kamu sektörünü başarıya taşıyacak formülü açıklayacağım. Ancak önce mevcut tanıma bakalım. Türk Dil Kurumu'na göre liyakat, "bir kimsenin, kendisine iş verilmeye uygunluk, yaraşırılık durumu" olarak tanımlanıyor. Liyakatli olmak için, görev verilmeye uygun olmak yeterli görünse de, uygunluk atamayı yapacak kişi veya komisyon tarafından belirleniyor. Sağlıklı bir değerlendirme yapılmadığında, yanlış kişilerin göreve gelmesi liyakatsizlik olarak kabul ediliyor. Bu noktada büyük bir boşluk var; siyasi baskı, tanıdık ilişkiler ve duygusal karar verme gibi dış etkenler bu durumu etkiliyor. Tek bir kriterle liyakat tanımı yapmak, bu etkenler nedeniyle boşluk yaratıyor ve sağlıklı atamaların önüne geçiyor. Bu boşluk, başarı ile başarısızlık arasındaki ince çizgiyi oluşturuyor. Oysa liyakat tanımını genişletip birden fazla kriter belirlesek, yanlış yapma olasılığı azalacaktır. Çünkü bir kriter göz ardı edilse bile, diğer kriterler sayesinde kişi elenebilir. Böylece bahsettiğimiz büyük boşluk ortadan kalkmış olur.

Yeni dönemde liyakatın tanımı, bir kişinin işin gerektirdiği asgari bilgiye, vizyona ve işi yapabilecek psikolojik yeterliliğe sahip olması demektir. Formüle edecek olursak:

Liyakat = İşin gerektirdiği asgari bilgi + Vizyon + İş yapabilecek psikolojik yeterlilik

Üç kriterden oluşan bir tanım öneriyorum. Yeni dünyada bilgiye ulaşmak çok daha kolay hale geldi. Bilgiye erişimin maliyeti minimuma inmiş durumda ve birçok konuda kısa sürede bilgi edinmek mümkün. Ancak vizyon, kişinin geleceğe dair öngörüsünün genişliğini ifade eder ve bu, kısa sürede edinilebilecek bir şey değildir. Uzun bir süreçte elde edilen bilgi, deneyim, okuma ve kültürel birikimle şekillenir. Bir kişi herhangi bir konuda bilgi sahibi olabilir, ancak vizyonu yoksa bu bilginin değeri düşer. Yeni dünya düzeninde vizyonu olmayan birinin liyakatinden bahsedilemez. Üçüncü kriter ise psikolojik yeterlilik. Bu, "tepeden inme" atamaların önüne geçecek önemli bir unsurdur. Psikolojik yeterliliğe sahip bireyler, adalet, denge, düzen ve sabır gibi birçok alt yeterliliğe sahip olurlar. Ayrıca, olgunlukları sayesinde kamu hizmetlerini yerine getirirken kaynak israfını önleyebilirler. Bir görevin bir kişiye uygun olması, o kişinin psikolojik yeterliliği olmadan yeterli değildir; bu tür kötü örnekleri sıkça duyuyoruz.

Bu üç kriterin bir araya gelmesi, liyakatı oluşturur. Kamu sektöründe başarılı bir sistemin kurulması, işlemesi ve geliştirilmesi için liyakatli bireylerden oluşan bir organizasyon şarttır. Aksi takdirde, kamu hizmetinin amacı olan vatandaşlara hizmet etme sürecinde birçok olumsuz örnekle karşılaşırız. Daha da önemlisi, yeni dünya düzeninde tüm devletlerin başlangıç çizgisinde olduğu bu dönemde, dünyaya yön veren bir ülke için liyakat tanımını genişletmek ve kamu sektöründeki başarının anahtarının liyakat olduğunu unutmamak gerekmektedir.

Değişen Dünyanın Tanımları

2019 yılında başlayan pandemi, dünyada bir dönemin sonunu getirirken yeni bir çağın başlangıcını müjdeledi. Bu yeni dönemi "Süper Çağ" olarak adlandırıyorum ve bu süreçte hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağına inanıyorum. Eski çağın düşünsel çöküşünün 2025 yılına kadar süreceğini öngörüyorum; bu süre zarfında yeni tanımlar da ortaya çıkacak.

Pandeminin patlak vermesiyle dünya, ilk şok dönemine girdi. Bu dönemde ne yapılacağı belirsizdi. Şokun ardından dünya, hastalıkla yaşamayı öğrenerek uyum sağladı ve pandemi, hayatın bir parçası haline geldi. Ancak sonrasında büyük krizlerin, savaşların, açlık ve kıtlıkların yaşanacağı bir dip döneme girdik.

Peki, bundan sonra ne olacak? Öncelikle belirtmeliyim ki, henüz en derin çöküşü görmedik. Dünya, kendini sıfırlayacak. Bir düzenin yıkılmadan yeni bir düzen kurulamayacağı gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bu süreçte eski çağın düzeni, görüşleri ve kültürleri tamamen yok olacak. 2023 yılının üçüncü çeyreğine kadar bu dip dönem devam edecek. Kötü şeyler söylediğimin farkındayım, ancak yeni ve güzel bir düzenin oluşabilmesi için eski düzenin yıkılması kaçınılmaz. 2023'ün son çeyreğinden 2025 yılına kadar dünya, bir yükseliş mücadelesine tanıklık edecek.

Yükseliş mücadelesinin ardından Süper Çağ başlayacak. Bu süreçte devletler, şirketler ve diğer tüm örgütler amansız bir mücadeleye girecek. Ülkeler açısından bakıldığında, 2025 yılına kadar bir süre var. Bu süre zarfında hangi ülke iç ve dış politikasını gözden geçirir, yönetsel dar görüşlülükten kurtulup geleceğe odaklanırsa, Süper Çağ'ın süper gücü o olacaktır.

Bu süreci makro açıdan ele aldığımızda, ülkemiz için de önemli dersler çıkıyor. Pandemi ile birlikte, devletlerin geçmişteki tanımları bir anda yıkıldı; bazı çevrelerin dediği gibi maskeler düştü. Avrupa ülkeleri maskeler yüzünden birbirleriyle çatıştı, dünyanın süper gücü olan Amerika ise maske yardımı aldı. Algılar bir bir sarsılmaya başladı.

Yapmamız gereken, kamu ve özel sektörde yeni yapılanmalara giderek, yeni çağ için büyük bir vizyon oluşturmak. Ülkemiz, özellikle dış politikada şu ana kadar başarılı işler çıkardı. Dip dönem krizleri ve eksiklikler olsa da iyi yönetildiği söylenebilir. Ancak içeride büyük bir dönüşüm ve yenilik yapılması şart.

Geleceği yakalamak için henüz geç kalmadık, ama zaman hızla azalıyor. Ülkemizin tüm bileşenleri, ortak akıl ile 2053 ve 2071 hedefleri doğrultusunda, en önemlisi Süper Çağ için ortak bir vizyon geliştirip bu vizyona göre hareket etmelidir.

Sonuç olarak yönetim bilimi açısından ele aldığımızda tarihle ilgili şu tespitleri yapmak yerinde olacaktır:

- Türk tarihi, dünyanın en zengin tarihlerinin başında gelmektedir.
- Tarihimizle küssüz, barışmalıyız.
- Tarih, ülkemizi kutuplaştıracak bir araç olmaktan çıkarılmalı; aksine, özünde olduğu gibi, birleştirici bir argümanlar sunan bilim olmalıdır.
- Yanlış öğretilen tarihin yerini doğru bilgilerle değiştirmeliyiz.
- Tarihi doğru, tarafsız şekilde kaleme alınmış kaynaklardan okumalı, anlamalı ve değerlendirmeliyiz.
- Tarih, bugünü anlamamızı sağlayan ve yarına ışık tutan bir bilimdir.
- Tarihi, yapılacak kapsamlı bir reform ile ülke eğitim sisteminde baştan aşağıya yenilemeliyiz.

- Tarihimizde eksik kalan belgeler, dünya çapında yapılacak çalışmalarla tamamlanmalıdır.
- Yönetim tarihi konusunda çalışmaların kapsamı genişletilmeli ve “Yönetim Tarihi Enstitüsü” kurulmalıdır.
- Geleceğimizin şifreleri tarihte saklıdır.

Tüm bu düşünceler ışığında, yönetim bilimi ve tarih bilgimle yorumlamalar yapmaya başladım. Ortaya ilginç sonuçlar çıktı ve bunların bir kısmını kısa yazılar haline getirdim. Güvendiğim tarihçilerle paylaştım ve olumlu geri dönüşler aldım. Bu geri bildirimler beni cesaretlendirdi ve motive etti. Nihayetinde, okuduklarımın ve yorumladıklarımın sadece kısa yazılardan ibaret olmaması gerektiğine karar verdim ve bunu bir kitap haline getirmek istedim. Hayatım boyunca haddimi bilerek yaşadım; ben bir tarihçi değilim. Bu kitabı da tarihçi olarak kaleme almadım. Sadece bir yönetim danışmanının bakış açısıyla tarihi yorumladım. İki bilimin birleşimiyle ortaya çıkan bu kitabın, alanında farklı bir kaynak olmasını umuyorum. Elbette, buna okuyucu karar verecek. İki bakış açısının yorumunun bende yarattığı heyecanın, siz değerli okuyucuya da geçmesini umuyorum.

BÖLÜM I: Yönetim ve Tarih

Emperyalist ülkeler, Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra teslim olacağını öngörüyordu. Ancak kimse Türklerin bağımsızlık mücadelesine girişeceğini tahmin edemedi. Hatta bu mücadelenin çok düşük bir ihtimalle bile başarılı olamayacağına inanıyorlardı. Fakat bağımsızlık ateşiyle yanıp tutuşan Türkler, özgürlükleri için topyekûn bir mücadele vererek Anadolu'da yaşamaya devam ettiler. Lozan Antlaşması, sömürgeci ülkeler için bir hezimet olmasının yanı sıra, bir son da getirmedir. Askeri çatışmalar sona ermiş olsa da, kültürel, sosyal ve sosyolojik bir savaşın başladığını söyleyebiliriz. Yeni savaşın stratejisi, Türkleri yaralı bırakmak üzerine kuruluydu; ne ölümüne izin verilecek ne de tam anlamıyla iyileşmelerine. Bunun için öncelikle toplumun tarihiyle bağı koparılacak, ardından uydurma bir tarih yazılacak ve bu sahte tarih üzerinden toplumun çatışması sağlanacaktı. İşte tam da bu şekilde oldu. Toplumun kutuplaştırılması yalnızca tarih üzerinden değil, sağ-sol, Alevi-Sünni gibi yapay gündemlerle de gerçekleştirildi.

Eğer toplum tarihiyle sıkı bir bağ kurabilseydi, kimse suni gündemler yaratamayacaktı. Bu durumda toplumu bölmek oldukça zor olacaktı. Türklerin bir araya geldiğinde neler başarabileceğini dünya defalarca görmüştür. Bu birliği engellemek amacıyla başlatılan dezenformasyon savaşı Lozan ile başlamış ve hâlâ devam etmektedir. Amaç, Türklerin bir araya gelmesini önlemektir. Cumhuriyet sonrası dönemde, Atatürk döneminin ardından sürekli bir ayrışma gözlemlenmektedir. Bir toplum değerlerini yitirdiğinde, fiili olarak işgal altına alınmış demektir. Türkiye'ye yönelik tehdit de tam olarak budur.

Yeni çağda Türkiye'nin dünya ölçeğinde bir konumlandırma yapabilmesi için tarihe sıkı sıkıya sarılması gerekmektedir. Öncelikle doğru geçmişimizle tanışmalı ve bunu asla bırakmamalıyız. Toplumun tarihiyle ve daha da önemlisi kendisiyle barışması şarttır. Bu ancak tarih ile mümkün olacaktır. Devlet yönetiminin bu konuda liyakatli bir kadro ile yapılandırılması gerekmektedir. Ardından tarih temelli politikalar geliştirilmelidir.

Tarih, bir toplumun temel harcıdır; vazgeçilmezdir. Tarih temelli politikalar için devlet yapısında bir aydınlanma sağlanmalı ve liyakatin esas alınacağı bir organizasyon kurulmalıdır. Türkiye'nin devlet teşkilat yapısının köklü bir değişime ihtiyacı vardır; bu değişim çoktan geçmiştir. Eski çağın gereklilikleriyle oluşturulan ve zamanla revize edilen kurumlar, günümüz ihtiyaçlarına yanıt verememektedir. Büyük bir kurumsal dönüşüm ve değişim şarttır. Yeni çağın başarı anahtarı budur. Yönetim bilimi bu nedenle büyük önem taşımaktadır. Artık herkesin her işi yapabileceği değil, her işin uzmanı tarafından yapılacağı bir anlayışa ihtiyaç vardır.

Yönetim ve tarih bilimlerine gereken önemi verirsek, yeni çağın süper güçlerinden biri haline gelebiliriz. Geçiş sürecinin sınavını bu iki alanda veriyoruz. Umarız ki, bu iki alanda ciddi çalışmalar yapılır.

a. Yönetim ve Tarih Üzerine

Yönetim bilimi, insanlığın varoluşuyla birlikte ortaya çıkan bir kavramdır ve bu nedenle dünyanın en eski bilimlerinden biri olarak kabul edilebilir. Yönetim, sanayi devrimleri sonrasında önemli değişimler geçirmiştir. Tüm bu çabaların amacı, yönetimin sağladığı memnuniyeti artırmak ve sürdürülebilir kılmaktır. Yaşanan gelişmeler, yönetimi bir bilim dalı haline getirmiştir; ancak hala yönetimin bilim olup olmadığı tartışılmaktadır. Yönetim, insan var olduğu sürece varlığını sürdürecektir ve dünyanın en eski bilimlerinden biri olmanın yanı sıra, son bilimlerden biri olarak da kalacaktır.

Yönetim kavramı, bir topluluğun veya grubun yönetiminden ziyade, insanın kendisini yönetmesiyle başlamaktadır. Bu nedenle, yönetim, dünyadaki ilk insanın varlığından itibaren süregelen bir olgudur. Yönetim, teknik ve uzmanlık gerektiren bir alan olmasına rağmen, ülkemizde yeterince önem verilmemekte ve gereken hassasiyet gösterilmemektedir. Dünya, sosyoekonomik açıdan ülkemizden çok daha ileride olmasına rağmen, biz bu farkı kapatmak veya aşmak için yeterince çaba göstermiyoruz. Sonuç olarak, bu fark giderek açılmaktadır. Her tür organizasyonun yönetimi profesyonel bir şekilde yapılmalıdır; ancak ülkemizde kurumsallaşma açısından özel sektör bile oldukça düşük bir seviyededir. Bu durum, globalleşen firma ve marka sayısının da oldukça az olmasına yol açmaktadır.

Yönetim konusunda bilgi sahibi olmadığımız gibi, yönetime de ilgi duymuyoruz. İlgi duymadığımız için yönetim kültürünü de benimsemiyoruz. Bu nedenle, tarihi yönetim açısından değerlendiremiyor ve günümüzü anlayamıyoruz. Diğer ülkeleri, onların hedeflerini ve işin nereye varacağını öngöremiyoruz. Tüm bu durumların bir sonucu olarak, kural koyan ve etkili bir süper güç olamıyoruz. Her alanda gelişim sağlamak için öncelikle tarihi anlamamız gerekiyor. Eğer ülkenizin ilerlemesini istiyorsanız, bugünü daha ileri taşımak için geçmişini anlamalısınız. Geçmişini anlamak, sağlam bir temel oluşturmaktadır; bu temel üzerine politikalar inşa edilmelidir. Tarih bu kadar önemlidir! Yönetim ve tarih gibi iki değerli kavramı bir arada değerlendirip politikalar oluşturmak zor olmamalıdır.

Ülke ölçeğinde yönetim, en üst düzeyde ele alınması gereken bir yönetim türüdür. Ülke yönetimi, içsel ve dışsal paydaşların toplamının 8,5 milyar insan olduğu dev bir organizasyondur. Bu kadar büyük bir organizasyonun yönetimi, diğer organizasyonlarla kıyaslanamayacak kadar önemlidir. Dinamizmi, sadece bu olgudan yola çıkarak değerlendirebiliriz. Özellikle, kayaların toprağa dikine saplandığı bu coğrafyada, dünyanın merkezinin Anadolu toprakları olduğu düşünüldüğünde, yönetim işinin ne kadar zor olduğu daha net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Tarihi neden yönetim bakış açısı ile yorumlamalıyız?

Tarih, bir ülkenin temeli olmanın ötesinde, geçmişten gelen bir mirası temsil eder. Bu miras, bugünü anlamak ve geleceğe ışık tutmak için önemli bir kaynaktır. Bu nedenle, tarih sadece değerli değil, aynı zamanda geleceğin ipuçlarını da barındırır. İleriye gitmek isteyenler, mevcut durumu anlamalı; daha da ileriye gitmek isteyenler ise geçmişini kavramalıdır. İşte bu nedenle tarih son derece kıymetli ve önemlidir.

Tarihi farklı bir bilim perspektifinden ele aldığınızda, o zaman tarihin sunduğu zenginlikten faydalanma imkanı bulursunuz. Tarihi yalnızca yüzeysel bir şekilde yorumlamak mümkündür, ancak dersler çıkararak ve yönetim ilkeleri çerçevesinde değerlendirmek, daha derin bir anlayış kazandırır. Bu nedenle, tarihi yönetim perspektifiyle incelemek büyük bir değer katacaktır.

Devlet yetkililerinin, yönetim ve tarih bilimlerine sahip çıkması ve çalışmalarını bu iki alan etrafında sürdürmesi, ülke için faydalı olacaktır. Çünkü devlet yönetimi, geçmişten bağımsız olamaz; yönetimin en önemli bağlantısı geçmişle kurulan ilişkidir. Bu nedenle, iç ve dış politikalar oluşturulurken geçmişin zenginliklerinden yararlanmak esastır. Devlet yetkilileri, bu bilinçle hareket etme yeteneğine sahip olmalıdır.

Ülkeleri ileriye taşıyacak olan, tarih ışığında yapılan yönetimdir; bu nedenle tarihi yönetim perspektifiyle anlamak gereklidir. Bu iki bilim arasında sıkı bir ilişki vardır ve bunu kavramadan devlet yönetiminde başarıya ulaşmak mümkün değildir.

Yönetimde, yönetim bakış açısıyla tarih vazgeçilmez bir unsurdur. Sadece tarihin varlığı yeterli olmayacaktır. Bu nedenle, tarihi yönetim bilimi çerçevesinde değerlendirip, elde edilen bilgileri etkin bir şekilde kullanmak gerekmektedir.

b. Tarih Bilinci

Tarih, geleceğin belirsiz yansımasıdır. Tarihi doğru bir şekilde öğrenenler, bu yansımanın bulanıklığını ortadan kaldırır ve geleceğe dair sağlam öngörüler geliştirebilir. Ancak tarihi yanlış kaynaklardan okuyanlar, bulanıklığı temizlediklerini düşünseler de aslında aynayı daha da bulanık hale getirirler. Geleceğe dair öngörülerini olsa da yanlış bir yolda ilerlerler.

Tarihine sahip çıkmayan milletlerin geleceği, başka milletler tarafından şekillendirilir. Bu süreç, geçmişle düşmanlık besleyerek başlar ve ardından kültürel ve sosyal erozyonla devam eder. Böylece jeopolitik bir işgal gerçekleşir. Başarılı ve güçlü ülkelerin en büyük farkı, geçmişlerini asla unutmamaları ve ulusal bilinçle hareket ederek ülke çıkarlarını her şeyin önünde tutmalarıdır.

Türk tarihi, dünyadaki en özel tarihlerden biridir ve durağanlıktan uzaktır. Türkler, her zaman düşmanlarının yıkma çabalarına karşı yeni topraklar fethetmeye çalışmışlardır. Türkleri yok etmek isteyen zihniyetler hiçbir zaman başarılı olamamıştır, ancak zaman zaman başarıya yaklaştıkları dönemler de olmuştur.

Tarihimize derinlemesine hakim olmalıyız. Tarihi doğru anladığımızda, bugünü daha iyi yorumlayabilir ve yarını sağlam temellerle inşa edebiliriz. Geçmişimize sahip çıkmaz ve iç çatışmalara girersek, bugüne ve geleceğe odaklanacak gücümüz kalmaz. Tarihte olduğu gibi, bugün de bizi sevmeyenlerin istediği budur.

Tarih bilincimizi kaybetmeye başladığımız bir dönemde olduğumuzu düşünüyorum. Bu nedenle, günümüzü doğru yorumlamaktan ve geleceği inşa etmekten giderek uzaklaşıyoruz. Bu düşünceme katılmayan büyük bir kitle olduğunu biliyorum. Günümüz Türkiye'sinde her şeyin karşıt görüşlerin oluşması saniyeler alıyor. Eminim bazıları tarihi doğru okuduğumuzu ve gerçek tarihle yeni karşılaştığımızı savunacaktır. Bu noktada haklı oldukları bir yan da var, ancak amacımız kutuplaşmak değil, tarihin önemini vurgulamak ve birleştirici olmaktır.

Bu kitapta tarih öğretme kaygım yok. Alanında uzman kişiler varken, benim haddim değil. Amacım, iyi bir tarih okuyucusu ve meraklısı olarak farkındalık yaratmaktır. Zira tarihimizi yanlış bilgilerle yeniden yazmaya çalışan içimizdeki hainleri görüyorum. Örneğin, Abdülhamit'in hatıratlarında Kurtuluş Savaşı'na dair yanlış bilgilerle bizi aydınlatmaya çalışan tarihçilerin kitapları piyasada. Oysa Abdülhamit'in hiçbir zaman hatırat yazmadığını biliyoruz. Bu tür kitapları okuyanların durumu içler acısı, ülkemiz için de aynı şekilde.

VI. yüzyıldan itibaren Türk tarihinin önemli figürleri arasında Abdülhamit, Atatürk, Osman Bey, Yavuz Sultan Selim ve Fatih Sultan Mehmet bulunmaktadır. Hiçbiri birbirinden ayrı düşünülemez. Birini ya da bir dönemi dışlarsanız, tarihinizi inkâr etmiş olursunuz. Tarih bir kez yazıldı ve bu tarihi doğru bir şekilde aktaran değerli tarihçilerimize sahip çıkmalıyız. Bu, doğru tarihi değerli tarihçilerimizden öğrenmekle mümkündür. Ülkemizin tarih anlayışı bu olmalıdır. Tarihimize sahip çıkmak, devletimizin temel görevlerinden biri olmalıdır. Bunu milletimize aşılamanın yollarını bulmalıyız.

Eğitimde tarih müfredatını sorgulamalıyız. Çocuklarımızı ve gençlerimizi ezbere dayalı, önemini öğretemediğimiz bir yaklaşımdan uzaklaştırmalıyız. Gençlerimizin, sadece sınıfı geçmek için kısa süreli hafızalarına aldıkları tarih bilgisini içselleştirebilmeleri için yollar bulmalıyız.

Tarihimize her yönüyle sahip çıkarsak, geleceğimizi de o denli sağlam inşa ederiz. “Tarih tekerrürden ibaret değildir, hatalardan ibarettir.” Bu söze katılıyorum. Bu sözü kimin söylediğini araştırmayı size bırakıyorum; böylece tarih konusunda ilk adımı atmış olacaksınız.

c. Tarihi Doğru Anlamak

Tarih, farklı bakış açılarıyla yorumlanan kaynaklarla dolup taşıyor. Bunun nedeni, tarihi yazmanın yalnızca tarihçiler tarafından değil, aynı zamanda propagandacılar tarafından da yapılması. Bu durum, bizlerin kaynakları doğrulamadan yazılanları gerçek olarak kabul etmemize yol açıyor.

Örneğin, II. Abdülhamid dönemi hakkında iki zıt görüş mevcut. Birinci görüş, II. Abdülhamid'in yasadışı bir lider olduğunu ve Osmanlı İmparatorluğu'nu daha da gerilettiğini savunurken, diğer görüş ise onun büyük başarılarla imza atan bir devlet adamı olduğunu öne sürüyor. Hatta günümüzde Cumhurbaşkanımız da Abdülhamid dönemiyle benzerlikler kurmaya çalışıyor. Ancak bu iki görüş, bizim içimizdeki değerlendirmeleri yansıtıyor. Eğer tarihimizde uzlaşamaz ve birlik sağlayamazsak, dünya bu dönemi kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirebilir.

II. Abdülhamid döneminde hem doğru hem de yanlış uygulamalar vardı. Her dönemin doğruları ve yanlışları farklıdır. Tarih, doğruları yanlışlarından fazla olan liderleri başarılı, yanlışları doğrularından fazla olanları ise başarısız olarak kaydeder. Bu değerlendirmeyi tarihe bırakmak gerekir; 2023 yılında bilgisayar başında yapılan yorumlarla yeniden yazılan tarihe değil. Bir dönemi, her anında hatalar yapılmış gibi yerin dibine batırmak ya da hatasız bir şekilde yüceltmek, o dönemin liderine ve tarihe büyük bir saygısızlık olur. Aslında her iki durum da düşmanların istediği bir sonuçtur. Örneğin, Almanya'da Hitler dönemiyle ilgili bir propaganda yapılmaya kalkıldığında, hemen kutuplaşma yaşanır ve büyük tartışmalar başlar. Farklı görüşler elbette olacaktır; ancak gerçekler her zaman ağır basar. Yani Almanya'yı tarihi üzerinden eleştiremezsiniz. Ama ülkemizde II. Abdülhamid ile Atatürk'ü karşılaştıran bir propaganda yapıldığında, bu hızla ülkenin en önemli gündemi haline gelir. Tarih, bizim en güçlü silahımız olmalıdır. Dünyada bu kadar köklü ve şanlı bir millet yoktur. Ancak, tarihi yorumlarıyla yeniden yazanlar yüzünden bu silah maalesef aleyhimize dönmüştür.

Tarihi, dönemin koşullarına göre değil de günümüz şartlarına göre değerlendirenlere tarihçi değil, propagandacı denir. Onların amacı, gerçekleri değil, yaşanmamış olayları yaşanmış gibi göstererek tarihi sulandırmak ve günümüzde kaos yaratmaktır. Ben bir tarihçi değilim, ancak okuduklarımdan ve gözlemlerimden şunu anlıyorum: Tarihin en önemli ilkesi tarafsızlıktır. Tarafsız bir şekilde o dönemi ele alırsanız, ancak o zaman iyi bir tarihçi olabilirsiniz. Tarihçi, tarafsızdır; şeffaf bir şekilde, kanıtlara ve belgelere dayanarak konuşur; manipülasyondan uzak durmalıdır.

1990'lı yıllarda ve öncesinde bilgiye ulaşmak oldukça önemliydi. Bilgiye ulaşmak için emek harcanırdı; kütüphanelere ya da arşivlere gidilir, saatlerce araştırma yapılırdı. Teknolojinin gelişmesiyle bilgiye ulaşmak daha kolay hale geldi. Ancak, gelişen teknolojiyi kontrol edemediğimiz için doğru bilgiye ulaşmak zorlaştı. İnternete girdiğinizde, arama motorları üzerinden istediğiniz konu hakkında milyonlarca bilgiye saniyeler içinde ulaşabilirsiniz; fakat bu bilgilerin doğruluğunu bilemezsiniz. Bu nedenle, edindiğiniz bilgiyi mutlaka teyit

etmelisiniz. Aksi takdirde, propagandacıların çarpıttığı bilgilere ulaşmış olabilirsiniz ve yanlış bilgiyle donanabilirsiniz. Bu, en tehlikeli durumdur.

Tarihimize, doğru uzmanlardan ve doğru bir şekilde öğrenmeliyiz. Tarihe dair birden fazla kaynak okumalıyız. Eğer bir kaynakta farklı bir şey yazıyorsa, mutlaka üçüncü bir kaynağı başvurmalıyız ki tarafı net bir şekilde belirleyebilelim. Doğrulama yapmalıyız, özellikle de kararsız kaldığımızda.

Bence günümüzde en önemli konulardan biri doğrulanmış bilgidir. Çünkü bilgi, günümüzde güçtür; yanlış bilgi ise daha büyük bir güçtür. Bilgiyle kitleleri etkilemek artık çok daha kolay. Yanlış bilgi birçok soruna yol açabilir. Bilgi güçtür; doğru bilgi ise süper güçtür.

d. Tarihimize Barışmak

Dünya tarihine baktığımızda, Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan önemli bir geçmişin var olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, dünya genelinde bu tarihi yok sayma çabaları dikkat çekiyor. Sadece uluslararası arenada değil, Osmanlı'nın mirasını devralan Cumhuriyet döneminde de bu mirasa yeterince sahip çıkılmıyor. Ülkemizde Osmanlı ile barışık bir yaklaşım sergileyenler ile ona karşı olanlar arasında belirgin bir kutuplaşma mevcut. Nefret söylemi geliştirenlerin ve Osmanlı'yı sevenlerin bu duygularının kökenini sorguladıklarını düşünüyorum.

Okuma ve araştırma alışkanlığımız zayıf; karşımıza çıkan bilgileri sorgulamadan doğru ya da yanlış olarak kabul ediyoruz. Cumhuriyet ile Osmanlı arasında bir uzlaşma sağlamamız gerekiyor. Zira dünya, Osmanlı'yı yok saymaya çalışırken, Cumhuriyet'i de ondan uzaklaştırmak bu durumu pekiştiriyor. Farkında olmadan tarihimize ve düşmanlarımıza hizmet ediyoruz. Kendi içimizde bu kadar bölünmüşken, düşmanlarımızın işine yarıyoruz; kendi ipimizi kendimiz çekiyoruz.

Kutuplaşma, düşmanlarımızın istediği bir durum ve biz de bu kutuplaşmayı tam anlamıyla yaşıyoruz. Bu nedenle, her konuda toplumsal bir uzlaşma sağlayamıyoruz. İki uçta yer alan farklı görüşleri benimsemek zorundaymışız gibi hissediyoruz. Düşüncelerimiz farklı olsa bile, daha ılımlı bir yaklaşım sergileyemiyoruz. Düşmanlarımızın istediği de tam olarak bu; tarihi mirası iki zıt görüş arasında bölerek hoyratça tüketmek.

Dünya çapında tanınmış liderlerimiz hakkında eleştiriler ve övgüler konusunda oldukça cömertiz. Atatürk, Abdülhamid, Fatih Sultan Mehmed gibi atalarımızı yabancılara sorduğunuzda, alacağınız yanıtlar sizi şaşırtabilir. Ancak hepsinin ortak noktası, derin bir saygı duyulmasıdır. Bizde ise bu liderler hakkında iki zıt görüş, sevgi ve nefret hâkimdir; saygı ise neredeyse yok. Bu durum, ülkemize ve birliğimize büyük zarar veriyor.

Günlük yaşamımızda öfke nöbetleri, nefret suçları ve kavgalar o kadar arttı ki, bu tür olayları her gün görmekteyiz. Bu durumun kökeninde, işte bu düşünce yapısı yatıyor. Uçlarda yaşamının sonuçları ve düşmanlarımızı sevindiren olaylar bunlar.

Bir an önce kendimize gelmeli, okumaya ve araştırmaya başlamalıyız. Bize dayatılan bilgi kirliliğinden kurtulup her şeyi doğru bir şekilde değerlendirmeye ve ılımlı bir görüş benimsemeye ihtiyacımız var. Aksi takdirde, düşmanlarımızın bir şey yapmasına gerek kalmadan en büyük zararı kendimize vereceğiz. Bu süreçte, tarihimizi doğru okuyarak başlamalıyız. Unutmayalım ki, tarih en iyi ders almayı bilenler için en iyi öğretmendir.

e. Yönetim Bilinci

Yönetim, insanlığın varoluşuyla birlikte ortaya çıkan bir bilim dalıdır. Bu kavram, kalabalık toplulukların yönetiminden bireyin kendi kendini yönetmesine kadar geniş bir yelpazeye yayılabilir. Toplulukların ve ülkelerin yönetimi, insanı merkezine alan bir anlayışla şekillenir; dolayısıyla yönetim, insanın kendisidir.

İnsan odaklı bir konunun yönetilmesi elbette zorlu bir süreçtir. İnsan doğası gereği, her alanda olduğu gibi yönetimde de memnuniyetsizlik gösterebilir ve bilgi sahibi olmadan fikir beyan edebilir. Bu durum, yönetimle ilgili farklı görüşlerin her zaman var olmasına neden olur. "Bana göre" ile başlayan cümleler, her zaman yükseklerle ulaşacaktır.

Oysa yönetim, insanların söyledikleriyle şekillenecek kadar basit bir konu değildir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, yönetim bir bilim ve uzmanlık alanıdır; bu nedenle, yüzeysel bir şekilde ele alınacak bir konu değildir. Yönetim, ciddi bir planlama ve strateji gerektiren bir iştir.

Bizler, yönetimi genellikle küçümseme eğilimindeyiz. Futboldan çocuklarımızın okullarına, ülke yönetimine kadar her alanda söyleyecek bir şeylerimiz var; ancak bu söylemlerin çoğu genellikle yüzeyseldir. Yönetilenlerin, paydaşların, ara kademelerin ve süreçlerin sayısı arttıkça yönetim daha da karmaşık hale gelir.

Makro ölçekte ülke yönetimi, yüzlerce yıllık projeksiyonlarla oluşturulmuş ve en üst düzeyde ciddiyetle ele alınan bir konudur. Bu nedenle, "bana göre" gibi ifadelerle basitçe açıklanamaz. Yönetimlere saygı duymak ve sonuçları görmeden müdahil olmamak önemlidir. Zaten belirli aralıklarla sandıklar, vatandaşın sesini duyurması için önüne getirilir. Yönetim bilimi, tarih boyunca ülkemizde yeterince saygı görmemiştir; oysa en küçük organizasyondan en büyük organizasyona kadar karmaşık süreçleri içeren bir alandır.

Mikro ölçekte özel sektörde de yönetim konusuna dair basit bir algı mevcuttur. Ülkemizde özel sektörün en büyük sorunu yönetim eksikliğidir. Kurumsallaşma konusunda yeterince ilerleme kaydedememiştir. Bu bağlamda özel sektörü eleştirmek adil olacaktır; çünkü her şirketin ülkemize karşı bir sorumluluğu vardır. Bu sorumluluk, şirketin büyümesi, istihdam yaratması, gelir sağlaması ve yabancı yatırım çekmesiyle ilgilidir. Bir girişimci, "Benim kurduğum şirket kimseyi bağlamaz" diyemez; çünkü bu topraklardaki her şirketin bu topraklara karşı bir sorumluluğu vardır. Kurumsallaşma eksikliğimizin nedeni, işverenlerin yönetim konusuna gereken önemi vermemeleridir. Çoğu işverenin tek hedefi, şirketten elde ettiği geliri kişisel servete dönüştürmektir; bu da insan kaynağına yeterince yatırım yapılmamasıyla sonuçlanmaktadır.

Ülkemiz, girişimcilik konusunda diğer ülkelere göre oldukça geride kalmıştır. Osmanlı döneminde özel girişimciler genellikle gayrimüslimlerin elindeydi. Cumhuriyet ile birlikte girişimciliğe adım attık; ancak bu alanda dünya, birçok kriz ve devrim yaşamış ve bilgiyi ileri taşımıştır. Bu nedenle tarih boyunca girişimcilik konusunda hep geride kaldık ve hâlâ gerideyiz. Yetişmek veya geçmek için yönetsel açıdan bir çaba içinde değiliz.

Yönetim, bir organizasyonun değerinin %50'sini oluştururken, işin teknik boyutu diğer %50'sini temsil eder. Kötü bir yönetim, teknik başarıyı anlamsız kılar. İyi bir sanatkâr olsanız bile, yönetimde zayıf iseniz bu yeteneklerinizi sürdüremezsiniz. Bu nedenle, en küçük organizasyonlarda bile etkili bir yönetim şarttır. Yönetim, teknik boyut kadar karmaşık ve uzmanlık gerektiren bir alandır; özellikle rekabetin arttığı ve dünyanın tek pazar haline geldiği günümüzde.

Makro ve mikro ölçekte yönetim, her organizasyonun vazgeçilmez bir unsuru olmalıdır. Bu bilincin toplumda yerleşmesi uzun sürmez umarım. Dünyayı yakalamamız ve hatta geçmemiz gerekiyor; bu hedefle daha hızlı ilerlemeliyiz.

Devlet yönetiminin yüzyıllar süren projeksiyonlarla geliştirildiğini belirtmiştik. Devletlerin yönetiminde iki çevre dikkate alınmalıdır: birincisi toplum, ikincisi ise dış çevre, yani diğer ülkeler. Bu, dünya nüfusu kadar geniş bir çevreyi ifade eder. 8,5 milyarlık bir dünyada 85 milyonluk bir ülkeyi yönetmekten bahsediyoruz. Bu kadar büyük bir yapının sıfırdan kurulması zordur; geçmişten gelen bir düzenin varlığı da olumsuz bir etki yaratır. Çünkü geçmişten gelen yapı genellikle hantal ve geride kalmış bir yapıdır.

2018 yılında Türk yönetim tarihinde önemli bir dönüm noktası yaşandı. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile yönetim yapısında köklü bir değişiklik gerçekleştirildi. Ancak bu süreçte yaşanan olumsuzlukların faturası bu sisteme kesildi. Dezenformasyon etkisiyle toplumda sistemin kötü olduğuna dair bir algı oluşturulmaya çalışıldı. Oysa bu sistem, yeni dünyayı anlayan ve uyum sağlayan bir yapıdır. Elbette eksiklikleri vardır; ancak sistemin yeni kurulduğu ve uygulamaya geçildiği göz önüne alındığında, eksikliklerin ortaya çıkması doğal bir sonuçtur. Ancak bu kadar büyük bir reform öncesinde halkı bilgilendirmek ve uygulama sürecinde de bu bilgilendirmeyi sürdürmek gereklidir. Aydınlatılmamış bir toplumda hiçbir reform başarılı olamaz. Sistemin eksiklikleri şeffaf bir şekilde ortaya konmalı ve yapılacak çalışmalar kamuoyuyla paylaşılmalıdır. Burada en önemli unsur şeffaflıktır. Şeffaflık sağlandığında, sisteme yönelik olumsuz algılar da kaynağında kesilmiş olur.

Yönetim bilincine sahip bir toplumda, devlet yönetimi, sivil toplum ve özel sektör yönetiminde başarıyı artırır. Ancak bu bilinç oluşmadığı takdirde, doğru giden bir yönetim bile sekteye uğrayabilir.

Sonuç olarak, toplumumuzda yönetimin hiçbir ölçeğinde ve alanında yeterli bir yönetim bilinci bulunmamaktadır. Oysa yönetim, toplumlar için son derece önemli bir konudur. Bu alanda makro ölçekte bilinç oluşturacak çalışmalara başlanması gerekmektedir. Yönetim tarihi enstitüsü bu açıdan büyük bir öneme sahiptir ve mutlaka çalışmalar yapılmalıdır. Bu sayede toplumun her kesimi daha hızlı bir şekilde gelişecek ve kalkınacaktır.

f. Yönetimi Doğru Anlamak

Yönetim, geçmiş deneyimlerin yanı sıra teorik olarak geliştirilen ilkeler, yasalar ve kuralların bir toplamıdır. Yönetim bilimi alanında, özellikle yönetim danışmanlığının ortaya çıkmasıyla birlikte 1880'li yıllardan itibaren önemli çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Endüstri devrimlerinin temelinde yönetsel devrimler yatmaktadır. Her bir endüstri devrimi, farklı yönetim tarzlarına olan ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik çalışmaları beraberinde getirmiştir. Her endüstri döneminde yönetsel çalışmalar tamamlandığında ve yeni bir yönetim tarzı oluştuğunda, yeni bir endüstri devrimi yaşanmakta ve hem üretim hem de yönetim alanında büyük bir ilerleme kaydedilmektedir. Dünyadaki gelişimin kaynağı da budur.

Osmanlı İmparatorluğu, duraklama dönemine girdiğinde yönetsel gelişim hızında dünya ile kıyaslandığında geride kalmaya başlamıştır. Diğer ülkeler daha hızlı adımlar atarak Osmanlı'yı yakalamış ve geçmişteki konumunu geçmiştir. Osmanlı yöneticileri, bu durumu 1867 yılında Sultan Abdülaziz'in yurtdışı seyahatinde fark etmişlerdir. Osmanlı'nın, dünyayı bir daha yakalayamayacak kadar geride kaldığını üzülen gözlemlemişlerdir. Bu dönemde, özellikle II. Abdülhamid döneminde, imparatorluğun yönetimi yıkılmayı geciktirme odaklı bir hale gelmiştir.

Dünya, yönetim alanında devrimler gerçekleştirirken Türkler bu alanda oldukça geri kalmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde sanayi alanında Türk girişimciler bulunmamaktaydı; çünkü ticaret büyük ölçüde gayrimüslimlerin elindeydi ve yönetim kademeleri de çoğunlukla gayrimüslimlerden oluşmaktaydı.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Türklerin yönetsel deneyimi neredeyse yok denecek kadar azdı. Dünyayı yakalamak için daha hızlı hareket etmek gerektiği açıktı. Bu nedenle Atatürk, hızla sanayileşmeye ve girişimciliği teşvik etmeye yöneldi. Ancak Atatürk döneminin ardından bu durum ortadan kalktı ve zamanla Atatürk dönemine ait girişimler, vesayet rejimi nedeniyle tasfiye edildi. Bu nedenle günümüz Türkiye'sinde, dünyayı anlayan, üreten ve dünya pazarına sunulan ürünler ya da markalar oldukça azdır. Türkiye, yönetim bilimini kavrayamadığı için bu alana sahip çıkamamış, benimseyememiş ve dolayısıyla başarılı olamamıştır.

Günümüzde, dünyanın süper güçlerinden oluşan güçlü markaların ortaya çıktığı koşullar, ikinci bir fırsat sunmaktadır. Bu konjonktürü anlamak, buna göre çalışmak ve yönetimi yönlendirmek, yeni çağda başarılı olmanın tek yoludur. Artık sadece ürün ya da hizmet üretmek değil, teknoloji üretmek süper güçlü bir şirket olmanın gerekliliğidir. Bu gerçeğin farkına varmalı ve bu doğrultuda çalışmalar yapmalıyız.

Her endüstri devriminin kendine özgü yönetim kuralları vardır. Endüstri 4.0'ın hâkim olacağı yeni çağın yönetim kuralı da teknoloji üretmek olacaktır. Bu nedenle, içinde bulunduğumuz çağın yönetimini bu şekilde anlamalı, içselleştirmeli ve devrin kurallarına uygun hareket etmeliyiz. Yeni çağın yönetimini doğru bir şekilde anlamalı ve değerlendirmeliyiz.

g. Yönetime Önem Vermek

Toplumumuzda yeterince önem verilmeyen konulardan biri yönetimdir. Oysa Türklerin tarih boyunca en iyi yaptığı şeylerden biri yönetimdir. Ancak bu doğal yetenek, nasıl daha ileriye taşınabileceği üzerine düşünülmeden kullanılmıştır. Tarihin derinliklerinde Türklerin yönetim becerisi dünyaya nam salmışken, bu başarı üzerine yeterince gidilmemiş ve geliştirilmemiştir. Gelişmeyen her şey gibi, Türklerin yönetim yeteneği de zamanla köreldi ve dünya ile arasındaki mesafe açıldı.

Yönetim, her şeyin temelidir. Sağlıklı bir yönetim olmadan, bir organizasyonun veya bireyin başarılı olması mümkün değildir. Ülkemizde yönetim, Osmanlı İmparatorluğu'nun zirve döneminden sonra gerilemeye başlamış ve dünya ile olan rekabeti kaybetmiştir. Dünya, insan kaynaklarına yatırım yaparak gelişimini sürdürürken, Türkler yalnızca Osmanlı'dan miras kalan bilgi ve deneyimle sınırlı kalmıştır. Osmanlı, dünya ile neredeyse izole bir yaşam sürmüştür. Bu durum, Sultan Abdülaziz'in 1867'deki yurtdışı gezisi sırasında acı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Devlet adamları, Osmanlı'nın geri kalmışlığını ve dünyaya yetişmenin imkânsızlığını gözleriyle görmüşlerdir. Bu gezide II. Abdülhamid de bulunmuş ve padişahlık döneminin denge politikasının temelleri atılmıştır. Amaç, imparatorluğun çöküşünü mümkün olduğunca geciktirmek olmuştur.

Tarih boyunca Türkler, savaşlarla, tarım ve hayvancılıkla meşgul olmuşlardır. Ticaret ise genellikle gayrimüslimlerin elinde olmuştur; bu nedenle Türkler bu alanda geri kalmışlardır. Cumhuriyet sonrası hızlı kentleşme ve batılılaşma hevesi, herkesin zengin olma hayalini doğurmuş, bu da kısa yoldan zengin olma arayışına yol açmıştır. Bu durum, tarım ve hayvancılığın göz ardı edilmesine neden olmuş ve ticaretin ön plana çıkmasına yol açmıştır. İş dünyasında tek odak para kazanmak haline gelmiş, yönetimdeki diğer değerler ve ilkeler göz ardı edilmiştir. Sonuç olarak, para hırsı yönetim biliminin önüne geçmiştir. Yıllar içinde, krizlere açık, kırılgan bir ekonomi ve iş dünyası oluşmuş, kurumsallaşamayan birçok işletme ve dünya çapında birkaç marka ile sınırlı bir ülke haline gelmişizdir. Yönetim her zaman göz ardı edilmiştir; yönetime yapılan yatırımlar boşa harcanmış gibi görülmüştür. İnsan kaynaklarına hala olumlu bir bakış açısı yoktur. Çoğu patron, yönetimi en iyi kendisinin yapabileceğini düşünmektedir. Profesyonelleşme ve kurumsallaşma ise ütöpik kavramlar olarak kalmıştır.

Osmanlı'nın son döneminde Müslüman sanayici ve girişimcilerin bulunamaması gibi dersler çıkarılmadığı için geleceğe dair bir vizyon geliştiremiyoruz. Yönetimin ve tarihin önemini kavrayamıyoruz. Sonuç olarak, ekonomisi kırılgan ve global süper güçlü şirketlere sahip olamayan bir ülke haline geldik.

Eğer yönetime gereken önemi vermeye devam edersek, "gelişmekte olan ülke" veya "az gelişmiş ülke" statüsünde kalmaya devam ederiz. Devlet yönetiminde de durum benzer şekilde devam etmektedir. Yönetime önem vermek ve yönetimi çağın gerekliliklerine uygun bir şekilde modellemek gerekmektedir. Esnek bir sistem, yeni çağın en önemli kuralıdır. Katı

ve zor değişen devlet anlayışı geçmişte kalmıştır; artık devletler için vatandaş odaklı hizmet üretme zamanı gelmiştir.

h. Yönetim Gücü Askeri ve Ekonomik Gücün Önündedir

Yeni çağın başlangıcıyla birlikte, devletler düzeyinde eski düzenin çöküşü ve yeni bir düzenin inşası süreci başlamıştır. Bu yeni dönemde, geçmişin gereklilikleri önemini yitirecek ve tüm kurallar sıfırdan yazılacaktır. Peki, bu kuralları kim belirleyecek? Şu anda hazırlık yapan devletler elbette.

Birçok kavramın yeniden tanımlanacağı bu dönemde, süper güç tanımı da değişecek. Eski çağda askeri ve ekonomik güce sahip olmak, süper güç olmanın yeterli koşuluymuştu. Ancak yeni çağda, süper güç olmanın en önemli şartı yönetim gücü olacak. Tarih boyunca bu durum böyleydi, fakat geçmişten ders alınmadığı için göz ardı edildi. Yeni çağda ise yönetim gücünün önemi anlaşılacak.

Devletlerin ekonomik ve askeri gücü ne kadar yüksek olursa olsun, yönetim gücü eksikse bu güçlerin bir anlamı kalmıyor. Pandemi döneminde algılar gerçeklerle sarsıldı ve her şey çıplak bir şekilde ortaya çıktı. Covid-19 virüsünden korunmak için maske takmak, hijyen kurallarına uymak ve sosyal mesafeye dikkat etmek önerildi. Bu durum, insanların maskelere hücum etmesine neden oldu. Devletler de vatandaşlarına maske temin etme çabası içine girdi. Eski çağda askeri ve ekonomik olarak güçlü olan "süper güçler" bile maske bulmakta zorlandı. Yönetimsel güçleri yetersiz olduğu için değişim ve dönüşüm sağlayamadılar, dolayısıyla maske üretemediler. Hatta bazı ülkeler, diğer ülkelere gönderilen maskelere el koyma durumuyla karşılaştı. Paranın ve askeri gücün yetersiz kaldığı bir dönemdi. Ancak yönetim gücü yüksek olan ülkeler, aldıkları tedbirlerle dönüşümü sağlayarak maske üretmeye başladılar. Türkiye de bu süreci başarılı bir şekilde yöneten ülkelerden biri oldu. Elbette eksiklikler ve hatalar yaşandı, ancak dünyayı sarsan bir pandemik durumda yine de önemli bir başarı elde edildi. Gelişmekte olan Türkiye, ABD başta olmak üzere süper güç olarak tanımlanan ülkelere maske yardımı yaptı. Sonuç olarak, algılar yıkıldı.

Yeni çağda, devlet yönetiminde en önemli gereklilik yönetim gücü olacaktır. Pandemi süreci bunu kanıtladı ve bu durum devam edecektir. Bu nedenle, devletimizin yönetim gücünü artırmak için altyapı çalışmalarını ivedilikle yapması gerekmektedir.

Tarihte askeri ve ekonomik gücü yüksek olup yönetim gücü yetersiz olduğu için yıkılan bir örnek olarak Truva uygarlığını ele alalım.

Truva Savaşı, kaçırılan Sparta Kraliçesi Helena'nın kocası Menelaos tarafından geri getirilmesi amacıyla başlatılan bir savaştır. M.Ö. 500 yıllarında Agamemnon komutasında gerçekleşen bu savaş, Truva kentinde cereyan etmiştir. Savaşın temel nedeni, Sparta Kralı Menelaus'un karısı Helen'dir. Ancak bazılarına göre, Truva'nın ihtişamına göz diken Agamemnon'un saldırganlığı da önemli bir etkidir. Menelaus, Truva prenslerini barış görüşmeleri için Sparta'ya davet eder. Bu prensler arasında Hector ve Paris bulunmaktadır. Hector, barış görüşmelerini yürütürken Paris, Helen ile tanışır. Helen, Yunan Mitolojisi'nde güzelliğiyle tanınan bir figürdür.

Helen, Menelaus ile yapılan barış anlaşmasını hiçe sayarak Paris ile Truva'ya kaçar. Menelaus, bu durumu öğrenince büyük kardeşi Agamemnon'a savaş talebiyle gider ve savaş böylece başlar. 1000'den fazla gemi ve 100.000'den fazla savaşçı ile tarihe damgasını vuran bu savaşa Akhilleus da katılır. Akhilleus, o dönemde tarihin en büyük savaşçılarından biri olarak bilinir ve savaşı kazanmak için kuzeni ve Myrmidon ile birlikte savaşır.

Tanrıların bile katıldığı rivayet edilen Truva Savaşı, düellolar ve orduların çarpışmasıyla yaklaşık 10 yıl sürer ve her iki taraf da yorgun düşer. Savaşın sonlarına doğru, Akalar tarafından Aşil ile Paris'in abisi Hector karşı karşıya gelir. Aşil'in Hector'u öldürmesiyle savaş yeniden alevlenir, ancak sonuç değişmez.

Tüm bu olayların ardından, savaştan çekilme kararı alan Akalar, kıyıya içinde askerlerin bulunduğu tahta bir at bırakırlar. Truvalılar bu atı hediye olarak görüp, 10 yıldır aşamadıkları Truva surlarının içine alırlar. Böylece Aka askerleri atın içinden çıkarak savaşı kazanır. Truva uygarlığı böylece tarihe karışır.

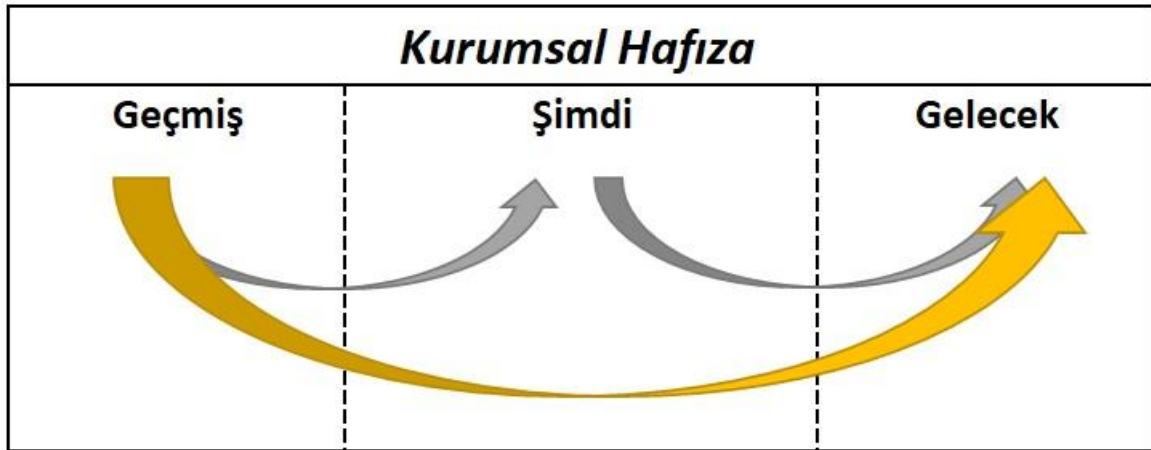
Savaş sona ermiş ve kesin bir zafer kazanılmış olmasına rağmen, yönetsel hatalar sonucunda Truva atı surlardan içeri alınmış ve Truva uygarlığının sonu gelmiştir. Burada sonu getiren, yönetsel bir karardır. Eğer yönetimde analitik bir düşünce sergilenseydi ve o at içeri alınmadan imha edilseydi, tarihin seyri bambaşka olabilirdi; belki de Truva uygarlığı hala varlığını sürdürüyor olacaktı.

Sonuç olarak, bugünü anlamak ve geleceği kavrayabilmek için geçmişe bakmamız gerektiği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Devlet gücünün sırrı yönetimdir; yönetim gücünün kaynağı ise tarihtir.

i. Yönetim İçin Tarihin Önemi

Yönetimin en temel unsurlarından biri sürekliliktir. Sürekliliğin olmadığı bir yönetim anlayışında, anlık başarıların ötesinde gerçek bir başarı elde etmek mümkün değildir. Başarının sürdürülebilirliğini sağlayan tek faktör sürekliliktir. Bu sürekliliğin sağlanabilmesi için ise "kurumsal hafıza" adı verilen bir kavram devreye girer. Kurumsal hafıza, bugünü yarına bağlayan bir kara kutu gibidir. Ülke düzeyinde yönetim söz konusu olduğunda, bu kara kutunun önemi daha da artar. Çünkü bu kutu, geçmişe dair bir hafıza taşır ve genellikle kısa vadeli olayları kaydeder. Ancak ülke yönetimi için bu hafıza, yüzlerce yıllık bir geçmiş kapsayacak kadar geniş olmalıdır.

Devlet yönetimi, diğer organizasyonların yönetiminden çok daha karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Değişkenler, süreçler ve paydaşlar gibi birçok faktör bakımından farklılık gösterir. Bu farklılıklar, devlet yönetiminin daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerektiğini ve hataya yer olmadığını gösterir. Bu nedenle, devlet yönetimi, diğer organizasyon yönetimlerinden oldukça farklı bir alandır.

Devlet yönetiminde geçmiş, bugünü anlamak ve geleceği şekillendirmek için önemli bir kaynaktır. Geçmişten yoksun bir devlet, mevcut durumu kavrayamaz ve geleceği inşa edemez. Bu nedenle tarih bilimi, bir devletin yönetiminde vazgeçilmez bir unsurdur. Devlet yönetiminin en önemli destek unsuru olarak tarihi görmek yanlış olmaz. Bu tespit, kurumsal hafızanın oluşumu açısından büyük bir öneme sahiptir.

Kurumsal hafızanın kayıtları tarihten oluşur ve bu kayıtlar uzun vadeli bilgilerdir. Yönetimde yorumlama, öngöründe bulunma ve dış dünyayı anlama açısından gereklidir. Dış dünya ile, yani devletler arası ilişkilerde, çoğu zaman tarihe atıfta bulunan anlamlı adımlar atılır. Bu atıflar, ülkeler arasındaki iletişimde dolaylı unsurlar olarak karşımıza çıkar. Eğer tarih bilincinden yoksunsanız, bu atıfları anlayamaz ve dolayısıyla karşı tarafın iletmediği mesajı kavrayamazsınız. Bu durum, atacağınız adımlarda ya da iletişimde geri bildirimin eksik olmasına yol açar. Sonuç olarak, sağlıklı bir iletişim sağlanamaz ve iletişimde başarısızlık yaşanır. İşte bu nedenle tarih, yönetim için son derece önemlidir.

Tarihi nitelikli belgeler ve bilgiler, uzun vadeli kayıtları hafızaya almak için kullanılırken, orta ve kısa vadeli bilgilerin kaynağı insandır. Bu nedenle kamu yönetiminde sürekliliği sağlamak esastır. 2018 yılına kadar uygulanan sistemde bu ilke, doğru ve yanlışlarıyla bir şekilde hayata geçirildi. Ancak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde bu konuda eksiklikler bulunmaktadır. Eski kurumlardaki düzenlemeler ile yeni hale gelen kurumlarda bu ilkenin yeterince dikkate alındığını söylemek zordur. Bu durum, basit bir düzenleme ile çözülebilecek bir meseledir. Her kurumun 2 numaralı yöneticisi, bürokrasiden gelecek ve çok acil durumlar dışında değişmeyecek şekilde atanmalıdır. Açıkça ifade etmek gerekirse; Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde getirilen bakan yardımcısı, siyasi atamalardan oluşmaktadır. Bu bakan yardımcılardan birinin, kısa ve orta vadeli kurumsal hafızayı sağlamak ve sürekliliği temin etmek amacıyla bürokrasiden gelmesi ve diğer bakan yardımcılarına göre kıdemli bir pozisyonda olması gerekmektedir.

T.C. Bakanlığı		
Organizasyon Şeması kesiti		
Bürokrat	Bakan	
	Bakan Yardımcısı	Kurumsal hafızaya sahip sürekliliği sağlayacak kıdemli yönetici.
	Bakan Yardımcısı	
	Bakan Yardımcısı	

Bir bakanlığın organizasyon şemasında, bakandan sonra gelen bakan yardımcısı, kurumsal hafızaya sahip ve kurumsal sürekliliği sağlayacak olan kıdemli kişidir. Bu kişinin siyasi bir kimliğe sahip olmaması önemlidir; çünkü siyasi atamalar, olası değişiklikler karşısında kırılanlık gösterir ve uzun süreli görevde kalma riski taşır. Bu nedenle, bu pozisyon bürokrasiden gelen bir kişi tarafından doldurulmalıdır.

Kişiler, kurumların geçmişı ile bugünü arasında köprü işlevi görebilirler. Burada kastedilen zaman dilimi, kısa ve orta vadeyi kapsamaktadır. Dolayısıyla, kamu yönetiminde sürekliliği

sağlamak, üst düzey yönetimde de önemli bir husustur. Devletin temel yapı taşları kurumlar olup, bu kurumlar kısa, orta ve uzun vadeli bir hafızaya sahip olmalıdır. Devletin unutkanlık hastalığına kapılma lüksü yoktur; unutkanlık hastalığına yakalanan bir devletin çöküşü kaçınılmazdır.

Devletlerin her zaman sağlıklı bir yapıda olması gerekmektedir. Hastalıklı bir duruma düştüklerinde, diğer devletler tarafından işgal planları yapılmaya başlanır. Tarih, bu durumu birçok kez göstermiştir. İşte bu nedenle tarih, devlet yönetimine ve yöneticilerine sürekli bilgi ve deneyim akışı sağlar. Bu akış kesildiğinde veya yanlış bilgiler geldiğinde, devletin çöküşü

kaçınılmaz hale gelir. Ayrıca, devletlerin yıkılması sadece fiziksel anlamda değil, ruhsal anlamda da gerçekleşir. Ruhsal yıkılma, toplumun kültürü, sosyolojisi ve değerlerinin değiştirilerek işgal edilmesiyle ortaya çıkar. Bu, günümüzde tercih edilen bir işgal türüdür. Bu nedenle, devlet yönetimi her alanda daima uyanık olmalıdır; aksi takdirde, varlığı tehlikeye

j. Yönetim Tarihi

Devlet yönetiminin birkaç temel unsuru vardır ki, bunlar diğer unsurlardan daha önceliklidir. Bu unsurların en önemlisi yönetim tarihidir. Tarih, bugünü anlamamıza ve geleceği planlamamıza yardımcı olan, yaşanmış deneyimler ve bilgiler içeren önemli bir kaynaktır. Devlet yönetiminde, hem iç hem de dış politikaların oluşturulması, yönetim tarihinin ışığında gerçekleştirilmelidir.

Yönetimin her aşamasında tarih, en önemli başvuru kaynaklarından biri olmalıdır. Bugünü kavrayabilmek ve geleceği planlayabilmek için tarih bilgisine ihtiyaç duyduğumuzu belirtmiştik. Örneğin, 2018 yılında uygulamaya konulan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin tasarımı, mevcut uygulamaları ve gelecekteki planlamaları için geçmişe dönmemiz gerekmektedir. II. Mahmud döneminde gerçekleştirilen reformlar, bu bağlamda güzel bir örnek sunmaktadır. Bir reformun başarılı ya da başarısız olabilmesi için nelerin yapılması gerektiğini açıkça gösterir. Bu tür kaynaklardan yararlanmadığımız takdirde, yönetimi sağlıklı bir şekilde kurmamız mümkün olmayacaktır.

Bir diğer önemli konu ise dış politikadır. Tarih boyunca diğer ülkelerin bize karşı tutumları, bir duruş kalıbı oluşturmuştur. Sürekli düşmanlık besleyen ve en küçük olaylarda bize zarar veren bir devlet, ne bugün ne de yarın dost olamaz. Bunun tersi de geçerlidir. Eğer bu bilinçle hareket edersek, dış politikada başarılı olabiliriz. Aksi takdirde, diğer ülkelerin güncel söylemlerine kapılır, arka plandaki gerçek niyetleri göremez ve politikayı günlük olarak belirleyerek başarısız oluruz.

Tarih, yöneticiler için son derece önemli bir rehberdir ve yanlarından ayırmamaları gereken bir öğretmendir. Bu nedenle, üst düzey devlet adamlarının danışman kadrosunda mutlaka tarihçilerin bulunması gerekmektedir. Hatta, farklı alanlarda uzmanlaşmış birden fazla tarihçi bulundurulması, iç ve dış politikalar için ayrı uzmanlıklar sağlayacak şekilde faydalı olacaktır. Bir devlet adamının en yakın danışman kadrosunun başında tarih uzmanları yer almalıdır.

k. Tarih Kaça Ayrılır?

Yönetim danışmanlığındaki yirminci yılımın sonunda devlet yönetimiyle ilgili edindiğim en önemli çıkarım, tarihin yönetimi tamamlayan en kritik ve gerekli bilim dalı olduğu; ancak bu bilimin çok fazla yanlış bilgiye maruz kaldığı gerçeğidir. Tarihin farklı yorumlarının varlığı, bu ülkenin en büyük talihsizliklerinden biridir. Özellikle Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde yönetsel tarih mirasının sağlıklı bir şekilde aktarılmadığı gerçeği dikkat çekmektedir. Bu nedenle, gerçekleri ortaya çıkarmak ve tarihimize sahip çıkmak için daha fazla çaba göstermeliyiz. Tarihini bilmeyenlerin gelecekte güçlü bir ülke haline gelmesi mümkün değildir. Bulduğumuz dünya konjonktüründe, tarihin çeşitli şekillerdeki yansımalarını gözlemlemekteyiz:

1. Herkesçe bilinen ve okullarda okutulan hali (Bilinen Tarih),
2. Herkesçe bilinmesine ve her yerde yer almasına karşın, unutturulmaya çalışılan tarih (Unutturulan Tarih),
3. Dezenformasyondan önceki yaşananların yer aldığı gerçek hali (Gerçek Tarih),

Sır niteliği taşıdığı için herkesten saklanan gerçeklerin olduğu hali (Sırlı Tarih).

Tarihin, zafer kazananlar tarafından şekillendirilerek dünya kamuoyuna sunulduğu herkesçe bilinmektedir. Tarihine sahip çıkmayan milletlerin sonunun yıkım olduğu gerçeği, tarih boyunca birçok kez karşımıza çıkmıştır. Toplumların tarihlerini unutmaları son derece tehlikeli bir durumdur. Daha da endişe verici olan, devlet yöneticilerinin tarih bilgisine sahip olmamaları veya yanlış bilgilere sahip olmalarıdır. Tarihini bilmeyen bir yönetim, mevcut durumu doğru bir şekilde değerlendiremez ve geleceğini sağlam temeller üzerine inşa edemez.

Tarih, özellikle onu manipüle edenlerin gerçekleri asla unutmaması gereken bir bilim dalıdır. Bu manipülasyonların amacı, gerçekleri çarpıtarak toplumları geçmişlerinden koparmak ve özgüvenlerini zayıflatmaktır. Özgüveni sarsılan toplumlar, kolayca parçalanabilir veya yönetilebilir hale gelirler. Bu nedenle, geleceğini inşa etmek isteyen milletler, geçmişlerine sıkı sıkıya bağlı kalmalıdır. Tarihi korumak, vatan topraklarını korumak kadar kutsal bir görevdir.

Şimdi, tarihin farklı yönlerini daha ayrıntılı bir şekilde inceleyelim ve örneklerle destekleyelim:

1. Bilinen Tarih: Toplumda genel olarak kabul gören ve eğitim müfredatlarında yer alan tarihtir. Gelişmekte olan ülkelerde bu tarih, sıkça dezenformasyona uğramaktadır. Gerçekler göz ardı edilerek, bazı kişilerin yazdığı bilgiler tarih olarak benimsenmiştir. Örneğin, Ermeni meselesinde, günümüz dünya siyasetinde Türkiye'yi zayıflatmak ve siyasi üstünlük sağlamak isteyenlerin oluşturduğu sözde bilinen tarihten bahsedilebilir. Oysa tarihi belgeler ve tanıkların ışığında, iddiaların gerçeği yansıtmadığı açıktır. Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu 1299 olarak bilinse de, aslında 1302 yılında tam bir devlet kimliği kazandığı bilinmektedir.

Tarihinize sahip çıkmazsanız, tarih sizi hain olarak yazabilir.

2. Unutturulan Tarih: Emperyal güçlerin dünya genelinde yaşadığı yenilgiler veya kendi gerçekleştirdikleri soykırım benzeri zulümlerle ilgili olan tarih türüdür. Örneğin, 29 Nisan 1916'da sona eren Kût'ül-Amâre Zaferi, İngiltere için utanç verici bir mağlubiyet olduğundan, bu olayın unutturulması için yoğun lobi faaliyetleri yürütülmüştür. Kut Bayramı, Kût'ül-Amâre Zaferi anısına Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından kutlanmaya başlanmış, ancak 1952'de Adnan Menderes hükümeti tarafından bu bayramın kutlanmasından vazgeçilmiştir. Bu onurlu zafer, yoğun baskı ve lobi faaliyetleri sonucunda Türk halkı tarafından da unutulma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Bir diğer örnek, 13 Şubat 1945'te İngiliz uçaklarının Doğu Almanya'nın Dresden kentine düzenlediği saldırıdır. İngilizler ve Amerikalı müttefikleri, kente toplamda 4 bin ton bomba atmıştır. Saldırının ardından meydana gelen yangın fırtınaları, 25 bin kişinin hayatını kaybetmesine yol açmış, şehir merkezini yerle bir etmiş ve havadaki oksijeni emerek alevlerden kaçmaya çalışan insanların boğulmasına neden olmuştur. Dresden Tarih Komisyonu, 5 yıl süren araştırmalarının sonuçlarını 2010 yılının Mart ayında yayımlamıştır. Komisyonun raporuna göre, ölü sayısının 25.000'den fazla olduğu belirtilmiştir. Hayatını kaybedenlerin çoğu, yanarak değil, ani ısınan havanın oksijeni emmesi nedeniyle boğularak ölmüştür. Bu olay, tarih sahnesinde pek fazla bilinmemektedir.

Tarih bilmeyen bir millet, geleceği hakkında da sağlıklı bir yargıya varamaz!

3. Gerçek Tarih: Emperyal güçlerin çarpıttığı tarihin gerçek halidir. Gerçek tarih, dar bir kesim tarafından bilinse de çeşitli nedenlerle veya toplumun bölünmesi nedeniyle genel olarak kabul görmeyen bir tarihtir. Özellikle toplumsal infial yaratmak amacıyla kullanılan tarihi figürler veya olayları içerir. Örneğin, toplum II. Abdülhamid konusunda ciddi bir bölünme yaşamaktadır. Bir kesim, Abdülhamid'i hain olarak görürken, diğer bir kesim onu kahraman

olarak değerlendirmektedir. Gerçeğin bu iki kutuptan çok daha karmaşık olduğunu bilen tarih uzmanlarının toplumu yeterince aydınlatmadığı ya da toplumun bu bilgileri kabul etmediği söylenebilir.

Ders almasını bilersen, tarih en iyi öğretmendir. Tarihini bilmeyen millet geleceği hakkında da hüküm veremez!

4. Sırlı Tarih: Devletlerin sahip olduğu ve toplumla paylaşılmaması gereken konuları içeren tarihtir. Bu tür bilgiler, genellikle çok sınırlı bir grup tarafından bilinir. Ancak devlet sırrı niteliği taşıdığı için bu bilgiler açıklanmaz ve anlatılmaz. Zamanla bu sırların gizliliği ortadan kalktığında, herkes bu konulardan haberdar olur. Bunun dışında, bu tür olaylar tarih sahnesinde yer almaz. Örneğin, Birinci Dünya Savaşı sırasında İzmir’in işğali sırasında, işgal Kuvvetleri Komutanı Zafirio’nun dikkatini çeken Yüzbaşı Gavur M’min, Yunan işgalini kolaylaştırmak amacıyla işgal kuvvetlerine sahte bir yardım sunmaya başladı. İzmirli Türkler, onun işgalcilerle olan ilişkisi nedeniyle ona “Gavur M’min” ve “Hain M’min” gibi lakaplar taktılar. Sürekli hakaretlere maruz kalan Gavur M’min, kendisine ait olduğu iddia edilen bir notta bu durumu şöyle ifade etti: “Kurtuluşu için canla başla savaştığım İzmir’de, yüzüme tkrenler oldu. İtiraf etmeliyim ki, o tükürükler, cephelerde yediğim kurşunlardan daha fazla acı ve ıstırap verdi bana... Ama o anki durumum ve şartlarım, gerçeği açıklamamı engelledi. lmekten değil, bir şeyden korkuyorum: Gerçeği anlatamadan ölmek ve tarihe bir vatan haini olarak geçmek.” Bu tür örnekler sayısızdır; hatta ülkesi için kahramanlık gösteren ancak halk tarafından hain olarak bilinen birçok kişi de vardır.

Tarihimizi unutsak bile dünya unutmuyor; fakat biz, unutmayanların unutanlara göre daha üstün olduğunu göz ardı ediyoruz.

Sonuç olarak, bir milletin bugünü inşa etmesi ve geleceğini şekillendirmesi için tarihin önemli bir rolü vardır. Bu nedenle, devlet yönetiminde sadece yönetim uzmanları değil, aynı zamanda tarih uzmanları da aktif bir şekilde yer almalıdır. Devletin geleceğe yönelik politikaları ve projeksiyonları, bu uzmanların hazırlayacağı raporlar işiğinde şekillendirilmelidir. Ayrıca, Yönetim Tarihi Enstitüsü’nün kurulmasıyla bu çalışmalar kurumsal bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bu enstitü, yönetim tarihi üzerine araştırmalar yaparak önemli katkılarda bulunabilir. Tarihten ders çıkaran bir devletin, geleceğe daha güvenle bakacağı açıktır.

I. Yönetim Tarihimizi Anlamak

Türk dünyası yönetim tarihi, dünyanın en zengin ve derinlikli tarihleri arasında yer almaktadır. Binlerce yıllık geçmişle yalnızca devlet yönetimi değil, aynı zamanda bu devletler içindeki çeşitli birimlerin (sivil toplum kuruluşları, özel sektör vb.) yönetimi hakkında da önemli bilgiler sunarak, tarihsel bir hazine niteliği taşımaktadır. Ancak, ne yazık ki, toplumu tarihten uzaklaştırmayı hedefleyen düşmanlarımızın bu konuda başarılı olduğunu görmekteyiz. Bu durum, bu zenginliğin bugünü anlamamıza ve geleceğe ışık tutmasına engel olmaktadır.

Eğer tarihi, bugünü anlamak ve geleceğe ışık tutmak amacıyla ele alacaksak, iki önemli adım atmalıyız. İlk olarak, tarihimize barışmalıyız. Bunun yolu, tarih kitaplarını okuyarak, anlayarak, altını çizerek ve notlar alarak geçmişimizi öğrenmektir. İkinci olarak, okuduklarımızı yorumlamalıyız. Bilgileri içselleştirip, kendi bakış açımızla değerlendirmeliyiz. Ancak bu şekilde, okuduklarımız bugüne ve geleceğe ışık tutabilir. Mukayeseler yaparak, yorumlar getirerek ve bolca istişare ederek dersler çıkarabiliriz. Toplum olarak bu iki adımı mutlaka atmalıyız.

Bilgili bir insan, dezenformasyondan etkilenmez. Ancak bilinmeyen konularda geniş kitleler yanlış yönlendirilebilir. Özellikle günümüz iletişim çağında sosyal medya aracılığıyla bu yanlış bilgiler hızla yayılabilir.

Yönetim tarihinde dönemsellik ilkesi son derece önemlidir. Olayları, yaşandığı dönemin koşulları içinde değerlendirmek esastır. Eğer bir dönemi günümüz perspektifinden ele alırsanız, objektifliğinizi kaybedersiniz. Toplumumuzda dezenformasyonun bir diğer kaynağı da budur. Bir kesim Osmanlı'ya düşmanlık beslerken, diğer bir kesim Osmanlı'nın yeniden dirileceğine inanıyor. Ancak diriliş umudunu taşıyanların çoğu, Osmanlı İmparatorluğu hakkında en temel bilgilere sahip değil. Düşünceleri, sadece sloganlardan ibaret kalıyor. Cumhuriyeti benimsemeyen ve ona düşmanlık besleyen bir kesim de mevcut. İşte bu, dezenformasyonun tam anlamıyla bir örneğidir! Eğer bir ülkenin neredeyse tamamının dini inancının ilk emri yerine getirilmiyorsa ve ülkenin kurucusuna aleni bir şekilde hakaret eden bir kesim varsa, o ülkenin temel dinamiklerinde ciddi sorunlar vardır.

Olması gereken perspektiften baktığımızda, hem II. Abdülhamid hem de Mustafa Kemal Atatürk bizim tarihimizin önemli figürleridir. Bu iki ismi birbirinden ayırmak, yalnızca tarihimize değil, aynı zamanda ülkemize de ihanet anlamına gelir.

m. Yönetim Tarihi Enstitüsü

Tarihimiz, dünyada eşi benzeri olmayan bir zenginliğe sahiptir ve bu yönüyle en zengin tarihlerden birine sahip olduğumuz söylenebilir. Ancak, bu zenginlikten yeterince faydalanamadığımız bir gerçektir. Ne yazık ki, yakın geçmişimizde yaşananları bile tam olarak bilmiyor ya da yanlış anlıyoruz. Bu durum, birlik olma yeteneğimizi zayıflatıyor ve kutuplaşmamıza neden oluyor.

Devlet yönetimimizde bu tarihi zenginliği kullanmamıza rağmen, daha etkili bir şekilde nasıl değerlendirebileceğimizi sorgulamak önemlidir. Tarihimizi unutsak bile dünya bunu unutmuyor; fakat biz, unutmayanların unutanlara göre daha avantajlı olduğuna göz ardı ediyoruz. Ülkemizden geçmişin intikamını almak için fırsat kollayan ülkelerin varlığından bile habersiziz. Bu eksiklik, günümüzdeki olayları doğru yorumlamamıza engel oluyor. Günümüz iletişim kanallarının yaydığı dezenformasyon nedeniyle yanlış bilgileri doğru kabul ediyoruz, çünkü sorgulamıyoruz. Bu da düşmanlarımızın işine yarıyor. Bu sorunun temelinde ise eğitim sistemimiz yatıyor. Maalesef, ezbere dayalı ve gereksiz bilgiler öğretiliyor; yaşananların özünden çok yüzeysel bilgiler aktarılıyor.

Bu durumu tespit ettikten sonra, çözüm önerileri geliştirmek gereklidir. Cumhuriyetimizin 100. yılını, geçmişimizle barışarak ve geçmişimizin geleceğe ışık tutmasını sağlamak amacıyla bir "Yönetim Tarihi Enstitüsü" açarak taçlandırmalıyız.

Bu enstitü, ilk Türk devletinden günümüze kadar olan devletlerin yönetimlerini araştıran ve bu konulardaki çalışmalarıyla kamuoyunu bilgilendiren bir kurum olarak hem ülkemiz hem de dünya için önemli bir mesaj taşıyacaktır. Bu mesajlar neler? Öncelikle, tarihimizin ne kadar zengin olduğunu tüm dünya görecek; yabancı kaynaklar tarafından çarpıtılan tarihimizin gerçekleri güçlü bir şekilde gün yüzüne çıkacak. Geçmişimizin zenginliğinin ortaya çıkmasının anlamı, tarihimizi bilmenin geleceğe dair hedefler belirlememizi sağlamasıdır. Tarihten bağımsız hedef belirlemek mümkün değildir. Ayrıca, geçmişten çıkarılacak derslerle bugünü daha sağlıklı bir şekilde yaşayabiliriz. Unutmayın, tarih tekrardan ibarettir.

n. Yönetim Tarihimizde Devletin ve Toplumun Sorumluluğu

Yönetim tarihi çalışmalarının sonuçları, hem devlet yetkilileri hem de halk için önemli olduğundan, bu çalışmaların akademik bir dilden uzaklaşarak halkın anlayabileceği bir yalınlıkla sürdürülmesi gerekmektedir. Devlet yönetimi, etki-tepki ilişkisini barındırır; devlet bir kanun çıkararak etki yaratırken, halk buna tepki verir. Kanunu yapan ve uygulayanların, kanunun gerekçelerini bilmesi önemlidir; böylece toplum, kanunu içselleştirebilir ve uygulamada sorun yaşamaz.

Devletin atacağı adımların gerekçeleri, yönetim tarihi perspektifiyle geçmişe dayanabilir. Halkın da yönetim tarihini doğru bir şekilde bilmesi, bu adımların nedenlerini anlamalarına yardımcı olur. Zira devlet, her adımının gerekçesini açıklamayabilir; bu durum halkta tepkilere yol açabilir, ancak zamanla bu adımların gerekçeleri anlaşılabilir. Her şeyin doğrudan açıklanamayacağı durumlar da vardır.

Günümüzde toplum o kadar bölünmüştür ki; bir siyasi lider Anıtkabir'e gittiğinde bir kesim sevinirken, diğer kesim üzülmemektedir. Osmanlı Padişahlarından birinin adı bir gemiye veya köprüye verildiğinde de benzer bir durum yaşanır; bir kesim memnun olurken, diğer kesim rahatsızlık duyar. Bu durum, toplumun tarih üzerinden ne kadar kutuplaştığını göstermektedir. Bu tür örnekleri günümüzde sıkça yaşamaktayız.

Oysa devletin atacağı her adım, bir mesaj niteliği taşır. Dünya genelinde devletlerin verdiği ince mesajlar vardır. Toplumun bu mesajları anlaması ve içselleştirmesi önemlidir. Dışarıda bu mesajlar anlaşıldığında, devletin gücü pekişir. Ancak içeride bu mesajlar tartışma konusu olduğunda ve kutuplaşma yaşandığında, devletin dışarıda yarattığı etki azalır ve verilen mesaj amacından sapar. Bu durum, ülkenin parçalanmış bir görüntü sergilemesine yol açar. Toplumun, devletini desteklemesi ve tartışmalara mahal vermemesi gerekmektedir; böylece tüm dünyaya istenen mesaj verilebilir. Güçlü bir devlet olmanın yolu, devlet-toplum birlikteliğinden geçer. Birbirinden kopuk bir toplum ve devlet, ülkeyi güçlü kılamaz. Bu bağlamda, her birey üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmelidir; bu sorumluluk tarihe karşı hepimize aittir.

Toplumun desteğini almayan devlet uygulamaları, hedeflerine ulaşamaz. Bu nedenle, devlet yetkililerinin yapılan çalışmaların toplum tarafından anlaşılmasını ve içselleştirilmesini sağlamak gibi bir görevi vardır. Eğer devlet yetkilileri, binalarda yapılan çalışmaları sahaya inerek topluma anlatacak mekanizmalar kurmaz ve toplumu bilgilendirmezse, bu durum hem devletin başarısız olmasına hem de iyi bir devlet insanı olmaktan uzaklaşmalarına yol açar. Bu nedenle, devlet yetkililerinde liyakat büyük bir önem taşır.

Devletin gerçekleştirdiği çalışmaların ve attığı her adımın toplumda karşılık bulabilmesi için, toplumda bir aydınlanma sağlanması gerekmektedir. Tarihte de bu durum gözlemlenmiştir; Batı'daki reformların başarılı olmasının nedenlerinden biri, önce toplumda aydınlanma sağlanması, ardından reformların gerçekleştirilmesidir. Osmanlı'da II. Mahmud döneminde yapılan reformların istenilen başarıyı elde edememesinin en büyük nedeni, toplumda aydınlanma olmadan doğrudan reform yapılmasıdır; bu da toplumda olumsuz tepkilere yol açmıştır.

Sonuç olarak, toplum ile devlet arasındaki iletişim son derece önemlidir. Devletten topluma tek yönlü iletişim yerine, toplumdan devlete geri bildirim alacak bir sistemin inşa edilmesi gerekmektedir. Devletin topluma ilettiği mesajların, yönetim tarihi argümanlarıyla desteklenmesi önemlidir. Bu durum, toplumun tarihi ile barışmasını da sağlayacaktır. Toplum ile devletin ayrılmaz bir bütün haline getirilmesi, öncelikli bir hedef olmalıdır. Bu konuda devlet yetkililerine büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir.

o. Yönetim, Tarih ve Etik

Tarih, bir ulusun geçmişine dair tüm bilgilerin saklandığı bir kara kutudur ve bu durum oldukça büyüleyici bir nitelik taşır. Tarih, bir milletin temeli ve milliyetçiliğin de esasını oluşturur. Bir ulusun inşa edeceği her şey, bu tarih üzerine inşa edilmelidir. Tarihin önemi büyüktür; o, bir milletin aort damarı gibidir. Ortak bir tarihe sahip olmak, bir topluluğu millet haline getirir. Bu nedenle tarihe, etik değerlere sıkı sıkıya bağlı kalarak tarihi bir sorumluluk düşmektedir. Eğer tarih bir milletin temeli ise, o tarihin etik değerleri de içinde barındırması gerekmektedir. Geçmiş, bugünü anlamamıza yardımcı olurken, geleceğimize de ışık tutar. Bu nedenle tarihin doğru bir şekilde aktarılması son derece önemlidir; yanlış bir geçmiş, bugünü anlamamıza ve geleceğe dair öngörülerde bulunmamıza engel olur.

Yönetim ise, bir devletin sosyal, askeri, ekonomik, kültürel ve diğer alanlarda idare edilmesini sağlayan sistemdir. Ülke, yönetim araçlarıyla oluşturulan sistem çerçevesinde yönetilir. Devlet yönetimi, diğer organizasyonlara göre daha karmaşık bir süreç içerir ve bu nedenle üzerinde titizlikle durulması gereken bir konudur. Tarihin temelini oluşturan bir kurallar bütünü oluşturmak ve bunu sağlıklı bir şekilde işletmek, milyonlarca insanın yaşadığı bir ülkede oldukça zordur. Bu nedenle geçmiş deneyimlerden ve teorik bilgilerden beslenen yönetim bilimi ortaya çıkmıştır. Bu bilime önem veren ve bilimsel yöntemlerle yönetim gerçekleştiren devletlerin başarıları gözlemlenmektedir.

Her iki alanda da, bilimin gerekliliklerine uygun hareket etmek büyük bir önem taşır. Bu alanlarda çalışanlar, bilerek ya da bilmeyerek bu değerlere bağlı kalmadan hareket ederlerse, sonuçları milyonlarca insanı etkileyecek kadar ciddi hatalar yapmış olurlar. Bu nedenle, bu iki alanda gerçekleştirilen çalışmaların sıkı bir denetimden geçmesi gerekmektedir.

Yönetim, tarihten sonra gelen devletin ikinci katmanıdır ve bu katmanın sağlıklı bir şekilde inşa edilmesi gerekmektedir. Tarih ve yönetim, bir ulusun kaderinin iki önemli parçasıdır. Bir ulusu çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmanın ya da yok etmenin yolu, bu iki kavramdan geçmektedir.

Devlet yetkilileri, bu iki alana gereken önemi vermelidir. Bu konularda çalışan ve alanında yetkin kişilerin devlete katkı sağlaması için uygun bir yapı oluşturulması şarttır. Milyonlarca insanın yaşadığı bir coğrafyada, kendini geliştirmiş ve yetkin olan herkesin devlet yönetimine katkıda bulunma yükümlülüğü vardır; bu, askerlik yapmak veya vergi vermek gibi temel görevlerindendir. Aynı zamanda, devletin katkı verebileceği bir sistemi kurma görevi de bulunmaktadır. Devlet ve vatandaş arasındaki bu karşılıklı görevlerin yerine getirilmesi esastır.

Her iki bilimin kendi disiplinleri içinde sahip olduğu etik değerlerin korunması, ülkenin sağlıklı yönetimi açısından bugünü ve yarını için son derece önemlidir. Bu noktada liyakat yeniden karşımıza çıkmaktadır. Tarihin doğru aktarılması ve devlet yönetiminin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için liyakatli kadrolara ihtiyaç vardır. Liyakat, yapılan işin hassasiyeti açısından son derece önemlidir; yönetimin iç yapısı liyakatten oluşur. Eğer liyakat yoksa, tıpkı dünyanın çekirdeğinin olmaması gibi, bilimler de yok olur.

Sonuç olarak, devlet yönetiminin temeli tarihe dayanmalıdır. İkinci katman ise yönetimdir ve bu yapının kolon ve kirişi liyakat olmalıdır. Eğer bu iki bilim liyakat ile kullanılmazsa, devletin okmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle, devlet yöneticileri bu hususa dikkat etmelidir.

2019 pandemisi sonrasında dünyada başlayan yeni çağda, tüm devletler başlangıç noktasında olacak. Geçiş sürecinin sona ereceği 2025 yılına kadar bu fırsattan en iyi şekilde yararlanmak için harekete geçilmelidir. Yüz yılda bir gelen bu fırsatın iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

p. Tarih Bilinci Oluşturmamız Önündeki Engeller

Bugünü anlamak ve geleceğe dair öngörüler geliştirmek, devlet yöneticilerinin temel görevlerinden biri olsa da, toplum olarak tarihimize de derin bir şekilde hakim olmamız gerekmektedir. Tarihi bilmek, geleceği şekillendirmek anlamına gelir. Eğer devlet yöneticileri geçmişti kavrayamazsa, etkili bir yönetim sergileyemezler. Benzer şekilde, toplum da geçmişteki hataların sebeplerini anlamazsa, günümüzde hangi konulara tepki vermesi gerektiğini ve hangi durumlara karşı dikkatli olması gerektiğini bilemez. Bu durum, toplumsal bilinç ve toplumsal tepkilerin oluşumunu engeller. Tarih, yalnızca yönetim alanında değil, çevreye karşı duyarlılığımızda da önemli bir rol oynar. Tarihini bilen bilinçli bireyler, çevreyi kirletmez ve bir vatandaşın yapması gereken her şeyi yerine getirir.

Bu bağlamda, Japon eğitim uzmanlarının Türkiye ziyareti sırasında dönemin Başbakanı merhum Turgut Özal ile yaşanan bir diyalog dikkat çekicidir. Japon uzmanlar, Türkiye'nin eğitim sistemini inceledikten sonra, Özal'ın bürokratlarının da bulunduğu bir ortamda şu tespiti yapmışlardır: “Sizin eğitim sisteminizde milli ruh yok!” Turgut Özal'ın “Nasıl?” sorusuna karşılık, Japon uzmanlar şöyle açıklamışlardır: “Biz Japonya'da okula başlayacak çocuklarımıza milli ruh aşılarız. Onları topluca hızlı trenlere bindirir, dev fabrikalarımızı ve teknoloji merkezlerimizi gezdiririz. Ülkemizin gücünü gösterdikten sonra, Hiroşima ve Nagazaki'ye götürür, orada atom bombası atılan ve yıllardır ot dahi bitmeyen alanları göstererek deriz ki: Eğer çalışmaz, bilinçlenmez ve gördüğünüz teknolojiye sahip olmak için çaba göstermezseniz, sonunuz böyle olur.” Bürokratlardan biri “Ama bizim Hiroşima'mız yok ki!” diye itiraz ettiğinde, Japon uzmanın yanıtı oldukça etkileyicidir: “Sizin Çanakkale'niz on Hiroşima eder!”

Bu hikaye, ders almayı bilenler için oldukça anlamlıdır. Tüm dünyanın hayranlıkla baktığı bir tarihe sahipken, yabancıların etkisiyle kutuplaşmayı ve tarih üzerinden hesaplaşmayı tercih ediyoruz. Oysa tarih, toplumları bir araya getiren bir bağdır. Bu bağ ne kadar güçlü olursa, araya girenler o kadar az olur; aksi takdirde bağ zayıflar ve toplum dağılır. Bu nedenle tarihi ciddiye almalıyız. Ancak toplum olarak öğrenme konusunda tembeliz. Yıllar önce üretken bir toplumdaki tüketen bir topluma geçiş yaptık ve bu geçişi başarıyla gerçekleştirdik. Şu anda tam anlamıyla bir tüketim toplumu haline geldik. Bu nedenle, araştırmadan, doğruluğunu sorgulamadan, çevremizden duyduklarımızı doğru kabul ederek bilgisiz fikirler geliştirmekteyiz. Okullarda tarih ezberlemekten, tarihin ruhunu kavrayamayan genç nesil, bu şekilde bir eğitim müfredatıyla bilgi kaynağından çok travma yaratan bir dersle karşı karşıya kalıyor. Büyüdüklerinde ise tarihi duyduklarında tüyleri diken diken oluyor.

Türk toplumuna özgü bazı alışkanlıklar, tarih bilinci oluşturmamızı engelliyor. Bu nedenle, tarih bilinci oluşturmak için öncelikle bu kronik engelleri ortadan kaldırmalı ve ardından bilinçli bireylerden oluşan bir toplum hedeflemeliyiz. Tarih bilinci oluşumunu engelleyen toplumsal faktörler arasında araştırma yapmama, okuma alışkanlığının eksikliği, okunanları karşılaştırarak düşünme yeteneğinin olmaması, çevreyle tartışma eksikliği, geçmişten ders çıkarma isteksizliği ve bilgiye karşı ilgisizlik yer alıyor. Bu engeller, toplumumuzun DNA'sında bulunmayan sorunlar değil, Cumhuriyet sonrası Lozan'ın rövanşını almak isteyenlerin yarattığı tahribatların sonucunda ortaya çıkan engellerdir. Bunları aşmak, yine toplumumuzun elindedir; yeter ki istenilsin.

Sonuç olarak, tarihle bağımızın koparılması, yanlış bilgilerin tarihimiz olarak kabul ettirilmesi ve işe yaramayan tarih müfredatının okutulması, geçmişimizi unutturma çabalarının bir parçasıdır. Ayrıca, toplumumuzun üretmekten ziyade tüketmeye yönlendirilmesi, hataları fark etmemizi engellemektedir. Birinci Dünya Savaşı'ndaki kazanma düşüncesinin getirdiği rahatlık, sonraki savaşlarda hiçbir şeyin şansa bırakılmamasına yol açmıştır. Ancak büyük Türk Milleti, tarihte olduğu gibi bu oyunu da bozacaktır. Buna olan inancımız tamdır.

q. Yönetim Işığında Tarih

Tarih, hem toplum hem de devlet yönetimi açısından temel bir bilimdir. Bir ulusun varoluşu ve millet olma bilinci tarih ile şekillenir. Eğer tarihi göz ardı eder veya yanlış bilgilere dayanarak tarih oluşturursanız, o millet ilerlemek yerine geriye gidecektir. Ancak tarihi, sadece bir roman okur gibi yüzeysel bir şekilde okumak da sağlıklı değildir. Tarih, ders almak ve anlamak demektir; aksi takdirde sadece tekrarlayan olaylar yığını haline gelir. Tarih, bize bugünü anlatır ve geleceğimize ışık tutar; bu bilinçle okumak önemlidir.

Devletler açısından tarih, geçmişten gelen bir miras ve emanet niteliğindedir. Bu bilgiler, mevcut yönetimin temel unsurlarından biri olmalıdır. Geçmişteki tarih, bugüne dair birçok şey öğretir. Bu nedenle tarihi, yönetimin temeli olarak kabul etmeliyiz. Tarihe yaklaşımımız yönetim perspektifinden olmalı ve tarihsel veriler, yönetim ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmelidir. Ancak bu şekilde tarihin sunduğu ipuçları çözülebilir; aksi takdirde, tarih sadece bir roman okumaktan farksız kalır.

Yanlış öğretilen bir diğer konu ise tarihi ezberlemektir. Ezberlemek önemli değildir; sebep-sonuç ilişkisi anlaşılamadığı sürece ve çıkarılması gereken dersler bilinmediği sürece, tarihi sadece ezberlemenin bir anlamı yoktur.

Devlet politikalarında tarih referans alınmıyorsa, tarih politikaların temelini oluşturmuyorsa, o zaman tarihin varlığının bir anlamı kalmaz. Bu nedenle tarih, yönetimde karar alma süreçlerinde kritik bir rol oynamalıdır.

Tarihi saf bir şekilde incelemek gerekir. Üzerine yorum eklenerek sunulan tarihsel bilgiler, gerçeği yansıtmaz. Günümüzde dezenformasyon oldukça yaygındır; özellikle sosyal medyanın etkisiyle yanlış bilgilerin yayılma hızı artmıştır. Bu nedenle dikkatli olmak şarttır.

Ayrıca, tarih konulu kitapların denetlenmesi ve doğru bilgi uyumunun sağlanması önemlidir. Yanlış, eksik veya dezenformasyon amaçlı yayımlanan kitapların basım ve dağıtımı engellenmelidir.

Devlet yönetiminin temeli tarihtir. Bu gerçeği bir an önce kavrayarak tarih bilimini hak ettiği yere koymalıyız. Aksi takdirde dünyayı anlayamayız; dünyayı anlayamadığımız sürece devleti yönetemeyiz. Devleti yönetemediğimiz takdirde ise geriye gitmeye ve zamanla yok olmaya mahkumuz.

r. Bilimin Söyledikleri Emirdir

İnsanoğlu, yüzyıllar boyunca din ve bilim arasındaki çatışmayı deneyimlemiştir. Hangi inanç sistemine sahip olursa olsun, bu çatışmaya tanıklık etmiştir. Her iki taraf da bu mücadelede üstün gelmek için çaba sarf etmiş ve gerektiğinde etik olmayan yollara başvurmadan çekinmemiştir.

Din, insanlar için en önemli konulardan biridir. Zira insan, doğası gereği inanma ihtiyacı duyar. Bu nedenle din, tarih boyunca hem zehir hem de panzehir olmuştur. Gerçekte din, saf duyguların ifadesi olup, insanların bu dünyada nasıl yaşamaları gerektiğine dair bir rehberdir. Ancak, dinin saflığını istismar eden ve toplumu zehirleyen kişiler her zaman var olmuştur ve olmaya da devam edecektir.

Bilim, insanın yaşadığı dünyayı anlamaya yönelik bir çabadır. Bu amaçla belirli araçlar ve metodolojiler kullanır. Bilimin bir sınırı vardır ve bu sınır içinde kaldığı sürece faydalıdır; zira sınır içinde kalması, bilimin doğasında mevcuttur. Sınırları aşan, bilimin kendisi değil, bilimle uğraşan insanlardır.

Din ve bilim arasındaki ilişki, doğaları gereği belirlenmiştir. Ancak insanların kibirleri, egoları ve inanç üstünlüğü iddiaları nedeniyle çatışmalar yaşanır. Din, bilimle uğraşmayı ve dünyayı anlamayı teşvik eder; bu iki alan arasındaki ilişki de bu şekilde olmalıdır.

Yeterince gelişmemiş toplumlarda, dinin baskınlığı nedeniyle bilime karşı önyargı ve baskı söz konusudur. Bilim, bu tür toplumlarda dinsizlik olarak algılanır. Bazı toplumlar ise daha gelişmiş olsalar da, gelişimlerini tamamlamadıkları için bilime saygı gösterirler; ancak dini her şeyin üstünde tuttıkları için bilimi, ihtiyaç duyduklarında yok sayarlar. Gelişmiş toplumlarda ise bilimin sınırları bellidir ve din alanına müdahale etmeden, çatışma yaşamadan bir yaşam sürdürülür.

Türk toplumu, inançlarının gereğini yerine getirmeyen bir yapıya sahiptir. İslam'ın ilk emri okumak olmasına rağmen, büyük bir kesim okumaz. İslam, aklın kullanılmasını, çaba göstermeyi ve gayret etmeyi emreder. Aklın yolunu kullanmayı reddeden bir toplum, bilimi önemsemez. Ne yazık ki, bizler bilimi dinleriz ama çoğu zaman gereğini yerine getirmeyiz. Toplumun bu alışkanlığını değiştirmesi gerektiğine inanıyoruz.

Yönetim, insanlık tarihinin en eski bilimlerinden biridir. İlk insanların toplu yaşamaya başladığı andan itibaren var olmuştur ve zamanla sanayi devrimleri gibi toplumsal olaylardan etkilenecek gelişmiştir. Ancak ülkemizde yönetim bilimi neredeyse yok sayılmakta, bu durum içgüdülerle yönetim faaliyetlerinin yürütülmesine yol açmaktadır. Aynı hataların tekrar tekrar yapılması ve ders alınmadan yönetim kültürünün sürdürülmesi, bu durumu pekiştirmektedir.

Oysa yönetim, sadece bir toplumda değil, tüm dünyada yaşananların birikimiyle evrilen önemli bir bilimdir. Ancak "her şeyi ben bilirim" anlayışı nedeniyle yönetim bilimi küçümsenmiş ve hak ettiği yere ulaşamamıştır.

Yeni çağ, yönetim odaklı ilerleyen devletlerin başarılı olacağı bir dönemdir. Bu dönem, 2019 yılında ortaya çıkan pandemi ile başlamıştır. Dolayısıyla artık yönetim bilimiyle gerçek anlamda tanışmanın ve bu bilim ışığında ilerlemenin zamanı gelmiştir. Bu süreci, din-bilim

atışmasını çıkarmadan, sınırları aşmadan ve suistimal etmeden yürütmek herkesin sorumluluğudur.

Gerçekten ilim sahibi olan din adamlarının bilimle ilgili açıklamalarına kulak vererek, din-bilim atışması yerine iş birliği sağlamak için çaba harcamalıyız. Toplum, din ve bilim ekseninde kutuplaşmamalı; her iki alanın enerjisi bir araya gelmelidir.

Toplumumuz, bilimi dinlememenin bedelini canlar vererek dedi ve maalesef bu bedeli ödemeye devam ediyor. Bilimi rehber edinmek için içinde bulunduğumuz geçiş döneminde güzel bir fırsat bizi bekliyor. Buna engel olmak isteyenlere fırsat vermeden, din gibi temiz bir alanı kirletmeden ve kirletilmesine izin vermeden; dinin akıllı rehber edinmek emrini yerine getirmek için harekete geçme zamanı gelmiştir.

s. Tarihi Kim Yazar, Tarih Kimi Yazar?

Yabancı güçlerin beklentisi, hasta bir ülke olan Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüyle birlikte topraklarının paylaşılacağı ve Türklerin tarih sahnesinden silineceğiydi. Bu nedenle, Osmanlı'nın son dönemlerini büyük bir keyifle izlediler. Ancak, hesaplamadıkları bir gerçek vardı: Türklerin bağımsızlık arzusu, tüm dünyayı karşısına alma ve gerektiğinde onlara meydan okuma kararlılığı, başka hiçbir ulusta yoktu. Tarih, Türklerle ilgili önemli bir ders vermek üzereydi. Bu konuda Atatürk'ün söylediği bir söz, dünya için anlamlı bir ders niteliğindedir: "Arkadaşlar, gidip Toros Dağlarına bakınız. Eğer orada bir tek Yörük çadırı görürseniz ve o çadırda bir duman tütüyorsa, bilin ki bu dünyada hiçbir güç ve kuvvet asla Türk'ü yenemez."

Sonuç olarak, yabancı güçlerin planları bekledikleri gibi gitmedi; Türkler Türkiye Cumhuriyeti'ni kurarak kadim topraklarını korudular. Ancak, yabancı güçlerin pes etmeye niyeti yoktu; çünkü dünya üzerinde hakimiyet kurma arzusu taşıyorlardı. Bu tutum sadece Türklere karşı değil, her ülkeye karşı geçerliydi. Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'ya, İkinci Dünya Savaşı'nda ise Japonya ve tekrar Almanya'ya karşı benzer stratejiler uygulandı. Dünya tarihine yön vermek amacıyla bu tür manipülasyonlar gerçekleştirildi. Yabancı güçlerin neden olduğu felaketler ve soykırımlar, genellikle sinema ve roman gibi araçlarla farklı bir şekilde sunuluyor ve dünya sahnesine aktarılıyor.

Kızılderililere yapılanlar hakkında ne kadar bilgi sahibiyiz? Zihinlerimizde, Kızılderililerin vahşi ve acımasız varlıklar olduğu algısı yerleşmiş durumda; çünkü bu şekilde sunuldu. Vietnam Savaşı'nda ağır bir yenilgi alan Amerika, kendisini öyle bir şekilde tanıttı ki, Vietnamlılar Amerika'nın işgaline geldiğini düşündü. İkinci Dünya Savaşı'nda tüm kötülükler Hitler'e yüklendi. Evet, Hitler bir caniydi, ancak karşısındaki Stalin ve Amerika da masum muydu? Alman direncinin kırıldığı ve müttefiklerin Berlin'e girmeye hazırlandığı dönemde Dresden bombalandı. Bu durumu kaç kaynak yazar, hangimiz biliyoruz? Fosfor bombası denemesi adeta bir test niteliğindeydi.

İnsan ilişkilerinde, hiçbir zaman bir taraf tamamen hatalı, diğer taraf ise tamamen hatasız değildir. Her savaşta ve anlaşmazlıkta her iki tarafın da hataları, doğruları ve yanlışları vardır. Tarih, bu gerçekleri şeffaf bir şekilde yazmalıdır. Ancak, tarihi manipüle ederek akışını değiştirmek isteyen güçler var. Ülkeler, kendi tarihine sahip çıkarak buna izin vermemelidir; bu, sınırlarını korumak kadar kutsal bir görevdir. Tarihimize sahip çıkmazsanız, tarih sizi hain olarak bile yazabilir. Ulusal tarihi korumak, vatan toprağını korumak kadar önemlidir.

Bizim görevimiz, Yönetim Tarihi Enstitüsü kurarak ulusal yönetim tarihimize sahip çıkmaktır. Okumayı sevmeyen toplumlarda tarihi manipüle etmek veya unutturmak oldukça kolaydır. Bu nedenle, tarihe sahip çıkacak kurumsal yapılar inşa etmeliyiz. Türk Tarih Kurumu da bu amaçla kurulmuştur.

"Türk Tarih Kurumu, ülkemizde bizzat Atatürk'ün direktifleriyle kurulan kurumların başında gelmektedir. Atatürk, özellikle Avrupa devletlerinin ders kitaplarında yer alan Türkler hakkındaki olumsuz iddialara ve "barbar" deyimini kullanılarak bir istilacı kavim şeklinde gösterilmelerine karşılık, bunun böyle olmadığını, cihan tarihinde en eski çağlardan beri hakiki

yerinin ne olduğunun ve medeniyete ne gibi hizmetlerinin bulunduğunun araştırılması gerektiğine inanmaktaydı.

İşte bu sebeple, 28 Nisan 1930 tarihinde, Atatürk'ün de bizzat katıldığı Türk Ocakları'nın VI. Kurultayı'nın son oturumunda, O'nun direktifleriyle, Âfet İnan tarafından 40 imzalı bir önerge sunulmuş ve "Türk tarih ve medeniyetini ilmî surette tedkik etmek için hususî ve daimî bir heyetin teşkiline karar verilmesini ve bu heyetin azasını seçmek salahiyyetinin Merkez heyetine bırakılmasını teklif ederiz" denilmiştir.

Aynı gün Kurultay'da yapılan görüşme sonucunda Türk Ocakları Kanunu'na, 84. madde olarak "Merkez Heyeti, Türk tarih ve medeniyetini ilmî surette tedkik ve tettebbu eylemek vazifesiyle mükellef olmak üzere bir Türk Tarih heyeti teşkil eder." şeklinde bir madde eklenmiştir. Bu karar çerçevesinde 16 üyeden oluşan bir "Türk Tarihi Tedkik Heyeti" teşkil edilmiş, heyet ilk toplantısını 4 Haziran 1930 tarihinde yapmış, Yönetim Kurulu ve diğer üyeleri seçmiştir.

..."

Yukarıda yer alan Türk Tarih Kurumu tarihçesinin ilk bölümüne baktığımızda; Atatürk'ün de bizim gibi düşündüğü ve bu sebeple Türk tarihine kurumsal anlamda sahip çıkılması gerektiğini düşündüğü için Türk Tarih Kurumu kurulduğunu görmekteyiz. Bu bir sır değildir. Bu ayan beyan ortada olan bir durumdur. Bir ulusu yok etmek istiyorsanız ilk önce tarihini manipüle ederseniz ve içerde dışarıda o ülkeyi yıpratırsınız. Bir ülkeyi olduğundan farklı göstermeniz gerekir ki işgal edebilesiniz. Yani işgal için gerekli düşünsel sebepler oluşturmanız gerekiyor. Bunun için de tarihi manipüle edeceksiniz ki, "zaten o ülke tarih boyunca hep böyleydi, şöyleydi, tarihleri gibi şimdi de şöyleler veya böyleler" deyip işgal için gerekli sebepleri oluşturarsınız. İşgal ettiğinizde tüm dünya da hak ettiler algısı oluşmalı. Tarihe sahip çıkmak hudutları korumak gibi o ülkenin namusudur diye bu yüzden diyoruz.

t. Nefret Tarihçiliği

İstanbul, 1453 yılında Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedildiğinde, Hristiyan dünyasından büyük bir tepkiyle karşılaştı ve bu olay, İstanbul'u fethedilmesi gereken bir hedef haline getirdi. Bu durum, Osmanlı'nın zayıflamasını bekleyenlerin sayısını artırdı ve İstanbul, Osmanlı'nın çöküşü için bir motivasyon kaynağı oldu.

Fransız İhtilali sonrasında yükselen milliyetçilik akımları, Osmanlı İmparatorluğu'nu zayıflatmaya başladı. Liyakatsizlikten kaynaklanan sorunlar, devlet yönetimini de olumsuz etkiledi ve Birinci Dünya Savaşı patlak verdi. Başlangıçta tarafsız kalmaya çalışan Osmanlı, devlet yetkililerinin tercihiyle Almanya'nın yanında savaşa katıldı ve büyük bir yenilgi yaşadı. Herkesin çöküşünü beklediği ve sınırlarının paylaşılacağı düşünülen Osmanlı, bağımsızlık ateşiyle yanıp tutuşan genç subayların önderliğinde bir kurtuluş mücadelesi vererek yeniden doğdu.

Kurtuluş mücadelesinin doruk noktası Lozan Anlaşması oldu. Elde edilen başarı, başta İngiltere olmak üzere İtilaf Devletleri'ni rahatsız etti. Büyük bir yenilgi yaşayan sömürge ülkeleri, Lozan'ın bir başlangıç olduğunu ve masada elde edilenlerin geri alınacağını açıkça ifade ettiler. Bu durum, yeni bir savaşın fitilini ateşledi. Düşmanların gülümseyerek yaklaşırken, arka planda haince planlar yaptığı bir savaş başladı.

Bu süreçte yeni savaşın çerçevesi belirlendi: Türkiye'yi sürekli yaralı tutmak ve iyileşmesine izin vermemek. Churchill bu durumu "Türkiye solarsa sulayın, büyürse budayın" şeklinde tanımladı. Bu net bakış açısını anlamakta başarısız olduk. Uzatılan her eli yardım olarak gördük, arka plandaki hainliği fark edemedik. Özellikle Atatürk sonrası dönemde, bürokrasinin hâkim olduğu bir vesayet dönemine geçildi. Vesayetin etkileri çok farklı alanlara yayıldı. Gerçek demokrasinin tesis edilmesi ya da yükseliş emareleri belirdiğinde, vesayet kaynaklı darbelerle süreç kesintiye uğratıldı. Bu savaşın en büyük cephesi, tarihin unutturulmasıydı. Yerine sonradan yazılan, yanlış bilgilerle dolu bir tarih ikame edildi. Geçmişten ve liderlerden nefret ettiren bir tarihçiler ordusu kuruldu. Bu tarihçiler, halka yanlış bilgiler sunarak toplumun geçmişini unutturdular. Atalarımızı farklılaştırarak ya nefret edilen ya da taparcasına sevilen figürler haline getirdiler; gerçekler bu şekilde yok oldu.

Liyakatli tarihçiler ise itibarsızlaştırıldı ve toplum nezdinde yıpratıldı. Toplum, nefret tarihçiliği yapanlar tarafından esir alındı. Yanlış bilgilerle toplumu zehirleyen sözde tarihçiler, toplumda itibar kazanmaya başladı. Toplumu kutuplaştırmak, geçmişini ayırtırmaktan başlar; bu, yapılması gereken ilk hamledir. Başarıya ulaşıldığında, o toplumu istediğiniz konularda ayırtırtabilirsiniz. Dolayısıyla günümüzde devam eden kutuplaşmanın kök nedeni budur.

Gerçek tarih bilgisiyle milli tarih bilincinin oluşturulması için nefret tarihçiliğinden vazgeçmek gerekmektedir. Türk Tarih Kurumu öncülüğünde tüm kurum ve bireylere büyük görevler düşmektedir. Tarihimizi bilmek, toplumumuza enerji verecek olan unsurdur. Çünkü tarih, bugünü anlamamızı ve geleceğe yönelik vizyon belirlememizi sağlayan bir ışık kaynağıdır. İnanıyorum ki, tarihiyle barışık bir millet her alanda başarıya ulaşır. Böylece devlet yönetimi de daha kolay ve etkili hale gelir; bu da başarının yönetsel ilk şartıdır.

BÖLÜM II: Dün, Bugün ve Yarın Türkiye

Dünyanın en eski Türk toplulukları, yüzyıllardır kadim Anadolu topraklarında özgür bir yaşam sürmektedir. Anadolu, Asya ve Avrupa arasında stratejik bir konumda yer almasının yanı sıra tarihi açıdan da büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle, Türkiye'nin gündemi, bu topraklara yakışır bir hızda, dünya genelinden farklı bir tempoda ilerlemektedir. Bu topraklarda oluşan gündem, zamanla şekillenir ve haftalar içinde belirginleşir. Anadolu, adeta tılsımlı bir yer olarak nitelendirilebilir.

Yeni çağın başlangıcında, dünya genelinde sıfırlamaların yaşandığı bir dönemde, Anadolu'daki değişimlerin çok daha büyük ve etkili olacağı aşikardır. Birçok inanca göre, yeni çağda güneşin doğacağı topraklar Anadolu'dur. Bu nedenle, geçiş döneminde yaşanan fırtına oldukça şiddetli olacaktır. Ancak bu fırtına, gelecekteki güzel ve güneşli günlerin habercisidir. Zira, fırtınanın ne kadar güçlü olursa, ardından gelen güneş de o kadar parlak ve sıcak olur.

Gelecek Türkiye'sinin başarısının önündeki en büyük engel, bu geçiş sürecinde karşılaşılan zorluklardır. Bu zorluklar, mevcut düzenin aksaklıklarının giderilmesiyle ilgilidir. Geçiş sürecinin dip noktası, bu aksaklıkların herkes tarafından fark edileceği ve maskelerin düşeceği bir dönem olacaktır. Eğer bu süreçten ders alınır ve devlet organizasyonu ile yönetimi gerçek anlamda olması gereken şekilde düzenlenirse, o zaman yeni çağın süper güçlerinden biri olmamak için hiçbir engel kalmayacaktır.

a. D n, Bugün, Yarın...

Tarih, son derece ilginç bir alandır. Geçmişte yaşananların bugün tekrarlanmaması neredeyse imkansızdır. Bu nedenle, "tarih tekerrürden ibarettir" sözü, büyüklerimiz tarafından söylenmiştir ve bu ifade son derece doğrudur. Tarih, kendi içinde döngüsel bir yapıya sahiptir. Tarihe bakarak dersler almak, bugünü anlamak ve geleceğe dair öngörülerde bulunmak ise bireylerin tercihine bağlıdır. Başarılı devlet yönetimleri, tarihe büyük önem vererek bu süreci ustalıkla yürütürken, geli memi  olanlar tarihi göz ardı etmektedir. Bu durum, tarihin sunduğu derslerin ve uyarıların dikkate alınmamasına yol açmaktadır.

Dünya tarihine baktığımızda, kendi içinde tekrarlayan bir döngü olduğunu görmekteyiz. Yeryüzündeki denge, sürekli olarak benzer bir yönde ilerlemektedir. Gizli ya da açık bir savaş ya da g   mücadelesi her zaman var olmuştur. Geçmişte de böyleydi, gelecekte de böyle olacaktır. Dünya, g   olma üzerine kurulu ve kendi içinde dengesizlik mücadelesi veren bir yapıya sahiptir. Bu mücadele, insanın doğası gereği sonsuza kadar devam edecektir.

 nsano lu, yaratılı ından bu yana güce sahip olmak için her türlü çabayı göstermiştir. Bu, insanın içindeki hırsı yansıtan doğal bir durumdur. İslamiyet sonrası dünya, Do ulular ve Batılılar arasında süregelen bir mücadeleye d n  m  t r. Müslümanların gerilemeye ba ladığı dönemden itibaren, Batı dünyası  st nl   ele geçirerek hedeflerine ulaşmak için her yolu denemektedir. Amaç, dünya üzerinde tam hakimiyet sağlamaktır. Batı dünyası da homojen bir yapı değildir; kendi içinde bölünmeler bulunsa da, nihai hedefler için bir araya gelmeyi ba armaktadırlar.

Bu durum, Batı'nın Doğu'dan daha üstün olduğu anlamına gelmez; aksine, Doğu'nun gerilemesinin bir sonucudur. Yönetim açısından dünyada iki tür ülke bulunmaktadır: iyi yönetilen ve kötü yönetilen devletler. Güçlü yönetimlere sahip ve bu alanda yatırım yapan ülkeler her zaman daha güçlü olabilmektedir. Ancak, sadece kendi içine kapanarak bir ülkenin güçlenmesi mümkün değildir. Bu kadar kapalı bir toplum, geçmişte var olabilm  olsa da, gelecekte bu durum sürdürülebilir olmayacaktır.

2019 yılında Covid-19 vir   nedeniyle ilan edilen pandemi, dünyada bir çağın kapanmasına ve yeni bir çağın ba lamasına neden oldu. 2025 yılına kadar sürecek bir geçiş dönemi yaşanacak. Bu süreçte, dünya 2022 yılından itibaren d     ve yükseliş dönemleri yaşayacak. Öncelikle her şeyin sıfırlanması gerekecek, ardından yeni  a a ait alışkanlıklar ve yaşam tarzları yeniden inşa edilecektir. Bu nedenle, tarihin önemli bir dönüm noktasını ya adı ımızı söyleyebiliriz. Biz, bu değişimi ve iki farklı çağın gerekliliğini deneyimleyecek bir nesiliz. Bu durumun iyi mi yoksa kötü m  olduğu ise sizin yorumunuza kalmıştır.

Gelecekte, zorlu koşulların hâkim olacağı bir dünya bizleri bekliyor. Dünya nüfusunun 8 milyarı geçmesine rağmen, iklim de i ikli i kaynakların kullanımı açısından endişe yaratmaktadır. İlim de i ikli inin sonuçları, dünya demografisinde önemli de i işimlere yol açacaktır. Ülkelerin kaynakları daha değerli hale gelecek ve bu kaynakları koruma stratejileri geliştirilecektir. Üretim, para karşılığı bile olsa, satılmayacak ve bu durum dünya kaynaklarını daha sınırlı hale getirecektir. Dengesiz dağılım ve g  ler nedeniyle savaşlar yaşanacaktır. Bu süreçte, yönetimi iyi yapan devletler başarıya ulaşacak ve sorunları minimize edebilecektir.

Yönetim, sürdürülebilirliğe evrilecektir. Sürdürülebilirliği yakalayamayan ülkelerde ise toplumsal olayların yaşanması kaçınılmaz olacaktır.

Sonuç olarak, dünyanın yaşlanması ve nüfusun artmasıyla kaynakların daha kıt hale geleceği açıktır. Bu nedenle, geleceğe daha iyi hazırlanmak zorunlu hale gelmiştir. Bugünü anlamak ve yarına ışık tutmak açısından, geçmişten alacağımız dersler son derece değerlidir. Bu nedenle, tarih ve yönetim bilimlerine sıkı sıkıya sarılarak geleceğimizi inşa etmeliyiz. Aksi takdirde, yeni çağda kural koyan değil, koyulan kurallara uymak zorunda kalan ülkelere dönüşebiliriz.

b. Türk Devlet Aklı

Türk Devlet aklı, binlerce yıllık köklü bir anlayıştır. Bu akıllı doğrudan göremeyiz; bu nedenle zaman zaman böyle bir aklın varlığını sorgulama noktasına geliriz. Zor zamanlarda "Nerede bu devlet aklı?" diye hayıflanırız. Oysa bu akıl, günlük yaşamımızın tam ortasındadır. Ancak birçok araca sahip olduğu için varlığını doğrudan algılayamayabiliriz. "Bunu devlet akıllı yaptı" diyemeyiz; çünkü o, görünmez bir eldir. Devlet yönetimi tehlikeye girdiğinde, bu görünmez el devreye girer ve devleti doğru yolda tutar.

Dünyada sadece iki ülkenin, Türkiye ve İngiltere'nin devlet aklına sahip olduğu iddia ediliyor. Bu elbette tartışmalı bir konu, ancak dile getirilmesi faydalı. Zira bunun kanıtı yoktur ve olamaz da. Peki, eğer devlet akıllı varsa, Türk devletlerinin tarih boyunca neden yıkılmasına izin verildi? Bu, devlet akıllı ile tanıştığımızda aklıma gelen ilk sorulardan biri oldu. Osmanlı İmparatorluğu neden yıkıldı? Neden devlet düzeninin bozulmasına göz yumuldu? Bu akıl her zaman var mıydı? Ya bu akıl bozulursa ya da yok olursa? Bu sorular da aklıma kurcalayan diğer sorular oldu. Bu soruların yanıtını bulmak için tarihe bakmak gerekiyor.

Osmanlı'nın son dönemlerinde yönetim ciddi şekilde bozulmuştu. Devlet ricali, yaklaşan sonu o kadar iyi anlamıştı ki, büyük çoğunluk kendi geleceklerini devletin geleceğinin önüne koymuştu. Sultan Abdülaziz'in 1867'deki yurt dışı seyahati sırasında bu durum fark edildi ve o zamandan itibaren yıkılmayı geciktirmek için politikalar geliştirilmeye başlandı. Bu, yıkılışın kabul edildiği bir dönüm noktasıydı.

Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen 47 yıl boyunca devletin yıkılmasını geciktirmeye çalışmak ne kadar acı bir durum değil mi? Sultan II. Abdülhamid, bu acıyı derinden hissetmiş bir padişah'tır. Yürüttüğü denge politikasının tek amacı, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasını geciktirmektir. II. Abdülhamid'in devlet yönetiminin temel fikri budur. Bu nedenle o dönemi bu ana fikir çerçevesinde değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Tarih okurken en büyük zorluk, yaşananları ve alınan kararları dönemin şartlarıyla değerlendirmemektir. Bugünün koşullarına göre yeniden değerlendirme yapmak yanıltıcı olabilir. O dönem ile bugünkü dünya arasında büyük farklar bulunmaktadır. Dolayısıyla her dönemi kendi bağlamında değerlendirmek esastır.

Peki, II. Abdülhamid döneminde ve sonrasında devlet akıllı neredeydi, neden devreye girmedi? O akıl mı yıkılmayı kabullenmişti, yoksa Osmanlı'nın ömrü dolmuştu da yeni bir devletin temellerini mi atıyordu? Bu soruların yanıtını tarihe ve tarihçilere bırakmak en iyisi olacaktır. Ancak bir gerçek var ki, imparatorluğun yıkılacağı herkesin malumu haline gelmişti. Devlet yönetimi, ölümcül bir hastalığa yakalanmış bir insan gibi sona yaklaştıkça özelliklerini kaybetmiş; körleşmiş, bacakları tutmamaya başlamış ve nihayetinde bitkisel hayata girip ölmüştür. Bu, herkesin beklediği bir ölüm olmuştur; tıpkı ölümcül hastalığı olan bir insanın ölümünü beklemek gibi.

Devlet, körleşebilir ve hastalanabilir. Bu, son derece doğal bir durumdur. Bu konuda ne yapılması gerektiği sorusunun yanıtı için tarihe bakmak en doğru yaklaşım olacaktır. Osmanlı'nın son dönemlerinde devlet ricali düşünsel bir felç geçirmiş, kimse bir şey yapamaz

hale gelmişti. Devletin orta ve alt kademesindeki görevliler kendi fikirlerini dile getiriyor, zaman zaman sesler yükseliyordu. Farklı görüşler mevcuttu.

Bu sırada padişah, son dönemde başka güçlerce tahta çıkarılıp indirildiği için gerçek bir güç odağı olmaktan çıkmıştı. Görünürde padişah olsa da, esas yönetim perde arkasındaki gayrimüslimlerin elindeydi. Bu nedenle yabancı devletlerin eylemlerine karşı bir şey söyleyemiyordu. Kabine, kendi çözümlerini bulmaya çalışıyor ama görüş açısından parçalanmış durumdaydı.

İşte o anda genç bir komutan, inisiyatifi ele almanın doğru olduğunu düşündü. Çünkü birilerinin bu ülke için bir şey yapması gerektiğine inanıyordu. Tarih boyunca bağımsızlığa düşkün olan Türkler, bundan sonra da bağımsız yaşamalıydı ve bunun için ne gerekiyorsa yapılmalıydı. Bu yolun zor olacağı kesindi, ancak birilerinin bu yolu yürüme zorundaydı ve o yürüdü.

1919 yılında Anadolu'ya geçerek mücadeleyi yerinde vermeyi düşündü. Bu, kendisi için küçük ama Türk ulusu için büyük bir adımdı. Devlet yönetimindekiler bu durumun anlamını az çok kavradı. Yaşananlara isyan edercesine durumu kabullenemedi ve bağımsızlık ateşini yaktı.

Devleti sevmek, devlete biat etmektir. Ancak gerektiğinde körleşmiş gözlerin görmesi için ses yükseltmek de önemlidir. Değerli olan, kendin için değil, devletin için ses yükseltebilmektir.

Mustafa Kemal de öyle yaptı ve sesini öyle bir yükseltti ki, Samsun'dan tüm dünya duydu. Girdiği bağımsızlık mücadelesi, ulusun kararlılığı, fedakarlığı ve azmi sayesinde başarıya ulaştı ve Türkiye Cumhuriyeti kuruldu.

Devlet aklının bu süreçte ne aşamada olduğunu ve neler yaptığını bilmiyoruz. Acaba o akıl mı iflas etti, yoksa bu süreci arka plandan yöneten o muydu? Bu soruları bilmek isteriz. Kadim Türk Devlet aklı hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Ezoterik bir yapı olduğundan, devlet aklı hakkında kesin bilgiler yoktur. Mevcut olanlar ise doğruluğu kanıtlanamamış düşüncelerdir.

Böyle bir aklın iki özelliğini söyleyebiliriz: Birincisi, ülke çok kötü bir duruma gelmeden, yani yoldan çıkmadan devreye girmemesi; ikincisi ise bir şeyleri yapmak için acele etmemesidir.

Yeni çağda kadim Devlet aklı nasıl olmalı? Bu soruyu sormak ve cevap aramak, belki de havanda su dövmek gibidir. Ancak devlet aklının, devlet yönetiminin bir parçası olduğu varsayımıyla hareket ediyoruz. Yeni çağın değişen şartları, kuralları ve ilkelerine göre devlet aklının bazı konularda revizyon yapması gerektiğini düşünüyoruz.

Artık daha hızlı karar almalı ve harekete geçmelidir. Zaman, hız çağıdır. Siyasete bıraktığı yönetsel alanı biraz daha daraltmalıdır. Siyaset, devlet yönetimi içindeki faydayı azaltan bir unsurdur. Belli bir dozda olması yeterlidir; ancak bu limit aşıldığında yönetsel şımarıklık ortaya çıkar ve yönetsel yarar zarar görür. Devleti yolunda tutma görevini daha sıkı bir şekilde yerine getirmelidir. Çünkü yeni çağda devlet hareketleri daha keskin olacak, bu nedenle böyle bir emniyetin daha sıkı olması elzem hale gelecektir. Devletin dış politikası kesinlikle siyasetten arındırılmış bir şekilde devlet aklı ile yönetilmelidir. Yakın zamanda olmayan teoriler üretilerek izlenen dış siyasetin, siyaset aracılığıyla başka grupların

yönetimine geçtiğini gördük. Bu nedenle dış politika, devlet aklının kırmızı çizgilerinden biri olmalıdır.

Devlet gücünü bir olay başına gelince değil, kendi iç denetimlerinde sınamalıdır. Devlet aklı, yönetimde kendisini denetim tarafında konumlandırmalıdır. Siyaset, devlet yönetimini ve sivil toplumu denetlemelidir. Ancak denetimle devlet yolunda tutulabilir.

Yeni çağda Devlet Aklı

Pandemi, dünyada bir çağın sona ermesine ve yeni bir çağın başlamasına neden oldu. Her çağda olduğu gibi, bu yeni dönemde de mevcut koşullara uygun bir düzenin kurulması gerekecek. Bu düzenin oluşturulabilmesi için elbette bir geçiş süreci yaşanacak. Tahminlere göre, 2025 yılında bu geçiş süreci tamamlanacak ve yeni çağ resmen başlayacak. Bireyler, toplumlar ve devletler, bu yeni düzenin kurallarına uyum sağlayarak yaşamlarına devam edecekler. Yönetim disiplini açısından bakıldığında, devrim niteliğinde büyük değişimler yaşanacak. Ülkenin yönetim organlarının, yeni çağa uygun hale getirilmesi için yeniden yapılandırılması kaçınılmaz bir gereklilik olarak ortaya çıkıyor.

Türk Devlet Aklı, binlerce yıllık geçmişle bu günlere ulaşmış bir başarı hikayesidir. Stratejik olarak cesur adımlar atmaktan çekinmeyen, insan düşüncelerinin ötesinde farklı bir yönetim anlayışı sergileyen bir geleneğe sahiptir. Tarihte kurulan 17 devletle, yüzyıllar boyunca varlığını sürdüren Türk Devleti, dünya tarihine önemli katkılarda bulunmuştur.

Dünya hızla değişiyor ve bu değişime devlet aklının da ayak uydurması, gelecekteki dünya konjonktürüne uygun bir yönetim modeli geliştirmesi gerekiyor. Bunun için geçmişin alışkanlıklarını geride bırakarak, yeni çağın gereksinimlerine uygun bir model oluşturulmalıdır.

Yeni çağın en önemli gereksinimlerinden biri, etki-tepki hızında anlık aksiyon alabilmektir. Eski çağda devlet aklının yavaş hareket etmesiyle biliniyordu; ancak yeni çağda bu yavaşlık, birçok fırsatın kaçırılmasına ve rekabet açısından diğer devletlere karşı dezavantajlı duruma düşülmesine yol açacaktır.

İnsan gücünün öneminin daha da artacağı yeni çağda, devlet aklının bu güce sahip çıkması ve nitelikli bireyleri elinde tutması büyük bir önem taşımaktadır. Tarih boyunca bir bireyin devlet içinde neler başarabileceği gösterilmiştir. Bu nedenle, insan gücünün değerini bilmek gerekmektedir. Devlet yönetiminde boşluk olmamalı, nitelikli insanların yer alması ve bu durumun sürdürülebilir hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Siyaset ile bürokrasi arasındaki güç savaşında, teknokrasinin paydaş olarak sisteme dahil edilmesiyle devlet yönetiminde bir denge sağlanmalıdır. Devletin içindeki tüm çatışmalarda barış sağlanmalı ve yönetim her ortamda güçlü olmalıdır. İnsan, devlet aklının en büyük sermayesi olmalıdır.

Liyakat, her şeyin ötesinde değişmez bir kural olmalıdır. Liyakatli kadroların varlığı, devlet aklının gerekli şartlara kısa sürede ulaşmasını sağlayacaktır. Yeni çağda değişim daha sık

gerçekleşecektir. Devlet aklının bu değişimi yakalayabilmesi için, değişen koşulları yakından takip edip hızlı bir şekilde uyum sağlaması gerekmektedir.

Sonuç olarak, Türk Devlet Aklı'nın yeni çağda hızlı hareket etmesi ve liyakat esaslı insan gücünü önemsemesi hayati bir öneme sahiptir. Eğer bu iki alanda gereken adımlar atılmaz ve eski alışkanlıklar sürdürülürse, süper güçlü ülkelerden biri olma hayali gerçekleşmeyecektir. Yönetimde değişmeyen tek şeyin değişim olduğu unutulmamalı ve başarıyı sürekli kılmak için değişimi devlet aklının bir parçası haline getirmek gereklidir.

c. D n n Türkiye'si

Osmanlı İmparatorluğu'nun sona ermesiyle kurulan Türkiye Cumhuriyeti, tüm sorunların     ld    anlamına gelmiyordu. Türkler, Osmanlı'nın   k   döneminde bağımsızlık mücadelesinden vazgeçmediler ve dünyaya karşı durdular. Bu  abaları başarılı oldu ve yeni bir ülke kurarak egemenliği halka vererek Anadolu topraklarında yaşamaya devam ettiler.

Kurtuluş Savaşı, bizim için bir son gibi görünse de, o dönemdeki d  manlarımız için bir ba langı tı. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulu u, onların gözünde bir şey ifade etmiyordu; bu topraklara bir kez göz dikmi lerdi. Bizler, savaşın getirdiği yıkım, yoksulluk ve yorgunlukla yeni kurulan devletimizle her şeyin sona erdi i hissiyle ya arken, düşmanlar yeni bir savaşın hazırlıklarına ba lamı lardı. Savaşın  ekli de i mi , farklı yöntem ve tekniklerle yeniden saldırıya ge mi lerdi.

Bu topraklarda hiçbir zaman huzur olmamıştır; her zaman bir gündemle meşgul olmuştur. Türkler, yüzyıllardır uyanık kalarak bu kadim topraklarda hüküm sürmüşlerdir. Ancak Kurtuluş Savaşı sonrası hızlı bir yeniden yapılanma sürecine girildikten sonra, kurucumuz Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatından sonra yabancı g  lerle mücadele etmek zorunda kalmışlardır.

Osmanlı'nın   k   n n en büyük nedenlerinden biri, devlet yönetimindeki sistemsel sorunların çözülmemiş olmasıdır. Cumhuriyet sonrası da devlet yönetimine gereken önem verilmemiştir. Kurucu kadronun ardından, devlet yönetimi sekteye u ramı  ve Osmanlı'nın son dönemlerinde ortaya çıkan bürokratik vesayet, Cumhuriyet döneminde de güçlenerek devam etmiştir. Siyaset, bürokrasiye dokunmaya  alı tı ında ya da bürokrasi, siyasetten daha fazla güçlenmeye ba ladı ında, darbelerle demokrasiye darbe indirilmiştir.

Devlet yönetiminin geliştirilmesi ve yönetecek kişilerin yetiştirilmesi o kadar ihmal edilmiştir ki, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Amerika'nın yaptığı Marshall yardımlarının yönetimi için gerekli kadrolar bulunmadığı için bu yardımların yönetimi Amerika tarafından talep edilmiştir. Bu durum, tarihten ders  ıkaramadı ımızın küçük bir örneğidir.

Yıllar geçtikçe, ülkemizde iyi şeyler yapılmak istendiğinde, vesayeti elinde tutan taraf tarafından engellenmiştir. Bunun en büyük nedeni, liyakate dayalı bir devlet ricalinin olmaması ve bu bo lu un liyakatsiz kişiler tarafından doldurulmasıdır. Liyakatsiz kişiler, kendi çıkarlarını ülke çıkarlarının önüne koyarak ipleri başkalarına verebilirler. Bu durum uzun yıllar boyunca devam etmiştir.

Kurtuluş Savaşı döneminde tek yumruk olan toplum, tarih bilincini kaybederek ve yerine yanlış bir tarih konularak kutupla tırılmaya ba lanmı tır. Her dönemde kutupla manın adı de i se de, toplum asla tek yumruk olamamıştır. Dış güçlerin Kurtuluş Savaşı'ndan sonra girmi ikleri savaş, tam olarak bu durumu hedef almıştır. Toplum, kültürel dezenformasyona u radı ı için televizyon ve magazinsel konularla uyutulmu tur. Bu savaşların farkına varamamı tır.

Toplum için iyi şeyler yapanlar hain olarak damgalanmı , toplumu uyandırmak isteyenler suikastlere kurban gitmiştir. Dış güçlerin istekleri bir şekilde gerçekleşmiştir. Fiziken işgal etmedikleri topraklarda; kültürel, sosyal ve zihinsel olarak varlık göstermişlerdir.

Türk toplumu yıllarca yaralı kalmıştır. Yaralı bir insanın önceliği hayatta kalmaktır; bu nedenle toplumun tek düşüncesi hayatta kalmaya çalışmak olmuştur. Bu durum, gelişim konusunda çok az yol alınmasına neden olmuştur. Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve kurucu kadronun belirlediği vizyon, bu sebeplerle gerçekleştirilememiştir. Özü kaybetmiş bir millet, şekilcilikten öteye gidememektedir. Türkler de şekilci bir yaşam sürmüş, özel günlerde anma törenleriyle yetinmiştir. Oysa çizilen vizyon, ülkenin tam bağımsızlığını öngörüyordu; ancak bu gerçekleştirilememiştir.

Toplum, ya kahraman ya da hain olarak ikiye ayrılmıştır. Her insanda olduğu gibi doğrular ve yanlışlar değerlendirilmiyor, takdir edilmiyordu. Yapılan eleştiriler, kişiyi yok etme amacı taşımaktaydı.

Tüm bu olumsuzlukların yanında, ülkemizde güzel gelişmeler de yaşanmamıştır. 2018 yılında Cumhuriyet tarihinin en önemli reformlarından biri gerçekleştirilmiş ve parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmiştir. Bu adım, yönetim tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Yapılan dezenformasyon, gerçeği asla değiştiremeyecektir. Türkiye yönetim tarihinin son yıllardaki en büyük reformu Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'dir.

Yeni bir yönetim sistemi oluşturulduğunda eksikliklerin olması ve revizyonların yoğun olması doğal bir süreçtir. Kurulan sistemin ardından revizyon yapılmaması, doğaya aykırıdır. Dolayısıyla sistemdeki eksiklikleri görüp, sistemi tamamen reddetmek dezenformasyondan ibarettir. Bu sistem, birçok olumlu gelişmenin ve adımın başlangıcı olabilir. Çünkü bugüne kadar ülkede güzel şeyler yapılmak istendiğinde, bürokrasi engel olmuştur. Bu sistem, güzel şeylerin önündeki engelleri kaldırmaya yardımcı olacak bir işleyişe sahiptir ve geleceğin Türkiye'si ile bugünü birleştirecek bir köprü işlevi görecektir.

Dünün Türkiye'si böyleydi. Ancak 2000'li yıllarda Türkler kendine gelmeye başladı. Artık kurucusunun izinden giden ve sürekli çalışan bir Türkiye olma yolunda hızla ilerleyen bir ülke var. Bugün, dünden daha iyi; umuyoruz ki yarın da bugünden daha güzel olur.

Dünü unuttuğumuzda bugünü anlayamayız. Bugünü anlayamazsak yarına bakamayız. Hafızamızı her daim canlı tutmalıyız; bu bir lüks değil, zorunluluktur. Geleceğin güzel olmasını istiyorsak, geçmişimizden kopmamalıyız. Koptuğumuz konuları tekrar tekrar hatırlamalıyız. Geleceği ancak böyle inşa edebiliriz.

“Dün dünde kaldı.” düşüncesi, devlet yönetimi için asla kabul edilemez. Dün her zaman aklımızda kalmalı ve canlı tutulmalıdır.

d. 2023 Türkiye'si

İleriye gitmek istiyorsan bugünü, daha da ileriye gitmek istiyorsan dünü anlamalısın! Yönetim danışmanlığı alanında 20 yıllık deneyimimle, geçmişini bilmenin yönetimdeki en önemli şart olduğunu öğrendim. Ülkemizin dinamik ve değişken yapısı nedeniyle özel sektörde orta ve uzun vadeli planlamalar yapmak oldukça zor. Ancak devlet yönetiminde kısa vadeli planlar yapılması mümkün değildir. Bu iki alan arasında zaman açısından büyük bir zıtlık bulunmaktadır. Devlet yönetiminde en kısa vadeli planlama bile orta vadeli olarak kabul edilir ve bu durum sıkça karşılaşılan bir olgu değildir. Devletler, yüzlerce yıllık planlar yapar ve bu planlara sadık kalarak hareket ederler. Uzun vadeli planlama yapmak istiyorsanız, geçmişini derinlemesine bilmek gerektiğini unutmamalıyız.

Günümüzde ülkemiz, diğer ülkeler gibi, değişen dünya konjonktüründe kendine bir yer bulmaya çalışıyor. 2019 yılında COVID-19 virüsü nedeniyle ilan edilen pandemi, 1789'daki Fransız İhtilali ile başlayan yakın çağın sona erdiğini ve yeni bir çağın başladığını gösteriyor. Bu yeni çağın 2025 yılına kadar bir geçiş süreci içinde olacağı öngörülüyor. Bu süre zarfında, geçmişe ait alışkanlıklar ve kurallar yıkılacak ve yeni çağın kuralları ile alışkanlıkları oluşturulacaktır. Yakın çağdan yeni çağa geçiş sürecini daha detaylı incelemek faydalı olacaktır.

Pandeminin bir dönüm noktası olduğu ve dünyanın uzun yıllardır süregelen değişim sancılarının sonucunda yeni bir çağın doğduğunu belirtmiştik. Bu geçişin aniden gerçekleşmeyeceğini de vurgulamıştık. Öngörülerime göre, 2019'un üçüncü çeyreğinde başlayan bu süreç, 2025 yılına kadar devam edecek ve beş farklı dönemden oluşan bir milat süreci yaşanacak.

Eski çağdan yeni çağa geçiş dönemini şu aşamalarla tanımlayabiliriz:

- a. İlk şok,
- b. Uyum,
- c. Dip,
- d. Yükseliş mücadelesi,
- e. Yeni çağ.

2019'un sonlarından 2021'in ilk çeyreğine kadar geçen süre, ilk şok dönemidir. Bu dönemde dünya, hazırlıksız yakalandığı hastalığın ilk şoku ile ne yapacağını bilemedi. Salgının yayılmasını önlemek amacıyla herkesin bireysel olarak izole olması gerektiğine karar verildi ve izolasyon günleri yaşandı. Doğayı kendi haline bıraktık. Zamanla hastalık gerçeğiyle yüzleşen dünya, normal hayata dönüşü test etmeye başladı. İnsanlar bir yandan hayatlarına devam etmek isterken, diğer yandan hastalıkla mücadele etmeye devam ettiler. Ancak hastalık gerçeği tüm dünyada içselleştirildi. Testler kısa sürede sonuç vermeye başladı ve hayat, akışına geri döndü. Maske, dezenfektan, sosyal mesafe ve aşı gibi kavramlar hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline geldi.

Tam her şeyin yoluna girdiği düşünülürken, dünya hızla dibe vurdu. İlk şok sonrası uyanan insanlık, ekonomik sarsıntılarla birlikte ciddi yıkımlara yol açan bir ekonomik krizle karşılaştı. 2021'in dördüncü çeyreğiyle birlikte dip dönemine girmiş olduk. Asıl mücadele şimdi başlıyor. Bu zamana kadar fragmanı izleyen dünya, şimdi esas filmi izleyecek. İslam inancına göre kıyamette anneler çocuklarını tanımayacak, herkes kendi derdine düşecek. İşte dip dönemi de böyle bir dönem olacak. Müttefiklik, dostluk ve komşuluk ilişkileri sorgulanacak. 2023 yılının üçüncü çeyreğine kadar sürecek olan bu dip döneminde, dünya birçok konuda yeni başlangıçlara sahne olacak. Bu, geçiş sürecinin en zorlu dönemi olarak değerlendirilebilir. Ancak zirveye en yakın nokta diptir ve dipten güçlenerek çıkan ülkeler hızla zirveye yükselebilir. Eski dönemde tanımlanmış birçok şey yıkılacak ve eski süper güç ülkeleri de bu dip dönemini yaşayacak. Ekonomik, sosyal, kültürel ve yaşamın her alanında etkiler görülecek. Her ülke, kendi büyüklüğüyle orantılı olarak zorluklar yaşayacak. Ancak kötü günlerin bir avantajı da var; fırtına zordur ama güvertede hiçbir pislik bırakmaz. İşte dip dönem de böyle bir etki yaratacak. Ne varsa temizlenecek. Fırtınaya katlananlar ve onunla başa çıkabilenler, dip dönem sonrasındaki güneşli havaları görecek.

Dip dönem sonrasında, 2023'ün son çeyreğinden 2024'ün son çeyreğine kadar yaklaşık bir yıl sürecek bir yükseliş mücadelesi dönemi yaşanacak. Dip döneme alışan ve onunla başa çıkan devletler, yeni çağda süper güç olmanın yollarını arayacak. Bu dönemi, küresel rekabetin yoğun olduğu ve sert rüzgarların estiği bir dönem olarak nitelendirebiliriz. Bu süreçte, devletler arası yeni bloklar ve yeni kutuplar oluşacak. Eski küresel düzenin yıkılmasıyla birlikte yeni bir düzen kurulacak. Şu anda bu döneme hazırlanan ve yatırım yapan ülkelerin yeni çağın süper güçleri olacağını göreceğiz.

Türkiye'ye gelince, kişisel görüşüm, milat dönemlerinde dip döneme kadar başarılı sınavlar verdiğimiz gerçeğiyle; gelecekte de hedeflerimiz doğrultusunda çalışırsak süper güçlerden biri olabileceğimize inanıyorum. Şu anda tüm dünya ülkeleriyle birlikte Türkiye de bir sınavdan geçiyor. Bu sınavdan alnımız ak bir şekilde çıkacağımıza inanıyorum. Ancak mevcut sorunları doğru bir şekilde tespit edip, yeni dünya gereksinimlerine göre yapılanmamızı sağlamazsak ve en önemlisi çalışmazsak, sınıfta kalabiliriz. Bu konuyu kitabın dördüncü gününde daha detaylı ele alacağız.

2025 yılında normalleşme sağlanacak ve yeni çağ fiilen başlayacak. Bu dönemde geçiş sürecinde başarılı olan devletler, süper güç olarak yeni çağın kurallarını belirleyecek ve dünyanın komuta merkezine geçecek. Diğer ülkeler de yeni dengede varlıklarını sürdürececek. Dijital dünyanın bu yeni düzende merkezi bir konuma yerleşeceği gerçeği de ortada. Dijital dünyanın başlangıç çağına girdiğimizi söyleyebiliriz.

Eski çağdan yeni çağa geçişin kronolojik olarak dönemlere ayrılması ve açıklaması aşağıdaki belirtilmiştir.

Eski çağdan yeni çağa geçiş																											
2019		2020					2021		2022					2023					2024					2025			
3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
İ L K Ş O K D Ö N E M İ							UYUM DÖNEMİ		D İ P D Ö N E M İ								YÜKSELİŞ MÜCADELESİ DÖNEMİ					YENİ ÇAĞ					
Kimse ne yapacağını bilemedi.							Herkes hastalık gerçeğini kabul etti.		Herkes kendi derdine düşecek.								Herkes süper güç olmak için yarışacak.					Yeni Dünya düzenine hoşgeldiniz.					

Bizler, eski çağın kapanıp yeni bir çağın başlamasına tanıklık eden bir nesiliz. Bu bir şans mı, şanssızlık mı, bunu yorumunuza bırakıyorum. Ancak kesin olan bir şey var; dönüşümü yaşıyan bir nesil olduk. Yeni çağın neler getireceğini hep birlikte göreceğiz.

Ülkemiz açısından son beş yılda önemli reformlar gerçekleştirildi. Bu reformların etkileri yavaş yavaş ortaya çıkmakla birlikte, henüz tam anlamıyla tamamlanmış değil. Dip dönemin en belirgin özelliği, karmaşıklıkların ve kargaşaların yaşanacağı bir dönem olmasıdır. 2023 yılı itibarıyla ülkemiz, ekonomik, askeri, sosyal, kültürel ve demografik sorunlarla karşı karşıya. Pandemi öncesinde dünya resesyon dönemine girmek üzereydi, ancak pandemi bu süreci dondurdu. Pandemi sürecinde dünya ekonomik olarak durma noktasına geldi ve bu durumun etkilerini pandemi sonrasında görmeye başladık. Başta enerji krizi olmak üzere, sosyal ve toplumsal sonuçlar doğuran bir stagflasyon sürecine girdik. Bu durum, devletler açısından daha önce karşılaşılmamış bir karmaşaydı ve yönetimler bu duruma hazırlıklı değildi. Üzerine Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşın patlak vermesi, krizi daha da derinleştirdi. Eski çağda süper güç olarak görülen ülkelerde, her gün krizler, protestolar ve toplumsal olaylar yaşanmaya başladı. Göç olgusu da eklenince dünya, hiç olmadığı kadar derin bir tabloyla karşı karşıya kaldı.

Birlik olan ülkeler arasında yaşanan krizler, süper güç olarak tanımlanan ülkelerin birçok konuda algıdan ibaret olduğunun anlaşılması ve sömürgeci ülkelerin maskelerinin düşmesi gibi birçok gerçek gün yüzüne çıktı. Bunlar artık tüm dünya tarafından biliniyor. Yeni çağa geçişte olması gerekenler yaşanıyor. Çünkü yeni çağ için yeni kuralların, tanımların ve alışkanlıkların oluşması için eski olanların tamamen yıkılması ve sıfırlanması gerekiyor. Dünya hızla eski tanımları sıfırılıyor.

Elbette dip dönem korkutucu gelebilir, ancak bunun yaşanması gerekiyor. Bu olumsuz süreç sonucunda olumlu gelişmeler çıkacak. Böyle bakmak lazım. Icarus'un dediği gibi: "Bazen fırtınalar iyi gelir, tekneyi biraz yıpratır ama, güvertede hiç pislik bırakmaz." İşte dip dönem de tam olarak böyle bir etki yaratacak. Yıpranacağımız belki ama tüm paslarımızdan arınacağımız bir dönem olacak. Şu anda tüm devletler başlangıç çizgisinde. Devletlere dair tüm tanımlar sıfırlandı. Bu, ülkemiz için büyük bir şans ve fırsat olarak görülmelidir. Çünkü yeni çağın başarı şifreleri, eski çağdaki şifrelerden çok farklı olacak.

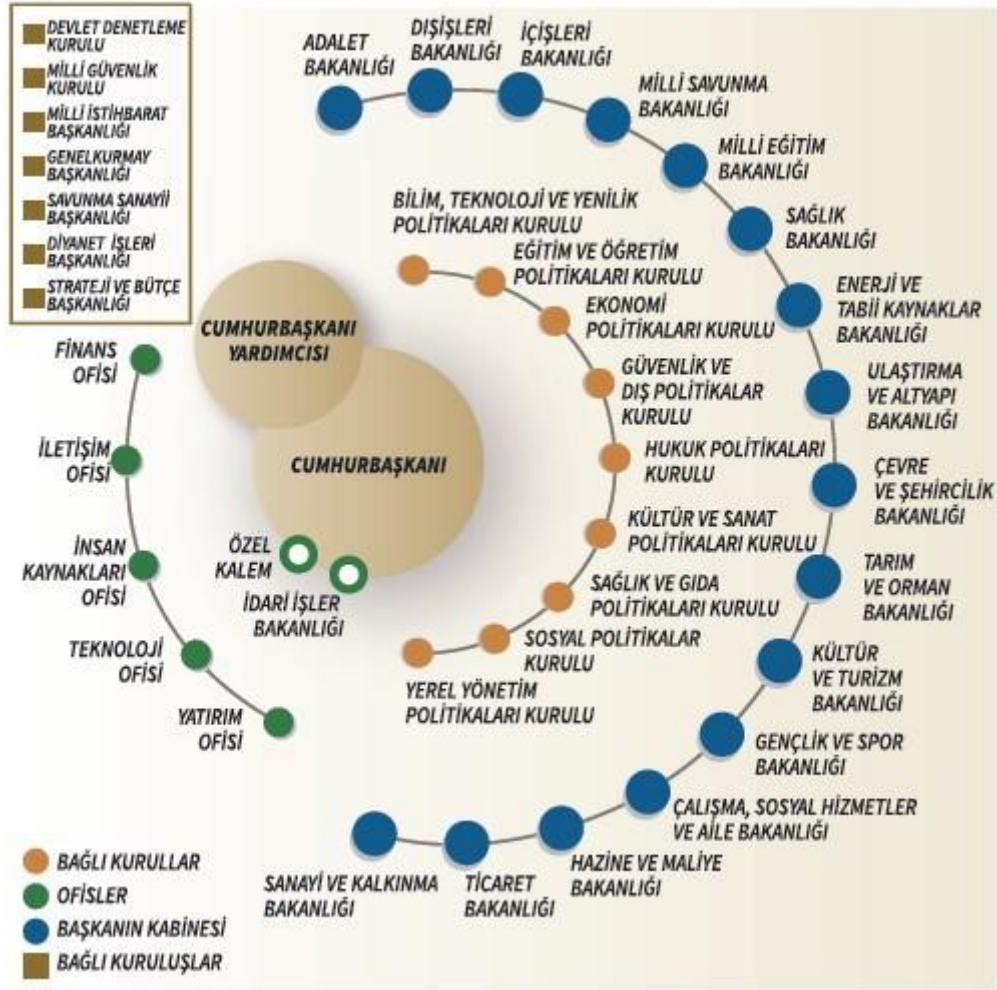
2023 yılı genel görünümüne baktığımızda, ülkemizde son beş yılda ciddi reformlar gerçekleştirildi. Bunların bir kısmının sonuçlarını alırken, bir kısmının süreci devam ediyor ve

sonuçları gelecekte alınacak. Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de pandeminin ilk dönemi toplumda bir şok etkisi yarattı. Pandeminin psikolojik etkisi, şok döneminden sonra uyum dönemine geçişle birlikte hissedildi. Devletimiz, süreci soğukkanlı bir şekilde yönetti. Diğer ülkelere baktığımızda, acil eylem planları ile hızlı hareket edilerek süreç başarılı bir şekilde yönetildi. Pandeminin gerektirdiği ekipman ve tedavi yöntemleri açısından kendi kendine yeterli bir şekilde süreci yönetti. Hatta Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere birçok ülkeye malzeme ve ekipman yardımı yapıldı. Eski çağda gelişmekte olan bir ülke olarak tanımlanan Türkiye, kriz döneminde süper güç olarak tanımlanan ülkelere yardımda bulunmasıyla yeni çağ için önemli bir gösterge oluşturdu.

Pandemi sonrasında Türkiye, ekonomik olarak en çok etkilenen ülkelerden biri oldu. Stagflasyon etkisinin yanı sıra, ekonomide yeni bir modele geçiş yapan Türkiye, attığı ezber bozan adımlarla ekonomik olumsuz etkileri daha fazla hissetti. Ancak her geçiş sürecinde olduğu gibi, bu durumların yaşanması doğaldır. Adı üzerinde geçiş süreci. Sonuçları henüz alınmamış olsa da, atılan adımlar eski kurallara zıt olduğu için başlangıçta tepki çekti. Ancak daha sonra özellikle yabancı ekonomistlerin bu adımları onaylaması ilginç bir durum ortaya çıkardı.

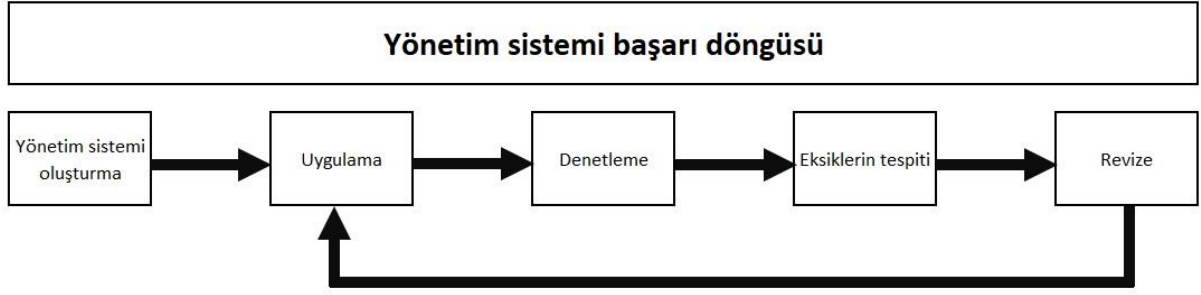
Siyasi görüşlerden bağımsız olarak, yeni şeyler denendiği ve geçişin yaşandığı günümüzde tek vücut olarak destek olunması gereken bir durum olduğunu düşünüyoruz. Ancak bu değişimi gerçekleştirenlerin, liyakatli ve ne yaptığını bilen yöneticiler olması da gerekmektedir. Avrupa başta olmak üzere, hemen hemen her hafta protestoların yaşandığı, devlet yönetimlerinin eleştirildiği bir dönemdeyiz. Dünya, Rusya-Ukrayna savaşı ile enerji ve gıda krizlerinin eşiğine geldi. Krizlerin çözümünde Türkiye, liderliğini gösterdi ve derinleşmeden çözümü sağlayan ülke oldu. Bunlar, yeni çağ için ipuçlarıdır.

Elbette 2023 yılı itibarıyla Türkiye için her şeyin tam olduğunu söyleyemeyiz. Geliştirilmesi gereken birçok şey var. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, tüm eleştirilere rağmen yönetimde önemli bir kilometre taşı oldu. Ancak geliştirilmesi gereken noktalar mevcut. Tam olarak sistem oturdu diyemeyiz. Hala eski alışkanlıklardan kurtulamadığımız noktalar var. Örneğin, politikalar kurulu henüz tam aktif olamadı. Eski alışkanlıklar gereği bakanlıklar daha önce hareket ediyor. Olması gereken, politikalar kurulunun politika üretip bakanlıkların icracı organ haline gelmesidir. Ancak eski alışkanlıklar kırılmadı ve bakanlıklar hala ilk halkada kalmaya devam ediyor.

Yukarıda yer alan organizasyon şemasında görüldüğü gibi, politikalar kurulu ilk aşamayı temsil etmektedir. Bu kurulların temel görevi, politika geliştirmektir. Oluşturulan politikaların bakanlıklar tarafından uygulanması gerekmektedir. Teorik olarak iş akışı bu şekilde tanımlansa da, pratikte durum henüz böyle değildir. Örneklerde görüldüğü gibi, bu tür eksiklikler mevcuttur. Bu durum son derece doğaldır. Bu tür eksikliklerin varlığı, sistemin kötü olduğu anlamına gelmez. Her yönetim sisteminde başlangıçta revizyon gerektiren durumlar ortaya çıkabilir. İşin doğası gereği, her şeyin mükemmel bir şekilde işlediği bir sistemin kurulması imkansızdır. Eğer böyle bir yönetim sistemi mevcutsa, orada bir sorun vardır.

Yeni bir yönetim sistemi oluşturulurken başarılı olabilmesi için aşağıda belirtilen akışta adımlar atılmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, yeni bir sistem olması nedeniyle yukarıda belirtilen döngüye dahil edilmelidir; eksikliklerin ve geliştirilmesi gereken alanların belirlenip revize edilmesi gerekmektedir. Dünya sürekli değişim ve gelişim içindedir. Gelişime ve değişime ayak uyduranların hayatta kaldığı bir ekosistemde yaşıyoruz. Devletlerin hayatta kalabilmesi ve sonrasında gelişebilmesi için sürekli bir oto kontrol mekanizması kurması hayati önem taşımaktadır.

Geleceğin Türkiye'sini inşa etmek için bugünkü Türkiye'yi anlamak, yalnızca güçlü yönlerini bilmekle kalmayıp, eksik ve geliştirilmesi gereken yönlerini de iyi bilmek gerekmektedir. Bugünü anlamak, geleceğe taşır; daha ileri gitmek isteniyorsa, geçmişini anlamak şarttır. Bu nedenle, geleceğin Türkiye'sinin portresini çizmek ve ardından bunun için geçmişe bir yolculuğa çıkmak gerekmektedir.

e. Geleceğin Türkiye'si

Gelecek Türkiye'nin. Bu iddialı bir ifade olsa da, öngörümüz bu yöndedir. İkinci yüzyılı karşılamaya hazırlanan Türkiye, özellikle ilk yüzyılının son beş yılında her alanda gerçekleştirdiği ataklarla bu durumu göstermiştir.

Aynı dönemde, yani son beş yılda, dünyada yeni bir çağın başlamasıyla birlikte yaşanan birçok olumsuzluk, bu atakları engelleyememiş olsa da, sürecin hızını yavaşlatmıştır. Ancak, Yeni çağda Türkiye'yi parlak bir geleceğin beklediğini söylemek mümkündür.

Geleceğin Türkiye'sinin başarılı olabilmesi için dikkate alması gereken bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu bölümde, geleceğin Türkiye'sinin başarısı için göz önünde bulundurulması gereken noktaları ele aldık.

1. Yeni Çağa Hazırlık

Dünya yeniden şekilleniyor

Büyüklüğü ne olursa olsun, bir organizasyonun yönetimi, uzmanlık gerektiren ve kendi içinde disiplin barındıran bir bilim dalıdır. Her organizasyonun iki temel boyutu bulunmaktadır: teknik ve yönetsel boyut. Her iki alanda da uzmanlık, yetkinlik ve deneyim şarttır. Ancak ülkemizde, ne yazık ki yönetsel boyut sıklıkla göz ardı edilmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu, yüzyıllar boyunca dünyaya hükmeden bir yönetim mirası bırakmış olmasına rağmen, son dönemlerinde yönetim anlayışı çağın gerisinde kalmış ve bu durum imparatorluğun çöküşüne yol açmıştır. Özellikle Fransız İhtilali ile birlikte dünya genelinde önemli bir yönetim dönüşümü yaşanmış, Osmanlı ise bu değişimden uzak kalmıştır. Sultan Abdülaziz, 1867 yılında gerçekleştirdiği Avrupa seyahati sırasında Osmanlı yönetiminin geride kaldığını fark etmiştir; ancak bu farkındalık, zamanında gerekli adımların atılmaması nedeniyle geç kalınmış bir durumdu. Bu seyahatten sonra, saltanatın sona erdiği 55 yıl boyunca yapılan yönetsel çabalar, esasen yıkılmayı geciktirmek amacı taşıyordu. Yeni yönetim anlayışları benimsenmiş, devlet ve özel sektörde reformlar gerçekleştirilmiş olsa da, bu çabalar istenen sonuçları vermemiştir. O dönemde gayrimüslimlerin ticaretle uğraşması, Türklerin bu alandaki bilgisizlik ve deneyimsizliğini artırmış, dolayısıyla Türkler, dünya genelindeki yönetsel krizlerden ders çıkarma fırsatını kaçırmıştır.

Maalesef, yönetsel açıdan hala gerideyiz. Bu durum Cumhuriyet sonrası dönemde de devam etmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında zayıflayan Avrupa ülkelerinin kalkınması için harekete geçilmesi gerekiyordu. O dönemde süper güç olan İngiltere, yardım yapamayacağını belirtince, bu görevi Amerika devralmıştır. Truman Doktrini ve Marshall Planı ile Avrupa'nın yeniden inşası hedeflenmiştir. Türkiye, bu plandan kısmen faydalanmış olsa da, hedeflenen kalkınma sağlanamamıştır. Yardımın yönetimi, ülkelerin kendi hükümetlerine bırakılmak istenirken, Türkiye'de bilgi ve deneyim eksikliği nedeniyle kalkınma planı oluşturulamamış ve kaynakların yönetimi Amerika'ya devredilmiştir. Bağımlılık teorisi, yardım yapan ülkenin esas amacının, yardım alan ülkeyi bağımlı hale getirmek olduğunu öne sürmektedir. Bu durum, yönetim alanındaki eksikliklerimizi açıkça ortaya koymaktadır.

Eski çağdan yeni çağa geçiş																											
2019		2020					2021		2022					2023					2024					2025			
3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
İ L K Ş O K D Ö N E M İ							UYUM DÖNEMİ		D İ P D Ö N E M İ								YÜKSELİŞ MÜCADELESİ DÖNEMİ					YENİ ÇAĞ					
Kimse ne yapacağını bilemedi.							Herkes hastalık gerçeğini kabul etti.		Herkes kendi derdine düşecek.								Herkes süper güç olmak için yarışacak.					Yeni Dünya düzenine hoşgeldiniz.					

Pandemi sonrası dönemde, "Süper Çağ" olarak adlandırdığımız yeni bir döneme girmekteyiz. 2022, 2023 ve 2024 yıllarında dünya yeniden şekillenecek ve 2025 yılında bu sürecin tam

anlamıyla başlayacağı öngörülmektedir. Dünya düzeninin yeniden inşa edildiğini görmekteyiz. Bu öngörülerimi 2021 yılında yayımlanan "Pandemi Sonrasında Türkiye" kitabımda dile getirmiştım. O dönemde yalnızca pandemi söz konusuydu; ancak günümüzde savaş, kıtlık tehlikesi, iklim değişiklikleri ve ülkeler arası krizler de gündeme gelmiştir. Mevcut düzenin değişmesi için eski düzenin yıkılması gerekmektedir. Bu nedenle, içinde bulunduğumuz zorlu dönemde daha fazla makro ve mikro sorunla karşılaşmamız kaçınılmazdır. 2025 yılına kadar dünya genelindeki sorunlar devam edecek, sonrasında ise bambaşka bir dünya düzeni ile karşılaşacağız.

Süper Çağ'da devletlerin gücünü iki temel referans belirleyecektir: birincisi, devletin ekonomik, hukuki ve yönetsel gücü; ikincisi ise ülkelerin sınırları içindeki özel sektörün büyüklüğüdür. Bu iki açıdan değerlendirme yapmak önemlidir. Süper Çağ'daki "güçlü ülke" tanımı bu unsurlara dayanacaktır.

2025 yılına kadar, dünya genelindeki bu değişime ayak uydurmak ve Süper Çağ için hazırlık yapmak adına önemli adımlar atmalıyız. Yönetsel gelişimimizi sağlamak için yönetim bilimine önem vermeli ve bu alana ciddi yatırımlar yapmalıyız. Kamu ve özel sektörde teknik konulara gösterdiğimiz özeni, yönetim alanında da göstermeliyiz. Yönetimi bir bilim olarak kabul etmeli ve bu alanda kapsamlı çalışmalar yapmalıyız. Bunun için "her şeyi ben bilirim" anlayışını bir kenara bırakmalı ve yönetimi bilim olarak kabul eden, liyakatli bireylerle çalışmalıyız.

Sonuç olarak, tarihi bir ayna gibi görerek geçmişten ders almalı ve geleceği yakalamak için çaba göstermeliyiz. Yönetsel dar görüşlülükten kurtulmalı ve uzağı görebilmek için şimdiden çalışmalar yapmalıyız. Yeni dünya düzeninde süper güçlü ülkelerden biri olmamız için hiçbir engel yok; yeter ki geçiş sürecini iyi değerlendirelim. Yönetsel dar görüşlülüğe kapılmadan, uzağı görebilsek yeni dünyayı kaçırmamış oluruz. Süper Çağ'da başarılı olmanın anahtarının "yönetim" olduğunu unutmadan hareket edersek, 2053 ve 2071 hedeflerine ulaşabiliriz.

“Avrupa’nın Osmanlı’nın gerisinden gelip geçmesi gibi, bir hedefimizin olması gerekiyor.”

2. Türkiye'nin İkinci Yüzyılı

Türkiye, ikinci yüzyılına adım atmaya hazırlanırken stratejik hedefler belirlemeye başladı. Tüm dünya, Türkiye'nin bu yeni dönemine yönelik planlar yapıyor. Ancak, gelecekte yaşanacakların bugünden tahmin edilebileceğini düşünmüyorum. Türkiye, bu yüzyılda ayağa kalkıp hızla ilerleyecek bir dönemi yaşayacaktır. Binlerce yıllık Türk devletlerinin sonuncusu olan Türkiye, geçmişteki parlak dönemlerini yeniden yaşayabilir. Ancak bu güzel günlerin, belirli koşulların sağlanmasıyla mümkün olacağı açıktır.

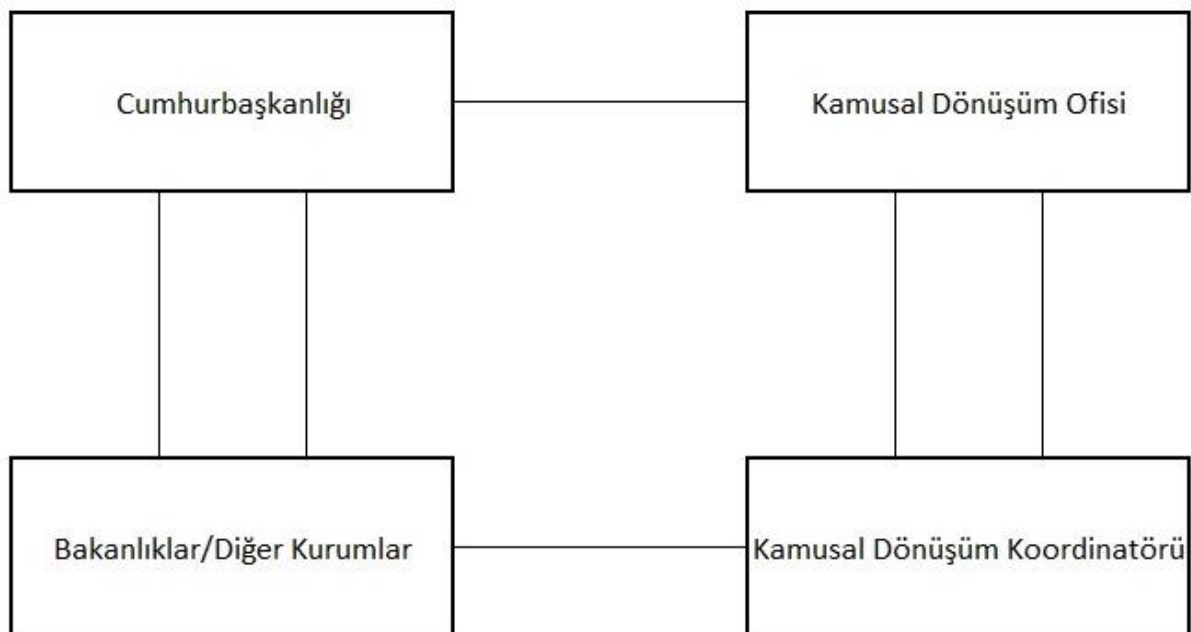
Köklerimiz, yönetim deneyimleri açısından oldukça zengindir. Türklerin yönetim gücü, tarih boyunca dünya genelinde takdir edilmiştir. Ancak bu köklere baktığımızda, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde en büyük zararı kendimize verdiğimiz de görebiliriz. Bu nedenle, ikinci yüzyıla geçmişten, özellikle de kronikleşmiş sorunlardan ve hatalardan ders çıkararak ilerlemeliyiz.

Kronik yönetim sorunlarının başında devlet yönetiminin odağı meselesi gelmektedir. Patrimonyal yönetim yapısıyla yüzyıllar boyunca yönetilen Türk devletlerinde, Cumhuriyet ile birlikte yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemde, liyakat sahibi herkesin görev alabileceği bir düzen oluşturulmuştur. Teorik olarak, herkes için eşit ve adaletli bir yapı öngörülmektedir. Ancak uygulamada da bu teorinin hayata geçirilmesi gerekmektedir; aksi takdirde ikinci yüzyıldaki hedeflere ulaşmak mümkün olmayacaktır.

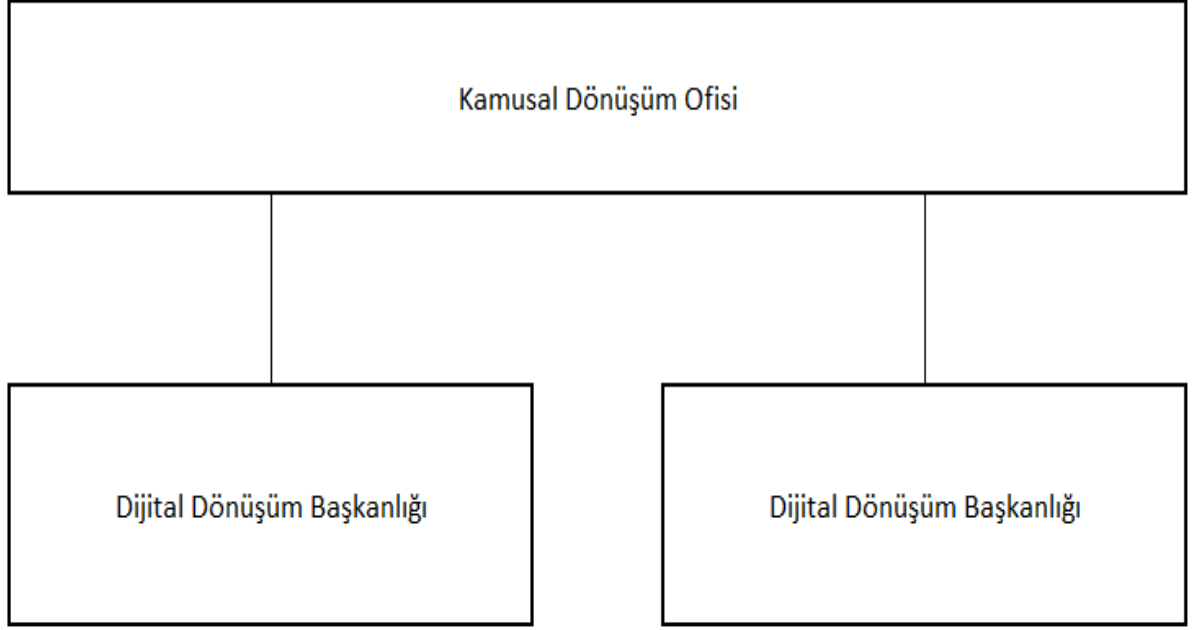
Bir devlet yönetiminde en önemli unsur liyakattir. Liyakatın bulunduğu bir ortamda, sistem bozuk olsa bile düzelir. İyi bir sistem ise sürekli gelişerek daha da mükemmel hale gelir. Bu nedenle, devlet yönetiminde insan faktörü, sistemden önce gelir. Diğer yönetim türlerinde önce sistem, sonra insan ön planda iken, devlet yönetiminde önce insan, sonra sistem söz konusudur. Bu açıdan, devlet yönetimi diğer yönetim biçimlerinden farklılık gösterir.

Türkiye, ikinci yüzyılında başarılı olmak ve süper güçler arasına girmek istiyorsa, yönetim kademesindeki liyakat odaklı yaklaşımını asla kaybetmemelidir. Liyakat, bir yönetimin pusulası olmalıdır. Liyakat sahibi bir yönetimin yönü ve yolu her zaman doğru olur.

Her devlet, yönetim işlevlerini sürdürebilmek için bürokratik bir yapı oluşturma gereksinimi duyar. Bu bağlamda, devletlerin işleyişini sağlayan yönetim biçimi bürokrasi olarak tanımlanabilir. Gladden (1964; akt. Gökçe, Şahin ve Örselli, 2002) bu yapıyı ülkemizde karmaşık süreçlerin bir bütünü olarak nitelendiriyor. Teknolojinin ilerlemesiyle yaşamımız kolaylaşırken, bürokrasinin hâlâ karmaşık ve ağır bir yapıda kalması, kamu alanında büyük bir dönüşüm ihtiyacını gündeme getiriyor. Bu dönüşümün başarılı olabilmesi için, "kamusal dönüşüm ofisi" adı altında bir çalışma organizasyon yapısının kurulması gerektiğine inanıyorum. Her kamu kurumunun organizasyon şemasında, ikinci sırada bir kamusal dönüşüm koordinatörü yer almalı ve merkezdeki çalışmalar, her bir kuruma yayılacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Bakanlıklar ve taşra teşkilatlarında görev alacak koordinatörler, her organizasyonda ikinci sırada konumlandırılmalıdır. Bu sayede, her kurumun önceliğinin dönüşüm olduğu hiyerarşik olarak belirginleşecektir. Ancak, kamusal dönüşüm ofisinin yalnızca kendi başına çalışması, kamusal süreçlerin dijitalleşmesini sağlasa da asıl amaca hizmet etmez. İhtiyacımız olan, kamu süreçlerini dijitalleştirmek değil, bürokrasinin hantal yapısını sadeleştirerek daha hızlı hizmet sunmaktır. Yalın bürokrasi olarak adlandırabileceğimiz bir sürece ihtiyaç vardır. Bu nedenle, kamusal dönüşüm ofisinin iki ayrı bölümden oluşması gerektiğini düşünüyorum. Kurumsal gelişim başkanlığı, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının yönetsel gelişimlerini sağlayarak yalın hale getirmelidir. Yalınlaşan ve hantal yapısından kurtulan kamu hizmetleri, tüm paydaşlar için daha faydalı hale gelirken, bu çalışmanın en büyük katma değeri kamu yararının artmasıdır.

Gereksiz süreçler, kırtasiye ve prosedürlerin sadeleştirilmesi gerekmektedir. 21. yüzyıl Türkiye'sine yakışan da budur. Teknolojinin süreçlere hızlı bir şekilde entegre edileceğine inanıyorum. Güçlü bir altyapıya sahip, yalın ve sağlam yönetim süreçlerinden oluşan bir kurumsal yönetim modeli, dünyada örnek olabilecek eşsiz bir sisteme dönüşebilir. Hatta dönüşüm ekibinin dünyada ilk olacağı varsayımıyla, sistem kurulduktan sonra diğer devletlere bu alanda hizmet ihracatı yapma imkânımız olabilir.

Yönetim bilimlerinde yalınlaşmanın değer kazandığı günümüzde, kamusal hizmetlerin de yalınlaşması, ülkemizin farklı alanlarda üst sıralarda yer almasını sağlayacaktır. Bu konuda Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi bir fırsat sunmaktadır. Ancak, her geçen gün bu fırsatı değerlendirmedığımız için kaybetme riskiyle karşı karşıyayız. Başarıya ulaşmanın en önemli ilkesi, alınacak kararların siyasetten bağımsız, alanında uzman ve yetkin kişilerden oluşan bir kadro tarafından verilmesine bağlıdır. Liyakatle gerçekleştirilecek çalışmalar mutlaka başarı getirecektir.

4. Denetimsiz Yönetim Olmaz

Her büyüklükteki ve sektördeki organizasyon için etkili bir yönetim, başarının en temel unsurlarından biridir. İyi yönetilen bir organizasyon, kesinlikle başarıya ulaşma yolunda ilerleyecektir. Bu nedenle, yeni bir organizasyon kurarken öncelikli olarak ele alınması gereken konu yönetimdir. Yönetim, belirli bileşenlerden oluşan bir organizasyonun en üst katmanını temsil eder ve bu katman, organizasyonun beyin işlevini görür. Sağlam bir yönetim yapısına sahip olan bir organizasyon, belirlediği tüm hedeflere ulaşma kapasitesine sahiptir. Yönetimin temel bileşenleri arasında iş ahlakı, şeffaflık, hesap verilebilirlik, sorumluluk, etkinlik, eşitlik, hukukun üstünlüğü, kontrol, denetim ve risk yönetimi yer almaktadır.

Kamu yönetimlerinin bir dezavantajı, geçmişte kurulan ve köklü bir yapıya sahip olmalarıdır. Bu durum, kamu yönetimlerinin özel sektördeki şirketlere göre revize edilmesini zorlaştırmaktadır. Ülkemizde özel şirketlerin geçmişi genellikle yüz yılı geçmezken, kamu yönetimi yüzlerce yıllık bir devlet anlayışıyla şekillenmiştir. Bu nedenle, kökleri oldukça sağlam olan bir sistemi yeniden yapılandırmak oldukça zordur ve ciddi reformlar gerektirir. Her reformun bir bedeli olacaktır ve devlet yöneticileri bu bedelleri ödemeye hazır olduklarında reformlar hayata geçebilir. Bu nedenle, genellikle reform niteliğinde değişiklikler yapılmamaktadır.

Son yıllardaki kamu yönetimindeki dönüşümler, bu bağlamda umut verici bir gelişme olarak öne çıkmaktadır. 2018 yılında uygulamaya konulan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, bu açıdan önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu fırsatı iyi değerlendirmek gerekmektedir. Yönetimdeki bileşenlerin en önemli özelliği, hepsinin dengeli bir şekilde koordinasyon içinde entegre edilmesidir. Aksi takdirde, dengeli bir yönetim sağlanamaz ve sonuç olarak başarısızlık kaçınılmaz olur. Her bileşenin etkisi eşit değildir; bazıları daha fazla ağırlığa sahipken, bazıları daha az etkiye sahiptir.

Yönetimin bileşenleri arasında en kritik olanı ve en yüksek ağırlığa sahip olanı denetimdir. Denetim olmadan bir yönetim, kesinlikle başarısızlıkla karşılaşacaktır. Denetim, belirlenen her politika ve stratejinin yanı sıra atılan her operasyonel adımın sağlamasını yapar. Günümüzde kamu yönetiminde karar verme süreçleri birçok değişkene bağlıdır ve etkileyici unsurlar hızla değişebilir. Bu nedenle, bir konuda karar vermek, o kararın kesin olarak uygulanacağı anlamına gelmez. Denetim, yönü değiştirmese de kararların keskinliğini artıracak adımlar atılmasına olanak tanır ve bu da başarıya ulaşma şansını artırır. Çünkü günümüzde başarı için hedefler sabit değildir; sürekli değişen hedeflere ulaşmaya çalışmak, ok atmaya benzer. Bu durumda, hedefi tutturmak için sürekli hareket etmek gerekmektedir. Hatta ok fırlatıldıktan sonra bile yön verecek bir sistemin olması gerekir; işte denetim bu işlevi sağlar. "Yönetimsel kararı aldık, sorgusuz sualsiz ilerleyelim" anlayışı, eski bir yönetim kültürüdür. Elbette bu şekilde alınan kararlar da vardır, ancak bunlar oldukça azdır.

Denetimin varlığı, yönetimsel denetim anlamına gelir. Yönetimsel olmayan hiçbir denetim, gerçek bir denetim olarak kabul edilemez. Farklı denetim türleri bulunsa da, yönetimsel denetim mutlaka olmalıdır ve bu tür denetimlere en fazla ağırlık verilmelidir.

Günümüzün gerekliliği, hızlı karar verme ve sıkı bir denetim sistemine sahip organizasyonlardır. Bu nedenle, etkin bir denetim sistemi kurulması şarttır. Yönetim

organizasyonun beyni, denetim ise beyinciğidir. Günümüz, geçmişten daha farklı bir düzene evrildiği için, yönetim anlayışının da yeni nesil bir yapıya dönüşmesi gerekmektedir.

5. Vakit, Türkiye Vakti

Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya sahnesinde geri kalmasının fark edilmesiyle birlikte reform çalışmalarına hız verilmiştir. Bu reformlar özellikle askeri alanda yoğunlaşmıştır. II. Mahmud döneminden Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar, yabancı ülkelerin askeri heyetleri eşliğinde orduda reformlar gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. 19. yüzyılda askeri modernleşme sürecinde en etkili aktör Prusya olmuştur. Bu sürecin başlangıcı, II. Mahmud'un 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmasıyla atılmıştır. Ocağın kaldırılmasının ardından, modern ve çağın gereksinimlerine uygun bir ordu oluşturma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Ancak, ordunun modernizasyonunu gerçekleştirecek yeterli subay bulunamamıştır. Bu duruma "Kaht-ı Rical" denir ve sonrasında Prusya ordusundan subaylar getirilerek ordunun modernizasyonu için çalışmalar başlatılmıştır.

1839 yılına kadar bu süreç devam etmiş, ardından 1882 yılına kadar bir duraklama yaşanmıştır. Bunun nedeni, Prusya Kralı III. Friedrich Wilhelm'in 1839'da Osmanlı ile sözleşmesi sona eren Prusyalı subayların geri dönmesini istemesidir. Böylece modernleşme konusunda danışmanlık süreci uzun bir süre kesintiye uğramıştır. Abdülhamid tahta çıktığında, 93 Harbi'nde yaşanan ağır yenilginin ardından, orduyu modernize etme çabalarına devam etmek istemiş ve bu durumu Almanya'ya iletmiştir. Almanya'nın kabul etmesiyle birlikte, 1882 yılından itibaren Alman subayları ordunun reformuna katkıda bulunmaya başlamıştır. Abdülhamid, Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü korumak amacıyla Almanya'yı tercih etmiştir. Almanya'nın stratejisi ise modernize edilen Osmanlı ordusuna silah ve cephane satışı yaparak ülke ekonomisine katkıda bulunmak ve Osmanlı içindeki subaylar aracılığıyla istihbarat elde etmek olmuştur. Bu modernizasyonun etkileri, Kurtuluş Savaşı'nı veren kadronun yetişmesinde de görülmektedir. Dönemin askeri liderleri, ordudaki modernleşme sayesinde bilgi ve yetenek açısından donanımlı hale gelmiştir. Alman ekolü, 2. Dünya Savaşı'na kadar etkisini sürdürmüş, sonrasında ise Amerikan ekolü öne çıkmıştır.

Osmanlı'nın çöküşünün en büyük nedenlerinden biri, kuruluşundan itibaren uyguladığı istimalet (hoşgörü) politikasıdır. Fransız İhtilali ile artan milliyetçilik akımı, Osmanlı'da da etkili olmuş ve yabancı ülkelerin kışkırtmalarıyla isyanlar çıkmaya başlamıştır. Bu çözülme sürecini hızlandıran en önemli etken ise kötü yönetimdir. Çözülme dönemindeki en etkili yönetim, II. Abdülhamid dönemine aittir. Yürüttüğü denge siyaseti adı altında, hayatın her alanında reformlar gerçekleştirilmiştir. Tarihimizin önemli bir kısmı çarpıtılarak yanlış anlatılmakta ve II. Abdülhamid dönemi ile Cumhuriyetçiler arasında bir çatışma yaratılmaya çalışılmaktadır. Tarihimizle barışmamız gerektiğine inanıyoruz ve bunu saygın tarihçilerimizin rehberliğinde gerçekleştirmeliyiz. Tarih, yorum katılarak değil, gerçekler üzerine inşa edilmelidir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa, maddi bir yeniden yapılanma sürecine girmiştir. O dönemde İngiltere, dünya üzerinde egemen bir güçtü ve diğer Avrupa ülkeleri doğal olarak ilk olarak İngiltere'ye yönelmişlerdir. Ancak İngiltere'nin olumsuz yanıtı üzerine Amerika, sahneye çıkarak Avrupa'ya yardım edeceğini bildirmiştir. Yunanistan ve Türkiye'nin bu yardım

programına dahil edilmesi gerektiği ifade edilmiş ve diğer ülkelere göre daha az yardım alacakları şartıyla kabul edilmiştir. Amerika'nın yardım stratejisi, finansal destek sağlamak ve bu yardımların ülkelerin yönetimleri tarafından gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Ancak Türkiye'de yine bir "kaht-ı rical" durumu söz konusuydu. Bu konuda çalışacak yetkin bir ekip bulunmadığı için Amerika'ya hem yardım yapılması hem de gerekli çalışmaların gerçekleştirilmesi talep edilmiştir ve bu talep kabul edilmiştir. Son 70 yılda ikinci bir "kaht-ı rical" durumu yaşanmıştır. İki kritik konuda ve zamanda yönetim için uygun bir kadro bulunamaması, bu durumu ortaya çıkarmıştır.

Bu noktada insan gücünün önemine değinmek gerekir; insan beyninin gücü. Yatırımlar ikiye ayrılır: somut yatırımlar ve beşeri yatırımlar. Somut yatırımlar, yol, köprü, fabrika, makine ve ekipman gibi fiziksel yatırımlardır. Beşeri yatırımlar ise insanın bilgi ve yeteneklerine yapılan yatırımlardır. Gelişmiş insan, nitelikli insan veya yetkin insan... Adı ne olursa olsun, dünya sanayi devrimlerini gerçekleştirdikçe beşeri yatırımların önemini kavramıştır. Osmanlı ise bunu, Sultan Abdülaziz'in yurtdışına yaptığı seyahate kadar anlayamamıştır. Seyahat sırasında Osmanlı'nın dünya ile ne kadar geride kaldığı anlaşılmıştır. Bu seyahatte, daha sonra tahta geçecek olan Abdülaziz'in yeğeni II. Abdülhamid de bulunmaktadır ve bu durumu bizzat gözlemlemiştir. Bu süreçten sonra Osmanlı'nın çözülmesini yavaşlatma çabaları başlamıştır. İnsanların neler başarabileceğini ilk orada görmüşlerdir, ancak artık çok geçtir.

Peki, bundan sonra ne olacak? İkinci yüzyılını yaşayacak Türkiye'nin gücünü, insana yapılan yatırımlar belirleyecektir. Kısa süre içinde yaşanan olumlu gelişmeler, insana yapılan yatırımın ülkemiz için faydasını göstermektedir. Bu, doğru yolda olduğumuzun bir işaretidir. Devlet akıllı, geçmişteki olumsuz olayları hatırlayarak, alanında yetkin ve genç vatan evlatlarına fırsat tanımalıdır. Ülkemizi ileriye taşıyacak olan bu güçtür. Yeni çağın başlamasıyla birlikte böyle bir dönemin açılacağını öngörmekteyiz. Mühür, alanında yetkin vatansever gençlere geçecek ve devletimizi daha ileriye taşıyacaklardır. Eğer bu yapılırsa, yeni çağda ikinci yüzyılını yaşayacak Türkiye, dünyanın süper güçlerinden biri olabilir. Tarih bize bu mesajı defalarca ilettiler. Artık Türkiye için uyanma ve harekete geçme zamanıdır!

6. İstikbal Savaşı

Tarih boyunca, ülkemiz, bulunduğu coğrafyada ve dünya genelinde güç olma yolunda kararlı adımlarla ilerlemiştir. Ancak bu gelişim, çeşitli güçler tarafından sürekli olarak engellenmeye çalışılmıştır. Bazı durumlarda bu güçler başarılı olurken, diğerlerinde başarısız kalmışlardır. Yine de dünya, Türkiye'nin ne denli güçlü bir devlet olduğunu her zaman takdir etmiştir.

Son yıllarda, ülkemizin gelişimini durdurmak ve kontrol altına almak amacıyla birçok farklı alanda doğrudan ve dolaylı saldırı girişimleri gerçekleşmiştir. Siyasi, toplumsal, ekonomik, askeri ve yargı gibi alanlarda yapılan bu saldırılar, başarılı olamamıştır. Çünkü ülkemiz, başta devlet yönetimimiz olmak üzere, siyasi irade ve halkımız, kurgulanan oyunun farkındadır. Ancak dış güçlerle iş birliği yapan hainler de mevcuttur. Bu nedenle devletimiz, hem içerideki bu hainlerle hem de dışarıdaki emperyalist güçlerle kapsamlı bir mücadele yürütmektedir.

Ülkemizin gelişimini engellemek ve bizi körler ve sağırılar ülkesi haline getirmek isteniyor. Bu durum, yalnızca bir parti veya taraf meselesi değil. Ancak, birçok cephede saldırı gerçekleştirildiği için iletişim alanında da birlik olmamızı istemiyorlar. Kutuplaştırıcı ve parçalayıcı bir yaklaşım sergileyerek dezenformasyon yapıyorlar. Geçmişte savaşlarda düşman topraklarına manipülatif yazılar atılırken, günümüzde bu sosyal medya aracılığıyla yapılmaktadır. Ne yazık ki, bu konuda zaman zaman başarılı olabiliyorlar.

Çözüm için öncelikle durumu doğru tanımlamalıyız. Şu anda verdiğimiz savaş, İstikbal Savaşı'dır. Bu, devletimizin tam bağımsızlığı ve geleceğimizin kendi ellerimizde olması için verilen bir savaştır. Farklı cephelerde yürütülen kapsamlı bir mücadeledir. Ancak bu savaşın topyekûn olduğunun farkında değiliz. Ekonomi ile mücadele ederken, bu sınavı başarıyla geçtikten sonra başka bir alanda yeni bir cephe açacaklar.

Yine gelecekler...

Cephenin adı ister ekonomi, ister siyaset, isterse de yargı olsun, liyakatli bir devlet yapısı olduğu sürece hiçbir güç bizi savaşta yenemez.

Çağ değişiminin başladığı bu dönemde, yeni bir dünya düzeni inşa edilecektir. Süper güçlü ülkeler arasında kartlar yeniden dağıtılacak ve mevcut dengeler değişecektir. Ülkemizin durumu dezenformasyonla zayıf gibi gösterilmeye çalışılsa da Türk Devleti her daim güçlü ve onurlu olmuştur. Bugün büyük bir savaşın içinde olsa da, gücünü korumakta ve her geçen gün artırmaktadır.

Devletimizin, iletişimsel dezenformasyona karşı ayrı bir cephe açarak, halkı aydınlatan ve birleştirici bir motivasyona sahip bir strateji geliştirmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde başarıya ulaşılabilir.

7. Yeni Dünya Düzeninde Türkiye

Sanırım üç-beş yıl önce bugünkü yaşadıklarımızı anlatmış olsaydık, kimse buna inanmazdı. Ancak artık bu durum, yaşam tarzımız haline geldi. Geçmişte aklımızda bile olmayan birçok şey, şimdi günlük rutinlerimizin bir parçası oldu. Değişim sürecinin hızı, geçmişte yaşadığımızdan çok daha hızlı bir şekilde ilerleyecek. Değişim başladığına göre, herkes bu hızlı değişimlere hazırlıklı olmalı. Teknolojik geçişler genellikle böyle olur. Örneğin, cep telefonlarının hayatımıza girişi, birçok şeyi köklü bir şekilde değiştirdi ve bu geçişi adeta narkoz altında yaşadık. Şimdi de benzer bir narkozlu geçiş sürecindeyiz, ancak bu sefer toplumsal bir dönüşüm söz konusu.

Geçmişte hayatımızda olmayan ama bugün vazgeçilmez hale gelen bazı unsurlar şunlardır:

- Cep telefonu
- Kredi kartı
- Damacana su
- Dijital televizyon platformları
- Vitamin hapları
- İnternet

Bu unsurlar, 20 yıl önce hayatımızda yoktu; ancak bugün olmazsa olmazlarımız arasında. Gelecekte ortaya çıkacak yeni şeyler de zamanla bizim için vazgeçilmez hale gelecek. Bu seferki değişim çok daha hızlı olacak. Birkaç yıl içinde, 30 yıl sürecektir değişimleri geride bıraktığımızı göreceğiz. Çünkü değişimin hızı arttı ve hayat artık çok daha hızlı akıyor. Yeni dünyada zaman kavramı da farklı bir boyut kazanıyor. Akrep ve yelkovanın hızı aynı kalsa da, bu süre zarfında ortaya çıkan yeniliklerin hızı artmış durumda.

Koronavirüs sürecine baktığımızda, daha önce online alışveriş yapmamış milyonlarca insanın artık internetten alışveriş yapmaya başladığını görüyoruz. Online alışveriş grafikleri sürekli yükseliyor ve pandemi sonrasında da e-ticaretin yükselişi devam edecek. İnsanlar alışverişlerini ya internetten ya da insansız mağazalardan yapmaya devam edecek. Temassız teslimat, online ödeme ve mikro alışveriş kredileri gibi yeni alışkanlıklar da bu dönemde hayatımıza girdi. İnsanlar en temel ihtiyaçlarını bile online olarak karşılamaya çalışıyor. Fiziki para tarih oluyor; paralar sanal hale gelmekte. Malvarlığımızı artık cebimizdeki parayla değil, bankanın dijital ekranında göreceğiz.

Ekonomik sınırların ortadan kalkmasıyla birlikte, devletlerin ekonomi üzerindeki egemenlikleri de yavaş yavaş azalıyor. Şu anda ülke ekonomileri devletler tarafından kontrol edilse de, süreci yönetenler büyük fon sahipleri. Bu durum, her geçen gün devletler aleyhine, büyük fon sahipleri lehine geliyor. Devletler, para üzerinde söz sahibi olma haklarını kaybetmeye başlayacak. Güçlü devlet tanımı, parayı yöneten devletten, büyük fon şirketlerine sahip olan ve onları manipüle edebilen bir yapıya dönüşecek. Bu nedenle istihbarat, lobi ve manipülasyon faaliyetleri devlet seviyesinden şirketlere kayacak.

Koronavirüs sonrası QR kod ile para çekme, mobil uygulamalar ve temassız kartlar gibi uygulamalar hayatımıza girmeye devam edecek. Yeni alışveriş alışkanlıklarıyla birlikte, alışverişi etkileyen birçok unsur da değişecek. Lojistik sistemlerin güçlenmesi, zincir marketlerin dijitalleşmesi ve küçük esnafın internetten ticarete adım atması gibi gelişmeler artacak.

Devletler açısından bakıldığında, oyunun kurallarının değiştiğini ve hızla değişmeye devam edeceğini söyleyebiliriz. Devlete ait meselelerde, geçmişte üretilen strateji ve taktiklerin artık işe yaramayacağı aşîkâr. Yeni bir yönetim modeli oluşturulması gerekmektedir. Şu anda geçiş sürecinde olduğumuz için, devletlerin birçok konuda ilerleme kaydedemediğini görüyoruz. Eski büyük devletlerden biri olan Amerika'nın pandemi sürecini nasıl yönettiği, Avrupa ülkelerinin maske için birbirleriyle nasıl çatıştığı gibi örnekler, bu durumu gözler önüne seriyor. 2023 yılının üçüncü çeyreğine kadar bu patinaj devam edecek. Bölgesel aktörler, global güçler ve süper güç tanımları değişecek, bu da ülkeleri etkileyecek. Kartlar yeniden dağıtılıyor ve ülkelerin yatırım yapması gereken öncelikler değişiyor. Geleceğe hazırlanmak ve mevcut durumu yönetmek, tüm devletler için zorlu bir süreç olacak. Ancak bu iki süreci aynı anda yürütmenin zorlukları nedeniyle bir dip dönem yaşanacak. Bu dönemden kaçış yok; hem makro hem de mikro ölçekte zorluklar olacak. Ancak fırtınanın ardından her şey sil baştan olacak ve yeni bir başlangıç yapılacaktır.

Peki, ülkemizin bu yeni dünya düzenindeki yeri ne olacak? Yeni çağ için neler yapmalı, nasıl bir yapı ve strateji geliştirmeliyiz? Oyun yeniden kurulacağı için, ülkemiz de fırsatlarla dolu bir dönemle karşı karşıya. Tarih boyunca bulunduğu konum, birikimi ve deneyimi ile süper güç olma potansiyeline sahip. Ancak emperyalist güçler, iç karışıklıklarla ülkemizi oyalayarak hedefinden uzaklaştırmayı başardılar. İç karışıklıklardan kurtulduğumuzda neler yapabileceğimizi dünya çok iyi biliyor. Artık sahneye çıkıyoruz; herkes kendi derdiyle meşgulken, yeni bir düzen kurulacak ve bu fırsatı değerlendirebiliriz.

Geçiş sürecini biz de tüm dünya ülkeleri gibi yaşayacağız, hatta en uç noktada. Bu dönemi soğukkanlılıkla geçiremezsek büyük bir fırsatı kaçırmış olacağız. Zaman kaybetmeden yeni çağ için reformlar yapmalıyız. Makro düzeyde stratejiler ve operasyonel adımlar belirlenmeli; bu sadece kamu veya özel sektöre bırakılmamalı, tüm toplumun katılımıyla gerçekleştirilmelidir. Herkes, bir bütünün anlamlı parçası olduğunu unutmadan üzerine düşeni yapmalıdır.

Nihai hedefimiz ne olmalı? Türkler tarih boyunca her zaman en yüksek hedeflemiş bir toplumdur ve bu hedef yeni çağda da geçerli olmalıdır. Ancak bu dönem, geçmişten farklı kurallara sahip olacak. Geçiş dönemini fırsata çevirip hazırlanmaya başlamalıyız. Türkiye, yeni çağ için başlangıç çizgisinde. Hiçbir şey için geç kalmadık, ancak zamanımız kısıtlı. Süper gücün yeni tanımına göre yapılanmalıyız. Mevcut Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, hızlı karar alma ve uygulama imkânı sunarak bu süreçte avantaj sağlayabilir.

Uzun zamandır köklü bir dönüşüm gerektiğini savunuyorum. Bu dönüşüm, sadece kamu ile sınırlı kalmamalı; özel sektörü de kapsayan bir reform niteliğinde olmalı. Tüm tarafların istek, kabul ve koordinasyonu ile gerçekleşmelidir. İletişim yoğun bir süreç izlenmeli ve yasal düzenlemeler tüm tarafların mutabakatı sonrasında yapılmalıdır. Ortak akılla hareket

edilmeli ve tam bir dönüşüm sağlanmalıdır. Türk bürokrasisinde, ortak olmayan akılla yapılan düzenlemelerin ardından revizelerin geçilmediği bir alışkanlık var. Bu dönüşüm, tam bir konsantrasyonla hedefe odaklanarak gerçekleştirilmelidir. Ülkemizin İstikbal Savaşı verdiğini daha önce belirtmiştik; işte bu savaş, değişimin savaşıdır. Geleceğimiz değişimde yatıyor. Bunu başarılı bir şekilde gerçekleştirebilirsek, yeni çağda süper güçlü ülkelerden biri olabiliriz. Süper güç olmaya bu kadar yakinken, bunu başarabiliriz.

8. Devlet 4.0 ve Gelişim

Devletler, özel şirketler ve bireyler gibi süreklilik göstermelidir. Süreklilik içinde gelişim ihtiyacı doğar ve bunun için açık bir toplum yapısına sahip olunması gerekmektedir. Kapalı toplumların sonuçlarını Osmanlı İmparatorluğu örneğinde görmek mümkündür.

Gelişim için devlet, çeşitli araçlar kullanır. Bu araçları, yapılacak çalışmanın kapsamına göre ıslah çalışmaları ve reform çalışmaları olarak iki gruba ayırabiliriz. Islah çalışmaları, küçük ölçekli ve belirli kurumlar için yapılan iyileştirme, araştırma ve revizyon gibi faaliyetleri ifade eder. Reform ise, devletin kurumlarının büyük bir kısmını veya tamamını etkileyen, sonuçları itibarıyla tüm paydaşların hissettiği geniş kapsamlı çalışmalardır. Bu açıdan ıslahatlar, küçük reformlar olarak da adlandırılabilir. Devlet yönetimi genellikle ıslahatlar üzerinden ilerlerken, reformlar daha nadir gerçekleştirilir. Ölçekle ilgili kararları verenler devlet ricalidir ve bu nedenle büyük bir sorumluluk taşımaktadırlar.

Toplumlara açık hale getirmekten daha önemli olan, devlet yönetimlerini açık hale getirmektir. Zira günümüzde bilgi hızla değişiyor ve bu değişimi yakalamak, yönetim tekniklerini güncel tutmak için dünyayı takip etmek zorunlu hale gelmiştir. Artık yeni ürün veya hizmetler değil, yeni teknolojiler geliştirenlerin başarıya ulaştığı bir dönemdeyiz. Hayatın her alanı kendi içinde büyük değişimler yaşıyor. Devletlerin yönetimi, farklı alanlarda çağ atlatacak teknoloji üretiminin merkezi olma hedefi üzerine inşa edilmelidir. Bunu başarabilmek için devlet yönetiminin hızlı ve risk alabilen bir yapıya dönüşmesi gerekmektedir. Geçmişte devletler genellikle ağır, tutucu ve az müdahaleci bir yaklaşım sergilemişken, artık bu tutumlar kabul edilemez hale gelmiştir. Devletlerin, hızlı karar verebilen, risk alan ve gerektiğinde müdahale eden, etkiye tepki veren bir yapıda olması, genç kuşakların da yönetimde yer alması gerekmektedir. Geçmişin öğrenilmiş çaresizliklerinden sıyrılmak önemlidir. Sınırların belirsizleştiği, tüm devletlerin benzer bir çizgide olduğunu bilen, teknolojide Ar-Ge ve insan faktörünün önemini kavrayan bir zihniyetin benimsenmesi gerekmektedir. "Biz kim teknoloji üretmek kim?" anlayışı, geçmişte Devrim arabaları gibi önemli projelerin hayata geçmesini engelleyen bir zihniyetin devamıdır ve bu tür düşüncelere sahip olanların devlet ricalinde yer almaması gerekir.

Devlet, 4.0 akımının bir parçası olmalıdır. Bu akım, sürekli gelişim prensibi üzerine kurulu olduğu için devlet yönetiminde geriye dönüş veya duraksama söz konusu olamaz. Bu akımı benimsemek için yoğun çabalar sarf edilmelidir; bu süreçmiş gibi yapılmamalı, somut çıktılar titizlikle değerlendirilmelidir.

Bu, devleti çağ atlatacak bir konudur ve dünyada henüz uygulanmamış bir teknolojidir. Eğer bunu devletimize başarıyla entegre edebilirsek, süper güçlü bir ülke olma yolunda büyük bir avantaj elde edeceğiz.

Devletimiz, bu toprakların evlatlarına güvenmeli ve yönetimde onlara yer vermelidir. Bir Türk'ün neler başarabileceğini en iyi devlet bilir. Bu nedenle, siyaset üstü ve alanında yetkin kişilerin 4.0 akımını benimsemesi, devlet adına bir hata değil, bir tercih olarak değerlendirilmelidir.

9. Denetim 4.0

Yönetimin en önemli unsurlarından biri denetimdir. Denetim olmadan yönetim eksik kalır. Ancak, ister özel sektörde ister kamu alanında, en çok göz ardı edilen alan denetimdir. Bunun nedeni, yönetim kademesinin denetimi pek sevmemesidir. Kültürümüzde denetim, genellikle olumsuz veya eksik unsurların ortaya çıkarılmasıyla ilişkilendirildiği için yönetim de denetimden kaçınmaktadır. Oysa denetim, yönetimin gelişimini engelleyen unsurları belirleyen bir süreçtir; yönetimin itici gücüdür ve başarıyı artıran bir faktördür.

Denetimler genellikle şekilsel olarak gerçekleştirilmekte ve bir prosedür olarak algılanmaktadır. Bu durum, denetim sürecinde verimsizlik ve zaman kaybına yol açmaktadır. Dünyada yeni bir çağın başlamasıyla birlikte, 4.0 akımı denetimi de etkilemiş ve denetim 4.0 modeline göre yeniden yapılandırılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

4.0 akımı, insanın fiziksel gücünden ziyade yapay zeka destekli beyin gücünden yararlanmayı hedefleyen bir yaklaşımdır. 2019 yılında dünyayı etkisi altına alan pandemi, bu yeni çağın başlangıcını simgelemektedir. Denetimde 4.0 akımının temel amacı, yapay zeka tarafından işlenen girdilerden elde edilen raporlar aracılığıyla yönetimde kritik kararlar oluşturulmasıdır. Bu süreçte karar verici insan, beyin gücünü kullanarak süreci yönlendirecektir. Yönetim 4.0 çerçevesinde belirlenen süreçler, yapay zeka tarafından düzenli olarak raporlanacak ve anlık sonuçlar sunulabilecektir. Böylece, denetim süreci insan gücüyle gerçekleştirilip rapor oluşturma aşamasındaki zaman maliyetleri en aza indirilecektir.

Zamandan bağımsız hale getirilen denetim, mekândan bağımsız olarak da gerçekleştirilebilecektir. Mobil ekipler bile denetim yapabilirken, bulut sistemi sayesinde istenilen yerden sonuç raporlarına ulaşmak mümkün olacaktır. Zamandan ve mekândan bağımsız olmanın, 4.0 akımının en büyük avantajlarından biri olduğu söylenebilir.

4.0 akımının denetimde başarılı olabilmesi için yönetim süreçlerinin de 4.0 modeline geçmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, iki farklı modelin bir arada çalışması, yönetim ve denetim arasında iletişimsizlik yaratacak ve sağlıklı bir işleyişi engelleyecektir. Hem özel sektörde hem de kamu alanında, insan kaynağına yatırım yapmanın önceliklendirilmesi gereken bir dönemdesiniz. Yeni çağın başarı kuralı, insan yatırımı olacaktır. Yönetimde yalınlık, ofis düzeni ve çalışma ortamı gibi unsurlardan sıyrılmamıza ve esas odaklanmamız gereken yerin verimli çalışma olmasına yardımcı olacaktır.

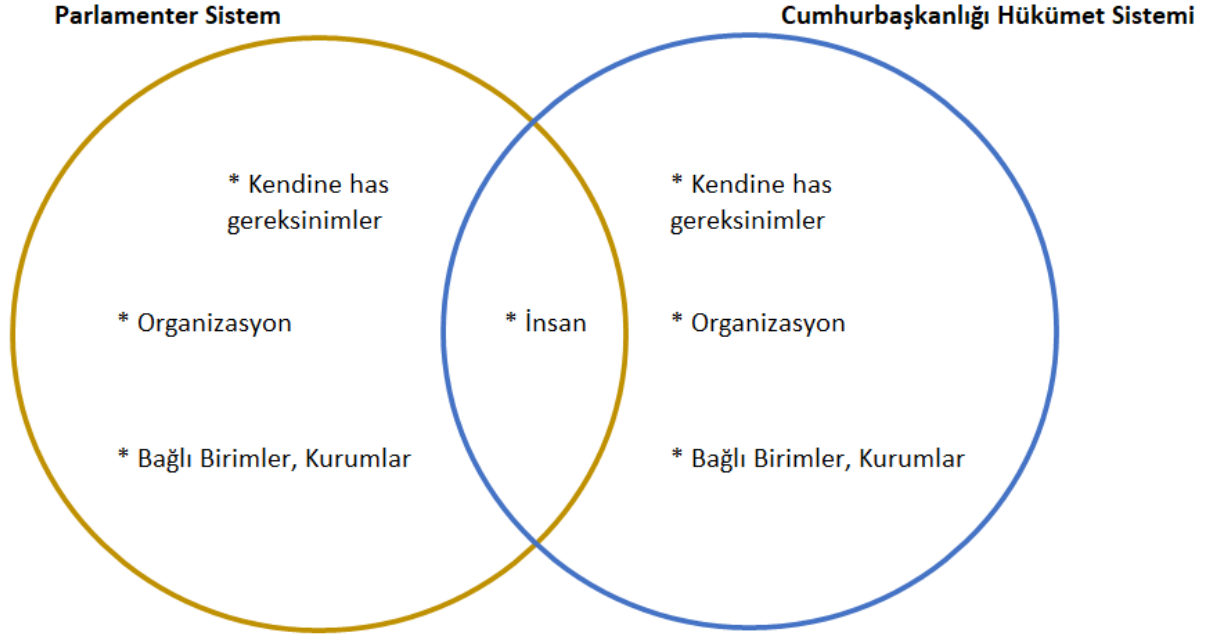
10.Başarı önünde dikkat edilmesi gereken unsur: Kaht-ı Liyakat

Bir organizasyonun yönetiminde, ister devlet ister özel sektör olsun, en kritik unsur insan faktörüdür. Kâğıt üzerinde oluşturulan sistem ne kadar mükemmel olursa olsun, o sistemi yönetecek insan unsuru zayıfsa başarısızlık kaçınılmazdır. Tarih boyunca birçok devletin çöküş nedeni, liyakatsiz yöneticilerin yönetimde bulunmasıdır ve bu durum tüm devletler için geçerlidir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, devlet yönetimi bozulurken, diğer ülkeler yükselişe geçmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın geri kalmasını hızlandıran bir çarpan etkisi yaratmıştır. Geri kalma, hem yönetim sistemi hem de yöneticiler açısından yaşanmıştır. II. Mahmud, reformlarla yönetim sistemini değiştirmeye çalışmış, ancak reformu yürütecek nitelikli yöneticiler bulamadığı için geleneksel yöneticilerle ilerlemeye çalışmıştır. Sonuç olarak, bu çabalar başarısız olmuştur. Liyakat sahibi yöneticilerin yokluğu, Osmanlı'nın son şansını kaçırmaya ve kaçınılmaz sonun hızlanmasına yol açmıştır.

Osmanlı'nın ardından kurulan Cumhuriyet, Türkiye'yi çağdaşlığa yönlendirmiştir; ancak devlet yönetimi uzun yıllar boyunca çağdaş bir yapıya kavuşamamıştır. Yönetim, farklı grupların etkisi altında kalmış ve istenilen düzeye ulaşamamıştır. 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş, önemli bir reform olarak öne çıkmıştır. Bu reform, bürokratik vesayetini sona ermesini ve devlet yönetiminde daha hızlı kararlar alınmasını hedeflemiştir.

Bu sistemle bazı hedeflere ulaşılmıştır; ancak henüz başlangıç aşamasındayız. Sistemdeki eksikliklerin giderilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmalar doğru bir şekilde yapılırsa, sistem daha iyi bir hale gelebilir ve hedeflenen sonuçlara ulaşabilir. Hem Parlamenter Sistem hem de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, kendine özgü metodoloji ve organizasyon yapısına sahip olsa da, her iki sistemin ortak noktası insandır. Sistemler ve kurumlar eleştirilebilir ve daha iyileri için çalışmalar yapılabilir. Ancak, insan faktöründe reform yapılmadığı sürece, sistem değişiklikleri anlamını yitirir. Eski zihniyetle yeni sistemi yürütmeye çalışmak, değişimin anlamını ortadan kaldırır.

Bu durumu tarihte II. Murad döneminde de görmekteyiz. Yaptığı reformları yürütecek vizyona sahip yöneticiler bulamadığı için gelenekçi yöneticilerle reformu yönetmeye çalışmıştır. Yenilenen sistem, gelenekçi insan faktörü tarafından uygulanmama yönünde dirençle karşılaşmıştır. Bu dirençler, reformun başarısız olmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, bir sistem değişikliğinde en önemli unsur, yapısal değişiklikler değil, insan faktörünün değişime uyum sağlamasıdır.

19. yüzyılda liyakat sahibi yöneticilerin yokluğu sorunuyken, günümüzde en büyük sorun yönetimde nitelikli kişilerin bulunmamasıdır. Günümüz teknolojisi, bilgiye ulaşmayı çok daha kolay hale getirmiştir. Bu nedenle, o dönemdeki eğitim ve bilgi eksikliği günümüzde geçerli değildir. Ancak, günümüzde farklı bir sorun ortaya çıkmaktadır: liyakatsizlik. Bu durumu "kahtı liyakat" olarak tanımlayabiliriz.

20. yüzyıldan itibaren bilgiye ulaşmak kolaylaşırken, doğru bilgiye ulaşmak esas sorun haline gelmiştir. Bu nedenle, çok şey bilen değil, doğru bilgileri bilenler değerli hale gelmiştir. Liyakat, bir konuda doğru bilgileri bilen ve duygusal yeterliliğe sahip olan kişiyi tanımlar. Ancak, bir kişinin liyakat sahibi olabilmesi için doğru bilgileri taşıması gerekmektedir.

Liyakatli kişilerin eski sistemden yeni sisteme geçişi başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmesi için yalnızca sistem değişikliği yeterli değildir. Sistemi uygulayacak kişilerin hiyerarşik olarak eğitilmesi ve yeni sisteme uyum sağlaması gerekmektedir. Daha da önemlisi, insan faktörünün değişime açık hale getirilmesi şarttır. Eğitim tek başına yeterli olmayacaktır; hem sistem hem de onu kullanan insan faktörü sürekli olarak denetlenmelidir. Eğitim ve denetim eksikliği, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ni başarısız bir model haline getirebilir. Bu nedenle, sistem bu iki kavram üzerinde yoğunlaşmalıdır.

11.Kaht-ı Liyakatin Sonuçları

Liyakat, bir devletin yönetim sisteminin temel unsurlarından biridir. Liyakat eksikliği durumunda, sistem tıkanır, devlet hizmetleri aksar ve ülke durma noktasına gelir. Devlet yönetimi, her geçen gün istikrardan uzaklaşır ve zamanla işler durma noktasına gelir. Bu durum, kaht-ı liyakat (liyakatsizlik) olarak adlandırılır ve sonuçları oldukça yıkıcıdır.

Kaht-ı liyakatın (liyakatsizlik durumunun) sonuçları şunlardır:

- Zayıf bir devlet yönetimi ortaya çıkar.
- Vatandaşlar arasında fırsat eşitliği kaybolur.
- Rekabet oluşmaz ve anayasanın eşitlik ilkesi ihlal edilir.
- Devlet yönetim sistemi düzgün olsa bile, zamanla bozulur.
- Hatalar sürekli artar.
- Reformlar ya yapılamaz ya da yanlış bir şekilde gerçekleştirilir; bu da hataların üst üste eklenmesine yol açar.
- Yönetimde başarıda süreklilik sağlanamaz.
- Devlet yönetim sistemi, dünya ile bağlantısını kaybeder ve değişimlere kapalı hale gelir.
- Devletteki erkler sağlıklı bir şekilde çalışmaz.
- Devlet kaynaklarında israf kültürü yaygınlaşır.
- Yönetimsel denetim eksikliği nedeniyle hiçbir şey denetlenemez ve yanlış giden durumlara müdahale edilemez.
- Kurumlar arası işbirliği sağlanamaz ve çatışmalar ortaya çıkar.
- Ekonomik kalkınma gerçekleşmez.
- Sağlıklı yerel yönetim hizmetleri sunulamaz.
- Sosyokültürel alanda gelişmeler durur ve zamanla gerilemeye başlar.
- Devletin mali durumu zayıflar.
- Sivil toplum kuruluşları, asli amaçlarından saparak farklı çıkar gruplarına hizmet eder hale gelir.
- Kaht-ı liyakat durumu derinleşir.
- Özel sektörde sağlıklı bir gelişim sağlanamaz.
- Eğitim sistemi çöker.
- İşleyen bir adalet sisteminden söz edilemez.
- Refah içinde yaşayan mutlu bir toplumdan uzaklaşılır.

- Rüşvet ve irtikap gibi olumsuz olaylar sıradanlaşır ve önlenemez hale gelir.
- Rekabetin yokluğu nedeniyle vatandaşlara sunulan hizmetler, idarenin umurunda olmaz.
- Süreçler bozulur ve kurallara uyulması zorlaşır; bu da kısa yoldan iş halletme alışkanlıklarını doğurur.
- Teknoloji, devlet yönetiminde kötü amaçlar için kullanılmaya başlanır.
- Devletin en üst yönetimi kontrolü kaybetmeye başlar.
- Otokontrol ortadan kalkar.
- Vatandaş ile devlet arasındaki iletişim kopar.
- Bugün yapılanlardan habersiz kalındığı için yarın öngörülemez hale gelir.
- Toplumsal ahlak zayıflar.
- Gelecek nesillere sorunların birikmiş olduğu bir ülke bırakılır.
- Sonuç olarak, gelişmemiş ülkelerden biri haline gelinir.

Devlet yönetiminde liyakatsizlik, devletin çöküş yolunun başlangıcını işaret eder. Bu nedenle, yönetimlerde öncelikle liyakat esas alınmalıdır. Liyakatsizlik, aniden devleti çökertmez; aksine, yavaş ve sancılı bir süreçtir. Başlangıçta toplum bu durumu hissetmez, ancak devlet görevlileri zamanla bu bozulmaları fark eder. Liyakatsizlik, bir noktaya geldiğinde toplum da etkilenmeye başlar. Toplumda huzursuzluk arttıkça, devlete olan güven azalır ve nihayetinde kaybolur. Haksızlığın normalleştiği bir algı oluşur ve toplum, yasaları ve devleti yok sayan bir anlayışa sahip olur. Bu noktada, devlette devletsizlik hâkim olur ve durumu düzeltme iradesi olmadığı için sürekli kötüye giden bir tablo ortaya çıkar.

12.Toplumsal Kaht-ı Liyakat

Dünya genelinde devlet yönetimi konusunda en deneyimli milletlerden biri olan Türkler, ne yazık ki bu deneyimden gereken dersleri çıkaramamıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra, binlerce yıllık yönetim tecrübesinin etkilerini görememekteyiz ve günümüzde de bu durum devam etmektedir. Cumhuriyet sonrası dönemde karmaşa, kaos, krizler ve güç mücadeleleri hâkim olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e geçişte, bu uzun yönetim deneyiminin yeterince aktarılmadığı görülmektedir.

Geçmişten çıkarılması gereken en önemli ders liyakat olmalıydı; ancak toplumun her kesiminde liyakatsizlik yaygın bir sorun haline gelmiştir. Liyakat, yalnızca devlet yönetiminde aranan bir nitelik olmamalıdır; bireylerin kendilerini sorgulaması gereken bir özellik olarak tanımlanmalıdır. Vatandaşlık görevlerini yerine getirenler liyakatli bireyler olarak kabul edilirken, bu görevleri yerine getirmeyenler liyakatsiz vatandaşlar olarak tanımlanmalıdır. Liyakatli vatandaşlar, vergilerini düzenli ödeyen, çevresini koruyan, yasalara uyan, sorumluluklarının bilincinde olan ve işlerinde katma değer yaratan bireylerdir. Liyakatli vatandaşlar, liyakatli bir toplumu oluşturur.

Toplum, birbirine bağlı çarklardan oluşan bir bütündür ve herkesin bu bütünde bir rolü ve değeri vardır. Kimisi özel sektörde, kimisi devlet yönetiminde, kimisi de sivil toplumda çalışarak bu bütünün sağlıklı işlemesini sağlamaktadır. Çarklar bozulduğunda, bütün de bozulur ve işlevsiz hale gelir. Çarkların bozulması sonucunda toplumda ortaya çıkan liyakatsizlik durumu "Toplumsal Kaht-ı Liyakat" olarak adlandırılmaktadır.

Türklerin yönetim deneyimi bu kadar fazla iken, toplumun bu bilinçten uzak yaşaması üzerinde düşünülmesi gereken bir meseledir. Toplumun bu bilinçten nasıl uzaklaştığı ve bu durumu yaratan etkenler nelerdir? Yüzyıllar boyunca biriken bilgi ve deneyimi temsil eden devlet aklı, günümüzdeki yönetim hatalarına nasıl göz yummaktadır?

Liyakat kavramı, yalnızca iş hayatında değil, her bireyde insan olmanın bir gereği olarak tanımlanmalıdır. Geniş bir çerçevede, toplumun bilinçli bir yapı oluşturması sağlanmalı ve tüm çarkların yeniden düzgün çalışması temin edilmelidir. Toplumsal farkındalık yaratılmadan, devlet ölçeğinde belirlenen hedeflerin bir anlamı yoktur. 2053 ve 2071 hedefleri bu bağlamda ütöpik hedefler olarak kalmaktadır. Eğer bir hedef belirleniyorsa, öncelikle halkın aydınlanması gerekmektedir. Tarihte bu konuyla ilgili birçok olay yaşanmışken, aynı hataların neden tekrarlandığı sorgulanmalıdır.

Devlet yönetiminde liyakatli kişilerin bulunması sağlanmadan, toplumsal kaht-ı liyakat ortadan kaldırılmadan sağlıklı hedefler koymak, toplumda aydınlanma sağlamak ve belirlenen hedeflere ulaşmak imkânsızdır. Sonuç olarak, her şey devlette başlar ve devlette sona erer. Devletin stratejik yönetiminde liyakat, milletin kaderini belirler.

Toplumsal kaht-ı liyakat gerçeğiyle yüzleşilmeli ve devletten başlayarak her bireyin liyakatle 2053 ve 2071 hedeflerine ulaşmak için çaba göstermesi gerektiği anlatılmalıdır. Aksi takdirde, 2023 hedefleri gibi bu hedefler de boş bir çaba olarak kalacaktır. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e sağlıklı bir geçişin sağlanabilmesi için Yönetim Tarihi Enstitüsü kurulmalı ve bu alanda çalışmalar yapılmalıdır.

13.Patrimonyal yönetimin sonu kaht-ı ricaldir

Patrimonyal, yani babadan oğula geçen yönetim tarzı geçmişte sıkça görülse de günümüzde de örneklerine rastlamak mümkündür. Bir örgüt, liderinin vefatından sonra yönetim kademesini liderin yakınlarına devrediyorsa, bu durum o örgütün kurumsallaşma sürecinde ciddi sorunlar yaşadığını gösterir. İnsanlar, bir topluluğun yönetiminde her zaman tanıdıklarını görmek istemiştir. Bu isteğin temelinde tanıdıklık ve güven yatarken, zamanla güç taşıyamayanların bulunduğu ortamlarda yakınlık ilişkilerinin usulsüzlükleri engelleyemediği anlaşılmıştır. Bu nedenle insanlık, liyakat kavramını keşfetmiştir. Liyakat, yönetimlerde "bizden" ve "onlardan" ayrımını ortadan kaldıran devrim niteliğinde bir buluştur.

Yönetim tarihine baktığımızda, özellikle devlet işlerinde geçmişte baba-oğul ilişkisi haleflik ve seleflik açısından sıkı bir bağ içindeyken, Aydınlanma sonrası bu yerini liyakate bırakmıştır. Ancak gelişmekte olan ülkelerde hâlâ kan bağı olan kişilerin yönetimde bulunması olasıdır. Ülkemizde yönetim yapısı itibarıyla patrimonyal bir sistem olmamasına rağmen, bazı kurumlarda kamuoyuna yansıyan patrimonyal yönetim örnekleriyle karşılaşmaktayız. Tarihi iyi incelediğimizde, patrimonyal yönetimlerin sonunun "kaht-ı rical" yani liyakatli personelin bulunamamasıyla sonuçlandığını görebiliriz. Liyakatten en küçük bir sapma, ülke yönetimini ciddi şekilde olumsuz etkileyebilir. Zira günümüzde dünya, kartların yeniden dağıtıldığı bir döneme girmiştir; devletler büyük bir mücadele içindedir. Bu nedenle duygusal kararlar almanın ve adımlar atmanın ciddi olumsuz sonuçları olacaktır.

Geçmişte böyle durumlar yaşanmış olabilir, ancak günümüzde çalışmanın karşılığı asla yalnızlık olmamalıdır. Liyakatli ve dürüst insanların ödülü, cezalandırılmak olmamalıdır. Bu durumu, bu toprakların kaderi olarak görüp sıradanlaştırmamalıyız. Liyakat esasına dayalı olarak görev alabilecek eğitimli ve deneyimli bireylere fırsat tanımalıyız. Liyakatten sapma durumunda, refah içinde bir yaşamı yalnızca hayal edebiliriz.

14.Kaht-ı Ricalden Son Çıkış

Her kriz, içinde fırsatlar barındırır. Kaht-ı rical, devlet için büyük bir kriz ve istenmeyen bir durum olmasına rağmen, aynı zamanda değerlendirilirse fırsatlar sunan bir kavramdır. Kaht-ı rical, doğru bir şekilde ele alındığında, yeniden başlangıç için bir sıfırlanma fırsatı sunar. Bu, devlet yönetiminin baştan aşağı yeniden yapılandırılabilceği bir dönemdir. Ancak en önemli husus, kaht-ı ricalden çıkarılacak derslerin doğru bir şekilde analiz edilmesidir. Sonraki yapılandırmalar, bu derslere dayanarak gerçekleştirilmelidir.

Her kaht-ı rical döneminin kendine özgü nedenleri, özellikleri ve sonuçları vardır. Bu nedenle, her durumu kendi bağlamında değerlendirmek önemlidir. Diğer kaht-ı rical dönemleriyle karşılaştırmak sağlıklı olmayabilir. Ancak, Türk tarihinde yaşanan kaht-ı rical durumlarının kronik bir sorun haline geldiği de göz ardı edilmemelidir. Bu sorunun nedenlerini, sonuçlarını ve çözüm yollarını derinlemesine incelemek gerekmektedir. Kronikleşmiş bu sorunu ortadan kaldırmak, ilerleyen yıllarda tekrar etme olasılığını azaltmak için elzemdir. Sorunun kök nedenlerine inerek, bir daha yaşanmaması için önlemler almak şarttır.

Burada en kritik nokta, kronikleşmiş bir problemi kalıcı olarak ortadan kaldırma gerekliliğidir. Anlık çözümlerle ilerlemek, sorunun tekrar etmesine yol açacaktır. Gelecekte tekrarlanmaması için kalıcı çözümler geliştirmek önemlidir.

Çözüm önerileri arasında, bir eğitim kurumu kurarak burada eğitim alanların devlet yönetiminde görev almasını sağlamak yer alabilir. Bu sistemin bir diğer varyantı, devlet yönetimine gelenlerin bu eğitimleri almasıdır; yani ya o eğitim kurumundan mezun olup göreve başlamaları ya da görev aldıktan sonra eğitim almaları gerekmektedir.

Uzun vadeli devlet yöneticileri yetiştirmeye odaklanılmalıdır. Genç yaşta potansiyel taşıyan bireyleri alarak, uzun yıllar devlete hizmet edecek şekilde yetiştirecek programlar uygulanmalıdır. Yeni çağda en önemli gücün devlet yönetimi olacağını düşünürsek, bu alanda çalışabilecek çok sayıda nitelikli birey yetiştirmek gerekmektedir.

Devlet Yönetimi Akademisi gibi bir kurum altında gerçekleştirilecek eğitim çalışmaları, hem teorik hem de pratik anlamda eğitim imkanı sunmalıdır. Ancak bu şekilde devlet yönetimi kaht-ı ricalden kurtulabilir. Bu, devlet yönetimi adına büyük bir reform niteliği taşır. Böyle bir sistem kurulduğunda ve sağlıklı bir şekilde işlediğinde, yüzlerce yıl boyunca kaht-ı rical durumu yaşanmayabilir. Burada en önemli mesele, böyle bir sistemi kurmanın yanı sıra sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

Sonuç olarak, Türklerin kaderi olan kaht-ı ricalden sonsuza dek kurtulmanın bir çözümü mevcuttur. Böyle bir reforma imza atıldığında, Türk devlet yönetimi kaht-ı ricali gündeminden çıkarabilir. Kaht-ı rical, Türklerin kaderi olmaktan çıkacaktır. Eğitim sisteminin kurulup sağlıklı bir şekilde yürütülmesi, başarının anahtarı olacaktır. Elbette bu çalışmaların liyakat odaklı profesyoneller tarafından gerçekleştirilmesi esastır.

15.Kaht-ı Rical ve Kaht-ı Liyakat

Kaht-ı rical, köken itibarıyla "adam kıtlığı" anlamına gelir ve devlet yönetiminde görev alacak nitelikli bireylerin eksikliği ya da yokluğu durumunu ifade eder. Bu kavram, 1800'lerin başlarında Türk yönetim tarihine girmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde sıkça karşılaşılan bir durum olan kaht-ı rical, Türk devlet yönetimindeki kronik sorunlardan biridir.

Bir devletin yönetime ve insan kaynağına değer vermemesi, bu alana yatırım yapmaması, kaht-ı ricalin doğal bir sonucudur. Aslında bu durum, insan ve yönetime gereken önemin verilmemesinin bir sonucudur; dolayısıyla beşerî yatırım eksikliği olarak da tanımlanabilir. Bir devletin en önemli unsuru beşerî sermayesidir ve bu alana yatırım yapılmadığında devletin çöküşü kaçınılmaz hale gelir.

Kaht-ı liyakat ise, ülkede devlet yönetiminde görev alabilecek nitelikli bireylerin bulunmasına rağmen, bu görevleri üstlenenlerin çoğunluğunun liyakatsiz olması durumunu ifade eder. Yani, yanlış tercihlerin yapıldığı bir durumu temsil eder. Kaht-ı liyakat, yönetimin seçim ve karar verme yetilerinin yetersizliği ile de ilişkilidir.

Kaht-ı rical, devlet yönetiminde görev alacak nitelikli insanların yokluğunu ifade ederken, kaht-ı liyakat, nitelikli bireylerin varlığına rağmen liyakatsiz kişilerin yönetimde bulunmasını anlatır. Birinde insan kıtlığı, diğesinde ise liyakat kıtlığı söz konusudur. Her iki durum da yıkıcı etkilere sahiptir ve etkilerinin derecesi mevcut konjonktüre bağlı olarak değişir. Bazen kaht-ı liyakat, kaht-ı ricalden daha yıkıcı olabilir; bazen de tam tersi geçerlidir.

Her iki durumun sona ermesinin ardından, liyakatli ve yetişmiş bireylerin devlet yönetimine katılmasıyla birlikte, yönetim iş gücünün performansı artar ve dolayısıyla devlet yönetiminin başarı oranı hızla yükselir.

Bu iki sorunun tedavi yöntemleri farklılık gösterir. Kaht-ı ricalde, devlet yönetiminde çalışacak insanlara yönelik bir çalışma yapılması gerekirken; kaht-ı liyakatte, yönetimde görev alacak kişileri seçen veya atayan kişi ya da gruba yönelik bir çalışma yapılmalıdır.

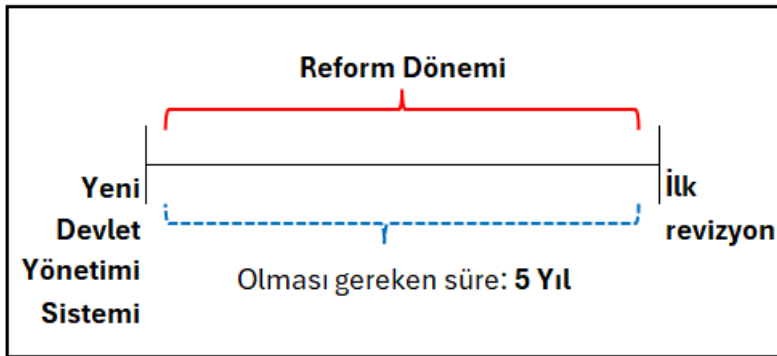
Kaht-ı rical, bilgiye ulaşmanın zor olduğu dönemlerde ortaya çıkmıştır. Ancak günümüzde böyle bir durum yaşanmamaktadır. Günümüzde kaht-ı liyakat sorunu yaşanmaktadır; bu da, devlet yönetiminde görev alanları seçenlerin liyakat odaklı davranmamalarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, devlet yönetimi teşkilat yapısını oluşturan aklın veya yapının sağlıklı olması büyük önem taşımaktadır.

16.Reform Döneminde Kaht-ı Rical

Osmanlı İmparatorluğu'nda II. Mahmud dönemi, reformların hayata geçirildiği bir dönemdir. Bu süreçte özellikle askeri alanda birçok yenilik gerçekleştirilmiştir. Ancak, atılan cesur adımlara rağmen, bu reformların çoğu beklenen başarıyı elde edememiştir. Tarihçiler, bu başarısızlığın üç temel nedenini öne sürmektedir. Bunların en önemlisi, reform sonrası görevine devam eden devlet ricalidir. Reformu gerçekleştiren kadroların gelenekçi olmaması gerektiği açıktır; zira eskiyi savunan bir grup, yenilikleri nasıl uygulayabilir? Diğer iki neden ise, savaş zamanının getirdiği yetersiz zaman ve mali kaynak eksikliğidir.

Devlet yönetiminde reform, titizlikle ele alınması gereken bir konudur. Sadece reformu gerçekleştirmek yeterli değildir; bu reformun hayata geçmesi ve sistemin oturması için en az on yıl gereklidir. Sistemsel reformun iki boyutu bulunmaktadır: birincisi devlet yönetim sistemi, ikincisi ise devlet yöneticileridir. Reform yapmak, maddi ve nitelikli insan kaynağı, zaman ve vizyon gerektiren bir süreçtir. Reformu gerçekleştirmek isteyen yönetim, bu sürecin uzun süreceğini kabul etmeli ve olası sorunları önceden öngörerek önleyici tedbirler almalıdır. Ayrıca, beklenmedik sorunlar için hızlı bir tepki mekanizması oluşturulmalıdır.

Reform sürecinin başlangıcında yeni bir sistem tanımlanmalıdır. Ancak bu sistemin oluşturulmasından önce halkta konuya dair bir farkındalık yaratılmalıdır. Halkın aydınlanması olmadan reform gerçekleştirmek mümkün değildir; gerçekleştirildiğinde bile başarılı olamaz. Reformun başlangıcından itibaren ilk beş yıl içinde sistemin işleyişi gözlemlenir. Bu süre zarfında eksiklikler, uygulama hataları ve yanlışlar tespit edilir. Beş yılın sonunda, ilk revizyon ile bu hatalar düzeltilir ve eksiklikler giderilir. İlk beş yıl boyunca sistemde büyük değişiklikler yapılmamalıdır; çünkü bir sistemin hayata geçmesi, eksikliklerin olabileceğini gösterir. Bu durum, sistemin kötü çalıştığını değil, doğru bir şekilde işlediğini gösterir. Zira, kâğıt üzerinde oluşturulan bir sistem, uygulamaya geçince hatalar verebilir.

Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, beş yılın sonunda kapsamlı bir revizyonun yapılmasıdır. Diğer bir önemli faktör ise insan kaynağıdır. Devlet yönetiminde reform yapılıyorsa, devlet ricalinin tamamının değiştirilmesi gerekmektedir. Eski sistemde görev alan yöneticilerin, yeni sistemde yer bulmaması önemlidir. Yenilikçi kadrolarla hareket edilmediği takdirde, bir süre sonra yönetici eksikliği yaşanabilir. Bu durum, devlet yöneticilerinin değiştirilmesi gerektiğinin bir göstergesi olarak kabul edilmelidir.

Sonuç olarak, devlet yönetiminde reform için gerekli kaynakların sağlanması önemlidir. Halkın aydınlanmasının ardından sistem hayata geçirilmeli ve beş yılın sonunda ilk revizyon

gerçekleştirilmelidir. Bu süreçte en önemli unsurun insan olduğu unutulmamalı ve liyakat esasına dayalı bir yapı oluşturulmalıdır. Eğer bir süre sonra yönetici eksikliği yaşanır, bu durum sistemin tılandığını ve devlet yönetimindeki ricalin değiştirilmesi gerektiğini gösterir. Devlet üst yönetiminin bu etkilere hızlı bir şekilde yanıt verecek bir model geliştirmesi, reformun başarısı açısından kritik öneme sahiptir.

17.2025, sonrası ve Türkiye

2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 virüsü, dünyada ilan edilen pandemi ile birlikte Fransız İhtilali'nden bu yana süregelen yakın çağın sonunu işaret etti ve yeni bir dönemin başlangıcını müjdeledi. Bu yeni çağ, 2025 yılında tam anlamıyla başlayacak ve geçiş süreci boyunca dünya genelinde yeni bir düzenin tesis edilmesi bekleniyor.

2019 yılındaki yaşam tarzımız ile bugünkü yaşamımız arasında büyük farklar var. Daha önce yapmam dediğimiz birçok şeyi şimdi yapar hale geldik. Teknoloji, hayatımızın merkezine yerleşti. Yeni düzenin oluşumu, yalnızca bireyler düzeyinde değil, ülkeler bazında da gerçekleşiyor.

Pandemi ile birlikte başlayan bu yeni çağ, dünya üzerindeki düzeni köklü bir şekilde değiştirecek. 2019'dan itibaren başlayan bu süreç, gelecekteki gelişmeleri derinden etkileyecek. Devletler düzeyinde güç dengeleri yeniden şekillenecek ve süper güç tanımları değişecek. Ancak, bu konuyu daha iyi anlayabilmek için yeni çağın geçiş sürecine göz atmak faydalı olacaktır.

2019 yılında başlayan değişim, 2025 yılına kadar devam edecek ve bu süreç bir geçiş dönemi olarak değerlendirilmeli. 2025 yılı itibarıyla yeni çağın dengeleri netleşecek. Bu nedenle, ülkemizin de bu tarihe kadar hazırlık yapma süresi bulunuyor.

Eski çağdan yeni çağa geçiş																										
2019		2020					2021		2022					2023				2024					2025			
3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4					
İ L K Ş O K D Ö N E M İ						UYUM DÖNEMİ		D İ P D Ö N E M İ								YÜKSELİŞ MÜCADELESİ DÖNEMİ					YENİ ÇAĞ (SÜPER ÇAĞ)					
Kimse ne yapacağını bilemedi.						Herkes hastalık gerçeğini kabul etti.		Herkes kendi derdine düşecek.								Herkes süper güç olmak için yarışacak.					Yeni Dünya düzenine hoşgeldiniz.					

Günümüzde, özellikle son bir yılda ülkemiz önemli adımlar atarak sağlam bir yapı inşa etmeye başladı ve bu çabaların uluslararası alanda olumlu sonuçları görülmeye başladı. Ancak, içerde çözülmesi gereken pek çok sorun mevcut. Devletimizin yeni çağa hazırlanması için yaklaşık iki yılı var ve bu süreçte köklü değişiklikler yapması gerekiyor. Kurum ve işleyişlerini, personel yapısını ve çalışanlarını bu yeni döneme uygun hale getirmelidir. Yeni çağda süper güç olabilmek için bu değişiklikler şarttır. Zaman hızla geçiyor ve eski çağ anlayışıyla yönetimle yeni çağa geçilemez. Hem insan hem de sistem ve politikalar bazında revizyonlar yapılmalıdır.

Bu bağlamda, göç olgusu önemli bir politika başlığı olarak öne çıkıyor. Göç, daha ciddi bir şekilde ele alınmalı ve bakanlık seviyesine çıkarılarak bir göç bakanlığı kurulmalıdır. İklim değişikliği ve ekonomik dengelerdeki değişimler, göçü daha sık gündeme getirecek faktörlerdir. Göç konusu, hayatımızın vazgeçilmez bir gündem maddesi haline gelecektir.

Bir diğer önemli politika, devlet kadrosundaki liyakat tanımının yeniden gözden geçirilmesidir. Eski çağda liyakat, yalnızca bir işi yapabilme yeterliliği olarak tanımlanırken,

yeni çağda bu tanıma psikolojik yeterliliğin de eklenmesi gerekecektir. Çünkü bir kişinin psikolojik yeterliliği olmadan sahip olduğu liyakat, etkisiz hale gelebilir.

Yeni çağın gereksinimlerine uygun kurum ve kuruluşlar oluşturulmalı, bazıları yeniden yapılandırılmalıdır. Çevre ve şehircilik ile sanayi ve teknoloji bakanlıkları ayrılmalı, sanayi kısmı tasfiye edilerek iş dünyası bakanlığı kurulmalıdır. Mikro ölçekten sanayi ölçeğine kadar tüm girişimleri kapsayan bir bakanlık oluşturulmalıdır.

Sivil toplum, iç işleri bakanlığı bünyesinden çıkarılarak Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bir başkanlık haline getirilmelidir. Yerel yönetim hizmetlerinin geliştirilmesi ve daha etkin bir şekilde yönetilmesi için yerel yönetim hizmetleri bakanlığı kurulmalıdır. Devlet ve kamu yönetimindeki tüm sistemi denetleyecek bir kurum oluşturulmalı, bu kurum yönetsel denetim yaparak sürekli revizyonlar ile sistemi geliştirmelidir.

Yeni çağda merkeziyetçilik ön planda olacak. Bu nedenle, devletlerin bakanlık düzeyindeki çalışmaları da “tek konu – tek bakanlık/kurum” ilkesine göre yeniden yapılandırılmalıdır. Elbette, bu kurum ve kuruluşlarda çalışacak personel de en alt kademedен en üst kademeye kadar yeniden belirlenmeli ve atamalar buna göre yapılmalıdır. Yeni çağda eski düşüncelere sahip kadrolarla başarılı olunamaz.

Yeni çağın tam anlamıyla başlamasına çok az bir zaman kaldı. Devletimizin bir an önce harekete geçmesi ve yeni çağın gereksinimlerini karşılayacak değişiklikleri yapması gerekmektedir.

18.2053 ve 2071 için kritik tarih 2025

Cumhuriyet tarihimizde ilk kez tarihlerle hedef belirlemek, yönetsel açıdan son derece etkili bir strateji olarak öne çıkmaktadır. Stratejik olarak belirlenen bu hedeflerin operasyonel olarak hayata geçirilmesi ise yönetim açısından büyük bir gereklilik taşımaktadır. Aksi takdirde, stratejik hedefler yalnızca birer dilek ve temenniden ibaret kalır.

2053 ve 2071 için belirlenen stratejik hedeflerin varlığı, özellikle genç nesil için son derece önemlidir ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak, devlet ve milletin tüm kesimlerinin bu hedefler etrafında birleşmesi şarttır. Devlet yönetiminde tek bir istikamet olmalıdır; sivil toplum, iş dünyası, yerel yönetimler ve vatandaşlar bu doğrultuda hareket etmelidir. Aksi takdirde, bu yaklaşım sadece bir slogan olmaktan öteye geçemez.

Türkiye'nin önümüzdeki süreçte önemli bir rol oynayacağına dair çeşitli referanslar mevcuttur. 2053 yılına gelindiğinde, Türkiye'nin bambaşka bir konumda olacağı zamanla anlaşılacaktır. Bugünden itibaren Türkiye'deki eksiklikler hızla giderilecek, yaralar sarılacak ve her geçen gün daha da hızlanan bir Türkiye ile karşılaşacağız.

Bu hedeflere ulaşmak için bir altyapı süresine ihtiyaç duyulacaktır. Bu sürenin 2025 yılına kadar olduğunu söyleyebiliriz. Önümüzde dolu dolu iki yıl var. Bugüne kadar yaşanan aksaklıklar, eksiklikler, hatalar ve fırsatlar; ne adla anılırsa anılsın, tüm bu sorunların çözülmesi için bu süre değerlendirilecektir.

Devletimizin stratejik hamleler yaptığı dönemler tarihte oldukça nadirdir. Ancak, gerçekleştirilen tüm hamleler hedeflerine ulaşmış ve dünya dengelerini yeniden şekillendirmiştir. Binlerce yıllık birikimle dolu kadim devlet aklının, bu süreçte de stratejik hamleyi doğru zamanda gerçekleştireceğine inanıyorum.

2025 yılına dikkat etmeliyiz; bu yıl, ülkemizin yükselişe geçeceği bir dönüm noktası olacaktır. O zamana kadar, iç ve dış dengelerin sağlanması büyük önem taşımaktadır.

19.Geleceğin Türkiye'sinde Denetimsiz Yönetim Olmaz

Her büyüklükte ve sektördeki organizasyon için etkili bir yönetim, başarının en önemli unsurlarından biridir. İyi yönetilen bir organizasyon, kesinlikle başarıya ulaşma yolunda ilerleyecektir. Bu nedenle, yeni bir organizasyon kurarken öncelikli olarak ele alınması gereken konu yönetimdir. Yönetim, belirli bileşenlerden oluşan bir organizasyonun en üst katmanını temsil eder ve bu katman, organizasyonun beyin işlevini görür. Sağlam bir yönetim yapısına sahip olan bir organizasyon, belirlediği tüm hedeflere ulaşma kapasitesine sahiptir. Yönetimin temel bileşenleri arasında iş ahlakı, şeffaflık, hesap verilebilirlik, sorumluluk, etkinlik, eşitlik, hukukun üstünlüğü, kontrol, denetim ve risk yönetimi yer almaktadır.

Kamu yönetimlerinin bir dezavantajı, geçmişte kurulan ve köklü bir yapıya sahip olmalarıdır. Bu durum, kamu yönetimlerinin özel sektördeki şirketlere göre revize edilmesini zorlaştırmaktadır. Ülkemizde özel şirketlerin geçmişi genellikle yüz yılı geçmezken, kamu yönetimi yüzlerce yıllık bir devlet anlayışıyla şekillenmiştir. Bu nedenle, kökleri oldukça sağlam olan bir sistemi yeniden yapılandırmak zorlu bir süreçtir ve ciddi reformlar gerektirir. Her reformun bir bedeli olacaktır ve devlet yöneticileri bu bedelleri ödemeye hazır olduklarında reformlar hayata geçebilir. Bu nedenle, genellikle reform niteliğinde değişiklikler yapılmamaktadır.

Son yıllardaki kamu yönetimindeki dönüşümler, bu bağlamda umut verici bir gelişme olarak öne çıkmaktadır. 2018 yılında uygulamaya konulan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, bu açıdan önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu fırsatı iyi değerlendirmek gerekmektedir. Yönetimdeki bileşenlerin en önemli özelliği, hepsinin dengeli bir şekilde koordinasyon içinde entegre edilmesidir. Aksi takdirde, dengeli bir yönetim sağlanamaz ve sonuç olarak başarısızlık kaçınılmaz olur. Her bileşenin etkisi eşit değildir; bazıları daha fazla ağırlığa sahipken, bazıları daha az etkiye sahiptir.

Yönetimin bileşenleri arasında en kritik olanı ve en yüksek ağırlığa sahip olanı denetimdir. Denetim olmadan bir yönetim, kesinlikle başarısızlıkla karşılaşacaktır. Denetim, belirlenen her politika ve stratejinin yanı sıra atılan her operasyonel adımın sağlamasını yapar. Günümüzde kamu yönetiminde karar verme süreçleri birçok değişkene bağlıdır ve etkileyici unsurlar hızla değişebilir. Bu nedenle, bir konuda karar vermek, o kararın kesin olarak uygulanacağı anlamına gelmez. Denetim, yönü değiştirmese de kararların keskinliğini artıracak adımlar atılmasına olanak tanır ve bu da başarıya ulaşma şansını artırır. Çünkü günümüzde başarı için hedefler sabit değildir; sürekli değişen hedeflere ulaşmaya çalışmak, ok atmaya benzer. Bu durumda, hedefi tutturmak için sürekli hareket etmek gerekmektedir. Hatta ok fırlatıldıktan sonra bile yön verecek bir sistemin olması gerekir; işte denetim bu işlevi sağlar. "Yönetimsel kararı aldık, sorgusuz sualsiz ilerleyelim" anlayışı, eski bir yönetim kültürüdür. Elbette bu şekilde alınan kararlar da vardır, ancak bunlar oldukça azdır.

Denetimin varlığı, yönetimsel denetim anlamına gelir. Yönetimsel olmayan hiçbir denetim, gerçek bir denetim olarak kabul edilemez. Farklı denetim türleri bulunsa da, yönetimsel denetim mutlaka olmalıdır ve bu tür denetimlere en fazla ağırlık verilmelidir.

Günümüzün gerekliliği, hızlı karar verme ve sıkı bir denetim sistemine sahip organizasyonlardır. Bu nedenle, etkin bir denetim sistemi kurulması şarttır. Yönetim,

organizasyonun beyni; denetim ise beyinciğidir. Günümüz, geçmişten daha farklı bir düzene evrildiği için, yönetim anlayışının da yeni nesil bir yaklaşıma dönüşmesi gerekmektedir.

20.Geleceğin Türkiye'si İçin Başarı Formülü

Osmanlı İmparatorluğu, dünya üzerinde derin izler bırakan ve günümüzde de kültürel, sosyal ve yönetsel mirasını sürdüren bir devlettir. Sultan Abdülaziz döneminde gerçekleştirilen ilk yurtdışı ziyaretinde, imparatorluğun dünya ile ne kadar geride kaldığı devlet ricali tarafından açıkça görülmüştür. Bu gezide yer alan Abdülhamid, imparatorluğun modern dünyayı yakalamasının zorluğunu anlamış ve bu durumu düzeltmek için gerekli politikaların geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda II. Mahmud dönemi, reformların yapıldığı bir dönemdir. Bu süreçte askeri alanda ve birçok başka konuda önemli yenilikler gerçekleştirilmiştir. Ancak, atılan cesur adımlara rağmen, çoğu reform başarılı olamamıştır. Tarihçiler, başarısızlığın üç temel nedenini belirtmektedir. Bunların en önemlisi, reform sonrası görevine devam eden gelenekçi devlet ricalidir. Eskiye savunan bir grup, yenilikleri nasıl uygulayabilir ki? Diğer iki neden ise, savaş zamanının getirdiği kısıtlılıklar ve finansal kaynak eksikliğidir.

Günümüzde yönetimlerde birçok şey değişmiş olsa da reformlar devam etmektedir. Bu da oldukça doğaldır; çünkü dünya sürekli değişim içindedir. Ancak reformların sıralaması değişmemiştir. Reform için hâlâ 1+3 şartı gerekmektedir. Öncelikle halkın aydınlanması, ardından yenilikçi bir kadro, yeterli zaman ve finansal kaynak sağlanmalıdır.

Reform başarı formülünü şöyle ifade edebiliriz:

$$\text{Başarı (B)} = \text{Halkta aydınlanma (a)} + \text{Yenilikçi kadro (k)} + \text{Zaman (z)} + \text{Parasal kaynak (p)}$$

Devletler, dünya üzerindeki dengelerin yeniden şekillendiği bu dönemde köklü reformlar gerçekleştirmelidir. Değişime ve yeni düzene uyum sağlamak için sürekli bir dönüşüm içinde olmalıdırlar. Bu süreçte en kritik unsur, kuşkusuz kadrolardır. Gelenekçi kadrolarla yeni düzene ayak uydurmak mümkün değildir. Yenilikleri takip edebilen, esnek ve dünya görüşü geniş kadrolara ihtiyaç vardır. Aksi takdirde başarısızlık kaçınılmaz olacaktır. Tarih, ders almayı bilenler için en iyi öğretmendir.

21.Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde Denetim

Türkiye'nin yeni dönemi için en önemli fırsatlardan biri Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'dir. Sistemin henüz yeni uygulanmaya başlamış olması nedeniyle bazı eksiklikler ve geliştirilmesi gereken alanlar bulunmaktadır; bu durum son derece doğaldır.

Burada bir parantez açmak gerekir. Kamuoyunda mevcut sorunların kaynağını bu sisteme atfetmeye çalışan bir görüş ortaya çıkmaktadır. Ancak bu, temelsiz bir düşüncedir. Öncelikle, bir yönetim sistemi kurulduğunda, bu sistemin tam anlamıyla işleyebilmesi için bir geçiş sürecine ihtiyaç vardır. Bu süreçte, tasarlanan yönetim modelinin uygulamadaki eksiklikleri ve hataları gözlemlenerek revize edilir ve sistemin etkinliği artırılır. Dolayısıyla, sistemin başlangıç döneminde hatalar içermesi kaçınılmazdır; hiç hata vermemesi ise doğaya aykırıdır. Bu nedenle, bu süreçte herkesin sabırlı olması gerekmektedir. Bu sistem, 84 milyonluk bir ülkeyi yöneten büyük bir yönetim modelidir. Bu bağlamda, sistemin hemen mükemmel bir şekilde uygulanmasını beklemek gerçekçi değildir. Ancak bazıları, bu durumu sistemin işe yaramaz olduğu ve yaşanan sorunların kaynağının bu sistem olduğu şeklinde yorumlamaktadır. Bu, yönetsel açıdan kabul edilemez bir yaklaşımdır. Sistemin geçiş süreci, altı ay veya bir yıl gibi kısa bir süreyle sınırlı düşünülmemelidir. 84 milyonluk bir ülkenin yönetim işleyişini barındıran bu yapı, hayata geçeli dört yıl olmuş olsa da geçiş süreci devam etmektedir.

Ayrıca, bir başka önemli noktayı da vurgulamak gerekir. Dünya, her saniye gözle görülemeyecek kadar küçük değişimlere uğramaktadır. Bu değişim, manyetik etkiler yaratmakta ve kümülatif bir dönüşüm süreci ortaya çıkmaktadır. Dünyanın bu değişimi, bizler için bir örnek teşkil etmektedir. Bir yönetim modeli de, tıpkı dünya gibi sürekli değişim göstermelidir. Bu, son derece doğal bir süreçtir. Hiçbir yönetim modeli, tasarlandığı gibi uzun yıllar boyunca uygulanamaz; her zaman küçük değişimlerle gelişir. Bu durum da son derece doğaldır ve istenen bir durumdur.

İki önemli konuyu ele aldıktan sonra, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi özelinde en çok geliştirilmesi gereken alanın denetim olduğunu belirtmeliyiz. Ancak denetim denildiğinde, akla önceki sistemlerde tanımlanmış denetim kavramı gelmektedir. Bu da, Sayıştay ve Devlet Denetleme Kurumu'nun bu işi yaptığı sonucunu doğurmaktadır. Ancak durum böyle değildir. Burada bahsettiğimiz, yönetsel denetimdir. Yani yasama, yürütme, yargı ve diğer kurumların performansını takip ederek sorgulayan bir denetimden söz ediyoruz. Bu denetim, devlet yönetiminin performansını izleyerek, yönetimin daha iyi hale gelmesini sağlayacak bir başarı aracıdır. İşte Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin ihtiyacı olan, tam olarak böyle bir modelle kurgulanmış denetim mekanizmasıdır. Bu denetim, bağımsız ve tarafsız bir şekilde gerçekleştirilirken, tek amacın gelişim olması önemlidir. Günümüzde denetim, genellikle bir cezalandırma aracı olarak kullanılmaktadır. Oysa burada bahsettiğimiz denetim, daha çok bir gelişim aracı olarak değerlendirilmelidir.

Denetim mekanizmasının tamamen bağımsız bir araç olması, gelişim aracı olarak önem taşımaktadır. Denetim mekanizmasında bulunması gereken bağımsızlık türleri şunlardır:

Teknik bağımsızlık, yapılan denetimlerde denetçinin, karar vericilerin neye inandığından veya neyi duymak istediğinden bağımsız bir şekilde tavsiye sağlayabilecek bir pozisyonda olması anlamına gelir.

Finansal bağımsızlık, denetçinin yapacağı çalışmalardan hiçbir finansal çıkarının olmaması anlamına gelmektedir.

İdari bağımsızlık, denetçinin denetimi yaptığı kurumda kimsenin astı olmadığı ve idari kararlarından etkilenemeyeceği anlamına gelir.

Siyasi bağımsızlık, denetçinin siyasi güç ve bağlantılarını, siyasi parti üyeliğini, kulüp üyeliğini ve benzeri etkileri kullanmasını etkileyemeyecekleri anlamına gelir.

Duygusal bağımsızlık, denetçinin başlangıçta var olabilecek ya da iş süresince ortaya çıkabilecek empati, arkadaşlık, karşılıklı güven, duygusal bağlar ve diğer kişisel baskılara bakmaksızın, kişisel tarafsızlığını ve nesnelliğini koruması anlamına gelir.

Yukarıda yer alan bağımsızlıklara sahip bir modelin yer aldığı denetim mekanizması mevcut konjonktürde yer alması elzemdir. Böyle bir sistem, ülkemizin gelişimini çok daha hızlandıracağı aşikardır.

22.Türkiye İçin Önemli Bir Kilometre Taşı: 2025

2019 yılında ilan edilen pandemi, Fransız İhtilali ile başlayan modern çağın sonunu getirdi ve yeni bir dönemin başlangıcını müjdeledi. Bu değişimle birlikte dünya, yeni bir sayfa açmaya hazırlanıyor. 2019 yılına kadar süregelen düzen köklü bir dönüşüm geçirecek ve ülkelerin süper güç tanımları da değişecek. Pandemi sürecinde, daha önce süper güç olarak kabul edilen ülkelerin çaresizliklerine tanıklık ettik. Bu dönemde, eski süper güç tanımları geçerliliğini yitirdi. 2025 yılına kadar sürecektir olan geçiş döneminde, farklı alanlarda sıfırlanma yaşanacak ve yeni çağın süper güçlerine aday ülkelerin yükseliş mücadelesine tanık olacağız.

Türkiye, pandemi sürecinde son derece başarılı bir performans sergileyen bir ülke olarak öne çıkıyor. Her geçen gün bu başarı ivmesini artırıyor. Bu yükselişin şansa ya da tesadüfe dayalı olmadığı açık. Bir günde oluşturulan bir planın sonucu da değil; bu, devletimizin başarısıdır ve her geçen gün daha da artmaktadır. Pandemi öncesinde dünya genelinde bir resesyon bekleniyordu, ancak pandemi bu süreci durdurdu ve sonrasında, pandeminin olumsuz etkileriyle birlikte dünya hızla ekonomik bir çöküşe girdi. Bu durum, aslında dip döneminin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ülkemiz de bu süreçten önemli ölçüde etkilendi. Üstelik yeni bir ekonomik modele geçiş süreci, etkisini daha da artırdı. Genel olarak bakıldığında, ekonomik sıkıntının bir kısmı küresel etkilere, bir kısmı yeni ekonomiye geçişten kaynaklanan etkilere ve bir kısmı da özel sektörün karlılığını artırmak için yükselttiği fiyatların yarattığı enflasyon etkisine dayanmaktadır.

Bu üç etki sonucunda halk arasında ekonomiye karşı bir güvensizlik oluştu. Diğer alanlardaki kronik sorunların etkisiyle bu güvensizlik, devletin diğer birimlerine de yayılmakta. Bu süreçte iki ana politika belirlenmelidir. Birincisi, yeni çağın kadrolarını oluşturarak halkta liyakat esaslı bir dönemi başlatmak. İkincisi ise 2025 yılına kadar devletin en üst kademesinden en alt kademesine kadar organizasyonel yapısını revize ederek bir reorganizasyon reformu gerçekleştirmektir. Yani, devlet sistemini kapsamlı bir revizyona tabi tutarak, bu sistemi yönetecek kilit üst düzey kadroları yenilemek gerekmektedir. Zaman hızla geçiyor.

Bu iki başlıktan oluşan reformu gerçekleştirmek için hem zaman hem de zemin oldukça uygun. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi sayesinde bu reformları hızlı bir şekilde hayata geçirebiliriz. Dünyada süper güç olma yolunda bu reformların mutlaka gerçekleştirilmesi gerekiyor. İçinde bulunduğumuz ekonomik konjonktür nedeniyle süper güç olma konusunda karamsar olan ve bu hedefi ülkemize yakıştırmayan bazı kişiler var. Bunların bir kısmı mevcut durumun etkisiyle böyle düşünürken, bir kısmı da kötü niyetle bu hedefin gerçekleşmemesi umuduyla kara propaganda yapmaktadır. Ancak dünya tarihine baktığımızda, geçmişteki süper güçlerin sahneye çıkışlarının bir olay sonucu ve aniden gerçekleştiğini görüyoruz. Ülkemizde özellikle savunma sanayisinde yapılan atılımları diğer sektörlerle yayabilirsek, sahneye çıkış hızımız artacaktır. Yeni çağda kural koyucu ülkelerden biri olmanın yolu, şimdiden hızlı bir şekilde harekete geçmekten geçiyor.

23.Yeni Çağın Kural Koyucusu Olmak

2019 yılında ilan edilen pandemi, dünyayı yeni bir döneme soktu. Böylece 1789'daki Fransız İhtilali ile başlayan modern çağ, 230 yılın ardından sona ermiş oldu. Her yeni çağda olduğu gibi, bu dönemde de bir geçiş süreci mevcut. Bu süreç 2025 yılına kadar devam edecek ve kendi içinde belirli aşamalara ayrılacak. 2024 yılına kadar dip döneminde olacağız; bu evrede dünya genelinde zorluklar yaşanacak. 2024'te ise yükseliş mücadelesi dönemine geçilecek ve ülkeler, yeni çağda süper güç olma mücadelesine girecekler.

Yeni çağın temel unsuru Endüstri 4.0 olacak. Hayatın her alanında yapay zeka ve robotik sistemler hayatımızın bir parçası haline gelecek. İnsan gücü, robotik sistemlere devredilecekken, insanların beyin gücünden yararlanılacak. Bu durum, mavi yakalıların beyaz yakalılarına dönüşmesine yol açabilir. Belki de bu iki grup arasında yeni bir sınıf oluşacak ya da tüm sınıflar yeniden tanımlanacak. Zaman bunu gösterecek. Ancak kesin olan bir şey var ki, dünya eskisi gibi olmayacak. Bu değişime ayak uyduranlar hayatta kalacak, uyduramayanlar ise yok olacak. Bu nedenle, devletlerin, şirketlerin ve bireylerin yeni düzene uyum sağlaması hayati önem taşıyor.

Geleceği inşa etmenin yolu, geçmişi anlamaktan geçiyor. Her çağ, kendi içinde devrimler barındırır. Dolayısıyla yeni çağ korkutucu bir şey olarak algılanmamalı. Yeni alışkanlıklar başlangıçta zorlayıcı gelebilir, ancak her çağ geçişinde insanlar benzer duygular yaşar ve zamanla uyum sağlar. Bizim görevimiz, yeni çağdan korkmak yerine, bu döneme ışık tutacak projelere imza atarak öncü olmaktır. Yeni çağın kurallarını yazma fırsatına sahibiz. Bu bağlamda, savunma sanayisinde attığımız adımlarla İHA, SİHA ve insansız hava araçları gibi alanlarda öncü olduk. Türkiye, bu alanda yeni kuralları belirleyen ülke konumundadır ve gelecekte de çitayı yükseltecek olan yine Türkiye olacaktır. Bu başarıyı diğer sektörlerde de yaymalıyız; her sektörden kahramanlar bu topraklardan çıkabilir. Devletimizin, sektörlerin önünü açacak adımlar atması bu noktada kritik önem taşıyor. Selçuk Bayraktar gibi bir rol modelimiz var; bu örneği dikkate alarak, hatalardan kaçınarak ve doğru adımları artırarak Türkiye, diğer sektörlerde de yeni çağın kural koyucusu olabilir.

Her zaman söylediğimiz gibi, yeni çağda tüm devletler başlangıç çizgisindedir. Yani geç kalmadık, hatta geç kalmaya bile geç kalmadık. Eski çağdaki süper güç tanımları artık geçerliliğini yitirdi. Pandemi döneminde, süper güç olarak tanımlanan ülkelerin süreçleri yönetmedeki zorluklarını ve maske, dezenfektan gibi temel ihtiyaçların tedarikindeki krizlerini gördük. İşte bu dönemde süper güç tanımları yerle bir oldu.

Önümüzde büyük bir fırsat var. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, bu fırsatları değerlendirmek için en büyük şansımız. Bunu iyi kullanabilirsek, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde Türkiye, geleceğe umutla taşınabilir. Bu topraklar, böyle başarıları uzun yıllar bekledi.

24.Yeni Çağda Devlet Politikalarının Başarı Formülü

2019 yılında Covid-19 hastalığının tüm dünyaya yayılmasıyla birlikte pandeminin ilan edilmesi, mevcut çağın sona ermesine ve yeni bir çağın başlamasına neden oldu. Her çağ geçişinde olduğu gibi, bu yeni dönemin tam anlamıyla başlaması için bir süreç gerekecek. Bu geçiş sürecinin 2025 yılına kadar devam etmesi bekleniyor. Bu süre zarfında dünya, hem düşüş hem de yükseliş dönemleri yaşayacak ve 2025 yılına kadar kendini sıfırlayacak. Dünya sıfırlanmadan yeni tanımlar ve yeni bir çağ oluşamaz. Yeni bir çağ başladığında, tüm dünya yeniden başlama fırsatı bulacak, geçmiş çağ geçişlerinde olduğu gibi.

2025 yılına kadar yaşanacak kaoslar, savaşlar ve kıtlıkların yol açacağı krizler korkutucu görünse de, bu dönemin ardından gelecek yeni çağ için hazırlık yapmamız gerekiyor. Yeni çağ başladığında, tüm ülkeler eşit bir başlangıç yapacak. Geçmişteki ülke algılarımızın yıkıldığını gözlemliyoruz; süper güç olarak adlandırdığımız ülkelerin aslında o kadar da büyük olmadığını görüyoruz. Covid-19'a karşı hangi ülkenin çaresiz kalmadığını düşünün; süper güçler, daha küçük ülkelere yardım almak zorunda kalmadılar mı? Gelişmiş ülkeler, maske temininde birbirleriyle kriz yaşamadılar mı? Savaşlar, ekonomik krizler ve siyasi çekişmeler sırasında devletlerin maskeleri bir bir düşüyor ve bu durum devam edecek.

Yeni dünya düzeninde hangi devlet modelinin başarılı olacağı sorusu gündeme geliyor. Her devlet, yeni çağa hazırlanmak için aynı noktada bulunuyor. Ancak kimin ne kadar hazırlandığını ancak 2025 yılında göreceğiz. Öngörülerime göre, yeni dönemde geçmişte izlenen politikalardan bağımsız olarak ortaya çıkacak yeni politikalar, başarının anahtarı olacak. Bu bağlamda, 3D1H formülünün benimsenmesi durumunda başarıya ulaşılabileceğine inanıyorum.

Ülkemiz, 2019 yılından itibaren dünya genelinde doğru politikalar izleyen bir devlet konumunda. Ancak, dışarıda doğru işler yaparken, içeride de yeni dönemin gereklilikleri için altyapı ve dönüşüm çalışmalarına acilen başlanmalıdır.

3D1H formülü nedir?

- Düzen, Değişim, Dijitalleşme ve Hız.

Bir devletin temel unsuru sistemdir; sistem ise düzen demektir. Düzenli bir bürokrasi yapısının kurulması gerekmektedir. Bu yapı, yavaş ve hantal değil, hızlı hareket edebilen, esnek ve değişimlere açık olmalıdır. Yoruma dayalı bir bürokrasi ve bu yorumların inisiyatifini elinde bulunduran, kendini geliştirmeyen bir kişinin yetkisi altında kalması, geçmişte yaşadığımız olumsuzluklardan biri olmalıdır.

Değişim, liyakat anlamına gelir. Doğru bir sistem oluşturulduktan sonra, o sistemi uygulayacak insan gücünün liyakat esasına dayalı olarak oluşturulması büyük önem taşır. Zira liyakatsizlik, doğru bir sistemi bozar. Bu nedenle, liyakata dayalı bir insan gücü profili oluşturulmalıdır.

Dijitalleşme, yeni çağın merkezinde yer alacak bir kavramdır. Devletin tüm süreçlerinin dijitalleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bir Kamusal Dönüşüm Genel Müdürlüğü kurulmalı ve kamu dönüşümünü bağımsız bir şekilde gerçekleştirmelidir.

Eski dönem alışkanlıklarından biri yavaşlıktı. Artık yeni çağda hızlı olan devletler kazanacak. Yavaş hareket etmek, zarar vermekten başka bir şey değildir. Hızlı karar almak, bu kararları hızlı bir şekilde doğrulamak ve emin olmak, başarının anahtarı olacaktır. Çünkü hız çağına girmiş bulunuyoruz. Devletlerarası rekabette de hız ön plana çıkacak ve hızlı olan devletler galip gelecektir.

Değişimi içeriden başlatmalıyız, acilen. Unutmayalım ki, eğer yumurta içeriden kırılırsa hayat başlar; dışarıdan kırılırsa hayat sona erer. İçten başlamayan dönüşümler ölümcüldür. Eğer biz de içten değişimlere başlamazsak, yeni çağ fırsatını kaçırmış olacağız.

25.Kamuda Yeni Dönem: Tek Konu – Tek Kurum

2019 yılında ilan edilen pandemi, dünyada yeni bir dönemin başlangıcını müjdeledi. 2025 yılına kadar sürececek bir geçiş dönemine girdiğimiz bu yeni çağda, eski alışkanlıklarımızı geride bırakmaya ve yerlerine yeni alışkanlıklar edinmeye başladık. Bu değişim, devletler düzeyinde de kendini göstermeye başladı. Yeni dönemde daha merkezi bir yönetim anlayışının öne çıkacağı görülüyor.

Devletlerin yönetsel farkındalık kazandığı ve parlamenter sistemle ilgili bazı ülkelerde olumsuz kamuoylarının oluştuğu gözlemleniyor. Merkezileşme ihtiyacı giderek artmakta ve bu doğrultuda yönetim birimleri ile yapıları da uyum sağlamak için yeniden düzenleniyor.

Ülkemizde 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş, merkezileşme açısından önemli bir fırsat sundu. Ancak bu sistemin henüz yeni olması nedeniyle tam olarak oturmuş durumda değil. Yönetim birimlerinde revizyon gerektiren, kapatılması veya açılması gereken birimler mevcut. Yönetimde mükemmelliğe ulaşmak bir sonuç değil, bir yolculuktur ve biz de bu yolculuğu yaşıyoruz. Elbette bu süreçte bazı aksaklıklar ve zorluklar yaşanabilir; ancak hızlı bir şekilde bu sorunlara yanıt verebilen bir modele ulaştığımızda, bu sıkıntılar da ortadan kalkacaktır. Çünkü hiçbir yönetim sistemi, tam anlamıyla tamamlanmış bir model değildir; bu durum doğaya aykırıdır. Dünya hızla değişiyor, insanlar ve toplumlar da değişim geçiriyor. Yönetim sistemlerinin yerinde sayması bu bağlamda kabul edilemez.

Yeni düzende çalışma alanları mümkün olduğunca daraltılmalı ve "tek konu-tek kurum" modeline geçilmelidir.

Tek konu-tek kurum modeli nedir? Kamu yönetiminde bir kurumun makro ölçekte yalnızca bir konuya odaklanması anlamına gelir. Bu sayede sorumluluk alanı daraltılarak uzmanlık ve odaklanma artırılacaktır. Ayrıca, çalışan personel arasında rol çatışması ve belirsizliği gibi sorunların önüne geçilecektir.

Örneğin, sanayi ve teknoloji bakanlığı, çevre, şehircilik ve iklim değişikliği bakanlığı, ulaştırma ve altyapı bakanlığı gibi birden fazla alana odaklanan bakanlıklar ayrılmalı ve her biri yalnızca bir konuya odaklanacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Ayrıca, bakanlık seviyesinde gereksiz olan konular, kurul, başkanlık veya ofis gibi daha alt kademelere alınmalıdır.

"Her şeyin bir şeyini bilmek" yerine "bir şeyin her şeyini bilen" bir anlayışın hâkim olduğu bir dünya bizi bekliyor. Tüm hesaplarımızı ve planlarımızı buna göre yapmalıyız.

26. Merkezileşen Ulus Devletler

2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 virüsünün neden olduğu pandemi, dünyada bir çağın sonunu getirirken, yeni bir çağın başlangıcını müjdeledi. Ancak bu yeni çağın aniden ortaya çıkması beklenemez; zira eski çağın alışkanlıklarının ortadan kaldırılması ve yeni çağın kurallarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu süreç, diğer çağ geçişlerinde olduğu gibi bir geçiş dönemi gerektirir.

2022 yılında başlayan ve tahminlere göre üç yıl sürecektir olan bu geçiş döneminde, öncelikle eski alışkanlıklar ve kurallar yıkılacak, dünya sıfır noktasına ulaşacaktır. Ardından, yeni çağda süper güç olma mücadelesi veren devletler, bu yeni çağın kuralları çerçevesinde rekabet edecek ve sonunda her şey yerli yerine oturacaktır. Bu noktadan sonra, yeni çağın şartları ve kuralları içinde yaşamaya başlayacağız. Geleceğin nasıl şekilleneceğini ise önümüzdeki bir iki yıl içinde göreceğiz.

Devletler açısından, eski çağda var olan dengelerin tamamen değişeceğini söyleyebiliriz. Merkezileşen devletlerin daha başarılı olacağı öngörülmektedir. Bunun nedeni, yönetimin tek bir merkezde toplanması, karar alma süreçlerinin hızlanması ve uygulamalardaki eksikliklerin giderilmesidir. Bu durum, geçiş döneminde ve yeni çağın yükseliş mücadelesinde büyük önem taşımaktadır. Yönetim biçimini, demokrasi ile totalitarizm arasında bir denge olarak düşünebiliriz. Ulus devlet kavramının daha da merkezileştirildiği bir yönetim modeli olarak da tanımlanabilir. Bu süreçte, tam demokrasiye sahip ülkelerin yeni çağın gerekliliklerini yerine getirmekte yetersiz kalacağını göreceğiz. Devlet yönetiminde başarının en önemli adımı, kararlı ve net bir strateji belirlemektir. Kısa, orta ve uzun vadeli planlar da aynı kesinlikle yapılmalıdır. Ancak tam demokrasi, bu net karar alma sürecinde bir engel teşkil edebilir.

Dip dönem, kargaşaların ve krizlerin yoğun olduğu bir dönem olacağı için devletlerin en önemli gündemi güvenlik olacaktır. Güvenliğin sağlanması için merkezi karar alma mekanizmasının oluşturulması şarttır. Bu durum, merkezi ulus devletin gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Ancak merkezi ulus devlet anlayışında, yönetimin üst akıl tarafından yürütülmesi esnasında denetim mekanizmasının da kurulması gerekmektedir. Otokontrolün sağlandığı bir modelin oluşturulması şarttır. Çünkü yeni çağa geçişte, devletler karanlık bir ortamda yol bulmaya çalışacaklardır. Atılan her adımın doğruluğunu denetlemek önemlidir; denetimsiz bir yönetimin başarıya ulaşma şansı yoktur. Dolayısıyla, devlet yönetimleri kendi içlerinde tarafsız ve bağımsız bir denetim mekanizması oluşturmak zorundadır. Aksi takdirde, ülkenin egemenliği monarşiye doğru kayabilir ki bu da o ülkeyi yüzlerce yıl geriye götürür. Monarşide tek adamın mutlak itaatinde sorun yoktur; asıl sorun, o tek adamın çevresindeki iktidar mücadelesinin ülkeye vereceği zarardır. Tarih boyunca bu durum böyle olmuştur. Bu nedenle, yeni çağa geçiş sürecinde ülkelerin merkezi ulus devlet anlayışından sapmaması için denetim şarttır. Denetim, devleti doğru yolda tutan ve sapmasını engelleyen bir sistemdir.

Sonuç olarak, yeni çağa geçiş sürecinde mevcut durumu koruyan ve güvenlik öncelikli bir politika izleyen devletler, yeni çağın gerekliliklerine uygun stratejiler belirleyerek süper güç haline geleceklerdir. Oysa dip dönem kaos ve kargaşasında boğulanlar, yeni süper güçlere bağımlı kalmak zorunda kalacaklardır.

27.Yeni Çağda Merkeziyetçilik Ve Âdem-i Merkeziyetçilik

Yeni bir çağın başlangıcında, devlet yönetimleri de önemli değişimler yaşamaktadır ve bu yeni çağın gerekliliklerine uyum sağlamak zorundadır. Henüz tam olarak başlamamış olan bu yeni dönem için, tüm devletlerin geçiş sürecinde ve başlangıç aşamasında olduğunu göz önünde bulundurursak, süper güç olma potansiyelinin her ülke için eşit olduğunu söyleyebiliriz.

Yeni çağın getirdiği yeniliklerden biri, merkezileşen ulus devlet kavramıdır. Bu bağlamda, merkeziyetçi ve âdem-i merkeziyetçi yapıların aynı anda etkili olacağı bir sistemden bahsediyoruz. Bu durum, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin yeniden yapılandırılmasını gerektirecektir.

Dünya nüfusunun artışıyla birlikte, nüfus ve kaynaklar arasındaki ilişki giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Dünya nüfusu, mevcut kaynakların kapasitesinin üzerinde bir seyir izlemektedir. Bunun yanı sıra, doğaya karşı yeterince duyarlı olunmaması nedeniyle dünya dengesi bozulmuş ve küresel ısınma ile iklim değişiklikleri ortaya çıkmıştır. Bu değişiklikler, kaynakların kıtlığını daha da artırmıştır. Yani, dünya nüfusu artarken, kaynaklar aynı hızda azalmakta ve bu durum devlet yönetimlerini daha stratejik hale getirmektedir. Hayatı sürdürebilmek için devlet yönetimlerinin stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

Tüm bunlar, yeni çağ için öngörülen zorluklardı. Ancak, belirli bir kesim dışında bu durum öngörülemediği olsa da geç kalınmamıştır. Yeni çağın başlangıcı olarak 2025 yılı öngörülmektedir. Bu nedenle, yeni çağın altyapısı için önümüzde yeterli zaman bulunmaktadır. Yükselişi yakalamak isteyen devletler, bu süreçte hazırlıklarını yapmaya başlamalıdır.

Artık yerel düzeydeki mikro ölçekli kalkınmalar, yerel yönetimlerin inisiyatifinden çıkarılarak merkezi yönetimin bütünsel yaklaşımına geçilecektir. Merkezi yönetim, bu bütünsel yaklaşım çerçevesinde planlamalar yaparak yerel yönetimlere görevlerini bildirecektir. Çünkü merkezi yönetimlerin temel görevi, şehirleri işlevsel hale getirmektir. Hangi şehirlerin tarım, sanayi, turizm, hizmet veya kültür alanında öne çıkacağına dair planlamalar yaparak, yerel yönetimlere bu doğrultuda talimatlar verecektir. Yerel yönetimler, kendilerine verilen bu talimatlar doğrultusunda şehirlerini işlevsel hale getireceklerdir. Merkezi yönetim ise, yerel yönetimlerin bu görevleri yerine getirip getirmediğini denetleyecektir. Böylece her şehir farklı işlevsel özellikler kazandırılmış olacaktır. Özellikle tarım ve teknoloji alanında daha yoğun yatırımlar yapılması hedeflenecektir.

Fonksiyonel şehir oluşturma diyagramı, yukarıda belirtilen süreçleri ve her bir adımda üstlenilecek rolleri göstermektedir. Elbette bir şehrin işlevsel hale gelmesi, yalnızca belirli bir alanla sınırlı kalmayacak; ancak o alan, şehrin baskın faaliyeti olacaktır. Diğer alanlarda, özellikle sosyal konularda da mutlaka dikkate alınması gereken unsurlar bulunmalıdır.

Devletler, bu planlamaya dahil olmazlarsa, ilerleyen yıllarda ciddi sorunlarla karşılaşacaklardır. Çünkü artık devletlerde kıtlık politikaları gündeme gelecek ve bu kavram, yakın gelecekte sıkça duyulacaktır. Ülkelerin temel ihtiyaçlarını karşılarken, aynı zamanda

gelişimi sağlamak için de çalışmalar yürütmeleri gerekmektedir. Burada en önemli nokta, temel gereksinimlerin dışa bağımlı olmadan iç kaynaklarla karşılanmasıdır. Eğer bir devlet, temel ihtiyaçları karşılayacak politikalar geliştiremezse, kalkınma ve gelişim için gerekli adımları atamaz.

Sonuç olarak, şehirlerini işlevsel hale getiren politikalar üreten devletler, yeni çağın süper güçleri arasında yer alabileceklerdir. En temel ve ileri düzeyde üretimi politika haline getiren devletler, yeni çağın kural koyucuları olacaktır.

28.Geleceğin Türkiye'sindeki En Önemli Sorun: Göç, Demografik Değişim ve Çözümü

2019 yılında Covid-19 virüsü nedeniyle ilan edilen pandemi, yeni bir dönemin başlangıcını işaret etti. Bu yeni dönemde, 2025 yılına kadar çeşitli aşamalardan oluşan bir geçiş süreci yaşanacak. Bu süreçte, "dip dönem" olarak adlandırılan bir evre bulunuyor; bu, dünya genelinde birçok şeyin sıfırlandığı bir dönemdir. Ardından, yeni çağın kuralları belirlenecek.

Yakın geçmişten yeni çağa geçişte bazı miraslar mevcut; bunlar pek de iç açıcı konular değil. Küresel ısınma, göç, doğal afetler, savaş ve kıtlık gibi sorunlar, çözülmesi gereken ciddi meselelerdir. Bu sorunlarla mücadele, yalnızca ülke bazında değil, tüm ülkelerin ortak aklıyla makro ölçekte gerçekleştirilmelidir. 2023 yılına kadar bu sorunlar, görmezden gelinerek halının altına süpürüldü. Ancak dünya artık gözle görülür uyarılar yapmaya başladı ve barışın sağlanması her şeyden daha önemli hale geldi. Bu nedenle, bu konularda harekete geçmek için tam zamanı.

Küresel ısınma, uzun süredir gündemde olan ve çözüm bulmakta zorlandığımız bir meseledir. 1750-1900 yılları arasındaki sanayi devrimi döneminde, küresel sıcaklıkların 1,1 derece arttığı bilinmektedir. 2016 yılında El Nino etkisiyle sıcaklıklar, sanayi devrimi öncesi dönemin 1,2 santigrat üzerine çıkarak yeni bir rekor kırdı. Bilim insanları, küresel ısınmanın iklim değişikliği ile bağlantılı olduğunu vurguluyor. (Aydın, 2022)

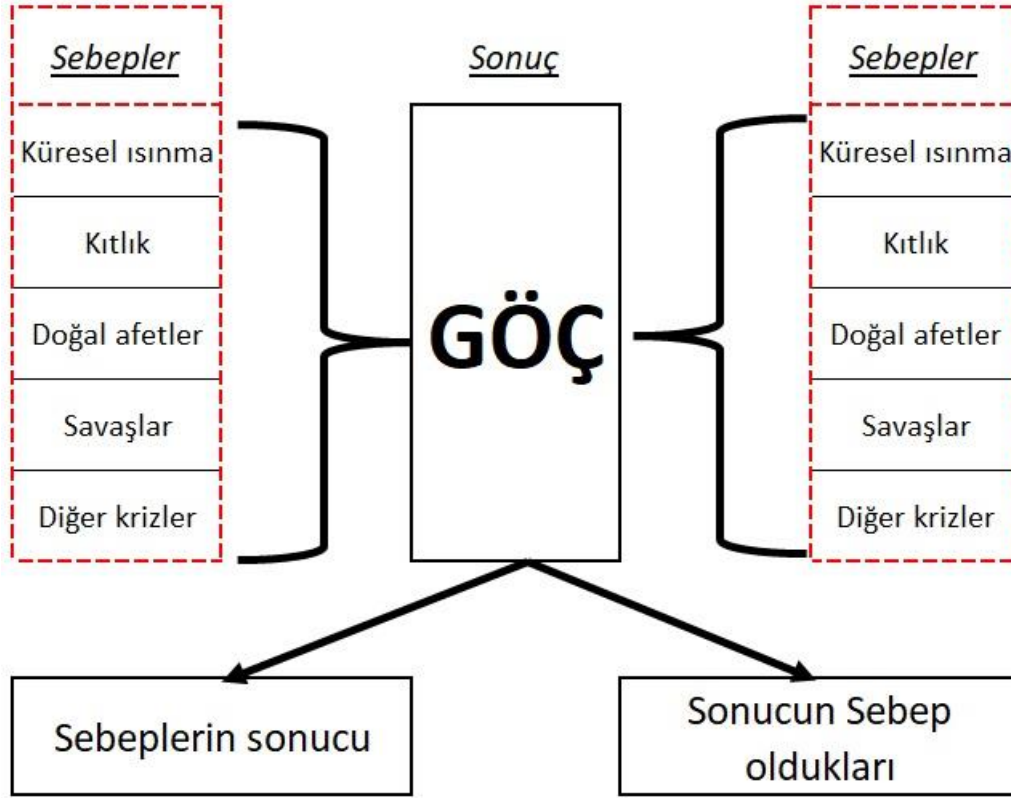
İklim değişikliği ile ilgili olarak, 22 Nisan 2016 tarihinde 175 ülke temsilcisi Paris İklim Anlaşması'nı imzaladı. Anlaşmanın amacı, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı uyum yeteneğini ve iklim direncini artırmaktır. Ancak, bu zamana kadar katılımcı ülkelerin sıcaklık artışını sanayileşme öncesi döneme göre 2 santigrat derecenin altında tutma hedefini gerçekleştiremediğini belirtmek gerekir.

Küresel ısınma ve savaşlar, iklim değişikliklerine bağlı olarak kıtlıkların ortaya çıkmasına neden olacaktır. 2022 yılında azalan su seviyeleri, Afrika'daki gıda krizini derinleştirirken, Avrupa'da üretimi olumsuz etkiledi ve Çin'deki fabrikaların kapanmasına yol açtı. Su kıtlığı, ABD'nin batı eyaletlerinde su kullanımını sınırlamaya zorladı. Latin Amerika'da ise sosyal huzursuzlukları artırarak şirketler ve topluluklar arasındaki gerilimi yükseltti. 2023 yılı için tahminler daha da kötü; su sıkıntısı yeni bir norm haline gelecek ve nehir su seviyeleri daha da düşecek. Daha da önemlisi, küresel ölçekte şirketlerin üçte ikisi, operasyonlarında veya tedarik zincirlerinde önemli su riskleriyle karşılaşacak. (Şengüler, 2023) Bu durum, tamamen insan kaynaklıdır ve dünyanın kötü senaryolara hazırlıklı olması gerekmektedir.

Savaşlar, yeni çağda mevcut blokların yıkılması ve yeni blokların oluşumunu beraberinde getirecektir. Bu geçiş sürecinde, farklı ölçeklerde doğrudan veya dolaylı savaşların yaşanması kaçınılmazdır. Yeni bloklar, yeni çağın süper güçleri arasında yer alacaktır.

Yukarıda bahsedilen tüm sorunların sonucu göç olacaktır. Küresel veya ülke içi göçler, dünya demografisini etkileyecek şekilde değişiklik gösterecektir. Göç, dünyayı bekleyen en büyük tehlikelerden biridir. Kısır döngüye girdiğinde, bölgede istikrarsızlık kaçınılmazdır. Dünya Bankası'nın çalışmaları, 2050 yılına kadar 216 milyon kişinin kuraklık, doğal afetler ve aşırı hava olayları nedeniyle göç etmek zorunda kalabileceğini göstermektedir. (Alkin, 2022)

Ülkemiz, göçten ciddi şekilde etkilenmiş ve bu etki devam etmektedir. Sadece dışarıdan değil, iç göç dalgalarıyla da demografik yapısını tam olarak oturtamamış bir ülkemiz. Cumhuriyet sonrası köylerden şehirlere göç ile başlayan çarpık yapı, günümüze kadar artarak gelmiştir. Bu çarpık demografik yapı üzerindeki dengesizlik, zamanla meydana gelen doğal afetler nedeniyle daha da belirginleşmiştir.

Göçün sebep-sonuç ilişkisini gösteren bir görselde, göçün diğer sorunların sonucu olduğu, ancak bu sonuçların yeni sebepler yarattığı vurgulanmaktadır. İşte bu noktada, konu kısır döngüye dönüşmektedir.

Türkiye'nin yeni çağda süper güçlerden biri olabilmesi için demografik yapısını düzeltmesi gerekmektedir. İş gücünün ve kültürel gelişimin dengeli bir şekilde dağıtılması önemlidir. Bu bağlamda, acilen bir Göç Bakanlığı kurulması gerekmektedir. Bu bakanlık, demografinin denge unsuru olmalıdır. Özellikle doğal afetler, savaşlar ve kıtlık gibi potansiyel felaketlere karşı tedbir almak, demografinin dengeli dağıtılması ile mümkün olacaktır. Dışarıdan gelen göçmenlerin de ülke demografisine zarar vermeden rehabilite edilerek entegre edilmesi önemlidir. Bu nedenle, Göç Bakanlığı büyük bir öneme sahiptir.

Bir diğer önemli konu ise tersine göçün planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilmesidir. Bu çalışma, çeşitli nedenlerle yurtdışına giden vatandaşlarımızın ülkeye dönüşünü ifade etmektedir. Böyle bir çalışma, son derece önemli ve acil bir şekilde hayata geçirilmelidir. Çünkü beyin gücü, Endüstri 4.0'ın anahtarıdır ve bu yeni çağın başarısının temelidir. Dolayısıyla, yurtdışına giden beyin gücünün tekrar ülkemize kazandırılması sağlanmalıdır. Bu sürecin de planlı ve programlı bir şekilde bakanlık düzeyinde yürütülmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, dünyadaki değişim belli dinamiklerle yönetilebilir. Bu yönetim, bir değişim yönetimidir ve vizyon sahibi, geniş dşneabilen yöneticilerle sağlanabilir. Bu nedenle, değişim sürecine öncelikle devletin st kademelerinden başlanmalıdır. Gelişim odaklı bir değişimin pusulası her zaman liyakati göstermelidir. Çünkü liyakat sahibi bir sistem, yanlış olsa bile düzelir; ancak doğru bir sistemde liyakat bozulursa, sistem de bozulur.

29.İkinci Yüzyıl Yönetiminde Reformlar

Türklerin devlet yönetimi tarihi, dünya genelinde eşsiz bir konuma sahiptir. Bu eşsizlik, binlerce yıllık devlet geleneği ve yönetim deneyiminin sağladığı zenginlikten kaynaklanmaktadır. Bu miras, Cumhuriyet'e ulaşan değerli bir hazine olup, ikinci yüzyılına girerken daha fazla sahiplenilmesi gereken bir unsurdur. Geçmiş, geleceği aydınlatan bir rehberdir ve bu rehberin etkin bir şekilde kullanılması, tarihe, coğrafyaya ve insanlığa duyulan saygının bir gereğidir.

Son yıllarda reform hamleleri gerçekleştiren Türkiye, gelecekteki projeksiyonunu da reformlar ekseninde şekillendireceğinin sinyallerini vermektedir. Bu bağlamda, reformların uygulanması ve yönetimi sırasında sorun yaşamamak için dikkatli olunması gerekmektedir. Olası sorunların bazıları günümüz perspektifiyle, bazıları ise tarihsel deneyimlere dayanarak öngörülebilir ve buna göre önlemler alınabilir. Reform yapmak, başlı başına bir yönetim uzmanlığı gerektirir; özellikle birden fazla alanda reform gerçekleştirmek daha kapsamlı bir çalışma gerektirir.

Yakın tarihteki en büyük reform, hiç kuşkusuz Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşudur. Osmanlı İmparatorluğu'nun ardından demokrasi rejiminin hâkim olması ve egemenliğin millete verilmesi, önemli bir reform niteliğindedir. Ancak bu, beklenen ölçekte bir reform değildir. II. Mahmud dönemindeki modernleşme reformlarının günümüzdeki durumu ile benzerlikler taşıdığını söyleyebiliriz.

Osmanlı'daki modernleşme reformları, II. Mahmud döneminde başlamıştır. Sanayi devrimlerinin etkisiyle birçok alanda yenilikler ortaya çıkmış, ancak Osmanlı bu yenilikleri yakalayamamıştır. Özellikle savaş alanlarında Osmanlı ordusu ile yabancı askerler arasındaki silah ve araç farkı, Osmanlı'nın başarısızlığını açıkça ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra sosyal, idari ve ekonomik alanlardaki yetersizlikler, reform ihtiyacını doğurmuştur.

1808-1839 yılları arasında hüküm süren II. Mahmud, ekonomi, askeri, idari, sağlık ve sosyal alanlarda gerçekleştirdiği reformlarla tarihe geçmiştir. Bu reformlardan bazıları şunlardır:

- 1803 yılında Ayalar ile imzalanan Sened-i İttifak ile merkezi otorite güçlendirilmiştir.
- Orhan Gazi döneminde oluşturulan Divan-ı Hümayun kaldırılmış, yerine Heyet-i Vükela (Bakanlar Kurulu) getirilmiştir. Divan'daki tüm üyelikler nazırlığa (bakanlık) dönüştürülmüştür.
- Devlet memurlarının yargı işleri için Meclis-i Valay-ı Ahkâm-ı Adliye kurulmuştur.
- Islahat hareketlerini organize etmek amacıyla Dar-ı Şuray-ı Bab-ı Ali kurulmuştur.
- Bayındırlık alanında hizmet verecek Meclis-i Nafia kurulmuştur.
- Müsadere sistemi kaldırılmış ve özel mülkiyet hakkı güvence altına alınmıştır.
- Tımar sistemine son verilmiştir.
- Memurlar dâhiliye ve hariciye olarak ikiye ayrılmış, nişan ve rütbe verilmesi karara bağlanmıştır.

- Memurlar için kıyafet düzenlemesi yapılmış, pantolon ve ceket giymeleri zorunlu hale getirilmiştir.
- Devlet memuru yetiştirmek amacıyla Mekteb-i Maarif-i Adliye kurulmuştur.
- Eyaletler vilayete dönüştürülmüş ve buraları yönetmesi için müşir adı verilen valiler atanmıştır.
- Köy ve mahallelerde muhtarlıklar kurulmuştur.
- Pasaport uygulaması başlatılmıştır.
- Düzensiz göçü engellemek için seyahat denetimi uygulanmıştır.
- Posta teşkilatı kurulmuştur.
- Salgın hastalıklara karşı karantina yöntemi uygulanmaya başlanmıştır.
- Nizam-ı Cedid orduları kaldırılmış, yerine Sekban-ı Cedid Ocağı kurulmuştur; ancak bu ocak, Yeniçerilerin isyanı sonucu kapatılmıştır.
- Yeniçeri Ocağı kaldırılmış, Asakir-i Mansure-i Muhammediye orduları kurulmuştur.
- Bu yeni ordunun asker ihtiyacını karşılamak için Mekteb-i Fünun-ı Harbiye kurulmuştur.
- İlk nüfus sayımı gerçekleştirilmiştir.
- Mekteb-i Harbiye ve Mekteb-i Tıbbiye kurulmuştur.
- Tımarlı sipahilerden doğan boşluğu doldurmak için Redif Birlikleri oluşturulmuştur.
- Mızıka-i Hümayun adında bir askeri bando kurulmuştur.
- İstanbul'da ilköğretim zorunlu hale getirilmiştir.
- Eğitim için Avrupa'ya öğrenciler gönderilmiştir.
- Askeri okullarda Fransızca zorunlu ders haline getirilmiştir.
- İlk resmi gazete olan Takvim-i Vekay-i Gazetesi yayımlanmıştır.
- Yerli malı kullanımı teşvik edilmiş, memurlara yerli malı kıyafet giyme zorunluluğu getirilmiştir.
- Devletin gelirlerini artırmak amacıyla Evkaf Vekâleti (Vakıflar Müdürlüğü) kurulmuştur.
- Ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için feshane, bezhane gibi birçok sanayi tesisi kurulmuştur.

Yukarıda belirtilen reformların bazıları günümüzde hâlâ geçerliliğini korumaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin ikinci yüzyılında attığı reform adımlarının, geçmişteki deneyimlerle benzerlik göstermesi, o dönemdeki tecrübelerin günümüzde de değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Ancak, o dönemdeki reformlar genel olarak başarıya ulaşamamıştır. Başarısızlık sebeplerini üç ana başlık altında toplayabiliriz.

Birinci sebep, reformları yöneten devlet ricalinin eski anlayışa sahip kişilerden oluşmasıdır. Geleneksel düşünceye sahip olan bu kişiler, reformları tam anlamıyla sahiplenememiş ve bu durum reformların başarısız olmasına yol açmıştır. Yenilik yapılacak bir organizasyonda, yönetime yenilik vizyonuna sahip kişilerin getirilmesi gerekmektedir. Geleneksel anlayışa sahip bir yönetim, reformların başarılı olması konusunda gönüllü olmayacaktır. Bu durum, liyakatli kişilerin bulunamaması sorununu ortaya çıkarır. Dolayısıyla, reform sürecinde devlet yönetim kadrosunun önemi büyüktür. Mevcut durumda da, bakış açısı ve vizyon olarak eski çağın anlayışına sahip kişiler değil, ikinci yüzyılın vizyonuna sahip bireyler olmalıdır.

İkinci sebep, zamanın yetersizliğidir. II. Mahmud dönemindeki savaşlar, reformlar için yeterli zamanın olmamasına neden olmuş ve bu durum reformların başarısız olmasına yol açmıştır. Reform yapmak ve yönetmek, zaman ve çaba gerektiren bir süreçtir. Yeterli zaman ayrılmazsa ve çaba gösterilmezse başarı elde edilemez. Bu nedenle, reformlar üzerinde titizlikle durulmalıdır.

Üçüncü sebep ise mali kaynak yetersizliğidir. II. Mahmud dönemindeki reformlara yeterli maddi kaynak ayrılmamış ve mevcut kaynaklar verimsiz kullanılmıştır. Reformlar, maddi kaynak gerektiren dönüşümlerdir ve bu nedenle maddi kaynakların önemi büyüktür. Maddi desteklenmeyen hiçbir reform amacına ulaşamaz; reform, bir yatırım gerektirir ve her yatırım maddi kaynak talep eder.

Sonuç olarak, Türkiye'nin geçmişteki zengin deneyimlerinden dersler alarak ilerlemesi, hem tarihine bağlılığını pekiştirmek hem de başarı şansını artırmak açısından büyük önem taşımaktadır. Devlet yönetimi bu hususu dikkate alırsa, elde edilen başarıların artacağı açıktır.

30.Kamusal Kaynakların Verimli Kullanımı: Fayda Maliyet Analizi Ve Kamusal Denetim

Devlet yönetimi, küresel gelişmelere paralel olarak dönüşüm geçirmeye başladı. Özel sektöre ait kavram ve uygulamalar, yavaş yavaş kamu yönetiminde de yer bulmaya başladı. Bu durum sevindirici olsa da, yeterli değildir. Devlet yönetiminin, çağın gereksinimlerine daha hızlı bir şekilde yanıt verecek şekilde evrilmesi gerekmektedir.

Finans, ekonomi ve maliye alanları da değişim sürecine girdi. Küresel ölçekte yaşanan önemli gelişmeler, bu değişimin gerekliliğini ortaya koydu. Özellikle pandemi öncesi yaşanan ekonomik duraklama ve ardından gelen pandemi süreci, eski kuralların ve uygulamaların geçerliliğini yitirdiğini gösterdi. Bu nedenle, yeni modellerin geliştirilmesi kaçınılmaz hale geldi.

Özel sektörde yaygın olarak kullanılan "fayda maliyet analizi" kavramı, kamu alanında da sıklıkla uygulanmalıdır. Bu analiz, kaynakların verimli kullanımı açısından büyük önem taşımaktadır. İktisat, sınırlı kaynakların sonsuz ihtiyaçlara dağıtılması bilimi olarak tanımlanır. Nüfus artarken, kaynaklar azalmakta; bu da kısıtlı kaynakların daha da kısıtlı hale gelmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, hem özel sektörde hem de kamu alanında kaynakların etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu bağlamda, kaynakların verimli kullanımı ve denetimi ön plana çıkmaktadır.

Fayda maliyet analizi, bir proje, ürün veya hizmetin maliyetleri ile elde edilecek finansal kazançların toplamını gösteren bir değerlendirmedir. Genellikle yatırım kararları alırken kullanılır ve maddi olmayan faydalar ile fırsat maliyetlerini de hesaba katar. Kısa vadeli kararlar için kullanılsa da, uzun vadeli kararların alınmasında da rehberlik eder. Bu analiz, potansiyel bir projenin finansal projeksiyonunu sunmanın yanı sıra, müşteri memnuniyeti ve çalışan motivasyonu gibi dolaylı faydaları da dikkate alır. Fırsat maliyeti, farklı seçenekler arasında karar verirken önemli bir rol oynar. Şirketler ve finansal analistler, potansiyel fayda ve maliyetleri hesaplarken iş gücü maliyetleri, sosyal faydalar ve belirsiz faktörleri de göz önünde bulundurlar. Fayda maliyet analizi, yatırımcılar tarafından sıkça kullanılan net bugünkü değere benzer.

Devlet, tüm alanlarda fayda maliyet analizini kullanmalıdır. Kamu alanında bu analiz zaten uygulanmaktadır. Ancak burada vurgulamak istediğimiz, devletin kendisini bir yatırımcı olarak görmesi ve karar alma süreçlerinde özel sektörün hassasiyetlerini dikkate almasıdır. Siyasi kararlar, bilimsel kararların önüne geçmemelidir. Son yıllarda bu konuda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir; burada bahsettiğimiz, daha iyi nasıl olunabileceği üzerine bir tartışmadır.

Eğer karar alma süreçlerinde fayda maliyet analizi yerine başka faktörler etkili olduysa, bu durumun kök nedeni, yanlış kararların bir daha verilmemesi için alınması gereken önleyici tedbirleri belirleyecek olan yönetsel denetimdir. Yönetsel denetim olmadan, hiçbir devlet yönetiminin performansı ölçülemez. Performans bilinmediğinde hatalar da tespit edilemez; hatalar bilinmediğinde ise tedbir alınamaz. Tedbir alınmadığında, hatalar süregeldikçe devam eder. Bu nedenle, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin en önemli eksik parçası yönetsel denetim sistemidir.

Karar verme aşamasında verimliliği artırmak, sadece iyi bir performans değil, aynı zamanda bir zorunluluktur. Dünya, insanları bu konuda daha verimli olmaya zorlamaktadır. İster istemez, yakın gelecekte bu zorunluluklarla yüzleşeceğiz. Bu nedenle, şimdiden tedbir almak gerekmektedir. Yeni çağda başarı kuralları değişiyor; eski kurallar hızla geçerliliğini yitiriyor. Dünyanın yeni düzeninin kuralları, kaynakların durumuna bağlı olarak şekillenecektir.

Şehirlerde markalaşma sorunu ve "Yerel Yönetim Hizmetleri Bakanlığı" konusuna gelince, pazarlamanın önem kazanmasıyla birlikte tanınırlık sağlamak ve gelir elde etmek için bu alana verilen önem her geçen gün artmaktadır. Pazarlama faaliyetleri geniş bir yelpazede yürütülmekte ve markalaşma, diğer konulara göre daha fazla öne çıkmaktadır. Marka değeri yüksek olan her şey, daha fazla fiyatlandırılmakta ve markalaşma ile kalite arasında bir bağ kurulmaktadır.

Şehirler açısından bakıldığında, yakın zamana kadar göz ardı edilen ancak son zamanlarda fark edilen bir gerçek, şehirlerin de markalaşabileceğidir. Ülkemizde 2007 yılında AB destekli marka şehirler projesi başlatıldı. Bir şehirden başlayan bu proje, birçok şehre yayıldı ve dönemin popüler yönetim konularından biri haline geldi. İlginin artmasıyla birlikte, siyasi gündeme girdi ve siyasi malzeme haline dönüştü. Ancak seçim vaatleri ve liyakatsiz kişilerin yönetimi sonucunda ilgi azaldı ve markalaşma süreci hızla gündemden düştü.

Marka şehirciliğini anlamakta zorluk çektik. Bir logo ve birkaç slogan ile insanların şehirlere ilgi göstereceğini düşündük. Ayrıca, turistlerin ilgisini çekmek için birkaç ürün üretildi ve gelir artışı beklentisi oluşturuldu. Ancak çoğu proje hüsrana sonuçlandı. Çünkü markalaşma, ürünün fiziksel durumundan algısına, altyapısından iletişim süreçlerine kadar geniş bir alanı kapsayan çok yönlü bir çalışmayı gerektirir. Markalaşma, sadece birkaç slogan ve ürünle kısa vadede sonuç alınacak bir konu değildir. En önemli referans göstergesi zamandır; sürdürülebilir çalışmalar zaman içinde yapılmalıdır. Kısa süreli, aceleci çalışmalarla bir şehri markalaştırmak mümkün değildir.

Markalaşmanın iki boyutu vardır: birincisi şehrin fiziksel durumu, ikincisi ise şehrin konumlandırmasıdır. Marka şehirde en önemli soru, "İnsanları şehre çekecek olan nedir?" sorusudur. Şehrinizi nasıl konumlandırıyorsunuz? Turizm şehri mi, tarım şehri mi, sanayi şehri mi yoksa başka bir işlevi olan bir şehir mi? Bu sorulara yanıt vererek, altyapı dahil her şeyi bu cevaba göre yeniden yapılandırmalısınız. Tarım şehri ise, gelen turistleri tarım arazilerini gezdirmek, bitki yetiştiriciliği konusunda eğitimler vermek ve ürün hasat şenlikleri düzenlemek gibi etkinliklerle çekebilirsiniz. Sanayi şehri ise, üretim yerlerine seyahatler, üretilen ürünlerin deneyimlenmesi ve indirim günleri festivalleri gibi etkinliklerle ilgi çekebilir. Yani, şehrinizin konumlandırmasına uygun faaliyetler gerçekleştirmelisiniz.

Şehirlerin konumlandırılması kararı, yerel karar vericiler tarafından yapılmamalıdır. Türkiye'de yapılan çalışmaların temel hatası budur. Şehir planlaması, sadece ulaşım, altyapı ve iskân gibi konularla sınırlı kalmamalıdır. Her şehrin bir işlevi olmalıdır. Nasıl ki bir takımın herkesin ayrı bir görevi varsa, her şehrin de ayrı bir görevi olmalıdır. Her şehir, ülkenin gelişimi ve kalkınması için farklı bir rol üstlenmelidir. Bazı şehirler tarım, bazıları sanayi, bazıları turizm, bazıları sağlık ve bazıları inanç konularında görevler üstlenmelidir. Bu görevlerin tek bir plan içinde, merkezîyetçi bir yaklaşımla belirlenmesi gerekmektedir.

Şehirlerin makro ölçekte planlanması önemlidir. Bu amaçla "Yerel Yönetim Hizmetleri Bakanlığı" kurulmalı ve mevcut yapıda farklı bakanlıklarda dağınık olan yerel yönetim hizmetleri tek çatı altında toplanmalıdır.

Bu bakanlık, ülkenin kalkınması için gereken tarım, sanayi ve turizm gibi alanlarda şehirler belirlemeli ve bu alanlarda çalışma yapmaları için yerel yönetimlere görevler vermelidir. Ayrıca, bakanlık yapılan çalışmalarda denetçi rolü üstlenmelidir. Başarının en önemli unsuru planlamadır. Eğer makro düzeyde tek elden bir planlama yapılırsa, başarı elde edilir. Merkeziyetçi ve âdem-i merkeziyetçi anlayışın bir arada olduğu bir yapı oluşturulmalıdır.

Planlama merkezi, uygulama yerel ve denetim merkezi olacak şekilde bir mekanizma kurulduğunda başarı sağlanabilir. Bu yapının kurulması için Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin avantajları da göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak, her şehir için yapılacak konumlandırma çalışmaları ile misyonları belirlenmeli ve yerel yönetim ile merkezi yönetimi koordine edecek bir mekanizma oluşturulmalıdır. İlk adım olarak "Yerel Yönetim Hizmetleri Bakanlığı" kurulmalıdır. Tek elden, merkeziyetçi ve âdem-i merkeziyetçi bir anlayışla yürütülecek çalışmalarla kalkınma, gelişim ve denetim sağlanmalıdır. Böyle bir mekanizma oluşturulduğunda, Türkiye'nin gelecekte süper güçlü ülkelerden biri olmasının önünde hiçbir engel kalmayacaktır.

31.Devlet yönetim modelinin temeli: Liyakat

2019 yılında, farkında olmadan önemli bir dönüm noktasına tanıklık ettik. Uzun süredir biriken enerjinin patlama noktasına ulaştığı dünyamızda, pandemi ile birlikte yeni bir çağın başlangıcı gerçekleşti. Artık geri dönüşü olmayan bir sürece girmiş bulunuyoruz. Pandemi, tarihe yakın çağın sona erip yeni bir çağın başlamasına neden olan bir olay olarak geçecektir. Hızla değişen bir dünyada, alışverişten eğitime, toplantılardan çalışma yöntemlerine kadar birçok alanda, daha önce hiç karşılaşmadığımız radikal değişiklikler yaşanıyor ve bu değişim devam ediyor.

Bir çağın kapanıp diğerinin açılması elbette bir gecede gerçekleşmez. Eski çağın sona ermesi anlık bir olay olabilir, ancak yeni çağın tam anlamıyla başlaması için bir geçiş sürecine ihtiyaç vardır; yani yeni düzen bir anda oluşmayacaktır. Eski düzenin yıkılıp yeni bir düzenin inşa edildiği ve dünyanın yeni çağa hazırlanma sürecinin varlığını vurgulamak önemlidir.

Tarihi Çağlar		
İlk Çağ	M.Ö. 3200 - M.S. 375	Yazının icadından Kavimler Göçü'ne kadar olan dönemi kapsar.
Orta Çağ	375-1453	Kavimler Göçü'nden İstanbul'un Fethi'ne kadar olan dönemi kapsar.
Yeni Çağ	1453-1789	İstanbul'un Fethi'nden Fransız İhtilali'ne kadar olan dönemi kapsar.
Yakın Çağ	1789-2019	Fransız İhtilali'nden Pandemi'ye kadar olan dönemi kapsar.
Süper Çağ	2019-Günümüz	Pandemi'den günümüze kadar olan dönemi kapsar.

Öngörülerimize göre bu geçiş süreci 2025 yılına kadar devam edecek. Bu tarihten sonra yeni çağ tam anlamıyla başlayacak. O zamana kadar dünya, yeni düzenini bulmak için hızlı değişimlere, kargaşalara, doğal afetlere, savaşlara ve çatışmalara tanıklık edecek. 2025 yılına geldiğimizde, kendimizi yeni bir düzen içinde bulacak ve hızla değişen dünyanın tanımları da değişmiş olacak. Değişim süreci çoktan başlamış durumda.

PANORAMİK GÖRÜNÜM																											
2019		2020					2021		2022					2023					2024					2025			
3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
Milat									Geçiş Dönemi												Yeni Çağ						
PANDEMİ									SIFIRLANMA												SÜPER ÇAĞ						
Kimse ne yapacağını bilemedi.							Herkes hastalık gerçeğini kabul etti.		Herkes kendi derdine düşecek.								Herkes süper güç olmak için yarışacak.				Yeni Dünya düzenine hoşgeldiniz.						
İlk şok							Uyum		Dip								Yükseliş Mücadelesi				Yeni Düzen						

Tarih boyunca bir çağın kapanıp diğerinin açılması, belirli olaylarla gerçekleşmiştir. İlk Çağ, yazının icadıyla başlamış; Orta Çağ, Kavimler Göçü ile; Yeni Çağ ise İstanbul'un Fethi ile başlamıştır. 1789 yılında Fransız İhtilali ile başlayan Yakın Çağ, 2019'daki Covid-19 pandemisi ile sona ermiş ve süper çağın başlangıcını işaret etmiştir.

Pandeminin bir dönüm noktası olduğu ve dünyanın uzun yıllar süren değişim sancıları sonucunda yeni bir çağın doğmasına neden olduğu gerçeğini vurguladık. Bu olay, pandeminin kendisi oldu. Yeni bir düzen kurulurken, eski düzenin tamamen yıkılması gerekmektedir. "Sıfırlanma" olarak adlandırdığımız bu durum, ilmin bir gereğidir. Dolayısıyla, eski düzenin yıkılmasındaki zorluklar, yeni çağın doğum sancıları olarak değerlendirilebilir. "Şerrin içindeki hayır" ifadesi de tam olarak bu durumu ifade eder.

Yeni çağın başlangıç sürecinin genel görünümü ise şöyle: 2021 yılının dördüncü çeyreğinden 2023 yılının üçüncü çeyreğine kadar olan dönem "dip dönem" olarak adlandırılmaktadır; yani dünyanın eski düzeninin hızla yıkılacağı bir dönem. Asıl mücadele şimdi başlıyor. Bu zamana kadar sadece fragmanı izleyen dünya, artık filmin kendisini izleyecek. Dip dönem, kimsenin birbirini tanımadığı, her topluluğun ya da devletin kendi sorunlarıyla meşgul olduğu bir dönem olacak. Müttefiklik, dostluk ve komşuluk ilişkileri sorgulanacak. Bu dönemi "küçük kıyamet" olarak da tanımlayabiliriz. 2023 yılının üçüncü çeyreğine kadar sürecektir olan bu dip dönem, dünya genelinde birçok yeni başlangıca sahne olacak. Geçiş sürecinin en zorlu dönemi olarak nitelendirilebilir. Ancak, zirveye en yakın noktanın dip olduğunu unutmamak gerekir; dipten güçlenerek çıkacak ülkeler hızla zirveye yükselebilir. Eski dönemdeki tanımlar yıkılacak ve her ülke bu dip dönemi yaşayacak. Büyük sıfırlanma gerçekleşecek; bu sadece ekonomik alanda değil, siyasi, sosyal, kültürel ve yaşamın her alanında etkisini gösterecek. Her ülke, kendi büyüklüğüyle orantılı olarak zorluklar yaşayacak.

Dip dönem sonrasında, 2023'ün son çeyreğinden 2024'ün son çeyreğine kadar yaklaşık bir yıl sürecektir bir "yükseliş mücadelesi" dönemi yaşanacak. Dip döneme alışan ve onunla başa çıkan devletler, artık yeni çağda nasıl süper güç olunacağı ve zirveye nasıl çıkılacağı sorularının cevaplarını arayacak. Bu dönemi, küresel rekabetin yoğunlaştığı ve sert rüzgarların estiği bir dönem olarak da tanımlayabiliriz. Bu süreçte devletler arası rekabet artacak, yeni bloklar ve topluluklar kurulacak, yeni kutuplar oluşacak. Eski küresel düzenin kalıntıları yıkılacak ve yeni bir düzen inşa edilecektir.

Yeni çağın başlaması, en çok devletleri etkileyecek bir konudur. Çünkü dünya düzeni, geçiş sürecindeki şekliyle ilerleyecektir. Bu nedenle, bu dönemde devletlerin alacakları kararlar ve uygulamalar son derece önemlidir. Devletler, yeni çağa birçok sorunla girecek; eski çağdan gelen sorunların yanı sıra, pandemi sonrası dip dönemde yaşanacak savaşlar, doğal afetler, kıtlık, iklim değişikliği ve göç gibi konularla karşılaşacaklar.

Yeni çağda devlet yönetim gücünün temeli liyakat olacaktır. Liyakatle kurulan sistemler, diğer sorunları hızlı bir şekilde çözerken, değişen dünyanın hızına ayak uyduracak esnek yönetim modelleri oluşturacaktır. Hem anlık sorunların çözümü hem de politika oluşturma sürecinde tek gerçeklik liyakattir. Bir devlette çözülmesi gereken birçok sorun varsa, öncelikle liyakatli bir yönetim oluşturulmalıdır. Diğer sorunlar zaten liyakatli yönetim tarafından halledilecektir.

Yeni çağda yönetim gücü, askeri, ekonomik ve diğer güçlerin önünde yer alacaktır. Her devletin en önemli gücü yönetim olacaktır. Pandemi döneminde dünya, bunun ne kadar önemli olduğunu gördü. Süper güç olarak bilinen ülkeler, maske konusunda yetersiz kaldı. Gelişmiş teknolojilere sahip ülkelerin sağlık sistemleri çöktü. Hatta maske kıtlığı nedeniyle ülkeler, başka ülkelere giden maskelere el koydu. Bu durum, gelişmiş ve süper güç olarak adlandırılan ülkelerde yaşandı. Pandemi, bu ülkelerin yönetim gücünün ne kadar zayıf olduğunu gözler önüne serdi. Paranın satın alamadığı şeylerin olduğunu ve askeri gücün bir işe yaramadığı zamanların da var olabileceğini gösterdi. Yeni çağda daha zorlu sınavlar bekliyor.

Geçiş sürecinde devlet yönetimlerine yatırım yapan ülkelerin başarı şansı artacak. Artık devlet yönetimi formülünde yer alan kavramlar değişiyor. Bu nedenle, bu değişimleri doğru okuyabilecek ve değişim yönetimini başarılı bir şekilde gerçekleştirecek liyakatli kadrolara ihtiyaç olacaktır.

Sonuç olarak, süper çağın başlaması, geçmiş çağların başlangıcında olduğu gibi yenilikler ve fırsatlar getirirken, aynı zamanda zorluklar da doğuracaktır. Genel bir değerlendirme yapıldığında, artıların eksilerden fazla olacağı ve kendi iç dengelerini gözetenlerin başarılı ve mutlu olacağı söylenebilir. Dünyada dağıtılan yeni kartlar, ulusları daha merkeziyetçi hale getirirken, devletler arası rekabeti daha da keskinleştirecektir. Süper çağda başarılı olmak için geçiş sürecini iyi analiz etmek ve değişimlere hızlı bir şekilde uyum sağlamak gerekecektir. Bu süreçte, devlet yönetim gücünün önemini kavramak ve o gücün temeline liyakati yerleştirmek büyük bir önem taşımaktadır. Gelecek bizim!

32.Liyakatten Önce Ahlak

Liyakat kavramı, eski ya da yeni tanımıyla ele alındığında, bir bireyde öncelikle sorgulanması gereken şey ahlaktır. Ahlak, kişinin bilgi ve deneyiminden bağımsız olarak var olması gereken bir değerdir. Ahlak eksikliği olan bir birey, liyakat sahibi olsa bile zamanla liyakatsizliğe kayabilir. Örneğin, bir kişi ahlaki açıdan paraya yatkınsa, liyakatli olsa bile rüşvet, casusluk, kayırmacılık ve nüfuz ticareti gibi yollara sapma riski taşır. Bu durumda, o kişinin sahip olduğu bilgi, deneyim ve vizyonun hiçbir anlamı kalmaz. Bu tür örnekler tarih boyunca sıkça yaşanmıştır; özellikle başka devletler için casusluk faaliyetlerinde bu durum gözlemlenmektedir. Bir devlet, casus olarak liyakatli bireyleri seçmelidir; kimse deneyimsiz ve bilgisiz birini kendi adına casusluk yapması için görevlendirmez. Ahlaklı bir birey, liyakatinden önce devletine olan sadakatin önemini kavrar ve buna göre hareket eder. Ancak liyakatsiz kişiler, paraya karşılık devletini ve dolayısıyla kendilerini satma eğilimindedir. Aldıkları paranın miktarı, kendi değerlerini yansıtır. Liyakat bir güçtür; ahlak ise bu gücün nasıl kullanılacağını bilmek demektir.

Ahlaklı bir birey, görevini her şeyin önünde tutar. Hiçbir gerekçe, ahlaklı birinin görevini yerine getirmesini engelleyemez; onun için hiçbir şeyin fiyatı yoktur. Bu nedenle, maaşına kanaat ederek rüşvet almak gibi yanlış yollara sapmazlar. Görev bilinciyle hareket ettikleri için verimli çalışır, sorumluluk almaktan kaçınmazlar. Ne olursa olsun işlerini en iyi şekilde yapmaya gayret ederler ve sürekli kendilerini geliştirmeye çalışırlar.

Hayatta her şeyin önünde ahlak gelir; iş ise sonradan gelir. Devlet yönetimi, diğer işlerden farklı bir yapıya sahiptir. Çünkü devlet, egemenlik hakkı gereği halkından aldığı vergilerle çalışanlarına maaş öder. Bu durum, halktan alınan kaynaklarla halka hizmet etme sorumluluğunu doğurur ve devlet hizmetinin kutsallığını ortaya koyar. Devlet yönetiminde, her kademedeki bireylerin bu kutsallığa uygun davranması gerekir. Diğer işlere göre daha hassas olunmasının sebebi budur. Ancak bazı yanlış görüşler, devlet görevlisinin maaşının halk tarafından ödendiğini öne sürmektedir. Bu doğru olsa da, devlet görevlisi ile halk arasında bir karşılaşma durumunda bu durumun yüzüne vurulması doğru değildir. Bu anlayış, sağlıklı bir düşünce tarzı değildir. Müşterilerin, mal veya hizmet aldıkları kişi veya kurumlara bu şekilde bir söylemde bulunması gerektiği düşüncesi, herkesin birbirine üstünlük kurma çabasını doğurur. Bu düşüncenin yanlışlığı buradan anlaşılabilir.

Günümüzde, para için liyakatinden taviz veren çok sayıda insan bulunmaktadır. Makam sevgisi nedeniyle liyakatinden vazgeçenler, kendi adamlarını yerleştirmek için liyakatsiz kişileri atayan yöneticiler, sadece belli bir kesime hizmet edenler oldukça fazladır. Tüm kavramların birbirine girdiği günümüzde, güçlü olanlar istedikleri gibi algı yaratabilmektedir. Liyakatli olup olmamasına bakmaksızın kendi kadrosunu oluşturmaya çalışanlar, farklı algılar yaratmaktadır. İletken tel teoreminde olduğu gibi, devreyi kesmek isteyenler, kesilen yerden kendi kanallarına kaynak sağlayarak kendi kadrolaşmalarını ya da devlet içinde ayrı bir güç olmaya çalışmaktadırlar. Bu güç savaşında en büyük zararı devlet ve millet görmektedir. Oysa, görüşü ne olursa olsun, gerçek bir vatanseverin devletine hizmet etmesi kadar doğal bir şey olamaz. Yukarıda bahsedilenler, doğaya aykırı olaylardır.

Liyakat sahibi bir birey, sorumluluk taşır. Devlete hizmet etme sorumluluğu, millete karşı ahde vefa sorumluluğu ve ülkeyi ileri götürmek için geçmiş devlet büyüklerine karşı duyulan sorumluluk, bu bireyin yükümlölüklerindendir. Ahlak, insanın küçük yaşlarda ailesi ve çevresinden öğrendiği bir erdemdir. Ahlakı olmayan bir kişi, yalnızca devlet hizmetlerinde değil, hayatın hiçbir alanında başarılı olamaz. Devlet yönetiminde görev alması düşünölen bireyler, öncelikle ahlaki açıdan sorgulanmalı ve ardından liyakatleri değerlendirilmelidir.

33.Devlet Ölçeğinde Yalın Yönetim

Yalın yönetim, bir organizasyonun operasyonel süreçlerinde katma değer yaratmayan ve bu sürecin önünde engel teşkil eden faaliyetlerin en aza indirilmesi amacıyla sürekli denetim ve iyileştirme felsefesine dayanan bir yaklaşımdır. Yönetim, birbiriyle iç içe geçmiş birçok sürecin toplamı olarak karmaşık bir kavramdır ve etkin yönetim, bir organizasyonun temel hedeflerinden biri olmalıdır. Bu durum, özel sektörde kârlılık ve kamu sektöründe ülkenin kalkınması ile doğrudan ilişkilidir. Ülkemizdeki bürokrasi, Cumhuriyet dönemine Osmanlı'nın son döneminden miras kalmış ve zamanla daha karmaşık hale gelmiştir. Bu durum, verimsiz bir kamu yönetimi sonucunu doğurmuş ve bürokratik vesayeti beraberinde getirmiştir. Atatürk döneminden bu yana süregelen bu vesayet, kalkınma hedeflerine ulaşmada engel teşkil etmiştir.

2018 yılında uygulamaya konulan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, bu vesayeti sona erdirmeye ve kamu yönetimindeki verimsizliği düzeltme fırsatı sunmaktadır. Yeni bir başlangıç yapma zamanı gelmiştir. Son beş yılın ardından, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin uygulamadaki eksiklikleri ve hataları gözlemlenmiş olup, gerekli değişikliklerin yapılması önem arz etmektedir. Devlet yönetiminde, tüm kademeleri kapsayan bir yalın yönetim sistemine geçilmesi gerekmektedir. Verimliliği olumsuz etkileyen tüm unsurlar ortadan kaldırılmalıdır. Dünya genelinde yönetimlerde minimalist bir yaklaşımın popüler hale geldiği görülmektedir; çünkü basit süreçlerin hızı, işlevselliği ve verimliliği, diğer sistemlere göre daha başarılı olduğu kanıtlanmıştır. Ülkemizde de kamu yönetiminin yalın yönetim ile daha verimli hale getirilmesi sağlanmalıdır. Bu yaklaşım, önemli ölçüde tasarruf da sağlayacaktır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin yenilenmesi, yönetim uzmanları tarafından gerçekleştirilmelidir. Kamu yönetimi, özel sektör yönetimi gibi verimlilik odaklı bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Dünya genelinde yönetim anlayışları değişiyor. Hantal ve muhafazakâr kamu yönetimi anlayışı, daha hızlı, verimli ve esnek olan yalın yönetime yerini bırakmaktadır. Ülkemiz de bu değişime bir an önce ayak uydurmalıdır. Zamanla bu değişimi istemese de yaşayacaktır; bu nedenle hemen değişime başlamalı ve bu alanda bilgi ve deneyim kazanmalıdır.

Yalın yönetim, kalite, hız ve verimlilikte artış sağlarken maliyetleri de düşürmektedir. Bu, yalın yönetimin temel kuralıdır. Sonuç olarak, vatandaşların kamu hizmetlerinden duyduğu memnuniyet artacak ve daha refah bir ülke ile daha kalkınmış bir toplum ortaya çıkacaktır. Bu sonuçlar, kamu yönetimindeki değişimin önemini açıkça göstermektedir.

Sonuç olarak, 2023 yılı ülkemiz için bir fırsat sunmaktadır ve kamu yönetim politikasında yalın yönetim modeline geçilmesi gerekmektedir. Bu sayede, yeni çağın süper güçlerinden biri olma şansımız artacaktır. Gelecekte, yeni çağın gerekliliklerine uygun altyapılarını hazırlayan ülkeler, kural koyucu konumuna geçecek; diğer ülkeler ise bu süper güçlerin belirlediği kurallara uymak zorunda kalacaklardır.

34.Denetimsiz Yönetimin Sonu Yıkımdır

Yönetimin tamamlanmasında en son aşama denetimdir. Denetim olmadan yönetim eksik kalır ve tamamlanmış sayılmaz. Bu nedenle, göz ardı edilen denetimi yönetimin en kritik unsurlarından biri olarak değerlendirmek gerekir.

Organizasyonun büyüklüğü arttıkça, denetim kapsamı da genişletilmelidir. Büyük organizasyonlar, büyük denetim yapıları gerektirir. Denetimin ihmal edilmesi durumunda, yönetim gerçek hayatta birçok zorlukla karşılaşmak zorunda kalır ve başarısızlık durumunda yönetimin değişmesi gibi sonuçlar doğurabilir.

Devlet yönetiminde, yönetsel denetim genellikle göz ardı edilen ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi içinde yer almayan bir mekanizmadır. Siyasetten bağımsız, tarafsız ve tüm güçleri denetleyen bir sistemin gerekliliği her geçen gün daha fazla hissedilmektedir. Usul denetiminden farklı olarak, yönetsel denetim, kurumların ve dolayısıyla devletin performansını değerlendiren bir araçtır. Verimlilik ölçülmeden yapılan usul denetimi, yalnızca kâğıt üzerinde kalır ve toplumsal verimlilik ve performans açısından bir karşılık bulamaz.

Bugüne kadar yapılan en büyük hata, yönetimlerin denetime karşı mesafeli duruşları olmuştur. Hem seçilmişler hem de atanmışlar, denetimden kaçınmış ve yönetsel denetimi sisteme entegre etmemişlerdir. Oysa hem seçilmişlerin hem de atanmışların yönetsel performansları denetlenmelidir. Devlet yönetimi, milyonlarca iş akışına sahip ve binlerce kurumdan oluşan dev bir organizasyondur. Bu denli büyük bir yapıyı denetlemek için, teknoloji odaklı Endüstri 4.0 çerçevesinde bir denetim mekanizması ile hem stratejik hem de operasyonel düzeyde etkili bir denetim sağlanabilir. Aksine, organizasyon büyüdükçe denetim süreci daha da kolaylaşır. Devlet teşkilatı, ülkede denetimi en kolay olan organizasyon konumundadır.

Elbette, yönetim bilimi uzmanları tarafından oluşturulan bir denetim sistemi son derece faydalı olacaktır. Ancak, farklı disiplinlerden gelen kişilerin liyakat esasını göz ardı ederek gerçekleştirdiği çalışmalar, yüzeysel kalacaktır. Bu konu, kendi içinde karmaşık bir mesele olduğu için, bağımsız bir şekilde ele alınmalıdır.

Denetim, siyaset ve bürokrasi alanlarının dışında bir konumda yer almalıdır. Devlet mekanizması içinde, devletin kendisi tarafından yürütülen bir faaliyet olmalıdır. Aksi takdirde, denetim sonuçları siyasilerin veya bürokratların çıkarlarına hizmet edecek şekilde şekillenecek ve gerçekte olması gereken sonuçlardan uzak bir veri sunulacaktır. Burada esas olan, idarenin istediği sonuçların değil, gerçek durumun ortaya konulmasıdır.

Bu nedenle, liyakat sahibi, tamamen bağımsız bireylerden oluşan ve kamuoyundan uzak, gizlilik içinde yürütülen denetimlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, bu durum yönetimin, yani devletin çöküşü anlamına gelecektir.

35.Devlet Liyakat Temelleri Üzerinde Yükselir

Bir devletin yönetimi, yönetim biçimleri arasında en karmaşık ve zorlu olanıdır. Ancak her zorluğun bir kolaylığı olduğu gibi, devlet yönetiminin de başarılı bir şekilde yürütülmesi mümkündür. Devlet yönetimi, birçok kurumun birbiriyle entegre olduğu bir sistemden oluşur. Her kurumun yüzlerce, hatta binlerce süreci olduğu düşünüldüğünde, kümülatif olarak milyarlarca süreçten oluşan devasa bir organizasyondan bahsediyoruz.

Böylesine büyük bir yapıyı yönetmek, sürdürülebilir hale getirmek ciddi bir sorumluluktur. Üstelik bu organizasyonun finansmanı, halkın ödediği vergilerle sağlanmaktadır. Bu durum, başkalarının parasını harcamanın getirdiği hassasiyeti artırmaktadır. Yönetim, dünyanın en eski bilimlerinden biri olarak, 1800'lü yıllarda meslek olarak kabul edilmesinin ardından birçok evrim geçirmiştir. Biz de en zengin devlet yönetimi geçmişine sahip ülkelerden biriyiz. Geçmişte kurulan 16 devletteki yönetim bilgisi ve deneyimi, dünyadaki diğer evrim ve devrimlerden daha değerlidir. Ancak bu değeri yeterince takdir edemiyoruz. Geçmişten, deneyimlerden ve bilimden yeterince faydalanmıyoruz.

Atatürk döneminden sonra Cumhuriyet dönemi, vesayetlerle geçmiştir. Bürokrasinin hâkim olduğu bu vesayet, askeri ve sivil darbeleri beraberinde getirmiştir. Her darbe, ülkeyi yüzlerce yıl geriye götürmüştür; bu gerileme sadece yönetim alanında değil, sosyolojik ve ekonomik birçok alanda da yaşanmıştır.

2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, bu vesayeti ortadan kaldırmak için bir fırsat sunmuştur. Bu fırsatı nasıl değerlendireceğimiz ise tamamen bize bağlıdır. Başlangıçtaki aksaklıkları nasıl ele alacağımız önemlidir. Her yeni sistemin başlangıcında aksaklıklar yaşanabilir ve bu durum revizyonlarla düzeltilir. Çünkü kâğıt üzerinde yazılan sistem ile uygulama her zaman örtüşmeyebilir. Fark analizi yapılarak eksiklikler belirlenmeli ve güncellemeler bir an önce gerçekleştirilmelidir. Ancak bu eksikliklerin giderilmesi, yönetim uzmanları olmadan yapılmamalıdır. Evet, konu hukuksal bir mesele ama esas olan yönetimdir. Mevcut sistemde bu hatalar açıkça görülmektedir. Örneğin, kritik görevlerin tanımları yüzeysel bir şekilde geçirilmiştir. Yönetim uzmanı sistemi tasarlar, doğrular ve onaylar; hukuk uzmanı ise bunu hukuksal bir dille kâğıda döker. Usul bu şekilde olmalıdır.

Devlet yönetiminin milyarlarca sürecinden başarıyla çıkmanın aslında çok kolay olduğunu belirtmiştik. Gerçekten de, liyakat esasına dayalı atamaların yapıldığı bir devlet yönetiminin başarısız olma ihtimali yoktur. Bu nedenle liyakat, devlet yönetiminin temelini oluşturur. Sistem bozuk olsa bile, liyakatli kadrolar sayesinde düzelir. Bu yüzden devlet yönetiminde liyakat, sistemden önce gelir. Devlet, liyakat temelleri üzerinde yükselir. Bu yapıyı oluşturmak zor değildir; bu topraklardan liyakat sahibi birçok insan çıkmıştır ve her biri ülkesi için canını vermeye hazırdır.

Geç kalmadık... Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi şu anda kritik bir aşamadadır. Eğer eksiklikler tespit edilip güzel bir şekilde ele alınırsa, bu sistem tarihe önemli bir dönüm noktası olarak geçebilir. Ancak gereksiz görülüp başka bir sisteme geçilirse, tarihin çöplüğünde yerini alır. Bunu gerçekleştirecek olan yine liyakatli kadrolar olacaktır. Bu nedenle, sistem ne olursa olsun, önce liyakat temelini yeniden inşa etmeliyiz. Zaten liyakatli kadro gerekeni yapacaktır.

36.21. yy'da Merkeziyetçilik ve Âdem-i Merkeziyetçilik

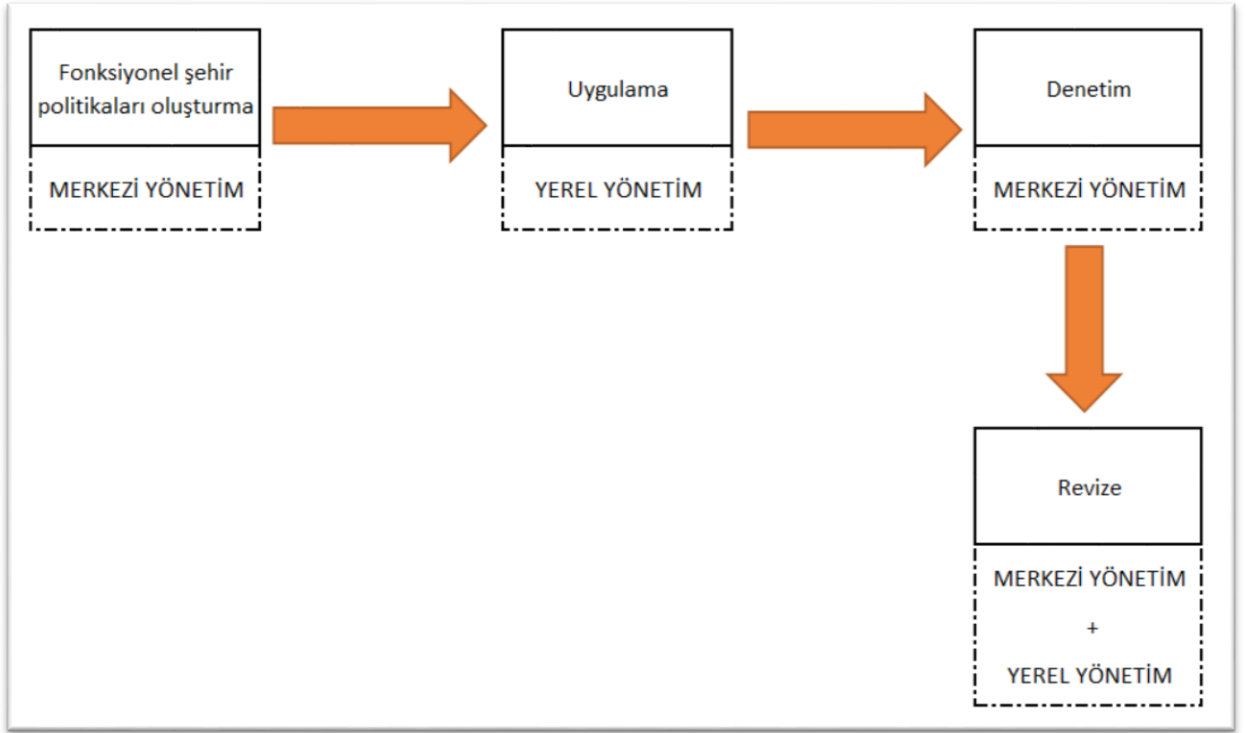
Yeni bir çağın başlangıcında, devlet yönetimleri de önemli değişimler yaşamaktadır ve bu yeni çağın gerekliliklerine uyum sağlamak zorundadır. Henüz tam olarak başlamamış olan bu yeni dönem için, tüm devletlerin geçiş sürecinde ve başlangıç aşamasında olduğunu göz önünde bulundurursak, süper güç olma potansiyelinin her ülke için eşit olduğunu söyleyebiliriz.

Yeni çağın getirdiği yeniliklerden biri, merkezileşen ulus devlet kavramıdır. Bu bağlamda, merkeziyetçi ve âdem-i merkeziyetçi yapıların aynı anda etkili olacağı bir sistemden bahsediyoruz. Bu durum, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin yeniden yapılandırılmasını gerektirecektir.

Dünya nüfusunun artışıyla birlikte, nüfus ve kaynaklar arasındaki ilişki giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Mevcut dünya nüfusu, kaynaklar açısından sürdürülebilir seviyelerin üzerinde seyretmektedir. Doğaya karşı yeterince duyarlı olunmaması nedeniyle, dünyanın dengesi bozulmuş ve bu da küresel ısınma ve iklim değişikliklerine yol açmıştır. Bu değişiklikler, kaynakların kıtlığını daha da artırmıştır. Yani, dünya nüfusu artarken, kaynaklar aynı hızda azalmakta ve bu durum devlet yönetimlerini daha stratejik hale getirmektedir. Hayatı sürdürebilmek için devlet yönetimlerinin stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

Tüm bunlar, yeni çağ için öngörülen zorluklardı. Ancak, belirli bir kesim dışında bu durum öngörülememiş olsa da, geç kalınmamıştır. Yeni çağın başlangıcı olarak 2025 yılı öngörülmektedir. Bu nedenle, yeni çağın altyapısını oluşturmak için önümüzde yeterli zaman bulunmaktadır. Yükselişi hedefleyen devletler, bu süreçte hazırlıklarını yapmaya başlamalıdır.

Artık yerel düzeydeki mikro ölçekli kalkınmalar, yerel yönetimlerin inisiyatifinden çıkarılarak merkezi yönetimin bütünsel yaklaşımına geçilecektir. Merkezi yönetim, bu bütünsel yaklaşım çerçevesinde planlamalar yaparak yerel yönetimlere görevlerini bildirecektir. Çünkü merkezi yönetimlerin temel görevi, şehirleri işlevsel hale getirmek olacaktır. Hangi şehirlerin tarım, sanayi, turizm, hizmet veya kültür alanında öne çıkacağına dair planlamalar yapılarak, yerel yönetimlere bu doğrultuda talimatlar verilecektir. Yerel yönetimler, kendilerine verilen bu talimatlar doğrultusunda şehirlerini işlevsel hale getireceklerdir. Merkezi yönetim ise, yerel yönetimlerin bu görevleri yerine getirip getirmediğini denetleyecektir. Böylece her şehre farklı işlevsel özellikler kazandırılmış olacaktır. Özellikle tarım ve teknoloji alanında daha yoğun yatırımlar yapılması hedeflenmektedir.

Fonksiyonel şehir oluşturma diyagramı, yukarıda belirtilen süreçleri ve her bir adımda üstlenilecek rolleri göstermektedir. Elbette bir şehrin işlevsel hale gelmesi, yalnızca belirli bir alanla sınırlı kalmayacak; ancak o alan, şehrin baskın faaliyeti olacaktır. Diğer alanlarda, özellikle sosyal konularda da mutlaka dikkate alınması gereken unsurlar bulunmalıdır.

Devletler, bu planlama sürecine dahil olmazlarsa, ilerleyen yıllarda ciddi sorunlarla karşılaşacaklardır. Çünkü artık devletlerde kıtlık politikaları gündeme gelecek ve bu kavram, yakın gelecekte sıkça duyulacaktır. Ülkelerin temel ihtiyaçlarını karşılarlarken, aynı zamanda gelişimi sağlamak için de çalışmalar yürütmeleri gerekmektedir. Burada en önemli nokta, temel ihtiyaçların dışa bağımlı olmadan iç kaynaklarla karşılanmasıdır. Eğer bir devlet, temel gereksinimleri karşılayacak politikalar geliştiremezse, bu durum kalkınma ve gelişim için gerekli olan stratejileri oluşturmalarını engelleyecektir.

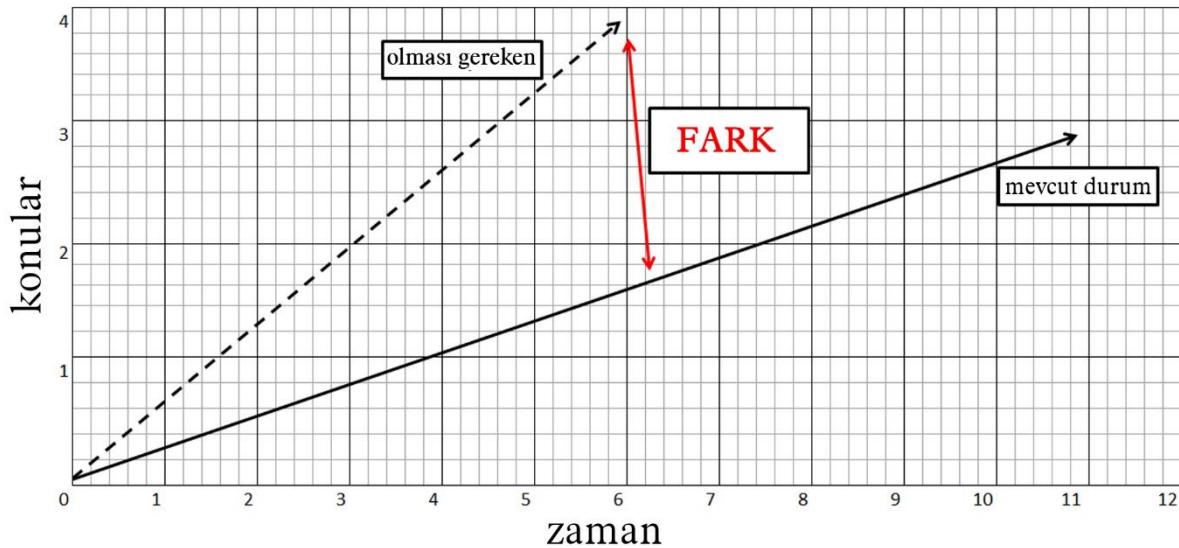
Sonuç olarak, şehirlerini işlevsel hale getiren politikalar üreten devletler, yeni çağın süper güçleri arasında yer alabileceklerdir. En temel ve ileri düzeyde üretimi politika haline getiren devletler, yeni çağın kural koyucuları olacaktır.

37.Geleceğin Türkiye'sini Kurmak İçin Önemli Bir Araç: Fark Analizi

Yönetimin en önemli unsurlarından biri denetimdir. Denetim, stratejik, operasyonel ve taktiksel hedeflere ulaşma sürecinin kontrol edilmesini sağlar. Kamu sektöründe denetim, çeşitli tür ve yöntemlerle zengin bir şekilde uygulanmaktadır. Denetim sistemini geliştirmek ve yönetsel başarıyı artırmak için çağın gereksinimlerine uygun yeni denetim başlıkları eklenmelidir. Bu başlıklar arasında en acil olanı yönetsel denetimdir. Yönetsel denetim, bir organizasyonun stratejik, taktik ve operasyonel yönetim performansını değerlendiren bir araçtır. Bu araç, devletin en üst kademesinden en alt kademesine kadar performansın ölçülmesini sağlar. Bu süreçte kullanılan etkili araçlardan biri de fark analizidir. Fark analizi, mevcut durum ile olması gereken durum arasındaki farkları ölçmek ve karşılaştırmak için mükemmel bir yöntemdir.

Fark analizi, belirli dönemlerde gerçek performans ile beklenen performansı karşılaştıran bir analizdir. Kamu, kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmadığında, potansiyelinin altında kalır ve bu durum vatandaşların refah seviyesini olumsuz etkiler. Ayrıca, dünya genelinde diğer ülkelere göre ekonomik, siyasi, askeri ve kültürel alanlarda geri kalma riski taşır. Yönetsel denetim, geçmişte yeterince önemsenmemiş olsa da, gelecekte kritik bir araç haline gelecektir. Artan dünya nüfusu, yeni çağın getirdiği değişiklikler ve iklim değişikliği gibi faktörler, devlet yönetimini geçmişe göre daha karmaşık hale getirecektir. Bu zorluklarla başa çıkmanın en etkili yolu, yönetimi sürekli denetim altında tutmaktır. Hataların affedilemeyeceği bir döneme girmiş bulunuyoruz; hatalı yönetimlerin sonuçları yalnızca o ülkeyi değil, tüm dünyayı etkileyecektir. Bu nedenle, devletlerin yönetimi son derece dikkatli bir şekilde yürütülmelidir.

Fark analizi, aşağıdaki grafikte daha iyi anlaşılabilir.

Yönetimin herhangi bir kademesinde (üst, orta veya alt) bir veya birden fazla konuda, olması gereken ile mevcut durumun karşılaştırılması sonucunda farklar ortaya çıkacaktır. Fark analizi, bu farklara odaklanarak eksiklikleri belirleyen bir araçtır. Bu yönüyle denetim, cezalandırma aracı değil, gelişimi destekleyen bir kaldıraç işlevi görmelidir. Ceza odaklı denetim sistemlerinde fark analizinin etkili sonuçlar vermesi beklenemez.

Fark analizi, potansiyel durumu yani olması gerekeni ortaya koyarken, bunu sorgulayan bir araçtır. Sadece mevcut durumu olması gerekenle uyumlu hale getirmekle kalmaz, aynı zamanda olması gerekeni sorgulayarak sistemi geliştiren bir modeldir. Fark analizinin bir diğer özelliği, kamu çalışanları, bilgi-belge incelemeleri, mülakatlar ve dış paydaş geri bildirimleri gibi çeşitli kanallardan elde edilen verilerle 360 derece denetim sağlamasıdır. Bu sayede, farklı kaynaklardan gelen bilgilerin uyumu ve tutarlılığı sağlanarak hem denetim süreci güçlendirilir hem de farklı çevrelerin görüşleri analiz edilir.

Sonuç olarak, yeni bir çağın başlamasıyla devlet yönetiminde de yeni bir dönem açılmıştır. Dünyada dengeler yeniden şekillenmiştir. Yeni dönemin gerekliliklerine göre devlet yönetim sisteminin ve organizasyonunun uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Yeni çağda devletlerin yönetimi daha zorlu bir hale gelecektir ve bu zorluklara uyum sağlamak için zaman giderek daralmaktadır.

38.2023, 2025' e Evrildi

Son yıllarda, Cumhuriyet döneminin en önemli reformlarından birine tanıklık ediyoruz. Devletimiz, geçmişteki hatalardan ders alarak etkileyici bir vizyon belirledi ve ülkemiz bu vizyon doğrultusunda ilerlemeye devam ediyor. Dünyada beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan pandemik koşullar, hedeflere ulaşmada bazı zorluklar yarattı; belki sorun demek yerine gecikmeler oldu. Bu durumun önceden tahmin edilememesi nedeniyle yönetsel hatalardan söz edemeyiz.

Reformlar, geleceği hedefleyen bir vizyon içerdigi sürece faydalı adımlar olarak değerlendirilebilir. Sürekli olmamak kaydıyla reformların gerçekleştirilme sıklığı artırılmalıdır. Dünya hızla değişiyor ve bu değişime devlet yönetiminin de uyum sağlaması gerekiyor. Küçük gereksinimlerin değişimle, büyük gereksinimlerin ise reformlarla karşılanması gerektiğine inanıyoruz.

Kamudaki dönüşüm, aslında bir vizyon meselesidir. Ülkeyi yönetmeye talip olan lider adaylarının, bu dönüşümü gerçekleştirme konusunda kararlı bir irade göstermesi gerekmektedir. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan, bu konuda sürekli olarak çalışmalar yapılacağını ifade etmiştir. Ancak, stratejik hedeflerde bir sorun olmamasına rağmen, operasyonel çalışmalarla bu hedeflerin yeterince desteklenemediği görülmektedir. Bu süreçte daha disiplinli, yoğun ve öncelikli çalışmalar yapılması elzemdir. Kamudaki dönüşüm, reform aracıyla kısa sürede siyasi ve devlet iradesinde çözüme kavuşturulabilecek bir konudur.

2019 yılında Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan On Birinci Kalkınma Planı'nda, kurumsal yönetime dair bölümler ve özel ihtisas komisyon raporları bulunmaktadır. Bu raporda, 2023 yılı için belirlenen kurumsal yönetim hedefleri şunlardır:

On Birinci Kalkınma Planı (2023 Yılı) Hedefleri:

Yukarıda belirtilen uzun vadeli plan perspektifinin tamamına 11. Plan dönemi içerisinde ulaşamayacağı, ancak kurumsal yönetim konusunun ilk kez ele alındığı için beş yıllık perspektifte kamu kurumlarında bu konuda bir farkındalık oluşturulmasının önemli olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle plan hedefleri şu şekilde belirlenmiştir:

- Kamu yönetiminde kurumsal yönetim değerlerinin ve yenilikçilik unsurunun ne düzeyde benimsendiğinin tespit edilmesi ve bu tespitten hareketle kamu kurumlarında kurumsal yönetim farkındalığının artırılması.
- Kamu yönetiminde insan kaynakları yönetiminde yenilikçilik iklimini geliştirecek sistem değişikliklerinin belirlenmesi ve tanınması.
- Kanıta dayalı karar verme ve politika yapmanın yaygınlaştırılması için gerekli teknolojik ve yönetsel altyapının kullanılabilir hale getirilmesi.
- Kamu yönetiminde farklı ölçeklerde bütünleşik yenilikçilik örneklerinin gelişiminin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması.

Bu hedeflerin gözden geçirilip revize edilmesi ve 2023 yılı hedeflerinin güncellenmiş halleriyle 2025 yılına dönüştürülmesi gerekmektedir. Tarihe not düşmek adına belirtmekte fayda var ki, 2025 yılı ülkemiz için en somut şekilde hissedilecek bir yükseliş döneminin başlangıcı olacaktır. 2025 yılında dünya, eskisi gibi olmayacak. Yeni çağın başlamasıyla birlikte, 2021 yılında başlayan geçiş süreci 2025 yılında tamamlanacak ve ülkemiz, yeni çağın süper güçlü ülkelerinden biri haline gelecektir.

Burada atılması gereken en önemli adım, yeni çağın kadrolarını oluşturmaktır. Tarih bize göstermiştir ki, reform sonrası üzerinde durulması gereken en önemli konu yönetim kadrolarıdır. Devletimizin kaht-ı rical durumuna düşmemesi için yeni çağı yeni kadrolarla karşılamak büyük bir önem taşımaktadır.

39.2025, Sonrası ve Türkiye

2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 virüsü, dünyada ilan edilen pandemi ile birlikte Fransız İhtilali'nden bu yana süregelen yakın çağın sonunu işaret etti ve yeni bir dönemin başlangıcını müjdeledi. Bu yeni çağ, 2025 yılında tam anlamıyla başlayacak ve geçiş süreci boyunca dünya genelinde yeni bir düzenin tesis edilmesi bekleniyor.

2019 yılındaki yaşam tarzımız ile bugünkü yaşamımız arasında büyük farklar var. Daha önce yapmamayı düşündüğümüz birçok şeyi yapar hale geldik. Teknoloji, hayatımızın merkezine yerleşti. Yeni düzenin oluşumu, yalnızca bireyler düzeyinde değil, ülkeler bazında da gerçekleşiyor.

Pandemi, dünyada yeni bir çağın başlangıcını simgeliyor. Bu dönemde, mevcut düzen köklü bir şekilde değişecek. 2019 yılında başlayan bu süreç, gelecekteki dünya düzenini köklü bir biçimde etkileyecek.

Devletler düzeyinde güç dengeleri yeniden şekillenecek. Süper güç tanımıyla birlikte, dünya dengelerinde önemli değişiklikler yaşanacak. Ancak bu konuyu daha iyi anlayabilmek için yeni çağın geçiş sürecine göz atmak faydalı olacaktır. Eski çağdan yeni çağa geçiş süreci ve öngörülen zaman dilimleri şu şekildedir:

Eski çağdan yeni çağa geçiş																										
2019		2020					2021		2022					2023				2024					2025			
3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4					
İ L K Ş O K D Ö N E M İ							UYUM DÖNEMİ		D İ P D Ö N E M İ							YÜKSELİŞ MÜCADELESİ DÖNEMİ					YENİ ÇAĞ (SÜPER ÇAĞ)					
Kimse ne yapacağını bilemedi.							Herkes hastalık gerçeğini kabul etti.		Herkes kendi derdine düşecek.							Herkes süper güç olmak için yarışacak.					Yeni Dünya düzenine hoşgeldiniz.					

2019 yılında başlayan değişim, 2025 yılına kadar devam edecek ve bu süreç bir geçiş dönemi olarak değerlendirilmelidir. Tam anlamıyla yeni çağın başlangıcı 2025 yılı olacak ve bu tarihe kadar yeni çağın dengeleri belirlenecek. Bu nedenle ülkemizin de 2025 yılına kadar hazırlık yapma süresi bulunuyor.

Gözlemlediğimiz kadarıyla, ülkemiz son bir yılda attığı adımlarla sağlam bir yapı inşa etmeye başladı ve bu çabaların uluslararası ilişkilerde olumlu sonuçlar vermeye başladığı görülüyor. Ancak içerde çözülmesi gereken birçok sorun mevcut.

Devletimizin yeni çağa hazırlanması için yaklaşık iki yılı bulunuyor. Bu süreçte köklü değişiklikler yapması gerekiyor. Kurum ve işleyişlerini, personel yapısını ve çalışanlarını buna göre yenilemelidir. Yeni çağda süper güç olabilmek için bu değişiklikler şarttır. Zaman hızla geçiyor ve eski çağ anlayışıyla yönetimle yeni çağa geçilemez. Hem insan düzeyinde hem de sistem ve politikalar açısından revizyonlar yapılmalıdır.

Bu bağlamda, göç olgusu önemli bir politika başlığı olarak öne çıkıyor. Göç meselesi daha ciddi bir şekilde ele alınmalı, bakanlık seviyesine çıkarılmalı ve bir göç bakanlığı kurulmalıdır. İklim değişikliği ve ekonomik dengelerdeki değişimler, göçü daha sık gündeme getirecek faktörlerdir. Göç konusu, hayatımızın vazgeçilmez bir gündem maddesi haline gelecektir.

Bir diğ er önemli politika, devlet kadrosundaki liyakat tanımının yeniden gözden ge irilmesi dir. Eski  ağda liyakat, yalnızca bir i i yapabilme yeterliliğ i olarak tanımlanırken, yeni çağda bu tanıma o içi yapabilecek psikolojik yeterliliğ in de eklenmesi gerekecektir. Çünkü bir kişinin psikolojik yeterliliğ i olmadan, sahip olduğu tüm liyakat özellikleri geçersiz hale gelebilir.

Yeni  ağın gereksinimlerine uygun kurum ve kuruluşlar kurulmalı, bazıları yeniden yapılandırılmalıdır.  evre ve  ehircilik bakanlığı ile sanayi ve teknoloji bakanlığı ayrılmalı, sanayi kısmı tasfiye edilerek i  dünyası bakanlığı oluşturulmalıdır. Mikro ölçekten sanayi  l eğine kadar tüm girişimleri kapsayan bir bakanlık kurulması gerekmektedir.

Sivil toplum, i  i leri bakanlığı bünyesinden çıkarılarak Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bir başkanlık haline getirilmelidir. Yerel yönetim hizmetlerinin geliştirilmesi ve daha etkin bir şekilde yönetilmesi için yerel yönetim hizmetleri bakanlığı kurulmalıdır.

Devlet ve kamu yönetimindeki tüm sistemi denetleyecek bir kurum oluşturulmalı, bu kurum yönetimsel açıdan denetim yaparak konjonktüre göre revizyonlar gerçekleştirerek sistemi sürekli geliştirmelidir.

Yeni  ağda merkeziyetçilik ön planda olacak. Bu nedenle devletlerin bakanlık düzeyindeki çalışmaları da "tek konu – tek bakanlık/kurum" ilkesine göre yeniden yapılandırılmalıdır. Elbette bu kurum ve kuruluşlarda çalışacak personel, en alt kademedenden en üst kademeye kadar yeniden belirlenmeli ve atamalar buna göre yapılmalıdır. Yeni  ağda eski düşüncelere sahip kadrolarla başarılı olunamaz.

Yeni  ağın tam anlamıyla ba lamasına çok az bir zaman kaldı. Devletimizin bir an önce harekete geçmesi ve yeni çağın gereksinimlerini karşılayacak değişiklikleri yapması gerekmektedir.

40.Milli Bilinç Politikası

Yeni çağın getirdiği değişim, yalnızca oyunun kurallarını değil, bizzat oyunun kendisini de dönüştürdü. Tüm dünya bu yeni duruma yabancı olduğu için herkes eşit bir seviyede. Bu durum, yeni çağın sunduğu bir fırsat olarak karşımıza çıkıyor. Geleceğin süper gücünü inşa etmek için henüz geç kalmadık, ancak zaman da kısıtlı. Yeni düzen için harekete geçmek için en uygun an şimdi.

Türklerin devlet yönetimindeki gücü, binlerce yıllık birikim ve deneyimden kaynaklanmaktadır. Yüzyıllar boyunca mirasına sahip çıkan Türkler, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde bu mirası yeterince koruyamadı. Birinci Dünya Savaşı'nda en büyük yenilgiyi yaşayan Türkler, tarihiyle birlikte yok oldu. Cumhuriyet, Anka Kuşu gibi küllerinden yeniden doğdu, ancak bu doğuş eksik kaldı.

Bir topluluğu millet haline getiren unsurlar, ortak tarih, kültür ve değerlerdir. Birinci Dünya Savaşı sırasında Türklerin bu unsurları elinden alındı. Bu nedenle, bir millet olmanın ötesinde, topluluk olarak yaşamaya devam ettiler. Zamanla, az da olsa millet olma refleksi gösterilen dönemler yaşandı, ancak zaman geçtikçe "millet" bağı zayıfladı. Milli bilinç gerektiren dönemlerde kutuplaşmalar ortaya çıktı. Bu kutuplaşma, toplumu daha derin bir şekilde böldü ve keskin, marjinal görüşlerin hakim olduğu iki kutuplu bir toplum yapısı oluştu. Herhangi bir konuda iki kutuplu bir topluluk haline geldik.

Her şey, tarihe sahip çıkmakla başlar... İki kutuplu toplumun en büyük sorunu milli bilinç eksikliğidir. Eğer toplumda milli bilinç oluşursa, kutuplaşma ortadan kalkar. Kutuplaştırma, bazı siyasi kesimlerin işine gelse de, bu durumun sona ermesi gerekmektedir. Milli bilincin hakim olduğu bir toplum inşa edilmelidir. Süper güçlü bir ülke olma hedefi için bu şarttır. Herhangi bir konuda iki marjinal görüşün olduğu bir kutuplu toplumda başarı sağlanamaz. Bu, devlet politikası haline gelmelidir. Devletin başarısı, toplumdaki milli bilincin artışına bağlıdır. Devlet ne yaparsa yapsın, milli bilinç artmadığı sürece bu çabalar karşılık bulmayacaktır.

Devlet, milli bilinç oluşturma yolunda bir politika geliştirmeli ve tarihi doğru bir şekilde topluma anlatmaya başlamalıdır. Gelecekteki başarı için geçmişin onarılması gerektiği bilincine varılmalıdır. Her konuda toplumsal mutabakat sağlanamayabilir, ancak belirli konularda mutabakat oluşturulmalı ve milli bilinç geliştirilmelidir. Gelecekteki başarı ancak bu şekilde elde edilebilir. Devletin acilen yapması gereken, kapsamlı bir milli bilinç politikası inşa etmektir. Bu süreçte toplumu da dahil etmeli ve aktif katılımını sağlamalıdır. Aksi takdirde, başarı elde edilemeyecektir.

BÖLÜM III: Yönetim Bakış Açısıyla Tarihi Kesitler

Tarih, bir toplumun temeli niteliğindedir. Bu temelin üzerine diğer bilimleri inşa etmeliyiz. Farklı bilim dalları aracılığıyla tarihi incelemek, yorumlamak ve sonuçlar çıkarmak önemlidir. Türkiye'nin daha iyi bir geleceğe ulaşabilmesi için tarihin yönetim perspektifinden ele alınması ve bu çerçevede dersler çıkarılması gerekmektedir. Bu bölümde, tarihten örnekler vererek daha önce duyulmuş tarihi konuları yönetim açısından ele almaya çalıştık. Böylece tarihin farklı disiplinlerle yorumlanmasının önemine vurgu yapmayı amaçlıyoruz. Tarihi yalnızca yüzeysel bir şekilde okumak yeterli değildir; tarih, farklı disiplinlerin bakış açılarıyla derinlik kazanır.

a. Fatih'in Unutulan Cenazesi

Osmanlı İmparatorluğu'nun yedinci padişahı Fatih Sultan Mehmed, tarihin en güçlü liderlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. İstanbul'u fethederek sadece Hz. Peygamber (S.A.V.)'in övgüsüne mazhar olmakla kalmamış, aynı zamanda Orta Çağ'ın sona erip Yeni Çağ'ın başlamasına da zemin hazırlamıştır. Fatih Sultan Mehmed, tarihimizde gurur duyulacak ve örnek alınacak büyük bir liderdir.

Ancak, bu kadar güçlü bir padişahın vefatı ve sonrasında yaşanan olaylar, özellikle yöneticilerimiz için önemli dersler içermektedir. Bu durum, tarihsel olarak oldukça trajik bir olaydır. Yazımızda, bu olayın yönetsel açıdan bize sunduğu dersleri farklı bir perspektiften ele alacağız.

Fatih Sultan Mehmed, 27 Nisan 1481 tarihinde 300 bin kişilik ordusuyla İstanbul'dan yeni bir sefere çıkmak üzere ayrıldı. Ancak, 3 Mayıs'ta Maltepe yakınlarındaki Hünkâr Çayırı'nda hayatını kaybetti. Vezirleri, padişahın Anadolu'daki iki oğluna, Şehzade Bayezid ve Cem'e babalarının vefatını bildirdiler ve hemen İstanbul'a gelmelerini istediler. Bu arada cenaze gizlice Topkapı Sarayı'na taşındı.

Ancak, padişahın vefatının duyulması engellenemedi ve İstanbul'da tam bir kaos yaşandı. Askerler şehri yağmalıyor, hoşlanmadıkları devlet adamlarını sokak ortasında öldürüyor, devletin önde gelenleri ise tahta kimin geçeceği konusunda birbirleriyle çatışıyordu. Bu karmaşa içinde Fatih'in cenazesinin tahnit edilmesi unutuldu; hatta naaşın başında mum yakılması geleneği bile göz ardı edildi ve ceset kötü kokmaya başladı.

Devletin büyükleri, cenaze ile ilgilenilmesi gerektiğini, saray görevlilerinin etrafı saran ağır kokuya dayanamayarak şikayet etmeye başlaması üzerine hatırladılar. Tahnit işlemi, o dönemin saray muhafızı olan Kasım adındaki bir kişi tarafından gerçekleştirildi. Bu konuyla ilgili olarak Baltacılar Kethüdası Kasım Bey'in yeni Sultan 2. Bayezid'e yazdığı mektupta, "Hünkâr müteveffa oldu, üzerinde üç gün üç gece mum yanmadı. Kapıcılar Kethüdası'na söyledim, o da İshak Paşa'ya iletti. Emir verildi, mum yaktım ama rayihasından kimse yanına yaklaşmadı. Ben fakir usta ile bilece içini ayırtladım," ifadeleri, yaşananların acı bir kanıtıdır.

Bu olaylar, yönetimsel açıdan bir liyakatsizliğin ortaya çıktığını göstermektedir. Osmanlı'da bir padişah öldüğünde yapılması gerekenler belliydi; ekip ne yapması gerektiğini biliyordu, ancak padişahın ölümü üzerine cenazesi unutuldu. Herkes kendi geleceğini kurtarma derdine düştü. Oysa liyakatli bir kişi, ne olursa olsun görevini yerine getirmeye devam eder. Liyakatliler için görev, bireysel çıkarların önündedir. Bencillik eden bir grup, yönetimde başarılı olamaz. Bu durum, yöneticilerin ekiplerini bu ibretlik olaydan yola çıkarak seçmeleri gerektiğini göstermektedir.

Ölümden sonra da bir lidere gösterilmesi gereken saygının var olduğunu bu olayda görüyoruz. Bu saygı, son görevini yerine getirmenin yanı sıra başka şekillerde de gösterilmelidir. Bir lider öldüğünde, sadece bedeni bu dünyadan ayrılır; fikirleri ve vizyonu yaşamaya devam eder. Tarihten ders alarak, atalarımızın bizlere ilettiği mesajları takip etmek bizim sorumluluğumuzdur. Gerçek saygı, ancak bu şekilde gösterilebilir; aksi takdirde sadece düşmanları sevindirmiş oluruz.

Bir yönetimde liderin önemi büyük olsa da, ekibin de en az lider kadar önemli olduğunu unutmamak gerekir. Bir liderin ekibi başarılı değilse, liderin başarısızlığı kaçınılmazdır. Bu nedenle, bir liderin görevi iyi bir ekip oluşturmaadır. Lider, belirli aralıklarla ekibini değiştirmeli; çünkü ekip zamanla yönetimsel körlük yaşayabilir ve olayları net göremez hale gelebilir. Ayrıca, ekip yeleri g zehirlenmesi yaşayarak görevlerini gerektiği gibi yerine getiremeyebilir. Bu sebeplerle, yönetim ekibinde düzenli olarak revizyon yapılması önemlidir.

b. Günümüzün Kuşçubaşı Eşrefleri

Tarih okuyan bir kişi, her dönemde farklı isimlerle anılan figürlerin aslında benzer roller üstlendiğini fark edecektir. Her dönem, kahramanlar, hainler ve sadece algı yaratarak kendini öne çıkarmaya çalışan kişilerle doludur. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü sonrasında verilen kurtuluş mücadelesinde de bu rollerin temsilcilerini görmekteyiz.

Tarih, er ya da geç her şeyin gün yüzüne çıkmasını sağlayan bir bilimdir; kaçış yoktur. Osmanlı İmparatorluğu'nun Sultan Abdülaziz'in 53 gün süren ilk yurtdışı seyahatinde, imparatorluğun geride kaldığına dair bir kanaat oluşmuş ve bu durumdan sonra yıkılışı geciktirecek politikalar izlenmiştir. Ancak nihai sondan kaçış mümkün olmamış ve imparatorluk sona ermiştir. Bu süreçte vatanını kurtarmak için mücadele edenler de olmuş ve ardından yeni Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur.

Yıkım ve yeni bir devletin inşası süreci oldukça karmaşık bir dönemdir. Bu dönemde, imparatorluğun çöküşünü önlemeye çalışanlar ile yeni bir devlet kurma arzusunda olanlar arasında bir çatışma yaşanmıştır. Zihinsel olarak yabancı güçlere teslim olanlar ve duruma göre taraf değiştirenler de bu karmaşanın bir parçasıdır.

Ancak bu figürler arasında, tarih yazan ve geçmişte kahramanlar arasında yer alan, fakat son zamanlarda maskesi düşen bir algı oyuncusu bulunmaktadır: Kuşçubaşı Eşref. Eşref Sencer Kuşçubaşı. Algı, isminin kendisinde başlar. Kuşçubaşı, babasının görevinden dolayı kullandığı bir unvan olarak öne sürülse de, kayıtlara göre Osmanlı Sarayı'nda Kuşçubaşı vekili olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Yazmayı seven ve gerçek olmayan şeyleri yazarak bunları doğruymuş gibi kabul ettiren Eşref, bu yönüyle algı oluşturma konusunda başarılı olmuştur. Ancak algı, gerçekleri asla yenemez. Bu hikâyede de yenilmiştir ve gerçekler gün yüzüne çıkmıştır. Eşref, Teşkilât-ı Mahsusa'nın ve Garbî Trakya Hükümeti'nin kurucusu olduğunu, Mustafa Kemal'e birçok kez yardımcı olduğunu iddia etmiş ve bu nedenle Gazi'nin kendisine sonsuz şükran duyduğunu öne sürmüştür. Ancak bunların hiçbirisi doğru değildir.

Bu yazının amacı Kuşçubaşı Eşref'in yalanlarını detaylı bir şekilde ortaya koymak değil; ancak gerçek şu ki, Eşref anlatıldığı gibi önemli bir figür değildir. Hatta vatan hainliği kararı çıkarılmış bir kişidir.

Günümüzde de Kuşçubaşı Eşref benzeri figürler bulunmaktadır. Vatan, devlet ve millet için mücadele ettiği algısını yaratan, ancak esas hedefi bireysel çıkarları olan kişiler mevcuttur. Türk tarihine baktığımızda, iç düşmanların dış düşmanlardan her zaman daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, ilerlemenin önünde engeller oluşturmıştır. Ancak kadim devlet aklı, bu tür şeytani planları olanları her zaman yenmiştir. Tarihimiz bunun birçok örneğiyle doludur. Günümüzde de devletimize zarar veren eylemler bulunmaktadır; bu eylemler algı oyunları olduğu için gerçek niyetleri anlaşılmamaktadır. Çünkü bu tür algıların maskesi, dönem içinde değil, tarih tarafından yargılanır ve hüküm verilir.

Bu topraklar kadim ve tılsımlı bir geçmişe sahiptir. Bu nedenle her gün yeni gelişmeler ve olaylar yaşanmaktadır; dünyada hiçbir ülkenin gündemi bu kadar yoğun değildir. Bu da devletimizin bu topraklarda var olmasının bir sınavıdır.

İçimizdeki algı yaratıcılarını temizlemeden 2025 yılına girmemeliyiz. Pandemi ile birlikte başlayan yeni çağ, 2025 yılında tam anlamıyla başlayacaktır. Bu sürece kadar içimizdeki Kuşçubaşı Eşref benzeri figürlerin devlet kademesinden temizlenmesi gerekmektedir. Devletimiz bu konuda her zaman uyanık olmalıdır.

c. Medine Müdafaası

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, kutsal kabul edilen Medine de kaybedilerek sınırlarımızdan çıkıyor. Medine'nin son savunması, Ömer Fahreddin Paşa ve askerleri tarafından son derece zorlu koşullarda gerçekleştiriliyor. Nihayetinde, "Çöl Kaplanı" olarak bilinen Ömer Fahreddin Paşa, subaylarının baskısıyla Medine'den ayrılmak zorunda kalıyor. Ne yazık ki, subaylar Fahreddin Paşa kadar kutsal topraklar için duyarlı olamamışlardır. Alternatif bir bakış açısı ise, subayların Fahreddin Paşa'nın duygusal yaklaşımını benimsemeden, İstanbul'un verdiği emri yerine getirmiş olmalarıdır. Eğer teslim olunmazsa, Medine İstanbul'un top atışlarına maruz kalacaktı; bu, en azından İngiltere'nin iddiasıydı. Belki de bu bir blöftü, bunu asla bilemeyeceğiz.

Osmanlı'nın çöküşünü, emperyalist güçlerin gerçekleştirdiğini ve sınırlarını çizerek ülkeyi Atatürk ve kurucu kadroya teslim ettiğini düşünen bir kesim var. Bu grup, günümüzde Cumhuriyet'e karşı bir tutum sergiliyor. Oysa bu kesimi devletimize düşman eden yine aynı güçlerdir. Bu duruma düşmemizin tek nedeni, tarih bilincimizin eksikliği. Bize öğretilen tarih, ezbere dayalı bir sistemden ibaret kalmıştır. Fahreddin Paşa'yı okul kitaplarında okuduğumuzu bile hatırlamıyorum; en fazla "çöl kaplanı" olarak birkaç cümleyle geçirildi. Oysa Medine'nin teslim edilmemesi için Fahreddin Paşa ve askerlerinin verdikleri mücadele, başka ülkelerde olsaydı, onlarca film ve diziye konu olurdu ve gururla anlatılırdı. Bugün bu olayı sorsak, nüfusumuzun büyük bir kısmı yaşananları bilmemektedir.

Bilmediğimiz bir şeyi sorgulamayız; sorgulamadığımız bir şeyden de ders çıkaramayız. Tarihteki olayların çoğunda olduğu gibi bu olayı da sorgulamıyoruz, çünkü bilmiyoruz.

İngiliz destekli Şerif Hüseyin'e Medine'yi teslim etmeyi kabul eden İstanbul Hükümeti, daha önce Fahreddin Paşa'ya gönderdiği telgrafta "...son askere, son kurşuna kadar savunun..." emrini neden değiştirdi? Her yerin kaybedilmesi bir bakıma kabul edilebilir, ancak kutsal toprakların son şehit verilmeden terk edilmesinin anlamı nedir? İnsanların kutsalı her şeyden daha önemli ve değerlidir. Yabancı güçler içinse o bölge, petrol açısından önem taşımaktadır. Bu iki unsuru karşılaştırdığımızda, maalesef petrolü isteyenler kazandı; bu da bölge insanını özgürlüğüne kavuşturma kılıfı altında gerçekleşti. Dikkat edilirse, bahane yüzyıllardır aynı: "Özgürlüğünüze kavuşmanız için destek olacağız" denilerek bölge örtülü bir şekilde işgal edilmiştir.

Bu süreçte Medine'nin İstanbul ile ve hatta tüm dünya ile iletişimi, önce demiryolu hattının kesilmesi, ardından telgraf hattının koparılmasıyla tamamen izole hale getirilmiştir. Bu askeri birlik, yiyecek bulamayınca yerel halkın severek yediği çekirgeleri yiyerek hayatta kalmaya çalışmış ve Medine'yi büyük fedakarlıklarla savunmuştur. Nihayetinde İstanbul Hükümeti ile anlaşma sağlanınca, birliğe şehri teslim etmesi istenmiş; Fahreddin Paşa'nın çeşitli oyalamaları sonucunda kesin bir şekilde teslim edilmesi emredilmiştir. Fahreddin Paşa, tek başına da olsa direnişine devam etmiş, ancak İngilizlerin propagandasına kanan subaylar, onu etkisiz hale getirerek şehri teslim etmişlerdir. Sonrasında Fahreddin Paşa ve askerleri savaş suçlusu olarak Malta'ya sürgün edilmiştir.

Bu olayda yönetimsel olarak incelenmesi gereken iki konu bulunmaktadır: Birincisi İstanbul Hükümeti'nin teslim olması, ikincisi ise subayların teslim olmayı kabul ederek Fahreddin Paşa'yı zorlamasıdır. Liyakat açısından bakıldığında, subayların kararları verilen emirleri yerine getirmek açısından liyakatli sayılabilir. Ancak bu emir, Fahreddin Paşa'nın emrine itaatsizlik olarak değerlendirilebilir. Peki, o neden böyle bir karar aldı? Kutsal toprakları kanının son damlasına kadar savunma gayesindeydi. Hz. Peygamber'e bu konuda söz vermişti ve bu durum, yönetimsel kararı hiçe saymasına neden oldu. Manevi açıdan bu doğru bir karardı. Subaylarının eylemleri ise, birinci amirlerinin emrine uymamak olarak değerlendirilebilir; ancak hkmetin verdiği emre uydular.

Görüldüğü üzere, yerel bazda bu durumdan çıkış yolu bulmak zor. Hem Fahreddin Paşa hem de subaylar açısından. Burada merkezi yönetimin durumu incelenmelidir. Öncelikle, bu bölgenin işgal edilebileceği ngrlmedi ya da gelen istihbaratlar göz ardı edildi ya da imkansızlıklar nedeniyle ses çıkarılmadı. Umarım sonuncu seçenek geçerli değildir.

Acaba burada Arapların da desteğini almak için Süleyman Askeri Bey'in Trakya'da kurduğu Garbi Trakya Türk Cumhuriyeti gibi bağımsız bir tampon devlet kurulamaz mıydı? Daha sonra şartlar uygun olduğunda tekrar anavatana katılım sağlanacak şekilde bir strateji geliştirilemez miydi? İstanbul Hükümeti ve Padişah, teslim kararı alırken Yavuz Sultan Selim Han'dan hiç mi utanmadılar? İstimalet politikası sayesinde Araplar, kendi kültürlerini rahatça yaşayıp milliyetçilik akımıyla yabancı güçlerin kışkırtmasıyla isyan ettiler. Acaba istimalet politikasının zararları hiçbir padişah tarafından görülmedi mi ve hiçbiri bu politikaya karşı çıkıp neden değiştirmediydi? İstimalet politikası olmasaydı Osmanlı yıkılır mıydı? Birinci ve İkinci Dünya Savaşları olur muydu? Bu ve benzeri soruların cevaplarını tarihe bırakıyoruz.

d. Süleyman Askerî Bey ve Gölgedekiler

Tarihimiz, diğer uluslarda bulunmayan bir kahramanlık sergileyerek dünyada eşsiz bir konuma sahiptir. Ancak bu tarihi anlama, okuma ve anlatma konusunda maalesef yeterince başarılı değiliz. Bu başarısızlık, eğitim sistemimizden genel kültüre, okuma alışkanlıklarımızdan nesiller arası tarih ilgisizliğine kadar birçok alanda kendini göstermektedir. En üzücü olanı, bu durumun normalleşmiş olmasıdır. Tarih bilgimiz ve ilgisizliğimiz o kadar sıradan hale gelmiş ki, kimse bu eksikliği fark edip dile getirmiyor.

Tarihimizin derinliklerine inildiğinde, sayısız kahramanın imkânsızlıklar içinde başarı hikayelerine tanıklık ediyoruz. Eğer tarihimize tam anlamıyla sahip çıkabilseydik, ülkemiz çok daha iyi bir konumda olabilirdi. Tarih, ders almasını bilenler için mükemmel bir öğretmendir. Özellikle günümüzde bilgisizce, okumadan ve araştırmadan yapılan yorumları gördükçe bu görüşe olan inancım artıyor.

Süleyman Askerî Bey, tarihimizin gölgede kalmış kahramanlarından biridir. Kendisi, Teşkilâtı Mahsûsa'nın yani günümüzdeki Milli İstihbarat Teşkilatı'nın ilk başkanıdır ve 31 yaşında vefat etmiştir. Kısa yaşamına, birçok kişi 70-80 yıl boyunca hiçbir şey yapmadan geçirdiğinden daha fazla başarı sığdırmıştır. Tam bir ülke ve devlet sevdalısı olan Askerî Bey, hayatını savaş alanlarında geçirmiş ve döneminde büyük başarılar elde etmiş bir kahramandır. Vücudunda yıllarca mermi taşımış, savaş anılarını bedeninde taşımıştır. Dönemin zorlu koşullarında, tıp teknolojisinin yetersizliği nedeniyle yaralarını tedavi ettirip, savaşmaya devam etmiştir.

Sedyede yattığı hastalık döneminde bile savaş idare etmiştir. Binlerce kilometre yürüyerek ve deve sırtında çölleri aşarak savaşa gönüllü katılmıştır. Tüm bunları bir lütuf olarak görmemiş, kendisini bu ülkenin geleceğine adanmış ve hak ettiği değeri görememiş bir kahramandır. Aynı zamanda başarılı bir asker olmasının yanı sıra iyi bir devlet adamıdır.

Buradaki asıl sorun, çocukluktan yetişkinliğe kadar geçen zorunlu eğitim dönemindeki sistemsel sorunlardır. Temel eğitim aşamasında çocuklara okumayı sevdirecek, tarihi bilgilerle geçmişini anlayabilecek, teknoloji ile geleceği kavrayabilecek ve bunları neden yapmaları gerektiğini içselleştirebilecek bir sistem gerekmektedir. Bu ülkenin çocukları uzun yıllardır derslerde öğrendikleri bilgileri sadece sınav geçmek için ezberlemekle yetindi. Eğitim sisteminde bazı değişiklikler olmuş olsa da, bu değişiklikler her zaman belirli bir çerçeve içinde kalmıştır. Hiçbir zaman köklü değişimler gerçekleşmemiştir. Yıllar içinde çocuklar büyüdü ve okumaya, eğitime, anlamaya hâlâ uzak kaldılar. X ve Y kuşağı bu şekilde kaybetti ve kaybetmeye devam ediyor. Eğer bu durum devam ederse, Z kuşağı da kaybedecektir.

Dünya yeni bir çağa girdi ve geçiş dönemindeyiz. 2025 yılına geldiğimizde bu geçiş süreci tamamlanacak ve yeni çağ tam anlamıyla başlayacaktır. Bu nedenle zamanımız kısıtlı. 2025 yılına kadar eğitim sistemimizde köklü bir reform gerçekleştirmeliyiz.

Tarih geçmişimiz, teknoloji geleceğimiz, matematik ise analitik gücümüzdür. Bu üç temel üzerine diğer bilimleri de dahil eden bir eğitim sistemi inşa etmek, gelecek kuşaklara ve ülkemize karşı sorumluluğumuzdur.

Ey Türk evladı; tarihe dön ve bak, imkânsızlıklar içinde nelerin mümkün hale getirildiğini gör, kendine gel. Hepimizin sadece geleceğe değil, aynı zamanda geçmişte gölgede kalan kahramanlara karşı da sorumlulukları var. Artık gölgede kalanları aydınlığa çıkarma zamanı. Ancak o zaman Süleyman Askerî Bey ve diğer kahramanlarımızın ruhu huzur bulacaktır.

Başta Süleyman Askerî Bey olmak üzere, gölgede kalmış kahramanlarımızın mekânı cennet olsun.

e. Tarihimizde Unuttuklarımız

Türk tarihi, geçmişin uzunluğu ve bu süre zarfında yaşanan olaylarla hem nitelik hem de nicelik açısından son derece zengin bir geçmişe sahiptir. Bu zenginlik, dünya genelinde birçok alanda etkili olmuştur. Ancak, bu kadar derin ve kapsamlı bir tarihin halk tarafından yeterince bilinmemesi benim için anlaşılır bir durum değil. Bu, geçmişte savaş verdiğimiz ve varlığımızı tehdit edenlerin sürdürdüğü bir mücadelenin bir yansımasıdır. Bizlere Kurtuluş Savaşı ile savaşların sona erdiği öğretilmiş olsa da, şu anda bir tarafın diğerine sürekli ve sistematik bir şekilde saldırdığı, diğer tarafın ise bu durumun farkında olmadığı bir savaş sürmektedir. Tek fark, geçmişteki savaş yöntemleri ile günümüzdeki yöntemlerin farklı olmasıdır.

Ülkemizde ciddi bir dezenformasyon söz konusu. Devletimizin bu konuda yaptığı mücadeleler yetersiz kalıyor. Sosyal medya platformlarında örgütlenmiş sivil toplum mücadelesine de ihtiyaç var. Tarihimizde bazı olaylar herkesin dikkatini çekerken, diğer önemli olaylar karanlıkta bırakılıyor. Bugün kaç kişi "Kûtü'l Amâre Zaferi"ni biliyor? Cumhuriyetin ilk yıllarında kutlanan bu zafer, 1952'de kutlanması durduruldu. 2016'dan itibaren yeniden kutlanmaya başlansa da, hikayesi ve özü bilinmediği için bu kutlamalar anlamını yitirdi. Hatta bu kutlamalar siyasi bir bağlamda algılanarak, toplumun bir kesimi kutlarken diğer kesimi tepki gösteriyor. Kûtü'l Amâre Zaferi, Çanakkale Zaferi kadar önemli bir zaferdir ve bu gerçeği unutmamak gerekir.

Bir diğer önemli nokta, bildiğimiz tarihin ne kadar doğru olduğudur. Okullarda öğrendiklerimiz, çoğunlukla yüzeysel bilgilerdir. Bu bilgilerin ne kadarının gerçek, ne kadarının efsane olduğunu değerlendirmek size kalmış. Ancak, bir ülkede kurucusuna ve önceki padişahlara hakaret ediliyorsa, o ülkedeki tarih bilgisinde ciddi bir sorun vardır. Bunu net bir şekilde görmemiz gerekiyor. Abdülhamid ve Mustafa Kemal Atatürk, bizim tarihimizin bir parçasıdır. Geçmişte yaşanan hiçbir olayı ötekileştiremeyiz ve gerçeklerden kopamayız.

Bu bağlamda, "Yönetim Tarihi Enstitüsü"nü acilen kurulması gerektiğini bir kez daha vurgulamakta fayda var. Bu enstitü, tarihi tarafsız ve doğru bir şekilde aktaran, kamuoyunu ve dünyayı aydınlatan bir merkez olmalıdır. Unutmayalım ki, sahip çıktığımız kadar özgürüz; sahip çıkmadıklarımız ise bizim zincirlerimizdir.

f. 1913-1923 Dönemi

Türk yönetim tarihi, birçok dönemiyle kendine özgü dersler sunmaktadır. Bu dersler, geleceği aydınlatan ve bugünü anlamamıza yardımcı olan önemli unsurlardır. Binlerce yıllık geçmişle Türk yönetim tarihi, sahip olduğumuz en büyük zenginliklerden biridir; ancak bu zenginliğin farkında değiliz. Tarihimizi öğrenmemekle kalmıyor, aynı zamanda tarihimizin manipüle edilmesine de göz yumuyoruz.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü ile yeni Cumhuriyet'in kuruluşu arasındaki on yıllık dönem, hem iç hem de dış olayların önemi ve ciddiyeti nedeniyle ayrı bir önem taşımaktadır. Osmanlı'nın son döneminin en dikkat çekici yanı, diğer devletlerin Osmanlı'ya gerçek bakış açılarının ortaya çıkmasıydı; bu süreçte tüm maskeler düştü. Osmanlı bu durumu fark ettiğinde iş işt en geçmişti, ancak en azından yeni Cumhuriyet için bu deneyim değerli bir ders oldu. Diplomasinin, dünya gelişmelerini takip etmenin ve liyakat esasına dayalı devlet adamları yetiştirmenin önemini anladık. Ayrıca, devletin geleceği için çalışanların, bireysel çıkar peşinde koşanlardan daha önemli olduğunu öğrendik. Dış politikada dost-düşman ayırımından ziyade devlet çıkarlarının her şeyin önünde olduğunu ve devlet yönetiminde asla boşluk bırakılmaması gerektiğini kavradık. Ordunun her zaman güçlü olması gerektiğini ise acı bedellerle deneyimledik.

Dünün ne olduğunun önemi kalmadı; yüzyıllardır dünyaya yön veren bir devletin nasıl bir duruma düşebileceğini gördük. Sloganlarla büyük devlet olunamayacağını, büyük bir devlet olmanın yalnızca devlet ricalinin değil, diğer kurumların ve vatandaşların da sürekli çaba göstermesi gerektiğini öğrendik. Cumhuriyetin kurucu kadrosunun, Osmanlı'nın son döneminde iyi eğitim almış bir kurmay sınıfı olduğunu düşündüğümüzde, modern eğitimin önemini anladık. Çünkü bilgi, kılıcı mağlup eder.

İyi bir liderin çevresinin de donanımlı olması gerektiğini, liderin insanlara emir vermek yerine onları ikna edip motive etmesinin daha değerli olduğunu öğrendik. Devleti yönetirken bireysel çıkarları her şeyin arkasında tutmanın ve asla umutsuzluğa kapılmamanın önemini kavradık. Olumsuz bir duruma düşüldüğünde kurtarıcı beklememek gerektiğini, o kurtarıcının kişinin kendisi olduğunu anladık. En önemlisi, uğruna kan dökülmeyen topraktan vatan olmayacağını öğrendik.

Sonuç olarak, 1913 ile 1923 yılları arasındaki geçiş sürecinin detaylı bir şekilde incelenip çıkarılan derslerin eğitim müfredatında yer alması gerektiğini düşünüyorum. İçi boş ezbere dayalı bilgilerden daha değerli olan, bu derslerin öğretilmesidir.

g. Marshall Yardımları ve Kaht-ı Rical

Yakın tarihimizin en önemli ikinci dönemi, hiç şüphesiz İkinci Dünya Savaşı yıllarıdır. Bu dönem, dünya dengelerinin değiştiği bir süreç olmuştur. Türkiye, savaş boyunca tarafsız kalmayı başarmış olsa da, savaş sonrası gelişmeler nedeniyle bir tarafın yanında yer aldığı söylenebilir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye ekonomisi iki ana sorunla karşı karşıya kalmıştır. Bir yandan, savaş sırasında artan gıda ve hammadde fiyatları yavaş yavaş normale dönerken, bu durum Türkiye'nin ihraç gelirlerinde bir azalmaya yol açmıştır. Diğer yandan, Sovyet tehdidi nedeniyle ordusunu terhis edememesi, büyük bir ekonomik yük getirmiştir. Ayrıca, Türkiye o dönemde elinde bulundurduğu 245 milyon dolarlık altın ve döviz stokunu, Sovyetlerle olası bir savaş ihtimalini düşünerek kullanmamıştır. Bu ekonomik zorluklar, Türk yöneticilerini dış kredilerden yararlanma arayışına itmiştir.

Tam bu sırada, İngiltere'den gelen bir haber, Amerika Birleşik Devletleri'nin politikalarında büyük bir değişim sürecini başlatacaktır. 21 Şubat 1947 Cuma günü öğle saatlerinde, İngiltere'nin ABD'deki Büyükelçisi'nin sekreteri Lord Inverchapel, ABD Dışişleri Bakanlığı'na arayarak, İngiltere Büyükelçisi'nin George Marshall'a Yunanistan ve Türkiye ile ilgili önemli bir bilgi iletmek üzere talimat verdiğini bildirmiş ve randevu talep etmiştir.

İngiltere'nin Amerika Birleşik Devletleri'ne ilettiği bu kritik bilgi, İngiltere'nin bir süredir Türkiye ve Yunanistan'a sağladığı ekonomik ve askeri yardımları artık sürdürmeyeceğiydi. İngiltere, Türkiye'nin batı savunması açısından önemini vurgulayarak, Türkiye'nin hem askeri hem de ekonomik olarak desteklenmesi gerektiğini belirtmiş, ancak bu yardımları sürdürmeyeceğini ve Yunanistan'daki askerlerini geri çekmek zorunda kaldığını ifade etmiştir. Böylece, İngiltere, İkinci Dünya Savaşı'na kadar süregelen dünya siyasetindeki rolünü Amerika Birleşik Devletleri'ne devretmiştir.

Artık dünya sahnesinin ışıkları, İngiltere'den Amerika'ya kaymaya başlamıştır. Amerika'nın dünya sahnesine çıkışının başlangıcı, işte bu olaydır. Amerika, İkinci Dünya Savaşı'ndan etkilenen Avrupa ülkelerine yardım etmeyi amaçlayan Marshall Planı'nı oluşturmuştur. Ancak Türkiye ve Yunanistan doğrudan savaşta yer almadıkları için bu plana dahil edilmemiştir. Türkiye, bu duruma itiraz ederek, doğrudan ABD Hükümeti'ne başvurarak Marshall Planı'na dahil edilmesini talep etmiştir. Türkiye, bu başvurusunda ekonomik durum ile askeri ve siyasi istikrar arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Bu arada, Ankara'daki ABD Büyükelçiliği, Washington'a bir rapor göndererek Türkiye'nin ekonomik durumu nedeniyle yardım alacak ülkeler listesine eklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Türk Hükümeti'nin bu talebi üzerine, Türkiye'ye yapılan askeri yardımların beklenen ekonomik sonuçları doğurmadığını gören ve hızla gelişen bir ekonominin Türkiye'nin askeri gücü ve iç düzeni açısından önemini anlayan Amerikan yetkilileri, Avrupa Ekonomik İşbirliği Antlaşması imzalanmadan önce Türkiye'yi Marshall Planı'na dahil etmeye karar vermişlerdir.

Marshall Planı çerçevesinde ABD'ye sunulan rapor, Kongre'de ele alınmış ve 3 Nisan 1948 tarihinde yardımın finansmanının sağlanması için Ekonomik İşbirliği Kanunu kabul edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye'yi Marshall Planı'na dahil etme kararının ardından, bu

yardımdan yararlanabilmek için 4 Temmuz 1948 tarihinde ABD ile Ekonomik İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

Buraya kadar olan süreçte bir sorun görünmeyebilir. Ancak yönetsel açıdan esas sorun, bu yardımların nasıl yönetileceğidir. Amerika, paketteki yardımların yönetimini, yardım yapılacak ülkelere bırakmayı öngörmüştü. Ancak Türkiye, bu yardımları yönetecek yeterli bir yönetim ekibine sahip olmadığından, yardımların yönetiminin Amerika tarafından yapılmasını talep etmiş ve bu talep kabul edilmiştir. Böylece Marshall yardımlarının yönetimi, Amerika'dan gelen bir yönetim ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Türk yakın tarihinin en kritik dönemi 1913 ile 1923 yılları arasındadır. Bu dönem, Osmanlı İmparatorluğu'nun kendini feshetmesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar geçen süreci kapsamaktadır. Bu dönemde öne çıkan konu, devlet yönetimindeki başarısızlıklar ve "kaht-ı rical" yani liyakatli yöneticilerin bulunamaması sorunudur. Ne yazık ki, Türk yakın tarihinin en önemli ikinci döneminde de benzer bir sorun ortaya çıkmış; yeniden ayağa kalkmaya hazırlanan genç Türkiye, gelen yardımların kullanımını yönetecek kişi ya da kişiler bulamamıştır. Bu durum, 1923-1948 yılları arasında devlet yönetimi konusunda yeterli bir eğitim ve yetiştirme çalışmasının yapılmadığını göstermektedir. Osmanlı'nın son bulmasıyla Türk milleti, savaşlar ve sıkıntılarla devlet yönetiminin önemini kavramış olsa da, Cumhuriyetin kurulmasından sonra ülkeyi daha ileri götürecek bir kadro oluşturulamamıştır. Yani yönetim kurumsallaştırılamamıştır. Marshall yardımlarındaki yönetsel zafiyet, devlet yöneticisi yetiştirmede kurumsallaşamamanın bir sonucudur. Bu durum, gereken derslerin çıkarılmadığını da göstermektedir. Osmanlı döneminde II. Murat zamanında ortaya çıkan kaht-ı rical durumu, 1948 yılına kadar devam etmiş ve sonrasında kronik hale gelmiştir.

Bir diğer çıkarımımız ise tarihi yeterince incelemediğimiz ve gerekli dersleri çıkarmadığımızdır. Devlet yönetimi tarihi açısından Türk tarihi, tam anlamıyla bir hazinedir. Bu hazineden gerektiği gibi faydalanabilirsek, bugünü anlar ve geleceğe ışık tutacak bilgiye sahip olabiliriz. Bu amaçla, Yönetim Tarihi Enstitüsü'nün acilen kurulması ve yönetim tarihi üzerine çalışmalara başlanması gerekmektedir. Yönetim Tarihi Enstitüsü, yönetim tarihini kurumsal bir kimliğe kavuşturacak ve devlet yönetiminde bir daha kaht-ı rical yaşanmaması için kurumsal bir çözüm sunacaktır. Devlet yönetimini kurumsallaştırmanın en önemli adımı, bu kurumsal yapıyı sağlayacak kurumların kurulmasıdır.

Sonuç olarak, İkinci Dünya Savaşı sonrasında zayıflayan Avrupa ülkelerinin kalkınması için bir şeyler yapılması gerekiyordu. O dönemde süper güç olan İngiltere, yardım yapamayacağını belirtince bayrağı Amerika devralmıştır. Truman Doktrini ve Marshall Planı ile Avrupa'nın kalkınması hedeflenmiştir. Bu plandan, savaşa girmediğimiz gerekçesiyle ülkemiz kısmen faydalanmış; ancak plandaki hedefe ulaşamamıştır. Yardımdan gelen kaynakların yönetiminin ülkelerin hükümetlerine bırakılması istenirken, ülkemizde bu alanda bilgi ve deneyim eksikliği nedeniyle kalkınma planı oluşturulamamış ve yardımların yönetiminin Amerika tarafından yapılması talep edilmiştir. Bağımlılık teorisi, yardım yapan ülkenin esas amacının, yardım yapılan ülkeyi bağımlı hale getirmek olduğunu özetlemektedir. Dört farklı kategoride yapılan yardımların yönetiminin Amerika'ya bırakılması, bizim de bağımlı hale geldiğimizi göstermektedir. Bu durum, yönetimde bilgi ve deneyim eksikliğimizi ve bu eksikliği giderecek bir kurumun yokluğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

h. Osmanlı'nın yıkılma formülü

Osmanlı İmparatorluğu, dünya tarihinde yüzyıllar boyunca varlığını sürdüren ve adını altın harflerle yazdıran bir devlettir. Sınırları, dünyanın dört bir yanına ulaşarak 1683 yılında en geniş haline ulaşmış; Orta Avrupa'nın bir kısmı, Balkanlar, Kuzey Afrika'nın bir bölümü, Hicaz, Mezopotamya, Kafkasya'nın bir kısmı ve Anadolu üzerinde hâkimiyet kurmuştur. Ancak, bu büyük devletin sonu, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından gelen büyük bir trajedi ile gerçekleşmiş ve imparatorluk yıkılmıştır. Yüzyıllar boyunca büyük başarılar elde eden Osmanlı, 16. yüzyılın başlarında, 1517 yılında Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethederek Memlûk Devleti'ne son vermesiyle halifelik makamını İstanbul'a taşımış ve bu makam Osmanlı Hanedanı'na geçmiştir.

Böylesine büyük bir devletin yönetimi, yüzyıllar içinde çeşitli değişimlere ve reformlara tanıklık etmiştir. Ancak, 1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşması ile gerileme süreci başlamıştır. 1792 yılında Rus İmparatorluğu ile imzalanan Yaş Antlaşması'ndan 1922'de saltanatın kaldırılmasına kadar olan dönemde çöküş süreci devam etmiştir. Bazı tarihçiler, Osmanlı İmparatorluğu'nun kendini feshettiğini savunmaktadır. Ancak, biz 1922'deki saltanatın kaldırılmasını Osmanlı'nın lağvedilmesi olarak kabul edelim.

Osmanlı'nın çöküş nedenleri, son dönemlerdeki sorunlar gibi görünse de, kök nedenlerine bakıldığında daha farklı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Osmanlı'nın yönetsel açıdan yıkılmasının sebeplerini formüle edelim. Bu formül, herhangi bir devletin yıkılması için gereken unsurları içermektedir. Dolayısıyla, bunu ortaya koyarak bir emsal oluşturmaya çalışacağız.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son bulmasının (OYN) nedeninin formülü:

$$\text{OYN} = \text{İstimalet politikası} + \text{liyakatsizlik} + \text{yönetsel sistemde bozulmalar}$$

İstimalet Politikası:

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan itibaren uygulanan istimalet, Türkçe'de hoşgörü politikası olarak tanımlanır. Fethedilen bölgelerdeki halka, özellikle de gayrimüslim tebaaya karşı hoşgörü davranılmasıdır. Bu hoşgörü ortamı, imparatorluğun büyüklüğü olarak görülse de, Osmanlı İmparatorluğu'nun sonunu getiren etmenlerden biri olarak değerlendirilebilir. Fransız İhtilali'nin etkisiyle yükselen milliyetçilik akımı, Osmanlı'da da isyanlara yol açmış ve imparatorluk yıkılma sürecine girmiştir. Son dönemlerde Osmanlıcılık gibi politikalar uygulanmış olsa da, kaçınılmaz sona engel olamamıştır. Genç Cumhuriyet, bu nedenle Türkçülük kavramına önem vermiş ve bu topraklarda yaşayan herkesin kökenine bakılmaksızın Türk olduğunun sınırını net bir şekilde çizmiştir. Bu bağlamda, istimalet politikasından dersler çıkarıldığı söylenebilir.

Liyakatsizlik:

Osmanlı İmparatorluğu, özellikle II. Murad'ın reformları sonrasında büyük değişiklikler yaşamıştır. Bu reformların başarısız olmasının iki ana nedeni vardır: nitelikli iş gücünün eksikliği ve sürekliliğin sağlanamaması. Ayrıca, dünya genelindeki sıkıntılar ve maddi kaynak yetersizliği de bu durumu etkilemiştir. Bu dört neden arasında, liyakatsizlik yani nitelikli iş gücünün eksikliği en önemli faktördür. Kaht-ı rical olarak adlandırılan bu durum, devlet kademesinde liyakatli kişilerin bulunamaması sorununu ifade eder. Devlet reformlar yaparken, bu reformlara uygun liyakata sahip kadroları bulamamıştır. Geleneksel düşünce yapısına sahip devlet ricali, reformları nasıl gerçekleştirebilir? Elbette gerçekleştiremezler. Liyakat, bir yönetim sisteminin sağlıklı işlemesi için en önemli unsurdur. Osmanlı'nın son dönemlerinde, devlet ricali kendi çıkarlarını devletin çıkarlarının önünde görmüş ve ülke batmadan önce kendi menfaatlerini gözetmeye çalışmıştır. Bu noktada liyakat tamamen yok olmuştur. Ancak, son ana kadar bağımsızlık hayali kuran ve bunu başaran bir kadro da vardı: Cumhuriyet'in kurucu kadrosu. Bu kadroyu liyakatsiz ricalardan ayrı tutmak önemlidir.

Bir balıktan asla ağaca tırmanmasını bekleyemezsiniz; bu yüzden eleştiremezsiniz. Liyakatsiz kadrolardan da başarı beklemek, beyhude bir çaba olur. İşte bu nedenle liyakat son derece önemlidir.

Yönetimsel Sistemlerde Bozulmalar:

Devlet yönetiminin iki ana unsuru sistem ve liyakattir. Liyakattaki bozulmalar, sistemi de olumsuz etkiler. Osmanlı'da liyakatsiz ricalin varlığı, sistemi ciddi şekilde etkilemiştir. Bu durum, giderek büyüyen bir sorun haline gelmiştir. Ayrıca, devletin sistemini değişen dünya koşullarına uyarlaması gerekmektedir; ancak Osmanlı bunu başaramamıştır. Savaş teknolojisi ve askeri sistem, dünya genelindeki gelişmelerin gerisinde kalmıştır. Kılıçla savaş kazanılmaya çalışıldığı dönemde, dünya ateşli silah teknolojisine geçmişti. Bunun yanı sıra, devlet yönetiminde tımar sisteminde ve vergi sisteminde ciddi bozulmalar yaşanmıştır. Dünyaya yetişme çabaları, panik içinde liyakatsiz ricalin etkisiyle ve yabancı ülkelerin baskısıyla ilan edilen fermanlar ve yapılan reformlarla daha da kötüleşmiştir. Devlet yönetimi, panik içinde hareket etmemelidir; Osmanlı'nın sistemsel bozulmalarını derinleştiren etmen bu olmuştur.

Sonuç olarak, Osmanlı'nın yıkılmasının yönetimsel sebepleri üç ana başlık altında formüle edilebilir. Bu başlıkların altına inildikçe sebeplerin artacağı açıktır. Biz burada ana sebepleri belirleyerek genel bir görünüm sunmaya çalıştık.

i. Kızıl Sultan mı Ulu Hakan mı?

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün ardından, yabancı devletler Türkiye'nin bağımsızlık mücadelesinde yeniden doğacağına dair pek umut beslemiyordu. Onlar, her şeyin kolayca gerçekleşeceğine ve Birinci Dünya Savaşı'nın kısa sürede sona ereceğine inanıyorlardı. Hatta savaşa katılan askerlere, beş ay içinde Noel'i evde geçirecekleri söyleniyordu. Ancak, Türklerin bağımsızlık ruhunu hesaba katmamışlardı.

Türklerin her türlü zorluğa rağmen yeniden ayağa kalkması, büyük bir şaşkınlık ve öfkeye yol açtı. Bu savaşın böyle sona ermeyeceğini sürekli dile getirdiler ve aslında 1923'te savaş sona ermedi; sadece biçim değiştirdi. Devletler, stratejik planlarını yüzyıllar boyunca yapar ve hedeflerinden kolayca vazgeçmezler. Türkleri fiziksel güçle yenemeyeceklerini anladıktan sonra, savaşta doğru ve yanlışların muhasebesini yaparak yeni bir savaş başlattılar. Bu savaş, bir tarafın ilan ettiği ve diğer tarafın farkında olmadan gerçekleşen bir savaştı. Türklerin zayıf noktaları üzerine inşa edilmişti. Savaşın amacı, Kurtuluş Savaşı sonrasında Türklere verilen imtiyazların geri alınmasıydı. Bu, fiziksel bir işgal olmayacaktı; çünkü Türk topraklarına yabancı askerlerin ayak basması neredeyse imkansızdı.

En büyük zayıflıklarımız kutuplaşma, dinin istismar edilmesi, içeriden hain bulma yöntemleri ve toplum arasında nifak sokmaktı. İşte bu araçlarla savaşacaklardı. Osmanlı'nın son dönemlerinde başlayan Türkçülük akımı, Cumhuriyetin kurulmasıyla zirveye ulaştı. İlk adım olarak, Türklerin büyük bir millet olduğu inancını sarsmak gerekiyordu ve bu amaçla dezenformasyonla ters algılar oluşturulmaya başlandı. Bu, Birinci Dünya Savaşı'nın aksine hızlı bir şekilde sona ermesini istemedikleri bir savaştı. Hatta savaşın bitmesini hiç istemiyorlardı; çünkü amaçları Türkleri yaralamak, durumu kötüleştirmek ve sonra iyileştirmektir. Bu döngü devam edecek, ne tam öldürecekler ne de tam yaşatacaklardı.

Türkler, gerçek düşmanlarını bilmeyecek ve kendilerini yaşatmaya çalışan bir güçle karşı karşıya olduklarını düşüneceklerdi. Bu, oldukça kurnaz ve kin dolu bir plandı.

Türklerin kendine güvenlerini kırmanın yolu, tarih ile bağlarını koparmaktı. Bu stratejiyle işe başladılar; önce bağımızı kopardılar, ardından yanlış bilgilerle dolu dezenformasyona uğramış bilgileri tarih olarak sundular. Bu durum, toplumun geçmişten aldığı güçle kendine olan güvenini azalttı ve kutuplaşmayı başlattı. Toplum, geçmişiyile düşman olma noktasına geldi ve bu çatışma asla sona ermeyecek bir kavgaya dönüştü.

Sultan II. Abdülhamid de bu savaşta kullanılan araçlardan biri haline geldi. O kadar keskin bir şekilde kutuplaştırıldı ki, bir kesim onu çok seviyor, diğer kesim ise nefret ediyordu. Bu kutuplaştırma stratejisi amacına ulaştı ve başarılı oldu. Tarihte bir liderin başarılı olup olmadığı tartışılabilir, ancak hain mi yoksa kahraman mı olduğu çok uç bir konudur, özellikle de o kişi yıllarca ülkeyi yönetmişse. Tarihi veriler, çıkarlar doğrultusunda kullanılmamalıdır. Tarihi gerçeklik, tek bir doğrudur.

Abdülhamid'e kin besleyenler, ona söz geçiremeyen yabancılardı. Fransız Akademisi üyesi tarihçi Albert Vandal, Abdülhamid için ilk kez "Le Sultan Rouge" yani "Kızıl Sultan" ifadesini kullandı ve bu ifade, Abdülhamid'i sevmeyenler tarafından benimsendi. Sevenleri ise ona "Ulu Hakan" dediler. Toplum, bu iki ifade etrafında kutuplaştı. Dönemin koşullarını göz önünde bulundurmadan, bu iki ifade ile damgalandı. Tarih, bu değildir; tarihi anlamak da böyle olmamalıdır. Her liderin doğruları ve yanlışları vardır. Doğruların toplamı, yanlışların toplamından fazlaysa o kişi başarılıdır. Başarının formülü budur.

Tarihin sahipleri için şunu söylemek gerekir: Geçmişimizi ötekileştirmeden, doğru ve yanlışlarıyla kabul etsek; yanlışlardan ders çıkarsak, ne güzel olur. Tarih, geçmişiyi yargıladığımız bir mahkeme değildir ve böyle bir görevi yoktur. Bunun bilincinde olursak, tarih üzerinden ötekileştirmelere fırsat vermeden, kutuplaşmadan birlik içinde yaşayabiliriz. Böyle bir başarı, Kurtuluş Savaşı sonrasında düşmanlara karşı elde ettiğimiz ikinci büyük zafer olacaktır. Tarihimizle barışmalı, ona sahip çıkmalı ve onu yaşamalıyız.

Abdülhamid de bizim, Mustafa Kemal Atatürk de, Fatih de, Süleyman Askeri Bey de. Hepsi zengin tarihimize iz bırakmış değerlerdir. Hepsine sahip çıkarak, yaşadıklarından ders alarak bugünü anlamalı ve yarınlarımızı inşa etmeliyiz. Geçmişiyi yargılamayı tarihe bırakmalıyız. Tarihin bu görevini üstlenirsek, hem tarihe hem de geçmişimize karşı saygısızlık yapmış oluruz. Biz, yargılamaktan değil, ders almaktan sorumluyuz. Hele ki 2023 Türkiye'sinde, sıcak evlerimizde klavye başında yaşanan acıları göz ardı ederek tüm şartları yok sayarak yargılamak, insanlığa karşı yapılmış bir saygısızlık olur.

Bizler, tarih bilimini diğer bilimler ışığında değerlendirip ders çıkarmaktan sorumluyuz; bu kitap da yönetim bakış açısıyla tarihi değerlendirmeye çalıştığımız bir çabadır.

j. Demiryolu Kapitülasyonların Kârı mıdır?

Kapitülasyonlar, yıllardır tartışılan bir meseledir. Nedenleri ve kabul süreçleri gibi her aşaması üzerinde farklı görüşler bulunmaktadır. Yönetimsel açıdan önemli bir adım veya reform olarak değerlendirilebilir. Ancak, pozitif ya da negatif etkilerinin yorumlanması tarihsel bir perspektife bırakılmalıdır. Gerçek şu ki, kapitülasyonlar Osmanlı İmparatorluğu'nun istemediği bir yapı ile oluşturulmuştur. Ticari imtiyazlar karşılığında demiryolu inşaatının gerçekleştiği bazı kaynaklarda övgüyle bahsedilmektedir. Demiryolu elbette ki önemlidir, ancak bu duruma amaç-sonuç ilişkisi açısından bakmak gerekmektedir.

Kapitülasyonların sağladığı yarar olarak görülen demiryolu sisteminin resmi tarihine dair birkaç noktayı paylaşalım:

1. Demiryolu tarihi, 1856 yılında başlamaktadır. İlk demiryolu hattı olan 130 km'lik İzmir - Aydın hattı, bir İngiliz şirketine verilen imtiyazla inşa edilmiştir. Bu hattın kurulma nedeni, İzmir-Aydın bölgesinin nüfus yoğunluğu, ticari potansiyeli ve İngiliz pazarına uygun etnik unsurlar barındırmasıdır. Ayrıca, bu bölge Ortadoğu'nun kontrolü ve Hindistan yollarının denetimi açısından stratejik bir öneme sahipti. Yani İngilizler, "bu bölgede yaşayan vatandaşlarımızın ulaşımını sağlamak" gibi masum bir amaçla bu hattı inşa etmemişlerdir.
2. Osmanlı Devleti'nde demiryolu imtiyazı verilen İngiliz, Fransız ve Almanlar, ayrı ayrı etki alanları oluşturmuşlardır. Fransa; Kuzey Yunanistan, Batı ve Güney Anadolu ile Suriye'de, İngiltere; Romanya, Batı Anadolu, Irak ve Basra Körfezi'nde, Almanya ise Trakya, İç Anadolu ve Mezopotamya'da etki alanları geliştirmiştir. Örneğin, Almanların Mezopotamya bölgesindeki güzergahları, bölgedeki tarihi eserleri yurtdışına çıkarmak amacıyla belirlenmiştir. Zincirli Höyük'ten çıkarılan eserlerin Almanya'ya kaçırılması gibi somut örnekler, bu durumun kanıtıdır. Yani bu hatlar, bölge insanının çıkarları için değil, tamamen verilen imtiyazların kötüye kullanılması amacıyla inşa edilmiştir.
3. Batılı sermayedarlar, sanayi devrimi ile birlikte demiryolunu, tekstil sanayisinin hammaddesi olan tarım ürünleri ve önemli madenleri en hızlı şekilde limanlara ve kendi ülkelerine ulaştırmak için inşa etmişlerdir. Böylece Osmanlı topraklarında bulunan kaynakları kendi ülkelerine taşımışlardır.
4. Ayrıca, demiryolu inşaatlarını yaygınlaştırmak için km başına kâr güvencesi ve demiryolunun 20 km çevresindeki maden ocaklarının işletilmesi gibi imtiyazlar almışlardır. Bu nedenle, Osmanlı topraklarında inşa edilen demiryolu hatları, bu ülkelerin ekonomik ve siyasi hedeflerine göre şekillendirilmiştir.

Sonuç olarak, yabancı devletler demiryollarını ülkemize hizmet etmek amacıyla değil, Osmanlı topraklarındaki değerli kaynakları kendi ülkelerine taşımak için inşa etmişlerdir. Tüm bunlar, Osmanlı'da padişahın en yoksul insana kadar sevinç yaratan çalışmalar olarak değerlendirilmiştir. Örneğin, Sultan II. Abdülhamid hatıralarında şunları ifade etmiştir: "Bütün kuvvetimle Anadolu Demiryollarının inşasına hız verdim. Bu yolun gayesi Mezopotamya ve Bağdat'ı Anadolu'ya bağlamak, İran Körfezi'ne kadar ulaşmaktır. Alman yardımı sayesinde bu başarılmıştır. Eskiden tarlalarda çürüyen hububat şimdi iyi bir sürüm bulmaktadır, madenlerimiz dünya piyasasına arz edilmektedir. Anadolu için iyi bir istikbal

hazırlanmıştır. İmparatorluğumuz dahilindeki demiryollarının inşaata mevzuunda büyük devletler arasındaki rekabet çok garip ve şüphe davet edicidir. Her ne kadar büyük devletler itiraf etmek istemiyorlarsa da bu demiryollarının ehemmiyeti yalnızca iktisadi değil, aynı zamanda siyasidir."

Bu kısa alıntı bile, çok yönlü dşnemeyenlerin, büyüklüğü ne olursa olsun asla bir zümreyi yönetemeyeceğini göstermektedir.

k. Yönetimsel Aklın Almadığı Stratejisi ve Timur

Osmanlı Devleti, 1402 yılında Timur İmparatorluğu ile gerçekleştirdiği Ankara Savaşı sonucunda ağır bir yenilgi almıştır. I. Bayezid (Yıldırım Bayezid) ile Timur'u karşı karşıya getiren bu savaş, tarihsel açıdan önemli bir dönüm noktasıdır. Savaşın sonucunda Anadolu'daki siyasi birlik bozulmuş, Yıldırım Bayezid Timur'a esir düşmüş ve Osmanlı Devleti Fetret Devri'ne girmiştir. Bu durum, İstanbul'un fethedilmesini de geciktirmiştir.

Savaşın nedenleri ve sonuçları açısından farklı bir karakteri vardır. Tarihin görünür ve görünmez yüzleri olarak iki farklı neden perspektifinden bahsedebiliriz: resmi kayıtlar ve iddialara dayanan nedenler. Resmi nedenler arasında, her iki devletin Anadolu üzerindeki hâkimiyet iddiaları, Anadolu'daki beyliklerin Yıldırım Bayezid'e karşı Timur'u kışkırtması, Yıldırım Bayezid'in kendisine sığınan Kara Yusuf'u Timur'a teslim etmemesi ve iki devlet arasındaki hakaret dolu mektuplaşmalar yer almaktadır.

1389 yılında tahta çıkan Yıldırım Bayezid, Balkanlar'daki fetihlerine devam ederken Anadolu'da siyasi bir birlik kurma hedefindeydi. Bu amaçla Konya, Niğde, Karaman, Malatya ve Maraş gibi bölgelerde hâkimiyet kurarak beylikleri kendisine bağladı. Doğudaki Timur İmparatorluğu da benzer bir şekilde güçlenerek İran topraklarını ele geçirip Anadolu'ya göz dikmişti. Her iki devletin Anadolu üzerindeki bu iddiaları, onları büyük rakipler haline getirmişti.

Menteşeoğulları, Germiyanogulları ve Saruhanogulları gibi beylikler, Timur'dan Yıldırım Bayezid tarafından ele geçirilen toprakların kendilerine geri verilmesini talep etmişlerdi. Bu sırada Timur'un son verdiği Karakoyunlu Devleti'nin beyi Kara Yusuf, Yıldırım Bayezid'e

sıgınımtı. Timur, Kara Yusuf'un teslim edilmesini istemek üzere Yıldırım Bayezid'e sert bir mektup yazdı. Yıldırım Bayezid de bu teklifi reddederek Timur'a bir cevap gönderdi.

Karşılıklı tehdit ve hakaretlerin ardından Timur, Osmanlı kontrolündeki Sivas ve Malatya'yı ele geçirdi. Yıldırım Bayezid, Timur'un elindeki Erzincan ve Kemah'ı geri almak için harekete geçti. Bu gelişmelerin ardından Timur, Osmanlı Devleti'nin kendisine bağlanmasını talep eden bir mektup daha gönderdi. Bu teklif de sert bir dille reddedilince, iki devlet arasında savaş kaçınılmaz hale geldi.

Osmanlı ve Timur orduları, Ankara yakınlarında karşılaştı. Sayıca üstün ve filleri de bulunan Timur ordusu, 1402 yılında Osmanlı Devleti'ni ağır bir yenilgiye uğrattı. İki hükümdar arasındaki kişisel husumet, savaşın ilginç bir boyutunu oluşturuyor. Neden bu iki hükümdar birbirine düşmanlık besleyecek bir iletişim içine girdi? Ayrıca, Timur'un Bayezid'i esir almasına rağmen Osmanlı'yı neden yıkmadığı da merak edilen bir sorudur. Bazı kaynaklar, Timur'un barbar bir yağmacı olmadığını ve Osmanlı'nın Türk İslam dünyasının en ileri temsilcisi olduğunu düşündüğü için Anadolu'dan çekildiğini öne sürmektedir. Sonrasında ise Asya'ya yönelerek Çin'e sefer yapmayı planlamıştır.

Müslüman olan Timur'un, başka bir Müslüman devlete savaş açarak Anadolu'nun merkezine kadar gelmesi ve geri dönmesi de dikkat çekici bir durumdur. Savaşın ardından 11 yıl süren taht kavgaları ve Çelebi Mehmed'in 1413 yılında kontrolü yeniden sağlamasıyla Osmanlı Devleti adeta yeniden doğmuştur. Bu süreç, savaş ve sonrasındaki kriz dolu 11 yıl ile birlikte Osmanlı'nın yeniden doğuşunu simgeler. Bu durumu göz önünde bulundurduğumuzda, savaşın esas sebeplerinin daha derin olduğu düşüncesi akla geliyor. Çünkü kimse, hem merhamet hem de kinle bir devlete savaş açıp belli bir noktaya geldikten sonra geri çekilmez; bu doğaya aykırı bir durumdur.

1403 yılında Bayezid'in ölümü üzerine Timur'un gözyaşı döktüğü bile rivayet edilmektedir. Tüm bu unsurları bir araya getirdiğimizde, savaşın başından sonuna kadar yönetsel mantığa uymayan bir süreçten oluştuğunu görebiliyoruz.

I. II. Mahmud Reformları ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi

2018 yılında uygulamaya konulan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Cumhuriyet tarihinin en önemli reformlarından biridir. Bu reformun ilk yılları, hem iç hem de dış etkenlerin etkisiyle pek başarılı görünmese de, yapılacak düzenlemelerle tarihe altın harflerle geçme potansiyeline sahiptir. Türkiye, yüzlerce yıllık devlet yönetimi tecrübesiyle bu tür reformlar konusunda deneyim sahibidir ve tarih boyunca birçok başarılı ve başarısız reform örneği yaşamıştır.

Cumhuriyet öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nda en dikkat çekici reform, II. Mahmud döneminde gerçekleştirilmiştir. Ancak bu reformun amacına ulaşamadığı söylenebilir; zira başarılı olsaydı Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü engellenebilirdi. Devlet yönetiminde başarı elde etmenin yolu, tarihi iyi analiz etmekten geçer. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin başarısı için II. Mahmud dönemi reformlarının incelenmesi faydalı olacaktır.

II. Mahmud dönemindeki reformlar, Osmanlı'nın Avrupa ile rekabet edebilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu reformların Avrupa'daki gibi başarılı olacağı düşünülmüş, ancak bu beklenti yanılgıya dönüşmüştür. Zira Avrupa ülkeleri, reformlardan önce halkı aydınlatmış ve bu aydınlanma, yönetsel reformların temelini oluşturmuştur. Bu nedenle, Avrupa'daki reformlar amacına ulaşmış ve gelişim sağlanmıştır. Osmanlı ise aydınlanma olmaksızın reformlara başlamış ve geleneksel düşünceye sahip halk, reformlara karşı büyük bir direnç göstermiştir. Bu durum, reformların benimsenmesini zorlaştırmıştır. Altyapı eksikliği nedeniyle reformlar sağlam bir temele oturtulamamıştır. Örneğin, yeniçeri ocağının kaldırılmasının ardından yerine kurulan askeri birimlerin eğitim verecek subayları bulunamamıştır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin halka yeterince tanıtılmadığı ve anlatılmadığı görülmektedir. Buna karşın, sisteme karşı olanların yürüttüğü propaganda ile ülkedeki tüm sorunlar bu sisteme mal edilmiştir. II. Mahmud döneminde savaşların sık yaşanması nedeniyle reformlar için yeterli zaman ve mali kaynak bulunamamıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin hayata geçmesinin ardından kısa bir süre içinde dünya genelinde pandeminin ve savaşların ortaya çıkması, II. Mahmud dönemine benzer bir durum yaratmıştır. Bu bağlamda, tarihten alınacak ders, reformun devletin en önemli gündem maddesi olması gerektiğidir.

II. Mahmud, sadece halkını değil, çevresindeki ekibini de değişime ikna edememiştir. Değişimi gerçekleştirecek yeterli kadro bulamamış ve bu durum "kaht-ı rical" (nitelikli insan eksikliği) sorununu doğurmuştur. Reformu gerçekleştirecek kadro eksikliği nedeniyle geleneksel kadrolar reformları sürdürmek zorunda kalmıştır. Bu kadroların reformlara karşı olduğu düşünüldüğünde, başarısızlık kaçınılmazdır. Günümüzde de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin başlangıcından itibaren varlığını sürdüren bürokratik yapı, değişim ve gelişim döneminde yenilenmelidir. Kurucu yöneticilerin en büyük sorunu, kurdukları sistemin mükemmel olduğunu düşünerek herhangi bir revizyona ihtiyaç duymamalarıdır. Revizyon ihtiyacının dile getirilmesi kişiselleştirildiğinde, bu durum gelişim önünde engel teşkil edebilir. Bu nedenle, değişime inanan bir kadro oluşturulmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile II. Mahmud dönemi reformları arasında çıkarılacak ana dersler bunlardır. Tarihten ders alan bir devletin, geleceğe güvenle bakacağını unutmamalıyız.

m. İstimalet Politikası ve Fermanlar Ve Yıkılış

İstimalet politikası, aynı zamanda hoşgörü politikası olarak da adlandırılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun fethettiği bölgelerdeki insanlara karışmama ilkesine dayanan bu politika, fetih döneminin en önemli güvencelerinden biriydi. Yüzyıllar boyunca farklı kıtalara yayılan geniş coğrafyadaki yönetim başarısının temelini oluşturmıştır. Ancak Fransız İhtilali ile birlikte ortaya çıkan milliyetçilik akımları, fetih döneminde güvence olan istimalet politikasının Osmanlı'nın parçalanmasına yol açan bir etken haline gelmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda herkes, inançlarını özgürce yaşama hakkına sahipti. Ancak 18. yüzyıldan itibaren duraklama ve gerileme dönemine girilmesiyle yönetimde ciddi zayıflamalar yaşandı. Dışarıdan gelen Fransız İhtilali ile birlikte milliyetçilik akımları, gayrimüslim grupların bağımsızlık taleplerini yükseltmesine neden oldu. İçerideki yönetsel zayıflık ve gayrimüslimlerin bağımsızlık istekleri, Osmanlı'nın sonunu hazırlayan unsurlar arasında yer aldı.

Tanzimat Fermanı, yapılan ıslahatların kalıcı hale getirilmesi, devlet düzenindeki bozulmaların önlenmesi ve yayılan milliyetçilik akımlarının olumsuz etkilerinden kurtulma amacıyla ilan edilen anayasal bir belgedir. 1839 yılında Osmanlı padişahı Sultan Abdülmecid tarafından ilan edilen Tanzimat Fermanı'nın maddeleri şunlardır:

- Tüm Osmanlı tebaasının can güvenliği sağlanacaktır.
- Herkesin mal, namus ve ırz güvenliği temin edilecektir.
- Yargılamada açıklık ilkesi esas alınacak ve hiç kimse yargılanmadan idam edilmeyecektir.
- Vergi alımı, herkesin gelirine göre yapılacaktır.
- Kanun önünde eşitlik sağlanacaktır.
- İşkence, dayak, rüşvet ve kayırma ortadan kaldırılacaktır.
- Tüm Osmanlı tebaasına özel mülkiyet hakkı tanınacaktır.
- Her bölgeden, düzeni bozmayacak şekilde asker alınacaktır.
- Her dört veya beş yılda görev yapan askerler, görevlerini tamamlayacak ve yerlerine yenileri alınacaktır.

Gayrimüslimlerin talepleri doğrultusunda ilan edilen Islahat Fermanı, Tanzimat Fermanı'nın sağladığı reformları genişletmiştir. Bu ferman, millet sistemini kaldırarak tüm din topluluklarına eşit vatandaşlık hakları sağlamayı ve Müslüman ile gayrimüslim Osmanlı tebaası arasında tam bir eşitlik oluşturmayı amaçlamaktadır. 18 Şubat 1856'da Sultan Abdülmecid tarafından ilan edilen Islahat Fermanı'nın maddeleri ise şunlardır:

- Islahat Fermanı, Tanzimat Fermanı'nın tüm hükümlerini destekleyecektir.
- Herkese ibadet ve inanç özgürlüğü tanınacaktır.
- Gayrimüslim din adamlarına maaş bağlanacaktır.

- Gayrimüslimler, mevcut mimari yapılarını tamir edebilecek ve yeni yapılar inşa edebilecektir.
- Din, dil ve ırk üzerinden ayrımcılık kabul edilmeyecek ve yapanlar cezalandırılacaktır.
- Devlet memurluğu ve askeriye kabulde din farkı gözetilmeyecektir.
- Gayrimüslimler mülk sahibi olabilecektir.
- İşkence ve eziyet asla kabul edilmeyecek; yapanlar cezalandırılacaktır.
- Vergi ödemede din farkı gözetilmeyecektir.
- Farklı dinlere mensup olanların davaları karma mahkemelerde görülecektir.
- Her iki tarafın da gayrimüslim olduğu davalar, kendi patrikhaneleri tarafından görülebilecektir.
- Mahkemelerde şahitlikte din farkı ortadan kaldırılacak ve herkes eşit haklarla şahitlik edebilecektir.
- Gayrimüslimlerin ihtiyaçları, patrikhaneler bünyesinde oluşturulacak meclislerde tartışılacak ve talepler Bab-ı Ali'ye iletilecektir.
- Gayrimüslimlerin meclislerde temsil edilmeleri sağlanacaktır.

Gayrimüslimlerin talepleri sonucunda Sultan Abdülaziz'in iflas ilanı, Galata'daki gayrimüslimlerin Abdülaziz'i tahttan indirmesiyle sonuçlanmıştır. Gayrimüslimler, istimalet politikasının sağladığı avantajlarla padişahı devirme gücüne ulaşmışlardır. Fethedildikleri yerlerde kendi inançlarına göre yaşamaları sağlanmışken, zamanla Osmanlı Müslüman tebaasıyla eşit statüde olma ve hatta onlardan daha ileri bir konumda olma mücadelesi vermişlerdir.

Osmanlı, yönetsel olarak yüzyıllar boyunca örnek bir sistem sunarken, zamanla dünyanın değişen koşullarına ayak uyduramayarak geride kalmıştır. Bu durum, dış güçlerin Osmanlı içindeki farklı din ve azınlıkları kullanarak imparatorluğun sonunu hazırlamasına zemin hazırlamıştır. Osmanlı, bu duruma karşı koyacak bir yönetim yapısına sahip olamadığı için, herkes Osmanlı'nın sonunun geldiğini anlamıştır. Bazı gruplar kendi geleceklerini düşünürken, az sayıda grup bağımsızlık mücadelesi vererek Cumhuriyet'in kurulmasına öncülük etmiştir.

Osmanlı'nın yıkılmasıyla birlikte kurulan devletler, batılı güçlerin etkisi altında kalmış ve sömürge haline gelmiştir. Osmanlı'nın büyüklüğü anlaşılmış olsa da, iş işten geçmişti. Osmanlı'nın yıkılmasının temel nedenleri arasında birkaç hata sayılabilir. Sonuç olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü, istimalet politikasının kötüye kullanılması ve devlet yapısındaki bozulmalarla birleşince kaçınılmaz hale gelmiştir. Bazı tarihçiler, Osmanlı'nın beklenen sona ulaşması nedeniyle kendini feshettiğini belirtmektedir. Yeni kurulan Cumhuriyet'teki millet tanımı ve tek millet anlayışı, Osmanlı'daki sorunlardan ders alındığını göstermektedir. Günümüzde, farklı milletler ve azınlıklar gibi kavramlarla Türkiye Cumhuriyeti içinde sorun varmış gibi bir algı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ancak Türkiye

Cumhuriyeti’nde kimsenin mağdur olduğu bir durum söz konusu değildir. Geçmişten ders almalı ve bu tür adımların yıkıcı etkilerini iyi değerlendirmeliyiz.

n. Unutturulan Tarih: Kutü'l-Amare Zaferi ve Kut Bayramı

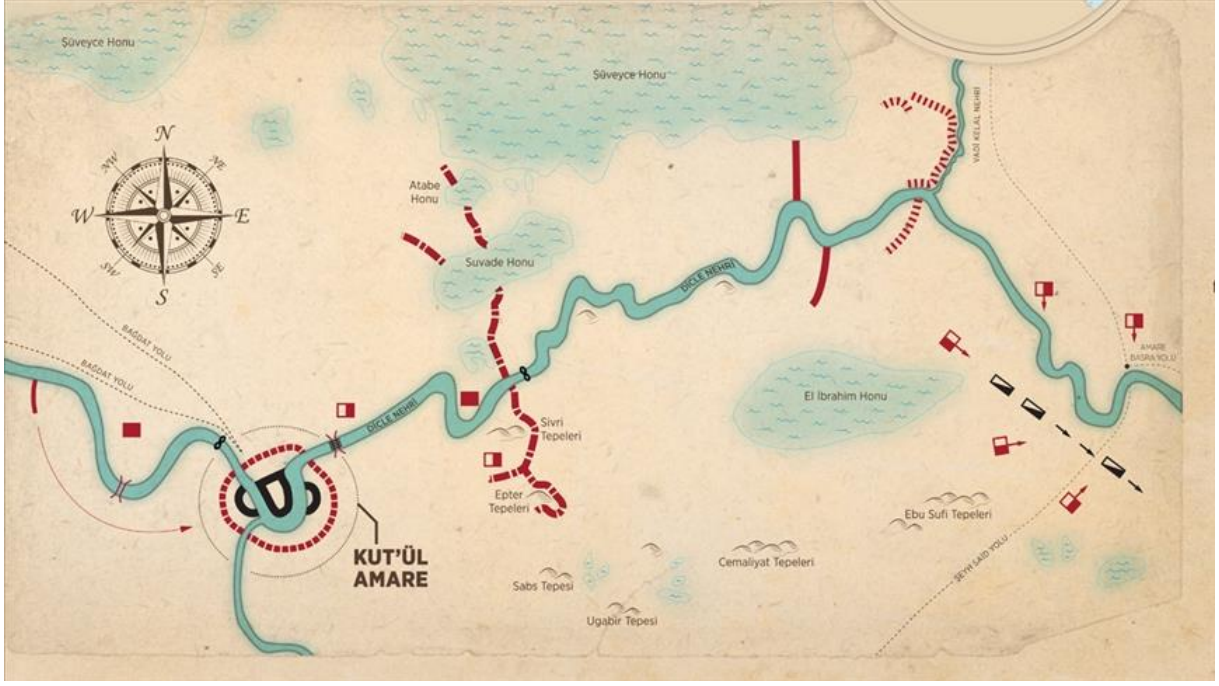
Lozan Anlaşması ile birlikte kurtuluş mücadelesinin sonuna gelmiş olduk. Yabancı devletler öfkeli ve kızgındı; çünkü Osmanlı İmparatorluğu'nu hızla parçalamayı ve topraklarını paylaşmayı beklerken, bağımsızlık tutkusu taşıyan bir avuç Türk, dünyaya meydan okudu ve Türkiye Cumhuriyeti'ni kurdu. Bu durum, beklenmedik bir sonuçtu. Ancak devletlerin planları yüzyıllık olduğu için o dönemdeki hedeflerden vazgeçilmedi. Hatta bu durum Lozan'da bile dile getirildi. Savaş, onlar için devam ediyordu ama biçim değiştirmişti; askeri savaş, kültürel, sosyal ve ekonomik bir mücadeleye dönüşmüştü.

İlk adım, tarihle bağımızı koparmak oldu. Tarihimiz, şekil değiştirerek manipüle edildi ve yeniden yazılarak topluma sunuldu. Yıllarca okullarda bu yanlış tarih öğretili. Önemli zaferler ve milli değerler unutuldu. Kahraman Türk halkı, kahramanlıklarını unutacak hale geldi. Amaç, Türklerin olumsuz yönlerini öne çıkararak toplumun kendini kötü tanımlamasını sağlamaktı. Bunun için çeşitli araçlar kullanıldı; siyaset, spor ve din üzerinden toplum kutuplaştırıldı. Birlik olma duygusu zayıflatıldı.

Ne yazık ki, Atatürk'ün ölümünden sonra başa gelen yönetim, kurtuluş mücadelesindeki başarısını devlet yönetiminde gösteremedi. Atatürk döneminden sonra Türkiye, Atatürkçülükten hızla uzaklaşarak, Kemalizm adı altında bambaşka bir ideolojiye yöneldi. Toplum, Kemalizm'i Atatürkçülük olarak algılayarak bu değerleri içselleştirdi. Bu, büyük bir tuzaktı ve toplum bu tuzağa düştü. Kemalizm adı altında, Türkiye'ye zarar verecek her şeyin olduğu bir Atatürkçülük maskesi benimsendi. Toplum, bunu Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu değerlerine sahip çıkıyoruz zannederken, Türk kültürü ve toplumu düşmanı olan bir ideolojiyi sahiplendi. İyi olan kötü, kötü olan iyi gösterildi. Bu sayede geçmişimizle bağımız koparıldı ve yanlış yazılan tarihi geçmişimizi gerçek olarak benimsedik. Ecdadımıza düşman olduk, onları hain ilan ettik. Sevdiklerimizi abartarak ilahlaştırdık. Dini değerleri gerici olarak adlandırdık ve yüzümüzü çağdaş devletlere dönmemiz gerekirken, bizi sömüren devletlere ülke yönetiminde söz verir hale geldik. En kötüsü, bu durumu savunan ve karşı çıkan iki kutuplu bir ülke haline geldik. Taraflar birbirini düşman olarak görmeye başladı ve toplumda sürekli bir çatışma ve tartışma ortamı oluştu.

Unutulan ya da unutturulan zaferlerden biri, tarihimizin en şanlı destanlarından biri olan Kutü'l-Amare Zaferi'dir. Bu savaşta Türkler, kahramanlığın yeniden tanımını yapmış ve tüm dünyaya ders vermiştir. Ancak bu zafer, İngiltere'nin dünya çapında rezil olmasından dolayı hoşuna gitmediği için unutturuldu. Unutturulma, bürokratik vesayet aracılığıyla gerçekleşti. Yıllar geçtikçe, toplumun çok az bir kesimi Kutü'l-Amare Zaferi'ni duymuş, daha da azı içeriğini bilmektedir. Bu ve benzeri kahramanlık hikayelerini kamuoyuna yeniden kazandırmak, gençlerimize öğretmek, sorumlu tarihçilerin en önemli görevlerinden biridir. Bu tarihçilerin hizmet etmesini sağlamak ise devlet ricalinin sorumluluğudur.

29 Nisan 1916'da Kûtü'l-Amâre'de sıkışmış bulunan General Townshend komutasındaki 13 bin kişilik İngiliz tümeni, 143 günlük bir kuşatmanın ardından Osmanlı kuvvetlerine kayıtsız ve şartsız teslim oldu. Bu, Majestelerinin ordusunun o zamana kadar yaşadığı en büyük "yüz karası"ydı.

General Townshend, tıpkı iki asır önce Deli Petro'nun Baltacı Mehmed Paşa tarafından Prut Nehri bataklığına sıkıştırıldığı gibi, Dicle Nehri'nin üç tarafı suyla çevrili bir kıstağına sıkışmıştı. Önünde sıralanan İngiliz ve Osmanlı siperleri, çıkış yapmayı imkânsızlaştırıyordu. Açlıktan günde 8 İngiliz, 28 Hindu askeri ölüyor, gıda yardımı getiren uçaklar ise çuvalları İngiliz siperlerine atıyordu. Dicle Nehri'ndeki balıklar ise güzel bir ziyafet çekiyordu.

Açlıktan atlarını kesip yemeye başlayan İngilizler, Hindli askerlerini at eti yemeye ikna edemiyorlardı. Bir kısmı Müslüman, diğerleri Sih mezhebindendi ve "Bu hayvanların etini yemektense ölüürüz" diyorlardı. Bunun üzerine Townshend, radyo aracılığıyla o askerlerin Hindistan'daki dinî reisleriyle görüştü ve at etinin "kuşatma eti" olarak yenilebileceğine dair fetva istedi. Fetva zorla geldi ama yine de isteksiz yiyorlar, bu yüzden patır patır yere düşerek ölüyorlardı.

İki tümen yardımınıza geliyor deniliyordu ama Mehmetçik önünde ilerleyemiyorlardı. Ümitler, erzak ve takat tükenmişti. Nöbet değiştirirken bile düşüp ölenlere rastlanıyordu. Türklerin kuşatmayı kaldırmaya niyeti yoktu; zayıatları ağırdı ve General'in elinde sadece 13 bin aç asker kalmıştı. Hastalıklar da yayılmıştı ve sonunda teslim olmaya karar verdi.

İlginçtir, Townshend, "Mezopotamya Seferim" adlı hatıratında kendisini Plevne'deki Gazi Osman Paşa ile kıyaslıyordu. 26 Nisan'da Halil Paşa ile buluştu ve yedekte tek bir peksimet yoktu diye yazdı. Kayıtsız şartsız teslim olmalarında ısrar ediyordu Halil Paşa. Hatıratında açıklamaktan utandığı teslim şartlarını iki gün sonra yazdığı bir mektupta şöyle dile getirmişti: 40 topunu sağlam olarak Osmanlı'ya teslim etmek ve ordusuyla birlikte serbest bırakılması karşılığında tam 1 milyon sterlin ödemek...

Tabii ki bu zaferi satma teklifi Osmanlı tarafında kabul görmeyecekti. İngilizler bu onursuzluğu yaşamamak için çırpınıyorlardı ama nafiye. Nihayet 29 Nisan'da "toplarımı ve telsiz teçhizatım dahil mühimmat vs. bütün tesisatımı tahrip ettim" diyerek kariyerine kahraman olarak başlayan ama Kûtü'l-Amâre yenilgisi yüzünden unutulup giden General

Townshend, "Halil Paşa beni ziyaret etti, ona kılıcım la tabancalarımı teslim ettim. Almayı reddetti, 'Bunlar şimdiye kadar sizindi, bundan sonra da öyle olacak' dedi" şeklinde yazdı.

Aldığımız esirlerin tam listesi şöyle: 5 General, 272 İngiliz, 204 Hind subayı (toplam 476 subay), 2592 İngiliz, 6988 Hind vs. er (toplam 9580 er), silahsız 3248 kişi, toplamda 13.309 esir (bunların 1306'sı hasta ve yaralıydı). Bu şanlı zaferin anısını yaşatmak için Türk Silahlı Kuvvetleri'nde "Kut Bayramı" kutlanıyordu. Ancak İngilizler, Lozan sonrasında devreye aldıkları tarihi unutturma planları doğrultusunda, kendileri için de "yüz karası" olan bu yenilgiyi unutturmak için ellerinden geleni yaptı ve başarılı oldu. 1952 yılından sonra "Kut Bayramı" kutlamaları yapılmadı.

Zaferin 100. yılında Kutü'l-Amare Zaferi kutlamaları yapıldı ve Türkiye tarihindeki en büyük kahramanlık hikayelerinden biri tekrar hatırlandı. Bundan sonra, eğitim müfredatına detaylı bir şekilde dahil edilmesi gereken Kutü'l-Amare, her yıl düzenli olarak kutlanmaya devam edilmelidir. Toplumumuz, bu şanlı zaferi ve en önemlisi geçmişini doğru bir şekilde öğrenmeye başlamalıdır.

o. Osmanlı'nın Son Döneminde Yönetim

Osmanlı İmparatorluğu, yüzyıllar süren egemenliği boyunca dünya üzerinde derin izler bırakmış, zengin bir tarihe sahip bir devlettir. Birçok alanda uzun süre dünya için örnek teşkil etmiş, ancak 18. yüzyıldan itibaren gerilemeye başlamış ve zamanla geri planda kalmıştır. Yıkılmayı önlemeye yönelik çeşitli politikalar uygulanmış olsa da, nihayetinde 1922 yılında sona ermiştir.

Osmanlı'nın çöküşünün birçok nedeni bulunmaktadır. Merkezi yönetimdeki bozulma, ekonomik sıkıntılar, askeri sistemdeki aksaklıklar, sosyal alandaki sorunlar, eğitim sisteminin zayıflaması ve dış etkenler bu nedenlerden bazılarıdır. Ancak, bu nedenlerin kökünde yatan asıl sebep liyakatsizliktir. Liyakatsizlik, bir gömleğin ilk düğmesidir; eğer bu düğme yanlış iliklenirse, diğer düğmeler de yanlış yerleşir. Liyakat, başarı ve başarısızlığın temelidir. Osmanlı'nın son dönem yönetiminde liyakatin ortadan kalktığını görmekteyiz.

Osmanlı Devleti'nin Durgunluk Dönemi padişahlarından biri olan IV. Murad, ülke içindeki bozulmaları çok yönlü bir şekilde incelemiş ve bu konuda Koçi Bey'e rapor hazırlatmıştır. Koçi Bey, yazdığı risalede ekonomik sorunların kökenini liyakatsizlik ve ehliyetsizlikte bulmuştur. Ehliyetsizlikle ilgili şu tespitlerde bulunmuştur: “Her işe hatır karışmakla ve her işe göz yummakla hak sahibi olmayanlara haddinden fazla mevkiler verilmiş, eski kanunlar bozulmuştur. Kazaskerler bile kısa sürede yersiz yere azledilmekte, işlerinde tamahkar ve haris olanlar, bulundukları mevki ve fırsatları nimet bilip, memuriyetleri rüşvetle ehliyetsizlere vermeye başlamışlardır.”

Koçi Bey'in liyakatin önemini vurgulayan şu sözleri de dikkat çekicidir: “Yüksek makamların araçlarla verilmesi doğru değildir. En bilgili olan kişiye verilmelidir... Bir cahilin, sadece eski olduğu için bir bilginin önüne geçirilmesi haksızlıktır. Bilgi ve diyaneti olan genç, zarar vermez. Yaşlı ile genç, bilgi ve marifette eşit olduğunda yaşlının önüne geçmesi daha doğrudur. Ancak bilgi ve marifetten yoksun olan bir kişi, 1.000 yaşında da olsa halka fayda sağlamaz ve hakkı yanlıştan ayıramaz.”

Liyakatsizliğin sadece bir örneği bile birçok şeyi gözler önüne sermektedir. Liyakatsizlik, domino etkisi yaratan bir durumdur; zira liyakat, bir binanın temelidir. Temel bozulursa, binanın yıkılması kaçınılmazdır.

Osmanlı'nın yönetsel olarak geri kalması, liyakatin yerini sadakate bırakmasıyla başlamıştır. Bu dönemde sadık kulların ödüllendirildiği, liyakat esaslarının göz ardı edildiği bir süreç yaşanmıştır. İlginç bir detay ise, Osmanlı'nın son dönemindeki kaos ortamında yetişen bir grup kurmayın, ülkeyi kuran kadro olmasıdır. Liyakatsizliğin had safhada olduğu, bireysel çıkarların devlet çıkarlarının önüne geçtiği ve her şeyin sona erdiği algısının hâkim olduğu bir dönemden bahsediyoruz.

Devlet yönetimini dış güçler belirlemeye başlamış, padişahın kim olacağına bile dış güçler karar verir hale gelmiştir. Abdülaziz'in tahtan indirilmesi, II. Abdülhamid'in Kanun-i Esasi ilan edilmesi karşılığında tahta çıkartılması ve yıllar sonra Abdülhamid'in tahtan indirilerek sürgüne gönderilmesi gibi olaylar, Osmanlı İmparatorluğu yönetiminde bir boşluk olduğunu göstermektedir. Bu süreçte, güç grupları kendi yandaşlarını yerleştirirken, Osmanlı devlet

yönetimi ve ricali baştan aşağı bozulmuştur. Liyakatsizliğin hâkim olduğu bir ortamda moral bozukluğu artmış ve Osmanlı'nın yıkılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu algının hâkim olduğu dönemde, birçok kişi kendi geleceğini kurtarma derdine düşmüştür. Bu nedenle alınan kararlar ve yapılan icraatlar, halkın menfaatinden ziyade çıkar gruplarının isteklerine yönelmiştir. Kısacası, bir ülkenin yıkılması için içerideki tüm şartlar oluşmuştur: bozuk düzen, liyakatsiz devlet ricali ve iş birliğine hazır bürokrasi...

Elbette, bu bozuk düzen içinde gerçek vatanseverler de vardı. Aksi takdirde Cumhuriyet kurulamazdı. Önemli olan, bozuk düzen içinde kalan vatansever grubun varlığıdır. Bu, Hakk'ın Türkler üzerindeki rızasını göstermektedir.

Devlet yönetiminde tarih, yönetimin temel bileşenidir. İleri gitmek için geriye bakmak gerekir. Bunu başaramazsanız, gerilemeye ve hatta yıkılmaya mahkûmsunuzdur. Geçmişten dersler almak şarttır. Devlet politikalarında mutlaka tarih temelli yaklaşımlara yer verilmelidir.

Eğer içeride düzen bozuk olursa, dışarıda düşmanlar sizi parçalamak için bekleyen kurtlar gibi pusuya yatar. Osmanlı da tam olarak böyle bir durumla karşılaşmıştır. İçeride sağlıklı bir yönetim ve devlet ricali oluşturulamadığı için düşman, Osmanlı'yı Birinci Dünya Savaşı'na çekmiş ve sonunu hazırlamıştır. İlim ve medeniyetin merkezi olan İslamiyet'in temsilcisi konumundaki Osmanlı İmparatorluğu, 624 yıl boyunca farklı kıtalara yayılmayı başarmış ve dünya tarihinin en büyük imparatorluklarından biri olmuştur. Ancak, kendisini bekleyen sondan kurtulamamıştır. Neyse ki, bu süreçten vatanseverler çıkarak yeni bir ülke kurmuş ve Türkler bağımsız yaşamaya devam edeceklerdir.

p. Faiz Paradoksu ve Çözümü: Para Vakıfları

İslam inancına göre faiz, haram kabul edilmektedir. Türkiye, nüfusunun büyük bir kısmı Müslüman olan bir ülke olarak, faizi haram gören önemli bir kesime sahiptir ve bu nedenle bankacılık ve finans sistemine katılmamaktadır. Ancak, faizli krediler iş dünyası için kritik bir finansman aracı olarak kabul edilmektedir. Kuran-ı Kerim'de faiz (tefecilik ya da Arapça'da riba) şiddetle eleştirilip yasaklanmış olmasına rağmen, tarih boyunca İslam Hukuku'nda bu yasağın etrafından dolanmanın yolları aranmış ve çeşitli çözümler geliştirilmiştir. Örneğin, 15. yüzyılda Osmanlı mahkemeleri tarafından onaylanan "para vakıfları" bu çözümlerden biridir.

Osmanlı döneminde vakıflar, kamu hizmetlerini yerine getiren önemli kuruluşlar olarak öne çıkmıştır. Sağlık, eğitim, altyapı ve kültürel hizmetler gibi birçok alanda vakıflar önemli rol oynamıştır. Zamanla yaygınlaşan bu model, 18. yüzyılda 20.000 vakfa ulaşmıştır ve Osmanlı ekonomisinin %15-20'si vakıfların kontrolündeydi.

Fakirlerin temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 15. yüzyılda kurulan para vakıfları, kuruluş sermayesinin bir kısmı veya tamamı nakit paradan oluşan vakıflardır. Bu vakıflarda ana sermaye korunmakta, para çeşitli yöntemlerle işletilerek gelir elde edilmekte ve bu gelir, vakfın amaçları doğrultusunda kullanılmaktadır. Para vakıfları, yeni iş kuracaklara finansman sağlarken, elde edilen gelir de hayır işlerine harcanmıştır. Bu durum, finansal açıdan normal bir işlem olmasına rağmen dini açıdan tartışmalara yol açmıştır. Başlangıçta zor kabul gören para vakıfları, 16. yüzyıldan itibaren hızla yaygınlaşmıştır. Faiz yasağına rağmen, Osmanlı ekonomisine canlılık kazandırdığı açıktır.

Bu sistem, finans çevreleri için kabul edilebilir hale gelirken, dini açıdan faiz tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Devletin desteği sayesinde para vakıfları varlığını sürdürmüştür. Nema oranı %10'dur, ancak duruma göre %7'ye kadar düşürülebilir veya %15'e kadar artırılabilir. Osmanlı döneminde bankacılık sistemi bulunmadığı için para vakıfları, bankacılık işlevini üstlenmiş ve büyük ilgi görmüştür.

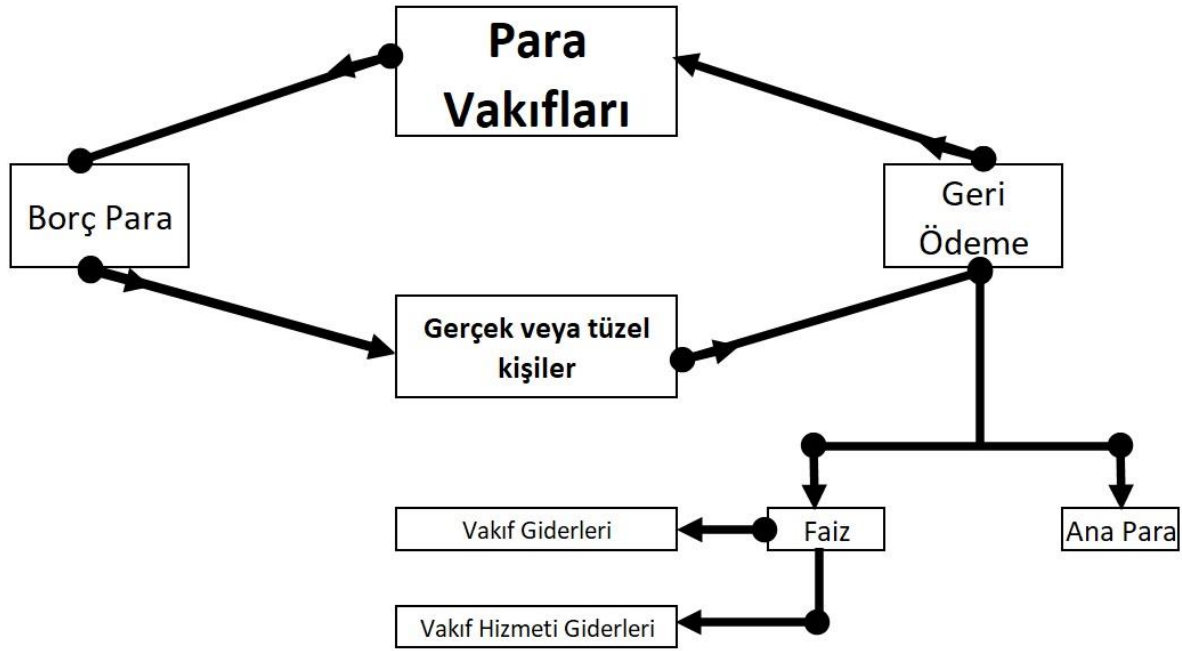
Osmanlı'da ilk faizsiz kredi uygulaması para vakıfları ile başlamıştır. Para vakıflarında toplanan fonlar, vakfiyelerde belirtilen şartlara göre işletilmiştir. Hayır amaçlı toplanan fonlar, Karz-ı Hasen (faizsiz ödünç verme), Mudaraba (emek-sermaye ortaklığı), Murabaha (vakıf parası ile mal alıp satma) ve Bidâa (vakıf parayı hayır amacıyla işletme) gibi yöntemlerle değerlendirilmiştir. En yaygın yöntem olan murabaha, piyasa koşullarına göre yıllık %10-15 kâr sınırlaması getirerek ekonomiye uzun vadeli istikrar sağlamıştır. Tarih boyunca, para vakıflarından kredi alan büyük tüccarlar, elde ettikleri kârı sermaye sahiplerine paylaştırarak vakfın gelirlerini artırmışlardır.

Günümüzdeki faiz yasağı, para vakıflarını bankaların uyguladığı kredi verme yöntemlerinden alıkoymuş, Karz-ı Hasen, Mudaraba, Muamele-i Şeriyye, Bey ve İstigal gibi yöntemler, çeşitli dönemlerde uygulanarak kredilendirme mekanizmasını sağlıklı bir şekilde işletmiştir.

Mudaraba, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaygın olarak uygulanan, bir tarafın emeğini, diğer tarafın sermayesini koyduğu kâr amacı güden bir ortaklık modelidir. Karz-ı Hasen ise faizsiz bir kredi türüdür; verilen borç, geri ödeme zamanı geldiğinde ek bir ücret talep edilmeden

geri alınır. Gerçek hayatta nadiren uygulanabilen bu yöntem, sadece güvenilir kefil ve nitelikli rehin ile ihtiyaç sahiplerine faizsiz ödünç vermek amacıyla kullanılmıştır.

Muamele-i Şeriyye Usulü, para vakıflarının Osmanlı uygulamalarında en önemli işletme yöntemidir. Faiz kısmı, sözde bir satış işlemi ile bağlanarak halk arasında "hile-i şer'iyye" olarak adlandırılmıştır. Bey işlemi, para vakıflarının mevcut sermayelerini işletmek için başvurdukları bir diğer yöntemdir. Borç almak isteyen kişi, sahip olduğu bir malı para vakfına rehin bırakarak borç alır ve belirli bir süre sonunda borcunu geri ödeyerek malını geri alır. İstigal yöntemi ise, malı satıp sonra kiralayarak borç sağlamayı içerir.

Para vakıflarının işleyişi, tüzel veya gerçek kişilere borç vererek, belirli bir süre sonunda ana para ve faiz ile geri ödenmesini sağlamaktadır. Faiz geliri, vakfın temel giderleri ve hizmetleri için kullanılmaktadır. Dış kaynak, hem gerçek hem de tüzel kişiler için günümüzde olduğu kadar geçmişte de önemli bir ihtiyaç olmuştur. Ticaretin gelişmesi, ticari yolların bulunması ve üretim tekniklerinin ilerlemesi, harcamaların artmasına yol açmıştır. Bu durum, insanların tüketim eğilimlerini artırmış ve borçlanma ihtiyacını doğurmuştur.

Müslümanların inancı gereği faizin haram olması, bu düzen karşısında bir sınav niteliğindedir. Tarih boyunca bu durumu aşmanın yolları aranmış ve para vakıfları bu yasağın etrafından dolanmanın bir çözümü olarak ortaya çıkmıştır. Para vakıfları, başlangıçta zorluklarla karşılaşsa da zamanla yaygınlaşmıştır. Günümüzdeki katılım bankacılığı sistemi de benzer bir anlayışla çalışmakta, faiz yerine "katılım payı" ödemesi içermektedir. Dini açıdan bu konularda fetva vermek mümkün olmasa da, günümüzün üretim-tüketim koşulları, bireylerin ve tüzel kişilerin öz kaynaklarıyla yetinemeyeceğini göstermektedir. Geçmişte lüks sayılan birçok şey, günümüzde temel ihtiyaç haline gelmiştir ve gelecekte de bilinmeyen birçok şeyin temel ihtiyaç olacağı öngörülmektedir. Bu nedenle, üretim-tüketim döngüsünü sağlamak için dış kaynaklara olan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

q. Yönetimde Dönemsellik ve Cengiz Han örneği

Yönetimlerin temel özelliklerinden biri, alınan kararların, gerçekleştirilen eylemlerin ve yapılmayanların belirli bir dönem ve koşullar çerçevesinde değerlendirilmesidir. Bu duruma yönetimde dönemsellik ilkesi denir. Devlet yönetimlerinin işleyişı birçok değışkene bağıdır ve bu değışkenler dönemsel olarak farklılık gösterir. Bu nedenle, bir yönetimin başarı kriterlerini değerlendirirken mevcut konjonktürü göz önünde bulundurmak önemlidir. Bugünün perspektifinden dünü değerlendirmek, büyük bir cehalet örneğidir.

2023 yılı itibarıyla, binlerce yıl öncesinin yönetimlerini eleştirmek mantıksızdır. Ancak, bu eleştiriği yapmamızı isteyen zihniyet, Lozan'da bize verdiklerini birer birer geri almayı hedefleyen bir yaklaşımdır ve kısmen de olsa başarılı olmuşlardır. Bu nedenle, kazananların yazdığı tarihi bir kenara bırakıp, tarihi adalet ve şeffaflık açısından değerlendirmemiz gerekmektedir. Aksi takdirde, büyük yanılgılar ve hatalar yapma riski taşırız.

Tarih boyunca Timur, Osmanlı'yı yenilgiye uğratan bir komutan olarak tanıtılmıştır; ancak, Türklerin tarihsel sürekliliğini sağlayan bir figürdür. II. Abdülhamid'in, günümüzde de etkili olan kurum ve kuruluşları kurduğunu bilmeden onu vizyonsuz, gerici ve bağnaz olarak görmek bir ihanet sayılmalıdır. Bu tür birçok örnek sıralanabilir.

Cengiz Han, tarih boyunca cani olarak bilinen liderlerden biridir. Gerçek adı Temuçin olan Cengiz Han (1162-1227), Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu ve ilk Kağanı'dır. Yaşadığı dönemde dünya nüfusunun %11'ini öldürdüğü söylenir. Bu kadar büyük bir cani olarak algılanabilir; ancak, o dönemin koşulları içinde değerlendirildiğinde, Cengiz Han başarılı ve ülkesini seven bir liderdi. İnsanların, Cengiz Han'ın katliamlarını meşru kılan motivasyonunu anlaması gerekir: Ülkesini sevmesi ve sınırlarını genişletme isteği. Elbette, insan öldürmek bir vahşettir; amacımız bu durumu savunmak değil, ancak Cengiz Han döneminde yaşasaydık, onu öven sözler yazardık. Çünkü Moğollar, onu yarı ilahi bir varlık olarak görüyordu. Yaptığı katliamlar, insanların Moğollar'dan korkmasını sağlamak ve dünyaya korku salmak içindi. Bu nedenle, Moğollar onun döneminde asla geri çekilmemiştir. Kendini Tanrı'nın cezalandırıcı olarak tanımlıyordu ve diğer ülkeler, Cengiz Han saldırısına uğradıklarında, "Acaba biz ne yaptık da Tanrı bizi cezalandırıyor?" diye düşünürlerdi. Bu algı, gerçeğin önüne geçmişti ve bu durumu yönetebilen biri başarılı sayılır.

Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya göçlerinin de Cengiz Han ile bağlantılı olduğu söylenir. Cengiz Han olmasaydı, kadim topraklarımıza ulaşabilir miydik, bilemeyiz; ancak bu durumun güzel bir hayra vesile olduğunu söyleyebiliriz.

Hitler dönemini de benzer bir bakış açısıyla değerlendirmek gerekir. Unutmayalım ki, o dönemde Almanlar Hitler'i yarı tanrı olarak görüyordu ve Hitler, onların kahramanıydı. Ancak, bu durum onun işlediği suçların açıklaması ya da aklaması olamaz. Amacı üstün bir ırk yaratmaktı ve bunun için dünyaya hükmetmesi gerekiyordu; bu da işgaller ve savaşlar gerektiriyordu. Bu açıdan bakıldığında, isim vermeden yaptıklarını anlatsak, "ülkesini düşünen bir kahraman" yanıtını alacağımız açıktır. Bu durum, yaşananları dönemsel olarak değerlendirmemiz gerektiğini gösteren güzel bir örnektir. Ancak, yaşananları asla tasvip etmemiz mümkün değildir.

Özetle, her durumu kendi bağlamında değerlendirdiğimizde bir anlam kazanır. Bugünden dünü yargılamak, yanlış bir karşılaştırma mantığıdır. Yönetimde dönemsellik ilkesi bunu gerektirir. Dün farklı, bugün farklı denilemez. Ülkeler ve liderler, zaman içinde aynı konu veya kişi hakkında farklı görüşler ve tutumlar geliştirebilir. Bu durum, tutarsızlık değil, devlet yönetimindeki dönemsellik ilkesinin bir sonucudur. Koşullar değişir, konjonktür değişir. Değişime göre duruş belirlemek ve o duruşu, o şartlar içinde değerlendirmek gerekir.

r. Tarih ve Tekerrür Çıkmazı

Türkiye, tarihi zenginliğiyle dünyada öne çıkan nadir ülkelerden biridir. Binlerce yıllık geçmişinde birçok devletin kurulup yıkılması, her birinde derin izler bırakmıştır. Bu nedenle, Türkiye'nin köklü bir ülke olduğu ve Türklerin gurur duyacakları bir geçmişe sahip olduğu gerçeğini vurgulamak önemlidir.

Tarih, birçok konuda bize bugünü ve geleceği anlatan bir öğretmen gibidir. Ancak Türk milleti, tarihini bilmeyen bir öğrenci gibi dersine çalışmamaktadır. Tarihini öğrenmeyen, okumayan ve araştırmayan bir toplum, manipülasyona ve dezenformasyona açık hale gelir. Bu durum, toplumun dinamiklerinin sürekli olarak yanlış bilgilere maruz kalmasıyla sonuçlanır. Bu nedenle, bu topraklarda gündem sürekli yoğundur ve doluluk asla sona ermez. Oysa tarihten ders çıkarılsa, toplum birçok konuda çok daha farklı bir tutum sergileyebilir. Ancak buna izin verilmemektedir.

Eğer Türk milleti tarihini bilseydi, bugün yaşananların büyük bir kısmının yaşanmasına müsaade etmezdi.

Toplumu rahatsız edenlerin oyununu bozmanın en etkili yolu okumaktır. Geçmişini bilmeyen bir millet, zırhı olmayan bir savaşçı gibidir; en küçük bir darbe bile ölümcül olabilir. Tarihi öğrenirsek, günümüzdeki emperyalist güçlerin bizden ne istediğini ve yaptıklarının arka planındaki anlamı anlayabiliriz. Çünkü dünya milletleri, bin yıl önce ne istediye, hala aynı şeyleri talep etmektedir. Emperyalist güçlerin dillerindeki ile zihinlerindeki düşüncelerin ne kadar farklı olduğunu görebiliriz. Tarih boyunca dilinde bal, zihninde zehir taşıyan bu zihniyet, her zaman böyle olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Emperyalist güçler, planlarını binlerce yıl öncesinden yaparlar. Bu oyunu bozacak tek şey ise millettir; bu da ancak tarihini bilmesiyle mümkün olur.

Yeni çağda uyanık milletler ayakta kalacaktır. Uyanık olmak için geçmişi bilmek gerekmektedir. "Demokrasiyi getireceğiz" diyen bir zihniyetin arkasında emperyalist güçlerin olduğunu bilmezsek, geçmişte yapılan hatalar tekrar edilecektir. İşte o zaman tarih tekerrürden ibaret olur.

Tarih, 16 Mart 1920, İstanbul.

"İngiliz Yüksek Komiserliği'nden Mr. Ryan, saat 9.40'da Sadrazamı ziyaret ederek, işgalin gerekçesini bildiren bir notayı Sadrazam'a verdi. Aslında bu, bir nota değil, bir ultimatordu. Zira belgede, Yüksek Komiserler tarafından alınan kararlar ve talepler iletilmekteydi. Osmanlı Hükümeti, başta Kilikya olmak üzere çeşitli yerlerde meydana gelen olaylardan sorumlu olan 'Mustafa Kemal Paşa' ve diğer sözde 'milliyetçi' liderlerle ilişkisini derhal kesmeliydi. Eğer bu tür olaylar tekrar ederse, Türkiye barışında öngörülen şartlar çok daha sertleştirilecek ve şimdiye kadar verilen tavizler geri alınacaktır. İstanbul'un işgali, Barış Antlaşması'nın şartları kabul edilip uygulanıncaya kadar devam edecektir."

Böylece, uç beyliğinden cihan imparatorluğuna dönüşen Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti resmen işgal edildi. İşgal gerekçeleri ise şunlardı:

1. İşgal geçicidir.

2. İtilaf Devletleri, Padişahlığı yıkmayı düşünmemektedir.

3. İtilaf Devletleri, Türklerin elinden İstanbul'u almayı da düşünmemektedir. Ancak, geniş çaplı karışıklıklar ve katliamlar olursa, bu karar muhtemelen değişecektir.

4. Bu kritik zamanda, herkesin normal işine devam etmesi ve kamu düzeninin korunmasına katkıda bulunması bir görevdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun kalıntıları üzerinde yeni bir Türkiye inşa etme umudunu yıkmaya çalışanlara kimse kanmamalıdır. İstanbul'daki Padişah'ın emirlerine itaat etmek herkesin görevidir.

5. Bu tür tahriklerde bulunan bazı kişiler tutuklanmıştır. (Bununla, 16 Mart sabahı tutuklanan ve Malta'ya sürülen milletvekilleri kastedilmektedir).

Ne kadar onurlu gerekçeler değil mi? İstanbul halkına sürekli olarak "Saltanatın gücünü pekiştirmek için buradayız" şeklinde telkin edilen gerekçe ise, işgali meşrulaştırmak ve halkın iş birliği ile desteğini almak için söylenen bir yalandır.

Emperyalist güçlerin asıl amacı, kadim İstanbul ve Anadolu topraklarına sahip olmaktır. İstanbul işgalinden sonra Anadolu toprakları paylaşıldı ve fiili işgal başladı. Daha önce belirttiğimiz gibi, bu güçleri durduracak tek şey millettir. O dönemde de bu oyunu Yüce Türk Milleti'nin gösterdiği irade bozdu ve İstanbul başta olmak üzere Anadolu toprakları gerçek sahibine kavuştu.

Birinci Cihan Harbi ve ardından verilen Kurtuluş Savaşı sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti ile bir dönem kapandı ve yeni bir sayfa açıldı. Ancak hiçbir şey bitmedi, en azından emperyalist güçler için. Savaşı farklı bir boyuta taşıyarak devam ettirdiler. Bunun için Türk milletinin tarihi ile olan bağını kopardılar ve geçmişi unutturdular. Sonrasında tarihi, yalan bilgilerle dolu senaryolarla değiştirdiler. Yanlış bilgiler tarih diye öğretildi ve hala böyle devam etmektedir.

Lozan Barış Antlaşması görüşmelerinde söyledikleri gibi, her şeyi not ettiler ve bunun acısını çıkarmayı hedefliyorlar. Bu oyunu bozacak olan tek şey yine milletin kendisi olacaktır. Çünkü bulunduğumuz coğrafya, dünyanın merkezidir ve her ülkenin sahip olmak isteyeceği kadar kadimdir.

Bundan sonra da yine gelecekler, farklı yöntemlerle. Ta ki bir daha yenilene kadar. Türkiye, bu toprakların gerçek sahibinin kendisi olduğunu binlerce kez gösterene kadar yılmadan...

Tarihten ders almalıyız. Aksi takdirde, dillerindeki bala kanarak elimizdekilerin hepsini kaybedebiliriz. Yeni çağda tüm milletlerin uyanık olması gerektiği gibi, bizim de uyanık olmamız gerekiyor. Tarihin tekerrür edip etmemesi bizim elimizde.

s. Osmanlı'yı Yıkan İçsel ve Dışsal Etmenler

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı, yüzlerce yıllık hakimiyetiyle tarihte önemli bir yer tutmaktadır ve bu süreç derinlemesine incelenmeli, yönetsel dersler çıkarılmalıdır. Bu dersler, tüm devletler için örnek teşkil edebilir. Yönetim tarihi, yeni çağın en önemli konularından biri haline gelecektir.

Osmanlı İmparatorluğu, kuruluşundan yıkılışına kadar birçok önemli ders sunmaktadır. Örneğin, yıkılmasının içsel nedenlerinden biri, kuruluş politikalarıdır. 600 yıl boyunca varlığını sürdüren bir imparatorluk olarak, bu ve benzeri örneklerin yönetsel derslerini kapsamlı bir şekilde incelemek gerekmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılma sebeplerini iki ana grupta ele almak mümkündür: içsel etmenler ve dışsal etmenler. Bu şekilde, konuyu daraltarak daha sağlıklı tespitler yapılabilir.

İçsel Etmenler:

a. İstimalet Politikası

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının en önemli içsel nedenlerinden biri, istimalet politikasıdır. İstimalet, Osmanlı'nın kuruluş felsefesini oluştururken, yıkılış sürecinin de merkezine yerleşmiştir. Bu politika, Osmanlı'nın fethettiği bölgelerdeki insanlara karışmama anlamına gelir ve fetih dönemindeki en önemli güvencesiydi. Yüzyıllar boyunca farklı kıtalara yayılan geniş coğrafyadaki yönetim başarısının temelini oluşturmuştur. Ancak Fransız İhtilali ile birlikte gelişen milliyetçilik akımı, bu politikayı Osmanlı'nın parçalanmasına yol açan bir unsur haline getirmiştir.

b. Tanzimat ve Islahat Fermanı

Osmanlı'da herkes inancını özgürce yaşayabiliyordu. Ancak 18. yüzyıldan itibaren duraklama ve gerileme dönemine girilmesiyle yönetimde ciddi zayıflamalar yaşandı. Dış kaynaklı Fransız İhtilali sonrası milliyetçilik akımları, gayrimüslim grupların bağımsızlık taleplerini artırdı. Tanzimat Fermanı, bu durumu düzeltmek amacıyla ilan edilen anayasal bir belgedir. 1839 yılında Sultan Abdülmecid tarafından ilan edilen bu ferman, devlet düzenindeki bozulmaları önlemeyi ve milliyetçilik akımlarının olumsuz etkilerinden kurtulmayı hedeflemiştir.

Islahat Fermanı ise, gayrimüslimlerin talepleri doğrultusunda Tanzimat Fermanı'nın sağladığı reformları genişletmiştir. 1856 yılında ilan edilen bu ferman, tüm din topluluklarının eşit vatandaşlık haklarına sahip olmasını amaçlamıştır.

Gayrimüslimlerin talepleri sonucunda, Sultan Abdülaziz'in iflas ilanı ve Galata'daki gayrimüslimlerin padişahı tahttan indirmesi, istimalet politikasının sona erdiğini göstermektedir. Gayrimüslimler, Osmanlı Müslüman tebaasıyla eşit statüde olma mücadelesi vermişlerdir.

c. Devlet Yönetim Sistemi

Osmanlı, yönetsel olarak uzun yıllar örnek bir sistem sunarken, zamanla dünya değişimlerine ayak uyduramayarak geride kalmıştır. Bu durum, dış güçlerin Osmanlı içindeki farklı din ve azınlıkları kullanarak imparatorluğun sonunu hazırlamasına yol açmıştır. Sultan

Abdülaziz, 1867'deki Avrupa seyahatinde Osmanlı'nın yönetsel açıdan geride kaldığını fark etmiştir; ancak bu farkındalık geç kalınmış bir durumdur. Yapılan reformlar, yıkılmayı geciktirmekten öteye geçememiştir.

d. Liyakatsiz Kadrolar

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, devlet yönetiminde liyakatsiz kadroların varlığı dikkat çekmektedir. Bu durum, içsel ve dışsal etmenlerin etkisini artırarak ciddi hatalara yol açmıştır.

Dışsal Etmenler:

a. Doğal Zenginliklere Erişim İsteği

Dünya genelinde yaşanan gelişmeler, İngiltere ve Almanya'nın işgallerini hızlandırmasına neden olmuştur. Petrolün önemi anlaşıldıkça, Osmanlı'nın parçalanma planları devreye girmiştir. Almanya, Osmanlı'nın yanında yer alırken, İngiltere karşısında durarak Osmanlı'nın zayıflamasını hedeflemiştir. Bu süreçte, Türklerin Anadolu'da sıkıştırılması ve Osmanlı'nın ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

b. Devletlerarası Rekabet

Her devletin amacı güçlü hale gelmektir; ancak güçlü kalabilmek de gereklidir. Bu nedenle devletler, bloklar ve ittifaklar kurar. Birinci Dünya Savaşı öncesinde de böyle bir bloklaşma yaşanmıştır. Osmanlı'nın yıkılması, diğer devletlerin güçlü olma hedefleri açısından önemli bir engel teşkil etmiştir.

Sonuç olarak, güçlü hale gelmek için verilen çabanın daha fazlası güçlü kalabilmek için harcanmalıdır. Osmanlı İmparatorluğu, içsel sorunlara çözüm bulmada yetersiz kalmış ve dünya gelişmelerine kapalı bir şekilde yoluna devam etmiştir. Bu durum, imparatorluğun yıkılmasına yol açmıştır. Tarih, devletlerin geçmişten ders alması için bir rehberdir. Yaşanan olayları tüm yönleriyle ele almak ve yönetsel dersleri günümüze uygulamak, gelecekte fayda sağlayacaktır. Bu nedenle, yönetim tarihi alanına daha fazla önem verilmesi ve kurulacak bir Yönetim Tarihi Enstitüsü ile çalışmaların kurumsal hale getirilmesi önemlidir.

BÖLÜM IV: Yönetim Tarihi Örnekleri Üzerine Yorumlar

Tarihin yönetim perspektifinden incelenmesi, yorumlama gerektirir. Bu yorumlamalar sonucunda elde edilen dersler, günümüzü anlamamıza yardımcı olur ve geleceğe ışık tutar. Bunun için tarih ile yönetim bilimleri arasında sıkı bir ilişki kurulması şarttır. Devlet yönetiminde tarih uzmanlarının varlığı büyük önem taşımaktadır.

Burada bir noktaya değinmek gerekiyor. Ülkemizdeki devlet yönetim anlayışında, yönetimin herkes tarafından yapılabileceği yönünde yanlış bir algı mevcuttur. Yönetim, farklı disiplinleri barındıran bir bilim dalıdır ve sanıldığı kadar basit değildir; aksine sürekli bir değişim ve gelişim içindedir. Eski çağların alışkanlıklarından sıyrılarak, yeni çağ için yönetimi daha ciddiyetle ele almalı ve bu anlayışla hareket etmeliyiz. Seçilen kişiler elbette yönetecek, ancak yönetim alanında uzmanlaşmış bireylerin de devlet yönetimine dahil edilmesi gerekmektedir.

Bir diğer önemli nokta ise, yönetim konusunda yalnızca akademik bilgiye sahip kişilerin varlığının yeterli olmayacağıdır. Uygulama deneyimi olan kişilerin de bu süreçte yer alması gerekmektedir; aksi takdirde yeterli sonuçlar elde edilemeyecektir.

Bu bölüm, tarihi kesitlerin yönetim açısından yorumlanmasından oluşmaktadır. Böylece tarihin diğer bilimler açısından yorumlanmasının farkındalığını daha iyi kavrayacaksınız. Daha önce çeşitli yerlerde dile getirdiğimiz Yönetim Tarihi Enstitüsü fikrinin önemini bu bölümde daha net bir şekilde göreceksiniz. Böyle bir kurumun yapacağı yorumların devlete sağlayacağı katkıları açıkça gözlemleyeceksiniz.

a. İsimsiz Kahramanlar

Türk tarihi, binlerce yıllık köklü geçmişiyle dünyanın en eski yönetim tarihleri arasında yer almaktadır. Farklı dönemlerde çeşitli devletler tarafından yönetilmiş olsa da, Türklük tarihi her zaman varlığını sürdürmüştür. Türk devlet yönetimi, diğer yönetim biçimlerinden ayıran birçok özgün özelliğe sahip olması nedeniyle eşsiz bir konumdadır.

Tarihimizin her döneminde yönetim başarısından söz edilebilir. Bu başarılar, devletin kuruluş, yükseliş ve hatta çöküş dönemlerinde bile kendini göstermiştir. Çünkü Türk tarihinde bir devletin sona ermesi, başka bir devletin doğuşuyla sonuçlanmıştır. Tarih asla sona ermemiş veya kesintiye uğramamış; Türklük her daim varlığını sürdürmüştür.

Bu ülkenin yönetimi, kahramanların omuzlarında yükselmiştir. Devlet yönetimi, bir buzdağına benzer; suyun yüzeyinde görünen küçük bir kısmı herkes tarafından bilinirken, asıl derinlik ve büyük katman suyun altında gizlidir. Devleti su üzerinde tutan, işte bu bilinmeyen kısımdır. Eğer suyun altındaki bu bölüm olmasa, yüzeydeki kısım sabit kalamaz ve sürekli akıntıyla yer değiştirir. Suyun altındaki kısım, isimsiz kahramanların bulunduğu yerdir.

İsimsiz kahraman olmak son derece değerlidir. Çünkü yaptığınız birçok kahramanlık, çoğu zaman tanınmaz. İnsan doğası, takdir edilme ve bilinme arzusuyla doludur. Ancak isimsiz kahraman olmayı seçmek, bu arzuların hepsinden vazgeçmektir. Tarihin her döneminde isimsiz kahramanlar vardır ve devletimiz bu kahramanların omuzları üzerinde yükselmektedir.

Günümüzde de, devletimizin güzel yarınlara ulaşması için sadece devletimizin bekası için mücadele eden, haksızlıklara karşı duran ve gece gündüz çalışan isimsiz kahramanlar bulunmaktadır. Bu kahramanlar, kamuoyuna yansıyan birçok şeyin altyapısını oluşturan kesimdir. Övgü, en az bilinenler kadar isimsiz kahramanlara da yöneltilmelidir.

İlahi adaletin tecellisinde görünmez ordular kaderi inşa ederken, en çok da isimsiz kahramanlara hizmet eder. İnsanlar bilmez ama manevi alem, isimsiz kahramanları çok iyi tanır. Onlar, halka hizmeti Hakk'a hizmet olarak benimsedikleri için her daim Hak yolunda olurlar.

Peki, kimlerdir bunlar? Şehit Yarbay Hüseyin Avni Bey, Ömer Fahreddin Paşa, Süleyman Askeri Bey ve daha birçok isimsiz kahraman ile onların torunları...

b. Modernleşmede Yabancı Ekollerin Etkisi

Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya sahnesinde geri kalması, Sultan Abdülaziz'in 1867 yılında gerçekleştirdiği ve 47 gün süren Avrupa seyahati sırasında belirgin hale gelmiştir. Seyahat programında II. Abdülhamid de yer almış ve geri kalmışlık durumunu kendi gözleriyle tespit etmiştir. Bu durum, Osmanlı İmparatorluğu'nda bir dönüm noktası yaratmış ve reform çalışmalarına hız verilmiştir. Reformlar özellikle askeri alanda yoğunlaşmıştır. II. Mahmud döneminden Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar, yabancı ülkelerin askeri heyetleri eşliğinde orduda reformlar yapılmaya çalışılmıştır. 19. yüzyılda askeri modernleşmenin öncüsü Prusya olmuştur. Bu sürecin başlangıcı, II. Mahmud'un 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmasıyla başlamıştır. Ocağın kaldırılmasının ardından, modern ve çağın gereksinimlerine uygun bir ordu oluşturma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Ancak, ordunun modernizasyonunu gerçekleştirecek subay bulunamamıştır. Bu durum, "Kaht-ı Rical" olarak adlandırılmış ve sonrasında Prusya ordusundan subaylar getirilerek ordunun modernizasyonuna yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

1839 yılına kadar bu süreç devam etmiştir. Ancak 1882 yılına kadar bir duraklama yaşanmıştır; zira Prusya Kralı III. Friedrich Wilhelm, 1839 yılında Osmanlı ile sözleşmesi sona eren Prusyalı subayların geri dönmesini istemiştir. Böylece modernleşme konusunda danışmanlık süreci uzun bir süre kesintiye uğramıştır.

Abdülhamid, tahta çıktığında zor bir miras devralmış ve 93 Harbi'nde ağır bir yenilgi almıştır. Tahtta kaldığı süre boyunca, denge siyasetini yürütürken orduyu modernize etmeye devam etmek istemiş ve bu isteğini Almanya'ya iletmıştır. Almanya'nın kabul etmesiyle birlikte, 1882 yılından itibaren Alman subayları ordu reformuna katkıda bulunmaya başlamıştır. Abdülhamid, Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü korumak amacıyla Almanya'yı tercih etmiştir. Almanya'nın planı ise, modernize edilen Osmanlı ordusuna silah ve cephane satışı yaparak ülke ekonomisine katkı sağlamak ve Osmanlı içindeki subaylar aracılığıyla istihbarat elde etmek olmuştur. Bu modernizasyonun etkileri, Kurtuluş mücadelesi veren kadronun yetişmesiyle kendini göstermiştir. Dönemin kurmay sınıfı, ordudaki modernleşme sayesinde oldukça bilgili, yetenekli ve donanımlı hale gelmiştir. Ordudaki Alman ekolü, 2. Dünya Savaşı'na kadar devam etmiştir.

2. Dünya Savaşı sırasında Almanlar destek vermeye devam ederken, Hitler bu durumu Türkiye'nin savaşa girmesi için bir lobi aracı olarak kullanmıştır. Ancak Türkiye'deki son Alman General Mittelberger, Türk savunma sanayisinin gelişmesi için isteksiz davranmış ve bu sayede Türkiye, 2. Dünya Savaşı'nda tarafsız kalmayı başarmıştır.

Burada dikkat çekilmesi gereken bir diğer nokta, Avrupalı devletlerin Türk ordusunu modernize etme konusundaki danışmanlıklarının, aynı zamanda kendi sanayilerinin gelişmesine de katkı sağladığıdır. Çünkü Türk ordusu, bu ülkelerden silah ve teçhizat alıyordu. Dolayısıyla, bu strateji birden fazla amaca hizmet ediyordu. Tarihte bu süreçte zaman zaman aksamalar yaşandığı da unutulmamalıdır.

2. Dünya Savaşı'nın ardından, dünya sahnesinde Amerika'nın yükselmesiyle birlikte Türk ordusunda Amerikan ekolü etkili olmaya başlamıştır. Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde yapılan yardımlar sonucunda Türk ordusu, Amerika'ya adeta teslim olmuştur.

Yukarıda bahsedilen gelişmeler ışığında, Osmanlı ve sonrasında Türkiye, savaşlar ve maddi yetersizlikler nedeniyle kendi askeri ekolünü oluşturacak zaman ve imkân bulamamıştır. Osmanlı, 1867 yılına kadar dünya ile iletişim halinde olsaydı ve yaşanan gelişmelere kayıtsız kalmasaydı, modernleşmeyi zamanında gerçekleştirebilir ve geç kalma endişesi ile yabancı ülkelere bağımlı hale gelmezdi.

Devlet yönetiminin, dış dünya ile irtibatını kestiğinde ne gibi sonuçlar doğurduğunu tarih acı bir şekilde göstermiştir. Bu bilgi ve deneyimle, Türkiye Cumhuriyeti ikinci yüzyılında kendi teknolojisini üreten ve modernleşmenin öncüsü olursa, dünyada süper güçlerden biri haline gelebilir. Bu hedef, yeni çağın başlamasıyla birlikte dünya genelindeki teknolojilerin gelişmesiyle mümkün hale gelmiştir. Her devlet, başlangıç çizgisinde eşit bir konumda beklemektedir. Türkiye, gelecekte geç kalmadı. Başarılı olmak için içsel gücümüzü en üst düzeye çıkarmalıyız.

c. Dezenformasyona Uğramış Yönetim: Atatürkçülük

Yönetim bilimi, dünyadaki en eski bilim dallarından biridir. İlk çağlarda insan yönetimi ile başlayan bu alan, zamanla devlet yönetimine dönüşerek, dünyanın kaderini şekillendiren önemli bir disiplin haline gelmiştir. Aynı zamanda birçok bilimin de doğmasına zemin hazırlamıştır.

Bu çerçevede, Türk dünyası yönetim tarihi, en zengin yönetim tarihleri arasında yer almaktadır. Ancak, bu tarih ile olan bağımız oldukça zayıf; çok eski dönemleri bir kenara bırakırsak, yakın tarihimiz bile çarpıtılmış bir biçimde yarım yamalak bir şekilde aktarılmaktadır ki, bu durumun en tehlikeli yanı budur.

Osmanlı İmparatorluğu, kendini feshetmiş bir devlettir. Fesih, son Osmanlı yönetimi tarafından kabul edilmiş, Padişah yabancı devletlere sığınmış ve Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti, binlerce yıllık Türk Devleti yönetim geleneğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olsa da, Atatürk'ün vefatından sonra ciddi bir biçimde deformasyona uğramıştır. Bu acı gerçek, maalesef budur.

Atatürk'ün ölümünden sonra başlayan İnönü dönemi, bu deformasyonun temellerinin atıldığı bir dönemdir. "Kemalizm" kavramı öne çıkarılarak, Atatürkçülüğün gerçek değerleri özünden uzaklaştırılmış ve çarpıtılmıştır. Bu dönemdeki vesayet o kadar artmıştır ki, halk bu duruma tepkisini 14 Mayıs 1950 seçimlerinde göstermiş ve Atatürk'ün ölümünden sonraki bu döneme son vermiştir.

Öncelikle "Kemalizm" teriminin ne zaman kullanılmaya başlandığına bakalım. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkesi sonrasında, Anadolu'nun işgaline karşı örgütlenen Kuvâ-yi Milliye hareketi, Damat Ferit hükümetleri ve yabancı basın tarafından "Kemalist" olarak adlandırılmıştır. Bu adlandırma, Anadolu'daki direnişin lideri Mustafa Kemal'in isminden kaynaklanmaktadır.

Atatürk'ün yaşadığı dönemde "Kemalist" tanımının Türkçe içeriklerde de kullanıldığını görmekteyiz. 1931 yılında Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti tarafından yayımlanan bir tarih dizisinde Kemalizm ile ilgili şu yorum yapılmıştır: "Yabancı müelliflerin Büyük Millî Reis'in adına nisbetle 'Kemalizm' dedikleri Türk inkılâp hareketinin temel prensipleri bunlardır. Bu prensiplere dayanan devlet sistemi, Türk milletinin tarihine, ihtiyacına, içtimaî bünyesine ve mefkûresine en uygun olduğu kadar, bütün dünyadaki sistemler içinde de en sağlam ve en mükemmel olanıdır."

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 4. Büyük Kurultayı Program Taslağı'nın giriş bölümünde ise "partinin güttüğü bütün bu esaslar, Kemalizm prensipleridir" ifadesine yer verilmiştir. "Cumhuriyet Halk Partisi'nin programına temel olan ana fikirler, Türk devriminin başlangıcından bugüne kadar yapılmış olan işlerle yalın olarak ortaya konmuştur."

Bir dönem "Kemalizm" olarak da anılsa da, bu kullanım zamanla azalmış ve "Kemalizm" olarak devam etmiştir. Atatürkçülük, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ideolojisidir ve amacı, Türkiye'yi muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarmaktır. Ancak Kemalizm, Atatürkçülüğü putlaştırarak, özüne sadık kalmayan uygulamaları da Atatürkçülük maskesi altında gerçekleştiren bir dönemdir. Bu nedenle, yapılan her şeyin öz Atatürkçülük ekseninde

yapıldığını söylemek doğru değildir. Bu, parti dönemidir; parti ile devletin iç içe geçtiği bir dönemdir ve bürokrasinin vesayetinin hâkim olduğu bir süreçtir.

Özden uzaklaşarak, eskiyi çağrıştıran bir tanım ile yeni bir ideolojinin inşa edildiği bir dönemdir. Bu dönemde Kemalizm kavramının, kurtuluş döneminde yabancılarla aynı anlamda kullanılması, anlayabilene bir işarettir. Her yönetimin artıları ve eksileri vardır; her dönemi kendi içinde değerlendirmek gerektiğine inanıyorum. Hiçbir yönetim hatasız olamaz; bu insan doğasına ve doğaya aykırıdır. Bu nedenle, doğruların yanlışlardan fazla olması, insanların seçimlerinde kullandıkları oyların rengini belirlerken göz önünde bulundurdıkları bir ilkedir. Ancak bu doğru ve yanlış tanımlarının halka doğru bir şekilde aktarılması da partilerin sorumluluğudur. Atatürk sonrası dönem, rakipsiz bir dönemdir; tanımların halka istendiği gibi anlatıldığı bir serbestlik dönemidir. Bu nedenle, gerçeklerin bir kısmı karanlıkta kalmış; bazı doğrular yanlış, yanlışlar ise doğru olarak sunulmuştur. Ancak bu süreç o kadar kontrolden çıkmıştır ki, halk bir tepki göstererek "yeter, söz milletin" diyerek seçime giren partiyi iktidara taşımış ve seçim sonucu ile o döneme tek cümlelik bir yanıt vermiştir.

Elbette o dönemden sonra da hatalar ve yanlışlar olmuştur. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bir devlet yönetiminin hatasız olması doğaya aykırıdır; teoride de pratikte de hatasız bir düzen yoktur.

d. Cumhuriyet Dönemi Vesayetinin Parolası:

Alttan geleni reddet, üstten geleni kabul et

Yönetim, Atatürk döneminin sonlarına doğru başlayan ve sonrasında da devam eden bir vesayet rejiminin etkisi altına girdi. Cuntacı bir anlayışla; muhtıra, balans ayarı ve sert açıklamalar gibi araçlar kullanılarak yönetim istenilen yönde tutulmaya çalışıldı. Bu yaklaşım, yönetimin daha ileri bir seviyeye ulaşması gereken her seferinde geriye gitmesine neden oldu. Bir ülkenin yıllar içinde kat ettiği mesafenin, belirli zamanlarda yapılan cuntacı müdahalelerle geriye gitmesi düşündürücüdür. Tüm bu olumsuzluklara rağmen Türkiye dimdik ayakta duruyor. Bu nedenle, ülkenin daha ileriye gitmesi için durmaksızın, yorgunluk bilmeden çalışmalıyız.

Vesayet ortamında var olabilmenin belirli kuralları olduğunu gözlemledik. Kamu hayatında varlık gösterebilmek için bu kurallara hâkim olmak şart. Bu kuralların en temel olanı, hayatta kalabilmek için alttan gelen talepleri reddetmek ve üstten gelen ricaları yerine getirmektir. Bu şekilde hayatta kalabilirsiniz.

Her organizasyonda bir denge bulunur. Taleplere verilecek yanıtlar bu dengeyi bozmamalı ve kimseyi rahatsız etmemelidir. Özellikle kamu sektöründe çalışmaya başlayıp bir süre sonra yönetici konumuna gelenlerin belirli kurallara uyması gerekmektedir. Amaç, bulunduğu pozisyonu korumak ve dengeleri bozmamaktır.

2018 yılında hayata geçirilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, vesayeti ortadan kaldıran önemli bir adım olmuştur. Artık vesayetin önüne geçmek için hızlı adımlar atılmakta ve ilgili araçların kullanılması gerekmektedir. Yeni sistem, bu tür bir durumu mümkün kılması açısından önem taşımaktadır. Elbette sistemin eksiklikleri bulunmaktadır ve belki vesayeti tamamen ortadan kaldırma noktasında da eksikler mevcuttur. Önemli olan, bu eksiklikleri tespit edip gidermektir.

Yönetim sistemlerinde yöneticilere, verdikleri kararlardan bağımsız olma garantisi vermeyen hiçbir sistem sürdürülebilir değildir. Yanlış iradi kararların bir karşılığı olmalıdır, ancak sistemin belirlediği sınırlar içinde karar vermenin bir cezası olmamalıdır. Her sistem, yöneticilerine bu garantiyi sunmalıdır. Aksi takdirde, Cumhuriyet dönemi vesayet sisteminin yeniden uygulanmasına zemin hazırlanmış olur.

Yönetim sistemleri, vesayetin önüne geçecek şekilde tasarlanarak sağlıklı bir model oluşturulmalıdır. Aksi takdirde sistem tıkanıklıkları yaşanır. Bu tıkanıklıkların tespiti için yönetsel denetim şarttır; ancak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde bu denetim mevcut değildir. Eğer bu durum düzeltilmezse ve yönetsel denetim sağlanmazsa, sistemin ucu vesayetlere kadar uzanabilir. Bu durumu önceden tespit etmek ve olası sonuçları belirtmek önemlidir.

Sonuç olarak, Atatürk döneminden sonraki süreç, kurucu kadronun sağlıklı bir yönetim geçişi gerçekleştirememesi nedeniyle vesayet rejiminin hâkim olmasına yol açmıştır. Bir zümrenin sürekli kontrol altında tutmaya çalıştığı yönetim, olması gerekenin çok altında kalmış ve yönetsel olarak başarısız olmuştur. Bu nedenle demokrasi başta olmak üzere birçok şey

gelişememiş ve sonuç olarak az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerden biri haline gelmişiz. Yakın dönemde durum böyleydi. 2019 yılında pandemi ile başlayan yeni çağda, tüm devletler gibi yönetim sistemleri de yeniden bir başlangıç noktasındadır. Eğer Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ni yeni çağın yönetim gelişim aracı olarak etkili bir şekilde kullanabilirsek, yönetsel olarak dünyanın süper güçlerinden biri haline gelebiliriz. Ancak alışkanlıklarımızı değiştirmek istemeyip konfor alanımızda kalmayı tercih edersek, gelişmekte olan bir ülke olmamız bile bir başarı olarak değerlendirilecektir.

e. Atatürk'ün A Takımı

Yönetimde gücün kimin elinde olduğunu sorduğumuzda, genellikle liderin adı geçecektir. Ancak yönetsel kök nedenlere inildiğinde, durumun o kadar basit olmadığını görebiliyoruz. Uzaktan bakıldığında, gücün iktidarı elinde bulunduran için ne kadar değerli olduğu aşikardır. Ancak asıl güç gerçekten liderde mi?

Diktatörlük, monarşi veya demokrasi olsun, yönetim her zaman bir grup veya birey tarafından yürütülmektedir. Bu grubun bir lideri de olacaktır. Tarih, yönetim şekli ne olursa olsun, lider ve çevresindeki yönetim grubunun zamanla iktidar hırsı ve entrikalarla dolup taştığını göstermektedir. Çoğu zaman, liderin çevresindekilerin asıl amacı, mevcut görevlerini yerine getirmekten ziyade lideri etki altına alarak gölge lider olmaya evrilmektir. Bu tür bir yönetsel kaos, işleri kısır döngüye sokar; grup kapalı hale gelir ve dışarıdan kimsenin bu gruba katılması istenmez. Liderin ailesi de işin içine dahil olur ve başlangıçta belirlenen amaçlar unutulur; tek hedef lideri ve ailesini manipüle etmek haline gelir. Ekipteki samimiyet kaybolur, herkes birbirine karşı siyasi davranır ve bireysel çıkarlar, yönetsel çıkarların önüne geçer. Lidere duygusal manipölasyon, çalışıyormuş gibi görünme ve "kraldan çok kralcılık" yapma ön plana çıkar.

Liderler, tüm gücü üzerinde toplamış gibi görünseler de, bir devleti yönetirken birçok sorunla ilgilenmek zorundadırlar ve bu durum ne zamanlarına ne de sağlıklarına elverir. Bu nedenle, liderlerin yanında bir yönetim takımı, yani "A takımı" olarak adlandırılan bir ekip bulunur. Bu ekip, liderin en yakınındaki kişilerden oluşur ve neredeyse 24 saat birlikte vakit geçirirler. Devlet yönetimindeki tüm kararları almak ve sonuçlandırmakla yükümlüdürler; nihai karar ise liderin onayına sunulur. İşte sorun tam da burada başlar.

Tarih boyunca süregelen iktidar oyunları ve saray entrikaları, bu durumun bir yansımasıdır. Teorik ve pratik olarak, bir kişinin veya kişilerin yönetim sisteminin tüm konular üzerinde tam bir hakimiyet sağlaması imkânsızdır. Bu imkânsızlık içinde liderler, bazı konulara kendileri yoğunlaşırken, diğerlerini çalışma ekibine devrederek ilgilenirler. Burada önemli olan, yetki devri yapılmış olsa bile nihai kararın liderde kalmasıdır. Daha da önemlisi, bu çalışmanın lidere nasıl sunulduğudur. Çalışma ekibi, bir kararı isterse liderden onaylatır, istemezse onaylatmaz; bu durum, istisnalar hariç, genellikle böyle olmuştur.

Bu bağlamda, liderin gücünün, yakın çalışma ekibinin gücüyle doğru orantılı olduğunu söyleyebiliriz. Lidere düşen görev, kendisini ve yönettiği topluluğu bu sarmaldan kurtarmaktır. Bunu başarmak için, yakın çalışma ekibi için katı ve disiplinli bir çalışma prensibi belirlemeli ve belirli aralıklarla rotasyona tabi tutmalıdır. Yerinin sağlam olduğunu bilen ekip, kaygılardan uzaklaşır; ancak zamanla yönetsel körlük yaşayabilir ve gücün getirdiği yetki ile güç zehirlenmesi yaşayabilir. Hatta kendini liderden daha büyük görmeye başlayabilir.

Sonuç olarak, yönetimde etkinliğin ve sürekliliğin sağlanması liderin sorumluluğudur. Bunu, elindeki araçları iyi bir şekilde kullanarak gerçekleştirmelidir. Liderin atması gereken en önemli adım, duygusal kararlardan uzak durmaktır; aksi takdirde her duygusal karar, liderin sonunu hazırlayabilir.

Osmanlı'nın son dönemlerinde, zorlu zamanlarda birisi çıkıp bir ülke kurdu. Herkese ve her şeye karşı tek başına mücadele etti, ama özünde yalnızdı; tüm liderler gibi. O, Türklüğü devam ettiren tarihi bir asker ve liderdi: Mustafa Kemal Atatürk. Cumhuriyeti kurarken, imkansızlıkları mümkün kılan bir liderdi. Çoğu zaman kalabalıklar arasında yalnızdı. Aslında, bir liderin seçilmiş yalnızlığı vardı. Tüm liderler, etrafları ne kadar kalabalık olursa olsun yalnızdır.

Elbette Atatürk'ün bir A takımı vardı. Bu ekip, farklı kaynaklarda farklı kişilerden oluştuğu için burada belirli isimler vermek doğru olmaz; bu kısmı tarihçilere bırakmak daha uygun olacaktır. Ancak, takımın başında yer alan ismin İsmet İnönü olduğu açıktır. Burada ele almamız gereken, A takımının yönetsel gücü ve Atatürk'e ne kadar yardımcı olduğudur. Atatürk'ün A takımının görevi sadece ona yardımcı olmak mıydı, yoksa kaçırdığı görevler var mıydı? Burada irdelemek istediğimiz, A takımının yönetsel performansdır. Tarihin rolünü çalarak A takımındaki kişileri yargılamak değil, Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun saygı fazlasıyla hak ettiğini belirtmek önemlidir. Ancak tarihten yönetsel dersler çıkarmak, bugünkü ve gelecekteki yönetimler için önemlidir; bu nedenle konuyu irdelemek gereklidir.

Bir liderin A takımının iki temel görevi olduğunu düşünüyoruz. Birincisi, liderine yardımcı olmaktır. İkinci ise, sonraki liderler için bir yönetim kültürü oluşturarak, birinci liderin liderlik kültürünü aktaracak bir köprü vazifesi görmektir. Atatürk'ün ölümünden sonraki dönemde yönetimdeki yavaşlama ve bozulma gözle görülür hale gelmiştir. O dönemde başlayan dezenformasyon, bir kar topu gibi büyümüş ve yönetsel başarı giderek azalmıştır. Yönetim, birilerinin vesayeti altına girmiş ve vesayet dönemi olarak adlandırabileceğimiz bir döneme girilmiştir. A takımı, Atatürk dönemindeki yönetim kültürünü benimseyip sonraki dönemlere aktarabilseydi, bugün çok daha farklı şeyler konuşuyor olabilirdik. A takımının yönetsel aktarıcı görevini tam anlamıyla yerine getiremediğini söyleyebiliriz. Kurumsallaşma, kişilere bağlı olmadan yönetimin gerçekleşmesi demektir. İşte bir liderin yönetimini kurumsal hale getirmek, A takımının asli görevidir. Liderin yönetsel kararları, yönetim kültürünü içselleştirecek ve bunu yönetsel kurallar bütünü haline getirecek olan A takımının sorumluluğundadır. Ne yazık ki bu sağlanamamıştır. Dolayısıyla Atatürk dönemi eşsiz bir dönemdir; çünkü o dönemin yönetim kültürü sürdürülememiş, Atatürk öldüğünde yönetim kültürü de sona ermiştir. Kurucu kadro, yeni kurulan bir ülkede liderin her kararını, düşüncesini ve yönetsel adımlarını kaydederek kurumsallaşmayı sağlamalıdır. Kurucu liderden sonra gelen lider, kendi yönetim tarzını uygulamaktan çok, kurucu liderin yönetim tarzını devam ettirmelidir. Atatürk sonrası dönemin yönetsel en büyük eksiği budur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Marshall yardımlarında Türkiye'ye gelen yardımların yönetimini yapacak bir yönetim kadrosu olmadığı gerekçesiyle, yardımların yönetimini Amerika'nın üstlenmesi istenmiştir. Atatürk olsaydı böyle bir karar verir miydi? Bu tür "Atatürk olsaydı böyle yapılırdı mıydı?" şeklinde sorular vardır. Yönetsel olarak, bir önceki yönetim kültürünü devam ettirmek, sonraki yönetimin asli görevidir. Elbette kendi yönetim kültürünü de oluşturacaktır, ancak bu bir planlama ve zamana yayılma ile olmalıdır. Aniden reformlar yapılırsa başarısızlık kaçınılmazdır. Dolayısıyla Atatürk'ün A takımının bu yönüyle yönetsel olarak başarılı olmadığını görmektediriz. Yönetimde kurumsallaşma bu açıdan

önemlidir. Lider odaklı yönetim, liderin ömrü kadardır. Hiçbir ülke, lider öldüğünde ölen bir yönetim sistemine sahip olmayı hak etmez.

Kuruluş döneminde hiçbir organizasyon, yönetsel kuralları bir anda kabul etmez. Yönetilenlerin getirilen kurallara ilk tepkisi dirençtir; bu, yönetsel bir süreçtir ve yönetimin doğasında vardır. Ülke yönetiminde de durum böyledir. Atatürk, Türk halkı için birçok yenilik getirmiştir ve getirilen yeniliklere ilk tepki direnç olmuştur. Bu, son derece doğaldır. Yönetilenlerin yıllardır sürdürdüğü alışkanlıklar vardı ve bir anda bu alışkanlık değiştiğinde direnç göstereceklerdir. Bu, insani bir davranıştır. İnsanlar, sadece mücbir sebeplerle alışkanlık değişimine hemen uyum sağlarlar; tıpkı pandemi koşullarında alışveriş seçeneklerimizin bir anda online hale gelmesi gibi. 2018 yılında bir anket yapılsaydı ve uzaktan market alışverişinin yaygınlaşacağı sorulsaydı, kimse buna imkân vermezdi. O dönemdeki yönetsel kararlara baktığımızda direnç olmadığını görebiliriz.

Atatürk döneminde alınan kararlarn büyük bir kısmı halk tarafından dirençle karşılanmıştır. Ancak kararlı bir yönetim tarzı ile bu direnç kırılmış ve yeni Cumhuriyet'in yeni yönetsel bütünü oluşmuştur. Fakat Atatürk sonrası yönetim, bu kararlılığı sürdürememiştir. Örneğin, Atatürk yönetim anlayışı tam bir demokrasi savunurken, sonraki dönemde vesayet rejimi geri gelmiştir. Aslında bu, Atatürk'ün son yıllarında da ortaya konan bir yönetim tarzı haline gelmiştir. Atatürk, son zamanlarında kendisini Çankaya Köşkü'ne hapsedilmiş ve halkından koparılmış hissetmiştir; bu durumun altında yatan vesayet kültürüdür. Ancak sağlık koşulları bu duruma müdahale etmesine izin vermemiştir.

Sonuç olarak, Cumhuriyet öncesinde Millî Mücadelede başarı gösteren Atatürk'ün A takımı, Cumhuriyet sonrasındaki yönetimde eski başarısını sürdürememiştir. Bu nedenle liderler, A takımlarını sadece kendi dönemleri için değil, sonraki dönemler için de yetiştirmelidir. Yönetimin sadece kendi döneminden ibaret olduğunu düşünen kişiler lider olamaz. Liderliğin en büyük özelliği, gelecek kuşaklar için adımlar atmasıdır; kendinden sonraki dönemi de düşünmelidir. Adımlarını buna göre atmalıdır. A takımlarının görevi de bu bağlamda köprü olmaktır.

f. Doğu, Batının Gerisine Neden Düştü?

Batının İslam toplumları karşısında ekonomik ve teknolojik üstünlüğü ne zaman elde ettiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı tarihçiler, İslam dünyasında gerilemenin 13. yüzyılda başladığını savunurken, diğerleri bu sürecin 16. yüzyılın başlarında başladığını öne sürmektedir. Bu farklılıkların, İslam coğrafyasının genişliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir; zira bazı bölgelerde gerileme yaşanırken, diğer bölgelerde bilimsel ve teknolojik faaliyetler devam etmiştir. Ancak 18. yüzyıla gelindiğinde, Hodgson'un ifadesiyle, İslam dünyası bilimsel ilerleme açısından ciddi bir çöküş yaşamıştır.

Müslüman toplumlarının 10. ile 15. yüzyıl arasında Batı'dan daha ileri bir düzeyde olduğu (şehirleşme, ticaret, tarım, adil dağıtım, üretim, serbest piyasa vb.) ve Batı'nın İslam toplumları karşısında teknolojik ve ekonomik üstünlüğü 17. yüzyıldan sonra elde ettiği belirtilmektedir. Halifeliğin 13. yüzyılda Osmanlı'ya geçmesiyle Türkler, İslamiyet'in temsilcisi konumuna gelmiştir. Bu temsiliyet düşüncesi günümüzde de devam etmektedir; bunun en belirgin örneği, Türkiye'yi protesto etmek isteyen bazı kişilerin Kuran-ı Kerim'i yakmasıdır.

İslam dünyası, özellikle 13. yüzyılda bilim ve üretkenlikte zirve dönemini yaşamış ve Osmanlı toplumunda, en azından 16. yüzyılın sonlarına kadar yüksek oranda ticaret ve girişimcilik zihniyeti hâkim olmuştur. Ancak 16. yüzyıldaki güç dönüşümleri sürecinde İslam dünyası durağanlaşmış ve bu coğrafyanın önemli bir kısmı, 19. yüzyıla gelindiğinde Batı'nın sömürgesi haline gelmiştir. Batı ülkeleri, gerçekleştirdikleri teknolojik, bilimsel ve endüstriyel gelişmeler sayesinde diğer ülkeler üzerinde egemenlik kurmuş ve bu ülkeleri kendilerine bağımlı hale getirmiştir. Bu durum, İslam toplumlarının geri kalmışlığını da önemli ölçüde açıklamaktadır. Batı'nın yükselişi karşısında İslam dünyası, pasif ve bağımlı bir konuma düşmüştür. Batının emperyalist politikaları, diğer ülkeleri sömürgeleştirmeye çalışması ve yer altı ile yer üstü kaynaklarını talan etmesi, bu ülkelerin geri kalmışlıklarını daha da artırmıştır.

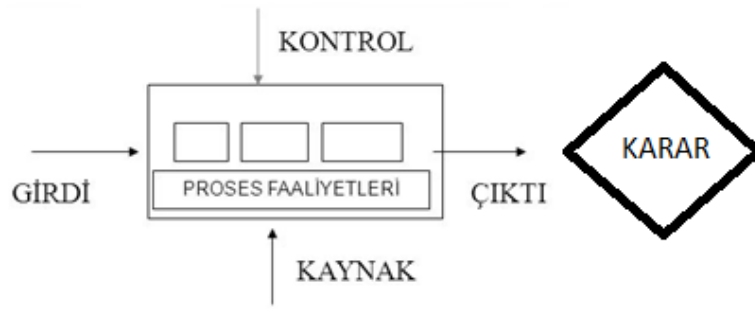
İslam toplumlarında bilim ve teknolojinin geliştiği dönemlerde, dini özgürlüklerin sağladığı bir fikir ortamı önemli bir rol oynamıştır. Bu özgür ortam, gayrimüslim nüfusun da entelektüel gelişimine katkıda bulunmuştur. Ancak 13. yüzyılda İslam dünyası bilim ve teknoloji alanında bir duraklama dönemine girmişken, Avrupa coğrafyası gelişim kaydetmeye başlamıştır.

Geri kalmanın nedenleri üzerine iki ana görüş öne sürülebilir: Birincisi, Avrupa'nın gelişmesiyle üstünlüğü ele geçirmesidir; ikincisi ise İslam dünyasında yaşanan duraklamadır. Bizce, geri kalmanın en büyük nedeni yönetsel gelişim eksikliğidir. Dünya sürekli değişim ve gelişim içindedir; bu nedenle insanın gerilemesi kabul edilemez. Bu, İslamiyet'in Hristiyanlığa karşı bir savaşıdır. Tarih boyunca Hristiyanlar, Müslümanları ortadan kaldırmaya çalışmışlardır. Birinci Dünya Savaşı'nın arkasındaki temel aktörler Müslümanlar ve Hristiyanlardır. Bazı Müslümanların Hristiyanlara yardımcı olması ise kronik bir sorundur. Günümüzde de kendi çıkarlarını din veya ülke çıkarlarının önünde tutan Müslümanlar bulunmaktadır.

Yönetimi bir bilim olarak ele alan ve bu alanda ilerleyen toplumlar her zaman gelişim göstermiştir. Çünkü yönetim, doğru uygulandığında adaletin sağlanmasını mümkün kılar. Duygusal unsurların yer almadığı, hatalara tolerans gösterilmeyen ve adaletin ön planda

olduğu bir yönetim modeli, toplumların ilerlemesini sağlar. Dolayısıyla, doğunun Batı karşısında geri kalmasının en büyük nedeni yönetsel zafiyetlerdir. Yeni çağda tüm devletlerin eşit başlangıç noktasına sahip olduğu varsayımıyla hareket edilirse, yönetsel gerçekliğe dönmenin ve gerçek anlamda yönetime geçmenin tam zamanı gelmiştir. Yönetim 4.0'ın zamanı gelmiştir ve bu modelle başarısızlık yaşanmayacaktır.

Pandemi ilanıyla birlikte yeni bir çağ başlamış ve 2025 yılına kadar sürecektir yeni bir düzen ortaya çıkmıştır. Bu yeni çağın temel dinamiği 4.0 akımı olacaktır. Yönetim alanında da 4.0 akımının hâkim olacağı bir döneme girmiş bulunmaktayız. Yönetim artık daha yalın hale gelecektir. 4.0 akımının en önemli unsurlarından biri yalınlıktır. Yalın yönetim, süreçlerin ve kavramların karmaşık olmadığı bir yönetim dönemini getirecektir. İnsan faktörünün yanı sıra yapay zeka desteği de yönetim süreçlerinde yer alacaktır. İnsan, algoritmaları yöneten ve karar verici bir role evrilecektir. Böylece sonuçlar daha net hale gelecek; gri alanlar ortadan kalkacaktır. Yöneticiler, çıktılara göre karar vereceklerdir. Tüm analizler yapay zeka tarafından yapılacak ve karar verme sürecinde yapay zeka öneriler sunacaktır; ancak nihai karar insana ait olacaktır.

Yönetim süreçlerinde girdiler, faaliyetler, kaynak hesaplaması, kontrol ve çıktılar yapay zeka tarafından gerçekleştirilecektir. Karar verme süreci ise insan faktörüne dayanacaktır. Eski yönetim sistemlerinde süreçler tamamen insan faktörüne bağlıydı ve bu da uzman kişilere ihtiyaç doğuruyordu. Ancak bu süreçlerin uzun sürmesi, zamanın en büyük maliyet olduğunu gösteriyor. Yönetim 4.0 ile maliyetler düşecek ve insan faktörü yalnızca karar alıcı olarak kalacaktır. Yapay zeka destekli karar almak, tüm olasılıkların hesaplanarak seçeneklerin sunulması anlamına gelir. İnsan, bu seçeneklerden birini seçebilir veya farklı bir karar verebilir.

Elbette karmaşık bir sürecin büyük bir kısmını yapay zekaya devretmek, yöneticilik faktörünü ortadan kaldırmayacaktır. Aksine, yöneticilerin daha aktif ve verimli olması gerekecektir. Yönetim, dış çevrede lobicilik yapmak, finansal ilişkiler kurmak ve pazar arayışları gibi önemli işlere odaklanacaktır. İç süreçlerde zaman kaybı yaşandığı için esas yapılması gereken işlere yeterince zaman kalmamaktadır. Yönetim 4.0 ile teknik ve zaman alıcı işler yapay zeka tarafından üstlenilecek ve yönetimin gücü dışa yönlendirilecektir. Bu sayede daha başarılı organizasyonlar ortaya çıkacak ve olması gereken düzeye evrilecektir. Danışmanlık sektörü ile bu hedefe ulaşmaya çalışan organizasyonlar, çeşitli nedenlerden dolayı bu süreci bir türlü gerçekleştirememiştir. Bu nedenle büyük ölçekli şirket sayısı oldukça azdır. Uluslararası

ölçekte faaliyet gösteren global şirket sayısı daha da düşüktür. İç süreçler, fiziksel güç gerektiren konulardır; dış süreçler ise zihinsel güç gerektirir. İşte 4.0 akımı tam olarak bu dönüşümü sağlamaktadır. Fiziksel gücü yapay zekaya devrederek, insanı zihinsel gücünü kullanmaya yönlendirecektir. Bu sayede şirket iflasları azalacak ve kapanan şirket sayısı düşecektir.

Beşeri yatırımlarını doğru yöneten iş insanları kazanacaktır. Geçmişteki lüks ofisler, kiralık araçlar ve gereksiz harcamalar yerini beşeri yatırıma bırakacaktır. Çünkü kimse lüks ofisler için bir şirketin ürünlerini satın almaz; ancak yönetimi mükemmel olan bir şirketin ürünleri kolayca satılacaktır. Yeni çağın kuralı da bu olacaktır.

g. Liyakatsizliğin Fotoğrafi

Bir ülkede sorunlar varsa, bu durumun arkasında genellikle liyakatsizlik yatmaktadır ve bu sorunlar, liyakatsizliğin bir sonucudur. Bazı argümanlar, sadece o ülkeyi küçük düşürmekle kalmaz; aynı zamanda tarihine kara bir leke olarak kazınır. Osmanlı İmparatorluğu'nun 32. padişahı ve 111. İslam Halifesi Sultan Abdülaziz'in yukarıda yer alan fotoğrafı da tarihe geçen bu tür lekelerden biridir.

Osmanlı'nın son dönemlerinde liyakatsizlik iyice yaygınlaşmıştı. Bu durum, doğru yönetim sisteminin bozulmasına ve Osmanlı'nın dünya sahnesinde geri kalmasına yol açmıştı. Sultan Abdülaziz'in 1867 yılında gerçekleştirdiği ve 47 gün süren Avrupa seyahatinde, bu durum devlet ricali tarafından açıkça gözlemlenmişti. Seyahate katılan II. Abdülhamid, bu durumu fark ederek tahta çıktıktan sonra izlediği denge politikasıyla Osmanlı'nın çöküş sürecini uzatmaya çalıştı. Eğer bir ülke geri kalır ve yönetim düzeni bozursa, yıkım kaçınılmaz olur. II. Abdülhamid, Osmanlı'nın yönetim sistemine güvenmediği için mi bu denge politikasını izledi, yoksa geri kalmışlığı gördüğü için mi? Bunu kesin olarak bilemeyiz. Ancak asıl konumuza dönecek olursak, fotoğrafın hikayesine. Bu fotoğrafın hikayesi tam olarak bilinmemektedir.

Ancak bilinen bir gerçek var: Abdülaziz, 30 Mayıs 1867’de görevden alındı ve 4 Haziran 1867’de 46 yaşında intihar etti; ya da intihar ettiği iddia ediliyor.

30 Mayıs ile 4 Haziran 1867 tarihleri arasında çekildiği kesin olan bu fotoğraf, hal edilmiş olsa da Osmanlı’nın 32. padişahı ve 112. İslam Halifesi Sultan Abdülaziz’i göstermektedir. Bir padişahla bu şekilde fotoğraf çektirmek, Osmanlı’da alışılmadık bir durumdur. Bu nedenle, bu fotoğraf sadece Abdülaziz’i değil, aynı zamanda Devlet-i Aliye’yi de aşağılamaktadır ve tarihte bir utanç kaynağı olarak kalmıştır. Fotoğraftaki kişilerin kim oldukları, ne görev yaptıkları ve bu pozun arkasındaki motivasyonları bilinmemektedir. Fotoğrafı çektirmeye karar veren kim, Abdülaziz’e o kıyafetleri giydiren kim, fotoğrafçıyı kim ayarladı gibi detaylar da belirsizdir. Ancak bilinen şey, iki kişinin Osmanlı padişahı ile bu şekilde absürt bir poz vererek fotoğraf çektirmiş olmalarıdır.

Eğer liyakatli bir devlet ricali olsaydı, hal edilmiş bile olsa Osmanlı padişahını bu şekilde küçük düşüren bir duruma engel olunabilirdi. Bu durumu gerçekleştirenlerin düşman ya da düşman işbirlikçisi olduğu kesin, ama hal edilmiş bir padişahın etrafında devletine bağlı bir ricalin olmaması da düşündürücüdür. Liyakatsizliğin resmini yapabilir misin? Belki yapamayız ama fotoğrafını gösterebiliriz. Bir devleti yıkan şey liyakatsizliktir; diğer sebepler ise liyakatsizlik temeli üzerinde yükselenlerdir. Liyakat, bir devletin temel unsurlarından biridir. Eğer liyakat bozulursa, ilk düşmanın yanlış iliklenmesi gibi, her şey yanlış gitmeye başlar; sonuçta yönetim bozulur, devlet çöküşe geçer. Tarihte yıkılan devletlerde de bu durum gözlemlenmiştir.

Liyakatin bulunduğu yerde bozuk sistem düzelir; yoksa sağlam sistem bile bozulur.

Türkler, tarih boyunca kurdukları 16 devlet ve nihayetinde 17.si olan Türkiye Cumhuriyeti ile devlet yönetimi konusunda önemli bir birikime sahiptir. Bu birikimi olumlu yönde kullanmak yerine tarihi yok sayarak yönetmeye devam etmeleri oldukça üzücüdür. Birçok devlet, tarihlerini ya da tarih dışı unsurları kullanarak algı oluşturup başarılı bir şekilde yönetim sağlarken, Türkiye’nin elindeki argümanlardan faydalanmaması acı bir durumdur. Bu sorunun kaynağı yine liyakatsizliktir. Birinci Dünya Savaşı ile Osmanlı’nın tamamen yıkılacağı ve kutsal sayılan Anadolu topraklarının emperyalist ülkelerin eline geçeceği düşünülüyordu. Ancak hesap edemedikleri şey, Türklerin bağımsız yaşama arzusuydu. Atatürk ve silah arkadaşları, bağımsızlık ateşini yakarak halkın desteğiyle Türkiye Cumhuriyeti’ni kurdular. Verilen kurtuluş mücadelesi, emperyalist ülkelere önemli bir ders vermişti. Türkleri inandıkları İslam’dan saptırarak, yanlış bir din algısıyla halkı uyuşturmayı hedeflediler. Böylece Türkiye’yi sürekli yaralı bırakma arzusuna kapıldılar. Ne ölecekti ne de tam sağlığına kavuşacaktı Türkiye. Bunu yapabilirler miydi? Maalesef yaptılar. Atatürk sonrası kurulan yönetsel vesayet, Türkiye’yi yaralayıp sonsuza dek yaralı kalmasını sağlamak için ilk adımı attı. Yani liyakatsizliği kronik hale getirmek için atılması gereken ilk adım, liyakatsiz bir yapı oluşturmaktır.

Liyakatsizliğin panzehiri nedir? Liyakatsizliği ortadan kaldıracak çare denetimdir. Ancak devlet ölçeğinde denetimden bahsederken, usul esasında yapılan denetimlerden söz etmiyoruz. Zaten usul esasında yapılan denetimler mevcut. Ama yönetsel boyutta yapılan denetim yok ve günümüzde de yok. Yönetsel denetim, devlet yönetiminin stratejik ve operasyonel boyutundaki tüm süreçleri denetleyerek, “neden, niçin, nasıl” gibi sorgulamalar yapar; fayda-

maliyet, fırsat maliyeti, performans ve verimlilik gibi nesnel kriterlerle gerçekleştirilir. Bu nedenle gözden kaçma ya da sehven gibi durumlar söz konusu olamaz.

Eğer yönetimsel denetim gerçekten tarafsız, bağımsız ve siyaset üstü bir şekilde gerçekleştirilirse, devlette liyakatsizlik yaşanmaz. Böylece yukarıdaki gibi tarihe kara bir leke olarak geçen fotoğraflar gibi izler bırakılmaz. Yukarıdaki fotoğraf, Türklerin alnına sürülmüş kalıcı bir kara lekedir; temizlenmesi oldukça zordur. Devletler arası mücadelelerde her zaman silah, top, tüfek gibi askeri yöntemlere başvurulmaz. Bazen  yle bir şey yapılır ki, acısı yüzyıllarca geçmez. Yaşananlar için düşmanları suçlayamazsınız; çünkü düşmanın yapması gereken tam olarak budur. Ancak i yapınızı, sisteminizi ve devlet ricalinizi sulayabilirsiniz. Çünkü kalenizin yapı taşı bunlardır. Kaleniz ne kadar güçlü olursa, düşman o kadar az etkili olur. Devletler ie dönüp, yapılarını g lendirdike düşmanların işi o kadar zorlaşır.

h. Yönetim Tarihimiz Neden Dezenformasyona Uğradı?

Türk tarihi, dünyanın en zengin tarihleri arasında yer almaktadır. Yüzyıllar süren geçmişle birçok devletin varlığını sürdürdüğü bu tarih, günümüze eşsiz bir miras bırakmıştır. Ancak, bu kadar zengin bir yönetim geçmişine sahip olan tarihimiz neden dezenformasyona uğramıştır? Bu durumun arkasında kimin planı vardır?

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü kesinleştiğinde, bağımsızlık tutkusu taşıyan Türkler, tüm zorluklara rağmen Atatürk liderliğinde yeni bir mücadeleye girişti. Bu mücadelenin amacı, tam bağımsız bir Türkiye kurmaktır. Tüm dünyanın Osmanlı'nın yıkılmasını istemesine rağmen Cumhuriyet ilan edildi. Bu durum, düşmanlar için savaşın henüz sona ermediğinin bir göstergesiydi. Bu niyetlerini zaman zaman açıkça ifade ettiler. En dikkat çekici örneklerden biri, Lozan görüşmeleri sırasında İngiliz Lord Curzon'un söylediği şu sözlerdir: "Koşullar lehinzdedir ama ülkeniz harap ve para gereklidir. Para bir bende bir de Amerika'da vardır. Size verdiklerimizi cebimize atıyoruz. Bir gün tek tek karşınıza çıkaracağız." Bu sözlerden iki önemli mesaj çıkarılabilir: Emperyalist güçlerin Türklere karşı beslediği kin ve onları yok etme arzusu, savaşın henüz sona ermediği.

Bu koşullar altında savaş devam edecekti. Ancak bu savaş, top ve tüfekte mi yoksa kâğıt ve kalemle mi yapılacaktı? Bu soru kısa sürede kâğıt ve kalemle yapılacak bir savaşa dönüşerek yanıt buldu. Bu, top ve tüfekte yapılan savaştan daha zorlu bir mücadele anlamına geliyordu. Çünkü top ve tüfekte yapılan savaşlar, belirli etik kurallara sahipken; kâğıt ve kalemle yapılan savaşlarda etik kurallar yoktur ve tek kural, kuralın olmamasıdır. Atatürk döneminde ülke yeniden ayağa kalkmaya çalışırken, sonraki dönemlerde de bu savaşa hazırlık yapılması gerekiyordu. Ancak bu gerçekleşmedi. Atatürk'ün vefatından sonra dış güçler harekete geçti ve boş buldukları alanı değerlendirerek savaşı başlattı. Hedef, Türkiye'yi yok etmektir. Ancak bu, farklı bir yöntemle gerçekleştirilecekti. Askeri güçle yok edilemeyen Türkleri, kültürel ve sosyal olarak etkisiz hale getirerek, yaşarken ölü hale getirmek amaçlanıyordu. Bu, öldürmekten daha kurnaz bir yöntemdi.

Bunun için fırsatlar kollanmaya başlandı ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında Marshall yardımları projesi, Türkiye'nin yardımların yönetimi konusunda bir fırsat sundu. Savaş öncesinde yerleştirilen ajanlar, bürokrasi içinde harekete geçerek savaşı başlattı. Süt yerine süt tozu kullanımı, savaş sonrası askeri ekipmanların hibe edilmesi gibi adımlarla Türkiye'yi bağımlı hale getirmeye çalıştılar. Ordu içinde Alman ekolünü sona erdirip Amerikan ekolünü başlatmak gibi stratejiler uygulandı. Tüm bunlar yavaş yavaş gerçekleştirildi ve aynı zamanda dost ülke imajı vermekten de geri durulmadı. Kültürel bozulma sağlamak ve toplumu uyuşturmak amacıyla televizyon aracılığıyla bu süreç başlatıldı. Tüketimin, üretmekten daha zevkli olduğu mesajı bilinçaltına yerleştirildi ve toplum tüketim toplumuna yönlendirildi. Televizyondaki diziler ve şovlar, bu uyuşturma sürecine hizmet etti. Zamanla eğitime müdahale edildi ve köy enstitülerinin kapatılması gibi karşı devrim niteliğindeki adımlar atıldı. Müfredatlar yavaş yavaş değiştirildi ve tarih dersleri, yanlış bilgilerle dolu hale getirildi. Gelecek nesiller, tarih derslerinde olmayan şeyleri öğrenmeye başladı. Bürokratik vesayet, gelişimi engelledi. Devrim arabaları gibi projeler, başından beri istenmeyen bir girişim olarak, test sürüşünde benzin konulmadığı için üretimden vazgeçildi. Sosyolojik olarak toplumu

bölmek gerekiyordu; çünkü bir arada olan Türklerin önünde kimse duramazdı. Bu nedenle toplumu kutuplaştıracak argümanlara ihtiyaç duyuldu. Siyaset, sağcı-solcu akımlarıyla toplumu kutuplaştırdı. Bölünen, gelişimi engellenen ve tüketim toplumuna dönüşen bireyler, kültürel ve eğitimsel olarak uyuşturulduğu için olan biteni fark edemedi. Görseller de uyuşuklukları nedeniyle tepki veremediler.

Yönetim tarihi, geçmişte de benzer olayların yaşandığı örneklerle doludur. Türkleri bilek gücüyle yenemeyen düşman, birçok kez aldatıcı oyunlarla alt etmeye çalıştı. Eğer yönetim tarihimizden kopmasaydık, geçmişimizden ders alabilseydik ve kurucumuz Atatürk'ün düşüncelerini özümseyebilseydik, bunların hiçbirisi yaşanmazdı; ancak ne yazık ki yaşandı.

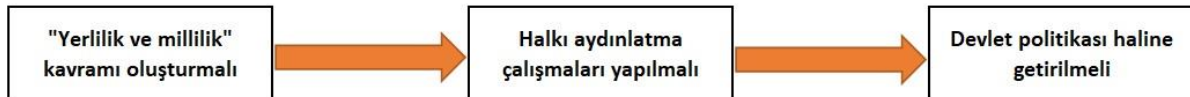
Bundan sonra bizim en önemli görevimiz, yönetim tarihimize sahip çıkmaktır. Çünkü tarih, bugünümüzü anlamamıza yardımcı olur ve geleceğimize ışık tutar. Bunu unutmadan, tarihimizden dersler çıkararak kalkınmamızı yeniden başlatmalıyız. Yeni çağın sunduğu fırsatları değerlendirerek harekete geçmeliyiz. Toplumu inşa ederken temeli tarihten oluşturmalı ve diğer alanları tarih üzerine inşa etmeliyiz. Bu sayede kimse bizi yıkamaz.

i. Yerli ve Millileşmenin İlk Adımı: Milli Tarih Bilinci Temelli Devlet Politikası

Devletlerin mevcut durumu anlaması ve geleceğe yönelik bir vizyon geliştirebilmesi için geçmişini iyi bilmesi gerekmektedir. Ancak bu bilgiyle yetinmeyip, geçmişini derinlemesine yorumlaması ve anlaması da beklenir. Devlet yönetiminde başarının anahtarı tarihtir; bu nedenle, devlet yönetiminin temeli tarih olmalıdır. Tarihi, yönetimin merkezine yerleştirmeliyiz.

Son yıllarda yerli ve milli kavramlarının gündeme gelmesi ve bu kavramlar etrafında millileşme çabaları takdire şayandır, ancak bu çabalar yeterli değildir. Zira, sözde yerli ve milli olarak tanımlanan uygulamalar çoğu zaman bu amacın tersine gitmektedir. Devlet en üst düzeyde bu hedefi belirlediğinde, orta ve alt kademeler, sivil toplum, özel sektör ve toplumun diğer kesimleri bu akıma sıkı sıkıya sarılmalı ve bu anlayışı hayatın her alanına yaymalıdır. Aksi takdirde, bu kavramlar yüzeysel kalır ve yanlış uygulamalarla siyasete kadar inerek özünü kaybeder. Özünü kaybeden hiçbir kavram yaşayamaz; bu, genetiği değiştirilmiş gıdalara benzer. Yerli ve milli kavramının önemini yitirmeden, aksine daha da derinleştirerek ciddiyetle ele alınması gerekmektedir.

Bunu başarabilmenin yolu, devletin temeline inmekten geçmektedir. Devletin temeli tarihtir. Tarihi bilgileri yorumlayarak yerli ve millilik kavramları oluşturulmalı ve bu kavramların içi doldurulmalıdır. İçi boş hiçbir kavram veya tanım kalmamalıdır. Tanım yapıldıktan sonra, halkın aydınlatılması ve kavramın iyi bir şekilde anlatılması önemlidir. Aydınlanmanın olmadığı hiçbir reform başarılı olamaz; bu süreçte tarih, yol gösterici bir rol üstlenecektir ve bu nedenle tarih biliminden azami ölçüde faydalanılmalıdır.

Toplumda bu tür kavramlarla bir akım oluşturmak ciddi bir iştir ve profesyonel yönetim gerektiren bir çalışmadır. Bu nedenle, devletin toplum mühendisliği bilgisine sahip yönetim uzmanlarıyla bu tür projeleri yürütmesi gerekmektedir. Bu akımın toplum tarafından benimsenmesi ve devlet politikası haline gelmesi için tüm kesimlerin üzerine düşen görevler vardır. Bu görevi, uzman ve liyakatli kişilerden oluşan bir ekip yürütmelidir.

Yerlilik ve millilik politikası için tarihin doğru ve net bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Geçmişimizi, doğru bir şekilde anlatan ve dezenformasyona uğramamış bir biçimde ele almalıyız; sonradan yanlış bilgilerle donatılan sözde tarih ile değil. Doğru bildiğimiz yanlışlarla ve yanlış bildiğimiz doğrularla yüzleşmemiz gerekmektedir. Bu amaçla, yerli ve milli tarihçilerden oluşan bir ekibin gerçek tarihimize yüzleşmek üzere bir çalışma yapması ve bu çalışmanın sonucunda ortaya çıkacak olan, hiçbir noktası şüphe altında kalmayacak şekilde devletin temelinin oluşturulması önemlidir. Yerli ve milli bir Türkiye için yerli ve milli kadrolara ihtiyaç vardır.

Yerli ve milli bir benlik oluşturmak, sadece bir sloganla kavramı sulandırmak anlamına gelmemelidir. Benlik oluşturma, tarihçiler ve yönetim uzmanlarından oluşan iki ayrı ekip

ile ciddi bir çalışma gerektirdiği unutulmamalıdır. Öncelikle kavramın içi doldurulmalı ve halka iyi bir şekilde anlatılmalıdır. Bunun yanı sıra, sadece devlet eliyle bir benlik oluşturmak yeterli olmayacaktır; sivil toplum, iş dünyası ve toplumun diğer kesimlerinin de bu çalışmaya sahip çıkması gerekmektedir. Farklı yönlere giden paydaşlardan oluşan bir toplum, hiçbir konuda birleşemez ve yerli ve milli olamaz.

j. Fatih'in ve Özal'ın Ölümündeki Sır ve Yönetim Zafiyeti

Devlet adamları, düşmanları için her zaman hedef konumundadır. Bu durum, koruma görevini yalnızca silahlı korumalarla sınırlı olmayan bir hale getirir. Gelişen teknoloji, suikast yöntemlerini daha karmaşık ve gizli hale getirmiştir. Tarih boyunca Türk liderler de sürekli hedef olmuş ve asla güvende olmamıştır. Türk devletleri liderlerine yönelik suikastların sayısının yüz binlerle ifade edilebileceği söylenebilir.

Tarihte bazı ölümler, doğal sebeplerle olmadığı kanıtlanamasa da, çoğu kişi tarafından suikast olarak değerlendirilmektedir. Fatih Sultan Mehmed ve Turgut Özal bu örneklerden bazılarıdır. Hatta Mustafa Kemal Atatürk'ün öldürüldüğünü düşünenlerin sayısı da oldukça fazladır. Fatih ve Özal'ın ölümlerinin ortak noktası, her ikisinin de doğal sebeplerle öldüğü izlenimi vermesidir. Fatih Sultan Mehmed'in zehirlendiği iddiaları, Venediklilerle işbirliği yapılarak suikast düzenlendiği yönündedir.

Fatih, 1481 yılında Anadolu'ya yeni bir sefere çıkarken hastalanmış ve 3 Mayıs 1481'de, henüz 49 yaşındayken Gebze yakınlarındaki Hünkâr Çayırı'ndaki ordugâhında vefat etmiştir. Gut hastalığından öldüğü düşünülse de, bazı kaynaklar onun Yakup Paşa tarafından zehirlendiğini öne sürmektedir. Fatih'in ölümü gizlenmiş, cenazesi padişahın hamam ihtiyacı var denilerek saraya getirilmiştir. O sırada, Şehzade Bayezid ve Şehzade Cem'e haber gönderilmiştir. Askerler Fatih'in ölümünü öğrenince İstanbul'da büyük bir kargaşa çıkmıştır. Karamanlı Mehmed Paşa, Cem taraftarı olduğu için idam edilmiştir. İstanbul'da yağmalamalar başlamış, gayrimüslim tüccarların evlerine saldırılar düzenlenmiştir. Bu karmaşa içinde Fatih'in cenazesi sarayda unutulmuş ve sıcak mayıs ayında kokmaya başlamıştır. Durumu fark eden devlet yetkilileri, Fatih'in ölmeden önce hekimlerine "Hekimler bana niçin kıydınız?" dediğini iddia etmektedir.

8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal, 17 Nisan 1993 tarihinde beş ülkeyi kapsayan 12 günlük Türkistan gezisinden döndükten sonra hayatını kaybetmiştir. Cenazesine Türkiye'nin dört bir yanından yüz binlerce kişi katılmıştır. Tören, televizyonlardan canlı yayınlanmış ve Türkiye'nin yanı sıra Mısır ve Pakistan'da üç günlük ulusal yas ilan edilmiştir. Özal, "Öldükten sonra beni İstanbul'a defnedin, kıyamete kadar Fatih Sultan Mehmed'in manevi ruhaniyeti altında bulunmak istiyorum." şeklindeki vasiyetine uygun olarak, Adnan Menderes Anıt Mezarı'nın bulunduğu Topkapı Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Özal'ın suikasta kurban gitmiş olabileceği de yıllardır tartışılmaktadır. Eşi Semra Özal, limonatasına katılan arsenikle zehirlendiği iddiasını ortaya atmış ve delil olarak saç örneğini ABD'de tahlil ettirdiğini belirtmiştir. 2 Ekim 2012 tarihinde mezarı açılmış; Adli Tıp Kurumu, Özal'ın ölümünün bir suikast olup olmadığını belirlemek için yapılan otopsi sonucunda zehir bulunduğunu, ancak bu zehirin ölüm sebebi olup olmadığını tespit edemediklerini açıklamıştır.

Bu iki ölüm, konuyla ilgili yalnızca bir kesiti temsil etmektedir. Benzer vakalar tarih boyunca sıkça yaşanmıştır. Örneğin, Hitler'in özel doktoru Morelle tarafından verilen ilaçlarla akli dengesini kaybetmesi sonucu intihar ettiği iddiaları bulunmaktadır. Hitler'in son günlerindeki olağan dışı ruh hali herkesçe bilinmektedir. Parkinson hastalığının tedavisi için verilen ilaçlarla birlikte verilen zehrin, onun bu hale gelmesine neden olduğu sıkça tartışılmıştır.

Devlet yönetiminde bu tür olayların yaşanması, yönetim zafiyetini gösterir. Düşmanın kolayca sızabileceği veya içeriden birilerinin ihanet edebileceği bir durumu işaret eder. Her iki durum da son derece ciddidir. Devletin verdiği savaş her zaman geleneksel yöntemlerle olmaz; esas tehlike gayri nizami savaşlardır. Bu noktada istihbaratın önemi büyüktür. Devlet yönetiminin her kademesi istihbaratla donatılmalıdır. Aksi takdirde gayri nizami savaşlarda başarısız olunma riski artar.

Nizami savaşlarda düşman bellidir ve taraflar nettir; ancak gayri nizami savaşlarda en yakınınızdakiler bile düşmanınız olabilir. Bu nedenle istihbaratın güçlü olması ve önleme ile karşı sızma faaliyetlerinin sürekli olarak sürdürülmesi gerekmektedir. Kamuoyunda devlet büyüklerinin korumalarıyla ilgili eleştiriler zaman zaman gündeme gelse de, alınan her tedbirin geçmişten alınan dersler üzerine inşa edildiğini unutmamalıyız. Koruma önlemlerinin gerekçeleri genellikle gizlidir ve perde arkasında yürütülen gayri nizami mücadelenin nedenleri de çoğu zaman görünmez.

1913 yılında kurulan Teşkilatı Mahsusa, yüzlerce yıllık bilgi ve deneyim birikiminden beslenmektedir. Bu alanda başarılı olduğumuzu söyleyebiliriz. Son yıllardaki dünya gelişmelerine paralel olarak, İstihbarat Teşkilatı Türk toplumunun gözbebeği olmaya devam etmektedir.

Tarihten ders almak, bugünümüzü anlamamıza ve geleceği inşa etmemize yardımcı olur. Bu nedenle, hiçbir zaman güçlü olduğumuzu düşünmeden yolumuza devam etmeliyiz. En küçük bir rehavet, ağır bedeller ödetebilir. Düşmanların 24 saat çalıştığını ve düzen bozmak için fırsat kolladığını unutmamalıyız.

Türklerin bilek gücüyle yenilmeyeceği, çok eski zamanlarda Çinliler tarafından fark edilmiştir. O dönemlerde de kaleyi içten yıkmaya stratejisi benimsenmiştir. Türk ulusu, savaşta başarılı ve barış yanlısı bir toplumdur; ancak gerektiğinde imkânsız denilen şeyleri gerçekleştirmekte de üstüne yoktur. Bununla birlikte, içeride hainlerin barınması da bir gerçektir. Uzun yıllar yoksulluk çeken bir toplumda, para, mevki ve diğer dünya nimetlerine eğilimli hainlerin varlığı normaldir. Anormal olan, bu hainlerin tespit edilip temizlenememesidir; bu da istihbaratın çalışma alanlarından biridir.

Türklerin nizami savaş yoluyla yıkılmayacağı anlaşıldıktan sonra, içlerine casuslar sokarak yıkmaya çalışmak, tarih boyunca süregelen bir strateji olmuştur. Yüzlerce yıllık gayri nizami mücadele, bundan sonra da devam edecektir. Bu nedenle dikkatli olmak şarttır. Devlet yönetimi, her kademesi istihbaratla donatılmış bir yapıda olmalıdır. Gelişen teknoloji, insanların duygu durumlarını kontrol edilebilir hale getirecektir. Bu, endüstri 4.0'ın getirdiği sonuçlardan biridir. Gelecekte suikastlarla liderlerin öldürülmesini öngörmüyoruz; bunun yerine, liderlerin duygu durumlarının kontrol altına alınarak yönetimlerin düşmanlar tarafından ele geçirilmesini bekliyoruz. Bu nedenle istihbarat da evrim geçirecek ve suikast önleme faaliyetleri bu tür durumları engellemeye yönelik çalışmalar yapacaktır. Yeni çağın getirdiği değişimlerden biri de budur. 5G teknolojisi ile mikro dalga frekansları sayesinde artık ulaşılmayan yer kalmayacak. Bu, bir avantaj gibi görünse de, istihbarat ve gayri nizami savaşta dezavantaj oluşturabilir. Yeni çağda hiçbir şey eskisi gibi olmayacak; devlet

yönetimleri de bu değışime ayak uydurmalıdır. Yeni teknolojiler üretenlerin kazanacağı bir dönem bizi bekliyor. Bu nedenle teknoloji alanında üretim yapılmalı ve devlet özel sektörü bu konuda teşvik etmelidir. Tarım, hayvancılık ve teknoloji, bir devletin gelecek projeksiyonundaki hedefleri olmalıdır.

k. Hitler ve Yönetim Sistemi

Siyaset ve devlet yönetimi tarihinin en kötü anılan figürlerinden biri hiç şüphesiz Adolf Hitler'dir. Büyük Almanya ideali uğruna, engel olarak gördüğü Yahudileri ortadan kaldırmaya çalışan ve dünyaya meydan okumaktan çekinmeyen bir liderdi. Birinci Dünya Savaşı'nda onbaşı olarak görev yaparken, savaş sonrası siyasete atılarak hitabet yeteneği sayesinde iktidarı ele geçirdi. Parti içindeki çekişmeler ve iktidara gelme mücadelesindeki Makyavelist tutumu, onun nasıl bir lider olacağının bir göstergesi gibiydi.

Hitler, iktidara geldikten kısa bir süre sonra yönetsel bir şımarıklık içine girdi. Elde edilen her zafer, liyakatten sadakate geçişi hızlandırdı. Üst düzey pozisyonlara ulaşmak için, Hitler'e sadık olmak yeterli değildi; ona övgüler düzecek kadar sevmek ve çevresindeki yakın ekibin onayını almak gerekiyordu. Böylece, Hitler kendisini çevreleyen bir ekibin vesayetinin hâkim olduğu bir yönetim sisteminin baş aktörü haline geldi. Güç peşinde koşarken, kendisini zehirleyen bir sistem inşa etti. Sonuç olarak, bu sistem kendini imha etti ve Hitler'in hayatına kendi elleriyle son vermesine yol açtı. Aslında, sadece Hitler değil, Almanya da seçimleriyle kendi sonunu hazırladı. Hitler'e son derece sadık ve onu destekleyen bir toplum vardı. Birinci Dünya Savaşı sonrasında yenilen ve gururu zedelenen Almanya, yeniden ayağa kalkma çabası içindeyken tarihe çok daha kötü bir şekilde geçti.

Hitler'in nasıl bir sistem yarattığını, hayatına son vermeden önceki iki haftada yaşananlardan anlayabiliriz. Hitler, kendisine mi yoksa güce mi tapan bir ekip kurmuştu? En yakınındaki kişilerin sadakati ona mıydı, yoksa paraya ve güce mi? İyi bir lider, ekibiyle ölçülür. Eğer ekibiniz kötü ise, dünyanın en iyi lideri olsanız bile başarılı olamazsınız. Ekip, başarının ta kendisidir. Eğer lider, güçlü olmak uğruna yapılan yanlışlara ses çıkarmazsa, sonunda kandırıldığını düşünür ve en yakınlarını suçlamaya başlar. Hitler de kişisel vasiyetinde, kara ordularının kurmay ekibini suçlamıştır. İntiharından hemen önce hizmetçileriyle vedalaşırken, generallerinin de hizmetçileri kadar sadık olmadığını dile getirmiştir.

Hitler, kişisel özellikleri itibarıyla büyük meziyetlere sahip bir insan değildi. Vizyon sahibi, ileri görüşlü ya da idealist biri değildi. Birinci Dünya Savaşı'nda yaşadığı travmayı atlatamamış, içindeki kini her geçen gün artıran bir nefret doluydu. Hitler'i yarı tanrı haline getiren, yanındaki ekibiydi; çünkü sistemin büyümesi en çok onlara yarıyordu. Hitler'in sürekli güçlenmesi gerekiyordu. İstedikleri sonuca ulaşamamış olsalar da, iktidarda kaldığı süre boyunca bireysel güç ve zenginlikleri bunun en somut göstergesidir.

Ülkede öyle bir yönetim hakimdi ki, neredeyse herkesin egolarının zirveye ulaştığı başka bir ülke örneği yoktur. Hitler, vatandaşlarına ego ve kibir aşıladı. Birinci Dünya Savaşı'nda kaybedilen gururu yeniden kazandırmak ve dünyanın en iyisi olma idealini benimsetti. Böyle bir liderin var olduğu bir yönetim sisteminden hangi vatandaş şikayetçi olabilir ki? Bu açıdan, böyle bir sistemin büyümesine katkıda bulunanlar yalnızca Hitler'in yakın çalışma ekibi değildi; bu, el birliğiyle yaratılan bir canavardı. Elbette bu durumu ve sistemi tasvip etmeyenler de vardı. Hatta kayıtsız kalmayan kesim, birçok kez suikast düzenledi ve Hitler her seferinde kurtuldu. Kurtulduğu her suikastta, Tanrı'nın kendisine ilahi bir görev verdiğini ve bu görevi tamamlaması için suikastlardan kurtardığını söyleyerek herkesi hipnotize etmeye devam etti. Bu kadar büyük bir sadakat içinde bir millet yaratmak için mükemmel bir yönetim sistemi kuruldu. Disiplinli ve düzenli bir sistem, tam bir Alman disiplini içinde işledi, ta ki son günlere kadar. Hitler, kendisini bekleyen sonun geldiğini fark ettiğinde asla teslim olmayacağını, "Moskova'da bir hayvanat bahçesinde sergilenmeye" razı olmayacağını belirtti. Kendi yaşamına son vereceğini ifade etti. Çevresindekilerin ısrarla Berlin'i terk etmesi ve mücadeleye devam etme taleplerine rağmen, sonunun Berlin'de olması gerektiğini savundu. Ölmeden önce sevgilisi Eva Braun ile evlendi ve Bayan Hitler, eşinin kendi yaşamına son verme kaderine gönüllü olarak dahil oldu.

Hitler'in ölümü üzerine spekülasyonlar uzun yıllar sürdü. Bazılarına göre Hitler intihar etmemiş, kaçmıştır. Özellikle Sovyetler, bunu iç siyasette propaganda olarak kullanarak tehlikenin geçmediği algısını oluşturmak için temellendirmiştir. Ancak intihar ettikten sonra yakılma emrini veren Hitler ve eşinin, 180 litre benzinle yakılmasına rağmen kemiklerinin nerede olduğu bilinmemektedir. Söylenenlere göre, ya Başbakanlığın bahçesine diğer ölümlerle birlikte gömülmüş ya da Berlin dışına çıkarılmıştır. Sonuç ne olursa olsun, öldüğü kabul edilmektedir.

Hitler'in ölümünün ardından herkes kendi geleceğiyle ilgilenmeye başladı; dışarıda yanan Hitler'in ve eşinin cesediyle kimse ilgilenmedi. Sonuç olarak, gücü tek elde ya da bir zümre üzerinde toplamak, başlangıçta temiz bir duygu ile yola çıkmış olsa bile, zamanla canavara dönüşüyor. Sistem ne kadar güçlü görünse de, tarafsız, bağımsız ve etik değerler içinde denetim, bir yönetim sisteminin parçası olmalıdır. Halk, her yönetimi şeffaflıkla sorgulamalı ve yalan dolu söylemlere mesafeli yaklaşmalıdır. Her yönetimin temeli denetim olduğu asla unutulmamalıdır.

I. Kanuni'nin Son Seferi ve Kriz Yönetimi

Tarih boyunca olumlu ve ilham verici örneklerle sıkça rastlamaktayız. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Türkler, dünyanın en zengin tarihlerinden birine sahiptir. Bu tarihsel zenginlik içinde pek çok güzel örnek bulunmaktadır. Bu örneklerin gün yüzüne çıkarılması ve toplumun bu değerleri tanınması büyük önem taşımaktadır.

Bu bölümde, Osmanlı İmparatorluğu'nun 10. Padişahı Kanuni Sultan Süleyman'ın son seferine dair bir hikaye ele alınmaktadır. Bu hikaye, Kanuni'nin ölümüyle sonuçlanmıştır. Sokollu Mehmed Paşa'nın başarılı kriz yönetimi sayesinde, padişahın ölümü seferin sonuna kadar gizlenmiş ve seferin başarıyla tamamlanması sağlanmıştır. Sokollu'nun bu başarısı, devlet yöneticileri için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Tarihteki bu tür başarılı kesitler, güzel örnekler olarak yerini almıştır.

Kanuni, saltanatı boyunca 13 kez sefere çıkmış ve ömrünün 10 yılını bu seferlerde geçirmiştir. Son seferine çıktığında 73 yaşındaydı ve son 15 yıldır geçmeyen bir yarası nedeniyle büyük acılar çekmekteydi. Ancak hastalığı, sefere çıkmasına engel olmamıştır. 1566 yılında gerçekleşen seferde Osmanlı ordusu, 50 günde Belgrad'a ulaşmış ve Sigetvar Kalesi önlerine geldiğinde, Kanuni şehrin kuşatılmasını emretmiştir.

Sefer sırasında padişahın durumu ağırlaşmış; yürüyememekte, ayağa kalkamamış ve komaya girmiştir. Ölümün eşiğine gelmiştir. Devlet ricalinin bir şeyler yapması gerekmektedir; zira padişahın hastalığı duyulursa askerlerin morali bozulacak ve sefer tamamlanmadan geri dönmek zorunda kalacaklardır. Kanuni'nin yöneticilerini zor bir görev beklemektedir. Nihayet, 7 Eylül 1566'da Kanuni Sultan Süleyman vefat eder. Devlet ricalinin korktuğu başlarına gelmiştir. Ancak Sokollu Mehmed Paşa, üzüntüsünü içine gömerek kriz yönetimi yapma kararı alır. Devlet yöneticilerinin en önemli niteliklerinden ikisi soğukkanlılık ve çözüm odaklılık olduğundan, Sokollu bu niteliklere uygun bir şekilde hareket etmeye karar verir. Bu hikaye, bir yöneticinin kriz anında nasıl davranması gerektiğine dair güzel bir örnek sunmaktadır.

Sokollu Mehmed Paşa, bu haberin kimseye ulaşmaması gerektiğini düşünerek gizlilik içinde hareket etmiştir. Ölüm haberi, vezirlerden bile saklanmıştır. Padişahın iç organları çıkarılıp amber ve misk kokuları sürülen cesedi, tabut içinde tahtın altına geçici olarak defnedilmiştir. Savaş devam ederken, savaşın idari akışının da sağlanması gerekiyordu. Bu nedenle, savaş sırasında tüm prosedürler eksiksiz uygulanmıştır. Gerekli atamalar yapılmış, başarı gösterenlerin mertebeleri yükseltilmiş ve sahte fermanlar düzenlenmiştir. Savaş, padişah varmış gibi devam etmiştir. Her şey doğal akışında ilerlemiş, askerler durumdan şüphelenmemiştir.

Sefer tamamlanıp Sigetvar Kalesi alındıktan sonra ordu geri dönecekti. Kırk iki gündür gömülü olan padişahın naaşı gizlice bir arabaya konulmuş ve dönüş tamamlanana kadar yaşıyormuş gibi hareket edilmiştir. II. Selim'e haber verilmiş ve Belgrad'a geldiğinde padişahın ölüm haberi resmen duyurulmuştur. İstanbul'a ulaşıldığında cenaze merasimi 23 Kasım'da Süleymaniye Camii'nde yapılmış ve cami yanındaki türbesine defnedilmiştir.

Timur'un güzel bir sözü vardır: "Bir mih bir nalı, bir nal bir atı, bir at bir komutanı, bir komutan bir orduyu, bir ordu bir ülkeyi kurtarır." Tarihte öyle olaylar vardır ki, sayılar karşısında niteliğin önemi ortaya çıkar. Bir kişinin ne yapabileceğini sorgularken, tarihin akışını değiştiren birçok örnekle karşılaşırız. Sokollu Mehmed Paşa da bu olayda tam anlamıyla bir devlet adamı gibi hareket etmiştir.

İyi bir devlet adamı, soğukkanlı olmalı ve duygusallıktan bağımsız rasyonel kararlar alabilmelidir. Kriz yönetimlerini ustalıkla gerçekleştirmelidir. Çözüm odaklı yaklaşım, her süreçte vazgeçilmez bir özelliktir. Planlama ve koordinasyon da son derece önemlidir. Belki de tüm bu özelliklerin en değerlisi, sır tutma ve gizlilik ilkesidir. Sokollu, bu niteliklerin hepsini başarıyla uygulamıştır ve kriz yönetimi konusunda tarihe geçmiştir. Tarih, liyakatli yöneticilerin omuzlarında devletlerin yükseldiğini göstermektedir. Bu nedenle, devlet yönetiminin temeli liyakattir. Bu olaydan çıkarılacak derslerle, devlet ricali yapısının liyakata dönüşmesi sağlanmalıdır. Liyakatin olduğu yerde, bozuk sistemler düzelir.

m. Tarihin Verdiği Ders: Bilinçli Yönetim Üzerine

Devlet yönetiminde Türk tarihi, dünya genelinde önemli bir konuma sahiptir. Yüzyıllar boyunca farklı coğrafyalarda uygulanan yönetim biçimleri, zengin bir bilgi ve deneyim kaynağı oluşturmuştur. Bu mirası akılcıca değerlendirerek, bugünü anlamak ve geleceğe yönelik bir vizyon geliştirmek büyük önem taşımaktadır. Eğer bu mirası etkili bir şekilde kullanabilirsek, diğer ülkelere kıyasla daha ileri bir yönetim bilgisi ve deneyimine sahip olma şansımız vardır.

Tarih, toplumumuzun kronikleşen olumsuz alışkanlıklarını anlamamıza yardımcı olacak bir sıralama sunmaktadır. Toplum olarak önlem alma konusunda genellikle gevşek davranıyoruz. Önlem almadığımız gibi, bir sorunla karşılaştığımızda fedakârca katkı sunan bir toplum olmamıza rağmen, bu süreci doğru bir şekilde yönetmekte başarısızız. Bu nedenle, projeksiyonlar oluşturmak ve bu projeksiyonlara göre bir vizyon geliştirmek gerekmektedir. Tüm bu süreçler, bilinçli yönetimin önemini vurgulamaktadır.

Bilinçli yönetim, bilinç ve yeterlilik kavramlarıyla ilişkilendirilmelidir. Bilinç, bireyin kendisini, çevresini ve olayları tanıma, algılama ve kavrama yeteneğidir. Yeterlilik ise kişinin kendi başına yeterli olması ve başkalarına muhtaç olmaması anlamına gelir. İnsanlar, yeterli oldukları bir konuda bilinç düzeyinde hareket ettiklerinde hatalarını en aza indirirler. Yönetimde ise hedef, sıfır hatadır. Sıfır hata kavramı, teoride hataların minimuma indirilmesi anlamına gelir; ancak pratikte bu her zaman mümkün değildir. Minimum düzeydeki hatalar, sıfır hata olarak kabul edilir.

Bir kişinin bir şeyi öğrenmesi için bilinç-yeterlilik diyagramına bakmak gerekir. Bir kişi herhangi bir konuda öğrenmek istediğinde, başlangıçta ne bilinci ne de yeterliliği vardır. Konuyla ilgili bilgi edinmeye başladıkça bilinçlenir, ancak yeterliliği henüz oluşmamıştır. Öğrendiklerini pekiştirdikçe yeterli hale gelir ve hem bilinçli hem de yeterli olur. Kişi öğrendiklerini uygulamaya başladığında, bilinç düzeyindeki bilgiler bilinçaltına yerleşir ve kişi

artık bilinçsizce yeterli hale gelir. Örneğin, araba kullanmayı öğrenmek isteyen biri, başlangıçta arabanın nasıl kullanılacağını bilmez. Teorik eğitim aldıktan sonra arabanın nasıl kullanılacağını öğrenir; bu aşamada bilinçlidir ama henüz yeterli değildir. Uygulama yaparak araba kullanmayı öğrendiğinde, hem bilinçli hem de yeterli hale gelir. Zamanla, araba kullanmayı neredeyse ezber yapar ve artık bilinçsizce yeterli bir sürücü olur.

Yönetim de geçmişten gelen belli alışkanlıklarla şekillendiği için, 4 numaralı kutucukta yürütülmektedir. Bilinçli bir yönetim sergilemek için, normal öğrenme akışının tersine bir yol izlenerek 4 numaralı kutucuktan 3 numaralı kutucuğa geçilmelidir. Bilinçli bir yönetim için tarihten gelen bilgi ve deneyimlerin bir araya getirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Yönetim Tarihi Enstitüsü önemli bir kurum haline gelecektir. Devlet yönetim kademesinde, yönetim tarihi konusunda bilgi sahibi kadrolar oluşturulmalı ve devlet ricali içinde bu tür bireyler yer almalıdır. Devlet yönetiminin temeli tarihtir; bu nedenle bilinçli bir yönetim inşa edilmeli ve bu yaklaşım alışkanlık haline getirilmelidir.

n. Yönetimin Yönetimle Mücadelesi: Darbeler

Yönetimlerde iktidara gelmek kadar, iktidarda kalmak da zorlu bir süreçtir. Mevcut konumunu korumak için yalnızca sıkı çalışmak yeterli değildir; aynı zamanda yönetimi savunmak da gereklidir. Burada bahsettiğim koruma, hile ve zorbalıkla yönetimi ele geçirmeye karşı alınacak önlemleri içermektedir. Tarihe baktığımızda, yönetimlerin genellikle doğal yollarla değişmediğini görmekteyiz. Bu nedenle, yönetimin her an bu tür tehditlere karşı tetikte olması son derece önemlidir.

Tarihimizdeki ilk modern darbe, 30 Mayıs 1876'da gerçekleşmiştir. Serasker Hüseyin Avni Paşa'nın liderliğindeki bir grup, o dönemin padişahı Sultan Abdülâziz'i tahttan indirerek devirmiştir. Abdülâziz, 1861 yılında Osmanlı padişahlarının otuz ikincisi olarak tahta çıkmış ve saltanatı boyunca Osmanlı İmparatorluğu eski gücünü kaybetmiştir. Tanzimat döneminde Batı taklitçiliği hâkimdi. Abdülâziz, ülkenin gelişmesini engelleyen cuntacılar karşı eski günlerine dönmek için çaba sarf etmiştir. Ancak, bu çabalarına karşı çıkanlar, Abdülâziz'in yerine "Sultan Beşinci Murad" olarak bilinen Şehzade Murad Efendi'yi tahta çıkarmış ve devrik padişahı Çırağan Sarayı'na götürmüştür. 4 Haziran 1876'da resmi açıklamaya göre intihar ettiği belirtilen Abdülâziz'in ölümüyle ilgili cinayet iddiaları da bulunmaktadır.

Bu tarihten sonra, yönetim değişiklikleri doğal olmayan yollarla devam etmiştir. Cumhuriyet döneminde de 1960 ve 1980 yıllarında darbeler yaşanmıştır. Darbelerin temelinde vesayet sorunu yatmaktadır. Vesayet sahipleri, siyasilerin alanlarına müdahale ettiğini düşündüklerinde bu tür olaylar gerçekleşmektedir.

Darbeler, yönetimin kontrolü ele geçirmek amacıyla gerçekleştirdiği eylemlerdir. Asıl sorun, yönetimden alınan payın oranıdır. Yönetimlerde, perde arkasında iktidarı elinde tutan bir grup bulunmaktadır; bu grup genellikle seçilmiş siyasi kesimdir. Eğer atanmış kesim, iktidarı arka planda yönetmeye çalışırsa, bu durum seçilmiş-atanmış çatışmasına yol açar. Atanmış kesim, elindeki güçle siyasi kesimi yönetimden uzaklaştırdığında, darbe gerçekleşmiş olur.

Yönetimin doğasına aykırı olan darbecilik, devletin kurumsal yapısını ve ülkeyi yıllarca geriye götüren bir olgudur. Darbeler, vesayet sorununu temsil eder ve yönetimin kimde olacağına dair bir tartışmadır. Devlet yönetimi, rejimin gerekliliklerine uygun olmalıdır. Ülkemizde demokrasi, yönetimin kimde olacağını belirleyen bir unsurdur ve bu şekilde devam etmelidir.

Hiçbir yönetim, darbelerle sona erme hakkına sahip değildir. En kötü yönetim, en iyi darbeden daha iyidir. Bu nedenle, darbe konusunun 1876'dan 1980'e kadar tarihte kalması ve ülkemizin gelişimi önünde bir engel olarak anılmaması önemlidir. Ayrıca, muhtıralar ve ayaklanmalar da yönetime en az darbeler kadar zarar vermektedir. Yönetim, kendi içinde bir denetim mekanizması ile kontrol edilmeli ve sonuçta başarı ya da başarısızlık halk tarafından değerlendirilmelidir. Her yönetim, seçimle gelmeyi ve seçimle gitmeyi hak eder.

Burada önemli bir noktayı vurgulamak gerekir. "Devlet akıllı" dediğimiz, yüzlerce yıllık devlet yönetimi tecrübesi ve bilgi birikimiyle şekillenen bir mekanizma, vesayet değildir. Bu akıl, devletin yüzyıllar boyunca edindiği bilgi ve deneyimi günümüze taşıyan ve devlete yön veren bir unsurdur. Böyle bir mekanizmanın varlığı, devletin derinliğini, köklerinin uzunluğunu ve

sağlamlığını gösterir. Vesayet hiçbir zaman kabul edilemez. Ne seçilmişler, sınırlarını aşarak başka alanlara girmeli, ne de atanmışlar, seçilmişlerin alanına müdahale etmelidir.

o. Borçlanma ve Bütçe Yönetimi

Bir devletin bütçesinin dengede olması ve cari açığın kontrol altında tutulması beklenir. Ancak, bütçe dengesizliği ve cari açığın kontrol edilememesi durumunda, ülke dış kaynaklara ihtiyaç duyar. Bu aşamada, yabancı ülkelere veya finansal kuruluşlardan borç alınır. Dış borç, ülkelerin cari veya bütçe açıklarını kapatmak amacıyla geçici olarak yurtdışından kaynak sağlamasıdır. Ancak, bu borçların yatırıma yönlendirilmemesi durumunda, ülke için sürekli büyüyen bir sorun haline gelir. Sonuç olarak, bu durum ülkenin mali bağımsızlığını kaybetmesine yol açan bir krize neden olabilir.

Dış borç alımının çeşitli nedenleri vardır. Bunlar genel hatlarıyla şu şekildedir:

- 1) Fon ve tasarruf açıkları
- 2) Dış ticaret açığı
- 3) Ödemeler dengesi açıkları
- 4) Savunma sanayi ve giderleri için kaynak tahsisi
- 5) İktisadi dengeyi koruma ihtiyacı
- 6) Yatırım ve yeniliklerin finansmanı
- 7) Kaynak tahsisinde etkinlik sağlama
- 8) Vadesi dolan borçlara kaynak oluşturma
- 9) Olağanüstü durumlarda giderlerin karşılanması (savaş, deprem, tsunami vb.)
- 10) Hükümetin ulusal paranın değerini korumak için gerekli rezervleri sağlama
- 11) Gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkeleri borçlanma baskısı altına alması

Osmanlı İmparatorluğu, 16. yüzyılın sonlarına kadar ekonomik olarak istikrarlı bir şekilde varlığını sürdürmüştür. Ancak, zamanla çeşitli sorunlar ortaya çıkmıştır. Coğrafi keşifler, Doğu ile Avrupa arasındaki ticaret yollarının değişimi, Avrupa'daki sanayileşme, Osmanlı'nın topraklarını genişletme imkanının kalmaması, güçlü yerel sınıfların oluşumu, devletin vergi gelirlerinin azalması ve askeri harcamaların artması gibi 17. ve 18. yüzyıldaki içsel ve dışsal gelişmeler, imparatorluğun toplumsal ve ekonomik yapısını sarsmış, merkezi idarenin üretim, yönetim ve vergi toplama üzerindeki kontrolünü zayıflatmıştır. Osmanlı ekonomisi, loncalar ve sabit fiyatlar gibi katı kurallara dayalı yapısıyla, pazar için üretimle birlikte büyük bir bunalıma girmiştir. 19. yüzyıl, merkezi bürokrasi açısından reform ve yeni dünya ekonomisine uyum sağlama dönemi olmuştur.

1699 Karlofça Antlaşması'ndan bu yana sürekli toprak kaybeden Osmanlı, ordusunu yenilemek amacıyla reformlar başlatmıştır. 19. yüzyılda devlet eliyle askeri sanayi tesisleri kurulmuştur. II. Mahmud döneminde, askeri amaçlı çeşitli fabrikalar açılmıştır. Ancak, Osmanlı yeni kaynaklar bulmakta zorlanmış ve 1854'te Kırım Savaşı'nın giderlerini karşılamak için dış borçlanmaya gitmiştir. Bu, Osmanlı'nın ilk dış borç anlaşmasıdır ve Sultan

Abdülmecit'in fermanıyla 3 milyon sterlinlik bir borç alınmıştır. Anlaşma, Osmanlı Devleti ile Londra bankerleri arasında yapılmış ve faiz oranları belirlenmiştir.

Devlet gelirlerinin giderleri karşılayamadığı durumlarda borçlanma kaçınılmaz hale gelir. Özellikle i tasarrufların yetersiz olduğu durumlarda dış borçlanma zorunludur. Osmanlı, bütçe dengesini sağlayamadığı için 1854'te dış borç almış ve bu borç yönetim eksiklikleri nedeniyle giderek büyüyen bir borç sarmalına dönüşmüştür. Nihayetinde, bu durum Osmanlı'nın çöküşüyle sonuçlanmıştır.

Osmanlı'nın mali sorunlarının temelinde yönetim hataları yatmaktadır. Devletin harcamalarının, tasarruflarının ve bütçesinin etkili bir şekilde yönetilmemesi, liyakatın yerini sadakat esasına bırakması gibi faktörler, yönetim sisteminin bozulmasına yol açmıştır. Devlet yönetimi, liyakat temelleri üzerine inşa edilmelidir; aksi takdirde çöküş kaçınılmazdır.

Sonuç olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun duraklaması ve gerilemesi, hem dış borçlanma hem de devlet yönetimindeki bozulmaların bir sonucudur. Bu durumdan çıkarılması gereken dersler şunlardır:

1. Devlet yönetimi, her şeyden daha önemli bir konudur.
2. Devlet, dünya gelişmelerini ve siyaseti yakından takip etmelidir.
3. Geçmişten dersler çıkarılmalıdır.
4. Dış borç, yatırım ve üretim için alınıyorsa anlam taşır; aksi takdirde tehlikeli bir durumdur.
5. Tasarruf, yatırım ve üretimden daha önemlidir.
6. Liyakatın olduğu yerde sistem düzelir; aksi takdirde sağlam sistem bile bozulur.

p. Atatürk, Siroz ve Liyakat

Osmanlı İmparatorluğu, II. Abdülhamid döneminde denge politikası izleyerek varlığını sürdürmeye çalışırken, Sultan'ın yönetimiyle birlikte çöküş süreci hızlanmıştır. Tarihçiler, Abdülhamid sonrası dönemi Osmanlı'nın fiili olarak sona erdiği zaman dilimi olarak kabul etmektedir. Ancak, tarih boyunca özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi veren Türkler, yeni bir yol bulmak zorundaydılar. Bu sonu engellemek için mücadele edilecek ve halk egemenliğine dayanan yeni bir ülke kurulacaktı. Birinci Dünya Savaşı'ndan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar geçen süre, halk için büyük bir sınav niteliğindeydi. Bağımsızlık mücadelesinde her şeyini ortaya koyan halk, sonunda bağımsız bir Türkiye Cumhuriyeti ile Anadolu topraklarındaki varlığını sürdürecekti.

Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde halk, bağımsız bir devlet kurma yolunda önemli zorlukları başarıyla aştı. Atatürk ve arkadaşları, vatanlarını her şeyin önünde gören vatanseverlerdi. Osmanlı'nın son dönemlerinde bireysel çıkarlarını devletin önünde gören birçok devlet adamı, çöküş sürecini hızlandırmıştı. Atatürk ve arkadaşları, vatanseverliğin bedelini ödemek gerektiğini gösterdiler.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte her şeyin sona ermediği, aksine yeni bir başlangıç olduğu ortaya çıktı. Geçmişin kalıntılarını devralan yeni bir ülke, şimdi kalkınma mücadelesi vermek zorundaydı. Bu savaş, Kurtuluş Savaşı'ndan daha zorlu olacaktı. Askeri başarıların diğer alanlarda da sağlanması gerekiyordu; aksi takdirde, ülkenin sonunu bekleyen birçok ülke vardı.

Ülkenin kalkınması için eğitim, sağlık, sanayi ve iş dünyası gibi alanlarda hamleler yapılması gerekiyordu. Osmanlı'nın son dönemindeki reform çalışmaları, Cumhuriyet'in kurucu kadrosuna önemli bir bilgi ve deneyim kazandırmıştı. Bu, en büyük avantajlardan biriydi. Ordunun bazı eksiklikleri olsa da, rütbeli kadronun bilgi ve deneyimi ile halkın fedakârlığı sayesinde bu eksiklikler giderildi. Ancak Cumhuriyet sonrası kalkınma reformlarında Atatürk'ün yalnız olduğunu söyleyebiliriz. En yakınındaki kişiler bile onun fikirlerini anlamıyor, katılmıyor veya kalkınma yolunda engel oluyorlardı. Atatürk, yüzlerce yıllık alışkanlıkların değişiminin kolay olmayacağını biliyordu. Bu nedenle, halkla iç içe olmak için yurt gezileri yaparak yerinde denetim ve halka hitap etme gereği duydu ve bunu başardı.

Bu süreçte kararlı bir yönetim sergilemek şarttı. Atatürk, o dönemin gerektirdiği kararlı yönetim tarzını benimsedi. Bu süreçte birçok kez en yakınlarıyla fikir ayrılıkları yaşadı, ancak ülkenin yeniden ayağa kalkması için bu zorunluydu. En doğru yönetim tekniği buydu ve bu açıdan doğru bir tercih yapmıştı.

Atatürk, tarihe damga vuran liderlerin başında gelmektedir. Elbette ki bir insan olarak hataları da olmuştur. Örneğin, sigara içmesi ve alkol tüketimi, örnek alınmaması gereken alışkanlıkları arasındadır. Ne yazık ki, alkolün yol açtığı siroz hastalığı nedeniyle hayatını kaybetmesi acı bir durumdur. Bu, sonraki nesiller için ders alınması gereken bir durumdur. Ancak bu duruma yönetsel açıdan baktığımızda, daha derin bir analiz yapmamız gerektiğini düşünüyoruz. Devletin başındaki kişi ya da kişiler özel bir bakıma tabi olmalıdır. Bu, her koşulda geçerlidir; savaş ya da barış durumu fark etmez. Liderin yeme içme ve uyku düzenine

kadar yakın çalışma ekibi tarafından dikkat edilmelidir. Liderin sadece devlet yönetimine odaklanabilmesi için bu şarttır. Aksi takdirde, liderin sağlığı tehlikeye girebilir.

Atatürk'ün sekreteri Hasan Ziya Soyak, hatıralarında Atatürk'ün günde 10-15 kahve ve 3 pakete yakın sigara içtiğini, gece yemekle birlikte alkol aldığı ancak kontrolü kaybetmeyecek kadar içtiğini belirtmiştir. Bir gün Soyak, Atatürk'e alkol tüketimini bırakmasını önerdiğinde, Atatürk bu durumu zihnini dinlendiren bir ilaç olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu noktada, Atatürk'ün yakın ekibinin bu durumu acilen ele alması ve alternatif çözümler araması gerekirdi. Eğer bu yapılmış olsaydı, belki de Atatürk daha uzun süre yaşayabilirdi.

Atatürk'ün yaşadığı durum, günümüzde "overthinking sendromu" olarak adlandırılan bir rahatsızlığa benzemektedir. Bu durum, kişinin düşünmeyi durduramaması ve fazla düşünmekten uyuyamaması ile karakterizedir. Eğer Atatürk ile Hasan Ziya Soyak arasındaki görüşme sonrasında farklı çözüm yolları aransaydı, belki de bir doktor nezaretinde alternatif bir tedavi ile bu duruma çare bulunabilirdi.

Sonuç olarak, bir liderin konforunun artırılması ve mevcut sorunların ortadan kaldırılması için yakın çalışma ekibinin kök nedenlere inmesi ve gerekli tedbirleri alması şarttır. Liyakat, bu süreçte büyük bir öneme sahiptir. Liyakatli bir ekibin gücü, doğrudan lidere yansır. İyi bir lider, ekibi kadar güçlüdür.

q. Tarihin Akışını Değiştiren İsim

Tarihte bazı olaylar vardır ki, neden gerçekleştiği belirsizdir; adeta kaderin iplerini ördüğü durumlar olarak karşımıza çıkar. Bu olaylar, bir milletin kaderini değiştiren kritik anlar olabilir. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü anlaşıldığında, devletin üst kademesindeki pek çok kişi kendi gelecek kaygılarıyla meşguldü; yalnızca birkaç kişi ülkenin bağımsızlığı için mücadele etmeye niyetlendi.

Tarihin önemli dönüm noktalarından biri, Atatürk'ün Samsun'a çıkışıdır. Gazi Paşa Anadolu'ya adım attığında, milli mücadeleye başlamış oldu. Samsun'a geçiş hikâyesine baktığımızda, tarihin nasıl bir kader ördüğünü görebiliyoruz. O kadar ince bir süreç var ki; görevlendirme olmaması bile içten bile değilmiş. Ancak kader, ya da ne dersiniz deyin, bir şekilde gerçekleşti ve Samsun'a ayak basıldı. Bu süreçte özellikle bir kişinin, Mustafa Kemal'in Samsun'a görevlendirilmesi için yoğun çaba sarf ettiğini görüyoruz. Bu kişi, Mustafa Kemal'i devlet ricaliyle tanıştıran ve ordu müfettişi olması için büyük çaba gösteren Dâhiliye Nazırı Mehmet Ali Bey'dir.

Mehmet Ali Bey, daha Yeniköy Belediye Başkanı iken, Ali Fuat Cebesoy'un babası İsmail Fazıl Paşa ile akraba olmuştu. Zira Ali Fuat Cebesoy'un küçük kardeşi, Mehmet Ali Bey'in kızı ile nişanlanmıştı. Mehmet Ali Bey, bu nişandan birkaç ay sonra İçişleri Bakanı olacaktı. Ali Fuat Paşa, 20 Aralık 1918'de İstanbul'a döndüğünde, Mehmet Ali Bey de evdeydi. Sözler Mustafa Kemal Paşa'ya gelmiş ve kendisi hakkında övgü dolu ifadeler kullanılmıştır. Ali Fuat Paşa, Mustafa Kemal'i tanıştırabileceğini söylemiş, Mehmet Ali Bey de bunu memnuniyetle karşılamıştır. Böylece düğünden sonra verilen bir yemekte tanışmışlardır. İlerleyen süreçte Mehmet Ali Bey, Bahriye Nazırı Avni Paşa ile birlikte Mustafa Kemal Paşa'yı Şişli'deki evinde ziyaret etmiştir. Ertesi gün, Cercle d'Orient Kulübü'nde (Galatasaray Lisesi'nin karşısında) öğle yemeğine davet ederek birlikte yemek yemiş ve sohbet etmişlerdir. Bu görüşmeler sırasında Mehmet Ali Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın İttihat ve Terakki ve Enver Paşa hakkındaki düşüncelerini öğrenmiş ve birlikte çalışma teklifinde bulunmuştur.

Mustafa Kemal Paşa'nın 9. Ordu Müfettişliği görevine atanması, Ali Fuat Cebesoy'un onu Mehmet Ali Bey ile tanıştırmaması ve bu sayede olumlu izlenimler edinmesini sağlamasıyla gerçekleşmiştir. Daha sonra Mehmet Ali Bey, Sadrazam Damat Ferit Paşa'yı ikna etmiştir. Damat Ferit Paşa'nın Padişah Vahdettin'i ikna etme çabası olmamıştır; zira padişah, Mustafa Kemal Paşa'yı özellikle Almanya'ya yaptıkları seyahat nedeniyle iyi tanımaktadır. Tüm bu süreç ve Bahriye Nazırı Avni Paşa'nın Mustafa Kemal Paşa ile olan ilişkisi sayesinde, nazırın kayınpederi olan Harbiye Nazırı Şakir Paşa'nın 9. Ordu Müfettişliği konusundaki kararları onaylaması da kolay olmuştur.

Mehmet Ali Bey, Atatürk'ün Samsun'a görevlendirilmesinde ve dolayısıyla milli mücadelenin başlamasında önemli bir rol oynamıştır. Atatürk'e güvenmiş ve arkasında durmuştur. Bu sayede Atatürk, Sadrazam ve Padişahın güvenini kazanarak geniş yetkilerle göreve atanmıştır. Bu durum, tarihin akışını değiştirmiştir. Eğer Mehmet Ali Bey arkasında durmasaydı ve devlet ricali içinde bu kadar etkin bir rol oynamasaydı, Atatürk belki de Samsun'a çıkamayacak ve milli mücadeleyi başlatamayacaktı.

Sonrasında Mehmet Ali Bey, farklı bakanlıklarda görev almıştır. Kaderin cilvesine bakın ki; Kurtuluş Savaşı sonrasında Mustafa Kemal ile görüşleri hilafet konusunda ayrılmıştır. Savaş sonunda düşman işbirlikçisi olarak kabul edilen saltanat yanlıları ve muhalifleri içeren Yüz Ellilikler listesine dahil edilerek sürgün edilmiştir. Ailesiyle önce Romanya'da, ardından Paris'te yaşamıştır.

Paris'te "Zincire Vurulmuş Cumhuriyet" (La République Enchainé) adıyla bir gazete çıkarmaya başlamıştır. İlk sayısının 1930'da çıktığı tahmin edilen gazetede, Cumhuriyet yönetimine ve Mustafa Kemal'e ağır eleştiriler yönelten yazılar yayımlanmıştır. Mustafa Kemal'in ölümünden sonra yurda dönmüş ve 16 Ekim 1939'da İstanbul'da vefat etmiştir.

Atatürk'ün tarih sahnesine çıkmasında en büyük rolü oynayan Mehmet Ali Bey, Türk milleti için farkında olarak ya da olmayarak gizli kahramanlardan biri olmuştur. Sonrasında yaşananlar ve aldığı cezalar ise konumuzun dışındadır. Devlet içinde pek çok kahramanı kazandıran akil kişiler vardır. Devlete faydalı olacak kişileri devlet ricali içerisine sokmak oldukça zorlu bir süreçtir ve bu nedenle son derece önemlidir.

r. Tarihten Kişisel Gelişim Dersi: Bu Da Geçer Yâ Hû

Nefesin kesilecek, gücün bitecek, dermanın kalmayacak, öldüm diyeceksin ama yine de vazgeçme.

Hayatta başarılı olan insanların en belirgin ortak noktası, asla vazgeçmemeleridir. Her biri farklı kökenlerden, çeşitli yollarla ve farklı hedeflere ulaşmak için mücadele eden milyarlarca başarı hikayesi bulunmaktadır. Bu bireyler, hedeflerine odaklanarak ilerlerken birçok engelle karşılaşmışlardır. Ancak onları başarılı kılan, bu engeller karşısında pes etmeden yollarına devam etmeleri olmuştur.

Başarı, kişisel gelişim hikayelerinde anlatıldığı kadar basit bir kavram değildir. Gerçekleştirilen ve gerçekleştirilemeyen her şeyin bedeli, her anı zorluklarla dolu bir yolculuğun parçasıdır. Yolu tamamlamayı göze alanlar, başarıya ulaşır. Çoğu insan, yoldaki engeller karşısında vazgeçer. Hayatın sırrı, her şeye rağmen o yolu tamamlayabilmektir.

Hayatın işleyişini anlamak son derece önemlidir. Bu işleyişi görebilmek ve kendini buna göre ayarlamak daha da kritik bir noktadır. İnsan, değişen koşullara uyum sağlama yeteneğine içgüdüsel olarak sahiptir. Hayatın sunduğu zorlukları anlamak, bu zorlukların mesajlarını ve anlamlarını çözmek, kendini motive etmek gibi unsurlar açısından hayatın işleyişini öğrenmek büyük bir önem taşır. Hayat, derin anlamlar barındıran basit bir oyundur. Basit bir yaşam sürmek isteyenlere de, derinlere dalmak isteyenlere de fırsatlar sunar. Hayatı nasıl yaşamak istediğin tamamen senin elindedir. Basit yaşarsan basit biri olursun; derinlere inmek istersen, özünü arayan bir yolcu olursun.

Aslında başarı, bir yere ulaşmak değil, bir yola girmektir. Hangi yol? Hakikat ve doğruluk yolu... Sona ulaşmak ya da ulaşamamak önemli değildir. Bazı yolların sonunu getirememek kayıp değildir; esas olan yola çıkmaktır. Yola çıktığın an, başarmışsındır, yoldan çıkmadığın sürece. Doğruluk ve hakkaniyet yolu, başarının kendisidir. Sonuna ulaşman gerekmez; son nefesini verdiğinde bu yolda sona erersin.

Vazgeçmek, bir kavramın ötesinde, kaderi belirleyen bir unsurdur. İnsan neden vazgeçer? Çünkü gücü kalmamıştır ya da sıkılmıştır. Hakkaniyet yolunun cennetten bir parça olduğunu söylemek hayal olabilir, ancak cehennemden bir kesit olduğunu söyleyebiliriz. İnsan zorluklarla karşılaştığında cehenneme düştüğünü düşünür. Bu nedenle, hakkaniyet yolunu cehennemden bir parça olarak görür. Oysa beynimiz, dış dünyayı çözümleyen manipülasyona açık bir şifre çözücüdür. Eğer insan bu yolu cehennem gibi görürse, dünyadaki cehennemi yaşar; ama eğer bu yolu cennete giden bir yol olarak hayal ederse, ayağına batan dikenlerin acısını değil, dikenlerin ucundaki gülün kokusunu duyar. Allah, insanın yolunu güzelleştirebilmesi ve engelleri aşabilmesi için ona beyin gücü vermiştir. Belki sihirli bir değneğin yoktur ama engelleri aşacak kudreti sana vermiştir. Ancak insan, bu kudreti göremez; bunun yerine mızızlanır. Oysa hayat, mızızlanmak için çok kısadır.

Sonuç olarak, hayatta ne yapıyorsan, vazgeçmeden yapmak gerekir.

Bu da geçer yâ Hû

ABD Başkanı Abraham Lincoln, Wisconsin’de yaptığı bir konuşmada bu söze duyduğu hayranlığı şöyle ifade etmiştir: “Doğu’da bir padişah, danışmanlarından her okunduğunda mevcut durumu tüm gerçekliğiyle anlatacak bir söz bulmalarını istemiş. Bulmuşlar; ‘Bu da geçer!’ Bu söz o kadar anlamlıdır ki, hem böbürlenmeyi dizginler hem de acılara dayanma gücü verir!”

Osmanlı İmparatorluğu, 1918 yılında işgal edilip düşman savaş gemileri Boğaziçi’ni doldurduğunda, Hattat İsmail Hakkı Altunbezer, bir kâğıda “Bu da geçer yâ Hû” yazarak atölyesine asar; kısa sürede işyerleri, kahvehaneler ve vapurlar bu yazıyla süslenir. Halkın işgale karşı tepkisini dile getirmek için her yere astığı bu yazı, o acı günlerin “Mütareke Dönemi”nin bir simgesi olmuştur.

Ne kadar güzel bir teselli ve motivasyon, değil mi? Hem mevcut çaresizlik durumuna bir teselli hem de geleceğe dair bir inanç taşıyor.

O halde, vazgeçmemek için bir kez daha: bu da geçer yâ Hû.

s. Gelecek Geçmişini Bilenlerindir

Bir milletin kaderinin kendi ellerinde olması, dost ve düşmanın aynı zamanda kendisi olduğunu gösterir. Dış müdahaleler elbette olacaktır, ancak bir milletin kırılabilirliği ne kadar az olursa, o kadar dayanıklı olur. Başarıya ulaşan milletler, sorunları dışarıda aramak yerine kendi içlerinde çözüm arayanlardır.

Bir milletin karar verme sürecinde en etkili unsur, tarihini bilmesidir. Tarihten gelen bilgi ve deneyimleri günümüz bilgileriyle harmanlayarak doğru kararlar almalıdır. Maalesef dünya, yalanlar ve aldatmalar üzerine kuruludur. Küresel emeller genellikle açıkça ifade edilmez; bunun yerine milletlere çeşitli kılıflar altında dayatılır. Olayların arka planını görebilmek için bir milletin geçmişi en büyük yardımcı olacaktır.

Dünya, devletler tarafından değil, devlet üstü topluluklar tarafından yönetilmektedir. Bu topluluklar ezoterik bir yapıya sahip olduğu için pek bilinmezler ve dolayısıyla amaçları da belirsizdir. Bugün insanlara faydalı olduğu düşünülen birçok şeyin arkasında farklı emeller yatmaktadır. Birçok sinsi niyet, faydalı bir bahane ile gizlenmiştir.

Tarih boyunca başka bir ülkeyi işgal ederken "demokrasi getireceğiz" söylemi asla gerçekleşmemiştir. Bu söylem, o ülkeyi işgal etmek ve yer altı ile üstü zenginliklerini ele geçirmek için meşruiyet sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Geçmiş bilmeyen, geri kalmış milletler, bu söylemlerle işgalcileri çiçeklerle karşılamıştır. İşte geçmişi bilmemek, bir millete bu kadar pahalıya mal olmaktadır. Tarih, gerçekle algı arasındaki perdeyi kaldıran bir güçtür. Bu nedenle bir millet, her zaman tarihini bilmelidir. Tarih ile bağı kopan bir millet, yaşam damarlarından birini kaybetmiş demektir.

Değişen dünyada savaşın tanımı da değişmiştir. Artık sadece askeri savaşlar yaşanmıyor; askeri çatışmalar son çare olarak tercih edilmiyor. Savaşlar, ekonomik, kültürel, sosyal ve psikolojik alanlarda sürdürülmektedir. Çünkü bir ülkeyi fiilen işgal etmek oldukça maliyetli bir eylemdir. Emperyalist devletler, maliyetsiz işgalleri tercih etmektedir.

11 Kasım 1922'de başlayan Lozan Barış Konferansı, emperyalist güçlerin beklediği bir sonuç doğurmadı. Onların amacı, Sevr Antlaşması'nı hayata geçirip süreci bu anlaşma çerçevesinde tamamlamaktı. Ancak Türk Milleti, bağımsızlık için her şeyini ortaya koyarak yeni bir devlet kuracağını öngöremediler. Nihayetinde Lozan Barış Antlaşması görüşmelerine gelindi ve hüsrana uğrayan taraf emperyalist güçler oldu. Ancak diplomatik baskı ile istediklerini masada alma çabası içindeydiler. Bağımsızlık için silahlı mücadele veren Türklerin masa başında boyun eğmesini istemek, en basit tanımıyla bir şaşkınlık olurdu. Beklenen oldu ve Türkiye taviz vermedi; bu nedenle görüşmeler bir süre kesildi. Sonuç olarak, 24 Temmuz 1923'te İsviçre'nin Lozan şehrinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi temsilcileri ile Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya temsilcileri arasında Lozan Barış Antlaşması imzalandı. Bu, bizim için büyük bir zaferdi. Savaş sona erecek ve devletin kurulması önünde bir engel kalmayacaktı. Ardından, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilanı ile Türkiye Cumhuriyeti genç bir devlet olarak varlık bulacaktı.

Ancak emperyalist güçler için bu antlaşma bir son değil, savaşın biçim değiştirmesiydi; askeri savaşın sosyo-ekonomik bir hale evrildiği bir süreçti. Yeni formatta savaş çok daha uzun sürecek ve kesin zafer elde edilene kadar devam edecekti. O kadar kendilerinden emindiler ki, Lozan Barış Antlaşması'nda verdiklerini daha sonra fazlasıyla alacaklarını açıkça ifade etmekten çekinmediler.

Yaptıkları ilk ve en büyük eylem, ilk fırsatta yeni nesil savaşta hücumla geçmek olacaktı. Sabırlıydılar. Atatürk'ün ölümünden sonra bürokratik vesayet sistemini kurarak bozulacak düzenin temelini attılar. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik olarak zora düşen Türkiye'ye istediklerini kolayca yaptırabildiler. Bürokrasi zaten onların yanındaydı. Bu süreçte halka çağdaşlaşma kılıfı altında sunuldu. Emperyalist güçlere teslim olmak, çağdaşlaşma olarak adlandırıldı.

Yapılacak yardımlar karşılığında ilk olarak eğitim sistemine müdahale edildi. Yerli eğitim modeli terk edilip, faydasız bir eğitim modeli kabul ettirildi. Milletin, yoğun propaganda ile özünden uzaklaşması sağlandı. Tarih ile bağı koparıldı ve yanlış bilgilerin öğretildiği bir eğitim sistemi oluşturuldu. Böylece gerçek geçmişimizi unutturmak, yalan tarih bilgileri ile geçmişle çatıştırmak ve toplumun kutuplaşmasını sağlamak hedeflendi. Bu duruma da Kemalist eğitim sistemi denilerek Atatürk ile ilişkilendirildi. Başarılı da oldular. Bürokrasi, toplumda istenilen şeylerin yapılmasına olanak sağlayan bir zemin oluşturdu; eğitim ile de toplumsal dinamikler zayıflatıldı. Ekonomik olarak da bağımlı hale getirildi. İşte Lozan'da belirledikleri savaş, 20 yılın sonunda üç cepheye yayılmıştı bile.

O günden bu yana bu savaş farklı cephelerde devam etmektedir. Bu savaşta başarılı olmak için toplumda bir aydınlanma olmalı; tarihimizle barışmalı ve geçmişe sıkı sıkı sarılmalıyız. Aksi takdirde, yine gelecekler, hep gelecekler. Ancak bilmedikleri bir şey var; Gazi Mareşal Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi: "Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır."

t. Reform ve Aydınlanma Meselesi

Türkiye, binlerce yıllık tarihiyle devlet yönetimi konusunda derin bir deneyime sahip bir ülkedir. Türkler, tarih boyunca kurulan devletlerle varlıklarını sürdürmüş ve 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti olarak kalıcı bir devlet yapısına kavuşmuştur. Bu süreçte, dünya üzerinde etkili bir güç haline gelinmiştir. Ancak, dünya sanayi devrimleri ve yeni keşiflerle gelişirken, Osmanlı İmparatorluğu zamanla bu gelişmelerin gerisinde kalmıştır. Bu noktada, Osmanlı'nın doğru ve yanlış yaptığı yönleri incelemek ve dersler çıkarmak önemlidir.

20. yüzyılın başlarında Türkiye, yeniden bir yükseliş mücadelesi vermeye başlamıştır. Bu mücadelenin en önemli unsuru, savunma sanayi, eğitim ve sağlık gibi alanlardan ziyade, zihniyet reformudur. Tarih, toplumsal reformların başarılı olabilmesi için öncelikle halkın aydınlanmasının şart olduğunu göstermektedir. Toplumun reformlara hazırlanması gerekmektedir; aksi takdirde, iç ve dış kaynaklı dezenformasyonlar, reformların kabul edilmesini engelleyebilir. Bu durum, reformların başarısını olumsuz etkiler. Günümüzde en büyük sorun, yanlış bilgilerin hızla yayılmasıdır.

Osmanlı İmparatorluğu dönemine dönecek olursak, II. Mahmud dönemi reformlar açısından önemli bir dönemdir. Bu dönemde askeri alanda ve birçok başka konuda cesur adımlar atılmıştır; ancak bu reformların çoğu başarılı olamamıştır. Tarihçiler, başarısızlığın üç ana nedenini belirtmektedir. Bunların en önemlisi, reformları gerçekleştiren kadroların gelenekçi olmasıdır. Eskiye savunan bir grup, yenilikleri nasıl uygulayabilir? Diğer iki neden ise, savaş koşulları nedeniyle reformlar için yeterli zamanın olmaması ve mali kaynak yetersizliğidir.

Günümüzde yönetimlerde birçok değişiklik yaşanmış olsa da reformlar devam etmektedir. Bu da doğaldır; çünkü dünya sürekli değişmektedir. Ancak reformların sıralaması değişmemiştir. Reform için hâlâ 1+3 şartı gereklidir: Öncelikle aydınlanma, ardından yenilikçi kadro, zaman ve mali kaynak gerekmektedir.

Reformun başarı formülünü şöyle ifade edebiliriz:

$$\text{Reform başarı formülü} = \text{Halkta aydınlanma} \times (\text{Yenilikçi kadro} + \text{Zaman} + \text{Parasal kaynak})$$

Kısaca, başarı formülüne “B”, halkta aydınlanmaya “a”, yenilikçi kadroya “k”, zamana “z” ve parasal kaynağa “p” dersek, $B = a \times (k + z + p)$ şeklinde formüle edebiliriz. Aydınlanma olmadan, kadro, zaman ve parasal kaynak ne kadar yüksek olursa olsun, sonuç sıfır olacaktır. Bu nedenle, aydınlanma reformların vazgeçilmez bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

u. Yönetim Tarihinde Dezenformasyon, Toksik İletişim

Son zamanlarda kamuoyunda sıkça gündeme gelen bir kavram, hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmekte. Özellikle sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte bu terimi daha sık duyacağız. Siyaset sahnesinde de politikacıların sıkça başvurduğu bir olgu olarak karşımıza çıkıyor. Hatta bu konuda yasal düzenlemeler bile yapılmış durumda. Dezenformasyon, gelecekte daha fazla duyacağımız bir kavram olacak.

İletişim ve internetin hızla yaygınlaşması, bilgiye ulaşmayı oldukça kolaylaştırdı. Bilginin açık hale gelmesi, kaynağının ve doğruluğunun önemini gözler önüne serdi. Ancak, internet ortamında doğrulama mekanizması eksik olduğu için, doğrulanmamış bilgilerin birikimi oluştu. Bu durum, hayatın her alanında manipülasyon için bir fırsat olarak değerlendirildi.

Değişen dünyada savaşların şekli de evrildi. Eskiden sadece askeri çatışmaların yaşandığı bir dünyada, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte manipülasyonlar ve psikolojik savaşlar ortaya çıktı. İnternetin küresel yaygınlaşması ise bilgi savaşlarına dönüşüm sağladı. Bir toplumu çökertmek için artık büyük bombalara ihtiyaç yok; dezenformasyona uğramış bilgiler bu işlevi görüyor.

Türk Dil Kurumu'na göre dezenformasyon, bilgi çarpıtma anlamına geliyor. Özellikle toplumları yeniden şekillendirmede sosyolojik olarak son derece etkili bir araçtır. Devletlerin, sınırlarını koruma sorumluluğunun yanı sıra, toplumu dezenformasyona uğramış bilgilerden koruma görevi de önemli bir yükümlülük haline gelecektir. Dezenformasyon, sosyal medya aracılığıyla hızla yayılma ve kısa sürede toplumsal tepkiler yaratma potansiyeline sahip. Toplumdaki karışıklık, isyan ve şiddet olayları, sosyal medya platformlarında yayılan dezenformasyona dayanan bilgilerle tetiklenmektedir. Dezenformasyonun silahları, sosyal medya araçlarıdır; her biri milyarlarca kullanıcı barındıran ve bilginin doğruluğunun teyit edilmediği açık platformlardır. İlk bakışta insanların iletişimi için faydalı gibi görünse de, aslında ülkeler arası savaşların enstrümanı haline gelmiştir.

Dezenformasyonun etkili olabilmesi ve toplumu harekete geçirebilmesi için kullanılan dil son derece önemlidir. Profesyonel manipülasyon teknikleriyle hazırlanmış bir dil gereklidir. Dezenformasyonun resmi dili "toksik iletişim"dir; bu terim, toplumda kaos yaratmak ve bireyleri zehirlemek amacıyla oluşturulmuş bir iletişim biçimini ifade eder. Dezenformasyona uğramış bir bilgi, toksik bir dil ile desteklenmediği sürece amacına ulaşamaz. Bu nedenle, sahte hesaplar aracılığıyla toplumda zehir enjekte edilir.

Dezenformasyonun etkili olabilmesi için profesyonel bir yaklaşım gereklidir. Her dezenformasyona uğramış bilgi, toplumu harekete geçirmez; sosyoloji bilgisi, toplumun hassasiyetleri ve toksik bir dil kullanımı önemlidir. Emperyalist güçlerin amacı, dünyayı kontrol altına almaktır. Geçmişte bunu askeri savaşlarla sağlamaya çalıştılar; başarısız olunca, toplumları sosyo-ekonomik olarak çökertme yolunu seçtiler. En büyük yalanları ise "demokrasiyi getiriyoruz" veya "demokrasiyi tesis edeceğiz" şeklindedir. Geri kalmış toplumlar bu söylemlere inanmakta, çünkü dezenformasyonla çökertilmek istenen ülkelerin yönetimine yönelik eleştirilerle toplum kandırılmaktadır. Emperyalist güçler, kendi düşüncelerini meşrulaştırarak toplumu kayıtsız bir şekilde teslim almaktadır. Ancak, bu güçlerin arkasındaki gerçek niyet anlaşıldığında, iş işten geçmiş olmaktadır.

Dünyadaki savaşlar değişiyor ve bu değişime karşı mücadele yolları geliştirilmelidir. Toksik iletişim ve dezenformasyon, gayri nizami bir savaş biçimidir. Dezenformasyona karşı koruma ve mücadele etmek isteyen devletler, bu savaşı gayri nizami savaş esaslarına göre yürütmelidir. Bu mücadelede en küçük bir taviz verilmeden, kararlı bir şekilde hareket edilmelidir.

Dezenformasyona karşı yürütülecek mücadelenin demokrasi ve insan haklarına aykırı olduğunu savunanlar çıkacaktır. Bu tür eleştiriler, dezenformasyona karşı yürütülen savaşı çarpıtma çabasıdır ve bu düşünceleri savunanlar genellikle emperyalist güçlerle bağlantılıdır. Herkes bilmelidir ki, bir bireyin özgürlüğü, diğer bireylerin özgürlüğü ile sınırlıdır ve demokrasi, her türlü davranışın serbest olduğu bir rejim değildir. Her iki kavramın da belirli çerçeveleri ve sınırları vardır. Özgürlük ve demokrasi, dezenformasyonun en sık kullanılan kılıflarından biridir. Toplumun bu konuda dikkatli ve uyanık olması gerekmektedir.

Sonuç olarak, dezenformasyon ve toksik iletişim, yeni çağın en önemli savaş araçları haline gelecektir. Devletlerin, toplumlarını korumak için bu konulara hazırlıklı olmaları şarttır. Aksi takdirde, demokrasi getireceğiz diyen emperyalist güçlerin işgaline gözyaşlarıyla tanıklık etmek zorunda kalacaklardır.

v. Tarihten Çıkarılan Ders: Liyakatin Yeni Tanımı

2019 yılında başlayan pandemi, yeni bir dönemin kapılarını araladı. Eski düzenin tamamen çökmesi ve yerine yeni bir sistemin kurulması için geçiş süreci 2025 yılına kadar devam edecek. Bu süreçte, yeni dünya düzeni şekillenecek ve kavramlar yeniden tanımlanarak yeni değerlerini bulacak.

Değişimden en çok etkilenecek olanlar devlet yönetimleri olacak. Eski kuralların yıkılmasıyla birlikte, devletler yeni kurallarla yönetilebilir hale gelecek. Eski düzende kalmaya çalışan ve yeni düzene direnen devletler ise yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacak. Dünya, daha sert rekabetin ve zorlu koşulların hâkim olduğu bir döneme giriyor. Nüfus artışı ve azalan kaynaklar, kıtlık tehlikesini beraberinde getiriyor. İklim değişiklikleri ve doğal afetler, devlet yönetimlerini zorlayacak sınavlar sunacak. Kıt kaynaklar daha da azalacak ve bu durum toplumsal olaylar ve kitlesel göçlerle sonuçlanacak kaoslara yol açacak.

Ancak bu zorluklarla başa çıkmak için şimdiden etkili tedbirler alınabilir. Bu tedbirler, doğru yönetim sisteminin kurulması ve bu sistemi yöneten devlet insanlarının liyakatli olmasıyla özetlenebilir. Bu iki unsur güçlü olduğunda, olası krizlerin üstesinden gelmek ve devlet yönetimini sürdürmek daha kolay olacaktır.

Gelecekte, ulus devlet anlayışının daha merkezileşeceği öngörülüyor. Hızlı, esnek ve dinamik bir yapıya sahip bir sisteme ihtiyaç var. Eski dönemin hantal, karar vericilerin sayısının fazla olduğu ve muhafazakâr bir bürokrasi anlayışına sahip yapıları tarihe karışacak. Pandemi gibi farklı varyanslarda birçok kriz, yeni çağda yaşanacak. İklim değişikliğinin etkisiyle azalan gıda üretimi, artan nüfus karşısında yetersiz kalacak ve bu durum dünya genelinde krizlere yol açacak. Bu, gelecekte bizi bekleyen büyük bir sorun. Bunun yanı sıra, ön görülemeyen sorunlar da karşımıza çıkacak.

Yönetim sisteminden daha önemli olan, bu sistemi yürütecek ve yönetecek devlet insanlarının liyakatli olmasıdır. Çünkü sistemler tek başına bir anlam ifade etmez; eksiklikleri ve hataları düzeltecek olan insandır. Liyakatli bireyler, mükemmel bir devlet yönetim sistemine ulaşmanın anahtarıdır. Geleceği doğru okuyabilen, isabetli öngörülerde bulunabilen ve yönetim sistemini buna göre yapılandırabilen bir yönetim kadrosuna ihtiyaç vardır.

Devleti yöneten insanlara güvenen bir toplumda huzur hâkim olur. Devlet yönetiminin bir diğer önemli gereksinimi, güven veren bir kadronun işin başında olmasıdır. Toplum, ülkenin karşılaştığı her türlü krizle liyakatli devlet insanlarının başa çıkabileceğini bilmelidir. Bu güven, toplumsal huzuru tesis eder ve birçok olumlu sonuç doğurur. Aksi takdirde, ülke birçok alanda zarar görecektir. Dolayısıyla, devlet adamlarının toplumda güvenilir bir karşılık bulması gerekmektedir.

Eski çağda liyakat, bir işi yapabilme bilgi ve becerisi olarak tanımlanıyordu. Ancak gelişen dünya koşullarıyla birlikte liyakatin tanımı da değişti. Liyakatin içeriği genişlerken, tanımı daha yalın hale geldi.

Liyakat = İşin gerektirdiği asgari bilgi + vizyon + işi yapabilecek psikolojik yeterlilik

Bu tanımı incelediğimizde, bir kişinin bir işi yapabilme yeterliliğinin iki boyutunu görüyoruz. Birincisi, teknik yeterlilik (bilgi, deneyim ve vizyon), ikincisi ise sosyal yeterlilik (ahlaksal, psikolojik yeterlilik ve adalet).

LIYAKAT

- Teknik yeterlilik + Sosyal yeterlilik
 - Bilgi | Ahlaksal yeterlilik
 - Deneyim | Psikolojik yeterlilik
 - Vizyon | Adalet

Liyakat, teknik ve sosyal yeterlilikten oluşmaktadır. Teknik yeterlilikte, devlet yönetiminde görev alacak birinin yapacağı işi teorik olarak iyi bilmesi gerekir. Ancak bilgi tek başına yeterli değildir; deneyim de şarttır. Akademik bilgi, sahada başarıyı garanti etmez. Saha deneyimi, öğrenilen bilgilerin pratiğe döküldüğü önemli bir süreçtir. Ayrıca, vizyon da kritik bir unsurdur. Kişi, akademik bilgi ve deneyimin yanı sıra yaptığı işe dair gelecek öngörüsü geliştirmelidir. Devlet yönetimi büyük ölçüde öngörüler üzerine kuruludur.

Sosyal yeterlilikte ise, yöneticilerin ahlaki ve psikolojik yeterlilikleri ile adalet duygusu önemlidir. Ahlaki yeterlilik, rüşvet, irtikap ve kadrolaşma gibi konularda doğru kararlar alabilmektir. Tarih boyunca bozulmuş devlet yönetimlerinde ahlakın önemi açıkça görülmüştür. Ahlak yoksa, liyakat da söz konusu olamaz.

Psikolojik yeterlilik, kişinin o işi yapabilmesi için gerekli olan ruhsal durumudur. Kişi, belirli bir makama geldiğinde psikolojik olarak yeterli olmalıdır ki, o makamı kendi çıkarları için kullanmasın. Osmanlı'nın 15. Padişahı I. Mustafa'nın durumu, psikolojik yeterliliğin önemini gösteren bir örnektir.

Bir devlet insanının sosyal alandaki üçüncü önemli unsuru, adaletli olmasıdır. Devlet insanı, herkese eşit olmak zorunda değildir ama adaletli olmalıdır. Adalet, devlet insanının varlığının sebebidir.

Adalet yoksa, liyakat yoktur. Liyakat yoksa, yönetim olmaz. Yönetim yoksa, devlet yoktur. Devlet yoksa, vatan yoktur.

Sonuç olarak, değişen dünyanın dinamiklerini önceden görmek ve çalışmalarımızı buna göre şekillendirmek gerekmektedir. Eğer geleceğin gerekliliklerine şimdiden uyum sağlarsak, yeni çağın güçlü ülkelerinden biri olabiliriz. Ancak eski düzen içinde kalmaya devam edersek, yeni çağın süper güçlerinin belirlediği kurallara uymak zorunda kalan ülkelerden biri haline geliriz.

w. Taşra Denetimi: Umumi Müfettişlikler

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, son dönemdeki en önemli yönetsel adımlardan biri olarak yaklaşık beş yıldır uygulanmaktadır. Her yeni yönetim sistemi gibi, bu sistemin de eksiklikleri ve geliştirilmesi gereken yönleri bulunmaktadır; bu durum oldukça doğaldır. Yeni sistemlerin başlangıcında çeşitli eksiklikler ortaya çıkabilir, çünkü sistem tasarlanırken öngörülmeven ya da uygulamada farklı sonuçlar doğuran durumlar yaşanabilir. Ancak bu değişikliklerin, yönetim alanında uzman kişiler tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yönetimsel eksikliklerin tespit edilip giderilmesi, uzmanlık gerektiren bir süreçtir ve bunu yapacak olanlar ne siyasetçiler ne de bürokratlardır. Eksikliklerin belirlenmesi ve düzenlenmesi, yönetim bilimine hâkim uzmanlar tarafından en iyi şekilde yapılabilir. Bu konuda net bir çerçeve oluşturulmalı ve diğer paydaşların gereksiz alınganlık göstermemesi önemlidir.

Türk tarihi, devlet yönetimi açısından dünyanın en zengin geçmişlerinden birine sahiptir. Geçmişteki deneyim ve bilgileri günümüzde anlamak ve geleceğe ışık tutmak için kullanmak, daha başarılı bir devlet yönetim sistemi kurulmasına katkı sağlayabilir. Yeni çağda güçlü bir devlet yönetimi gereklidir; hem merkezi hem de yerel yönetimlerin güçlü olduğu, bu iki taraf arasında sürekli ve sağlam bir iletişimin bulunduğu bir sistem öngörülmektedir. Merkeziyetçilik ile âdem-i merkeziyetçiliğin iç içe geçtiği bir yapıdan bahsediyoruz. Bu iki yapı, güçlü bir devletin temeli olmalıdır. Bu nedenle, merkezi yönetimin ve taşra yönetiminin güçlendirilmesi gerekmektedir. Aslında bu güçlendirme sürecini çoktan geçtik; dolayısıyla yeniden yapılandırılması gerektiği söylenmelidir.

Mevcut Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde yönetsel denetim eksikliği bulunmaktadır. Bu, sistemin en büyük zayıflığıdır. Denetim, yönetimin vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu nedenle, mevcut sistemin tam anlamıyla işlevini yerine getirdiği söylenemez. Yönetimsel denetim olmadığı sürece güçlü bir yönetim sistemi de var olamayacaktır. Burada bahsedilen denetimler usul yönünden değildir; usul ve hukuki denetimler mevcut olsa da, yönetsel denetim eksikliği bir kez daha vurgulanmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde yönetsel denetimi sağlamak için merkeziyetçi ve âdem-i merkeziyetçi bir denetim sistemi kurulması en etkili yol olacaktır. Bu denetim modeli, yalnızca yürütmeyi değil, yargı ve yasama organları ile sivil toplum ve diğer kurumları da kapsayan bir denetim alanı oluşturmalıdır. Denetim kurulu, sadece merkezi yapıyı değil, aynı zamanda taşra yönetimini de denetlemelidir. Osmanlı döneminden Cumhuriyet'e miras kalan "Umumi Müfettişlikler" sistemi, taşra için bir denetim mekanizması olarak örnek alınabilir.

25 Haziran 1927 tarihinde kurulan Umumi Müfettişlikler, 1952 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Bu süre zarfında dört umumi müfettişlik oluşturulmuştur. Bu teşkilatın amacı, ekonomik, coğrafi ve sosyal açıdan benzer özelliklere sahip illerin bir araya getirilerek gelişmelerinin sağlanmasıdır. İlk umumi müfettişlik, sekiz vilayetten (Elazığ, Hakkari, Diyarbakır, Muş, Bitlis, Siirt, Van, Mardin) oluşmuş ve 1 Ocak 1928 tarihinde kurulmuştur. Bu teşkilat, bölgesinde emniyet, kanunların uygulanması ve halkın refah düzeyinin artırılması konularında başarılı çalışmalar yapmıştır. Birinci Umumi Müfettişlik'in başarılı çalışmaları,

diğer üç umumi müfettişliğin kurulmasına zemin hazırlamıştır. 1952 yılında ise Umumi Müfettişliklere olan ihtiyaç kalmadığı için bu teşkilat kaldırılmıştır.

Umumi müfettişlik sistemi ile her coğrafi bölge için bir ofis oluşturulması, toplamda yedi müfettişlik ofisi ile hem denetim hem de merkezi yönetime öneri ve talepler iletecek bir sistemin kurulması gerekmektedir. Merkezi yönetimin taşradaki tüm birimlerini denetleyecek bir yapı ile yalnızca eksikliklerin belirlenmesi değil, aynı zamanda çözüm önerileri de sunacak bir sistem inşa edilmelidir. Endüstri 4.0, bu sistemin öznesi haline getirilmeli ve böylece anlık gerçek iletişim sağlanmalıdır. Sonuç olarak, gerçek zamanlı bir denetim mekanizması oluşturulmuş olacaktır.

x. Tarihin Öğrettikleri ve Öğretemedikleri

Dünyanın en zengin tarihine sahip milletlerden biriyiz, ancak bu zenginliği gelişimimiz için yeterince kullanamıyoruz. Hatta başkalarının tarihimize dair yanlış bilgileri yaymasına sessiz kalıyor, bu yanlış bilgiler üzerinden toplumsal kutuplaşmalara yol açıyoruz. Bu durum, varlık içinde yokluk yaşayan başka bir milletin olmadığını düşündürüyor. Tarihin ne işe yaradığını sorarsanız, bu haliyle pek bir işe yaramadığını söyleyebilirim.

Tarih, okullarda öğrendiğimiz bilgilerden ibaret değildir; bu bilgiler, yukarıda bahsedilen sulandırılmış ve yanlış bilgilerle dolu hikayelerdir. Tarihin özü ezberlemekten çok, yorumlamaktır. Tarihteki olayların yaşandığı tarih, nedenleri ve amaçları önemlidir, ancak bu bilgilerin diğer olaylarla bağlantılı bir şekilde anlamlandırılması gerekir. Aksi takdirde, bu bilgiler sadece ezberden ibaret kalır ve gençlerimizi tarihten uzaklaştırır. Bu durum, onların yorum yapma, bağlantı kurma ve hayat boyu faydalı olacak becerileri kazanma şansını da elimizden alır. Tarih, birçok alt bilimi içinde barındıran bir öğretiler ve bu nedenle müfredatların yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Tarihimiz, yıkılan ve yeniden kurulan devletlerin varlığı ve zor bir coğrafyada hüküm sürme deneyimi açısından zengin bir kaynaktır. Bu kaynak, hem bugüne hem de geleceğe yönelik bir yol haritası sunar. Geçmişteki uygulamalar, yabancı ülkelerin tutumları ve halkın bakış açıları gibi birçok bilgi ve deneyim içerir. Ancak bu bilgiler, hazır ve basit bilgiler değildir; tarih, farklı olaylar arasında bağlantı kurma ve yorumlama sürecidir. Bu nedenle, devlet yönetiminin temeli tarihtir. Bu tespiti bir yönetim danışmanı olarak yapıyorum. Günümüzde dezenformasyon etkisi altında bu konu sulandırılabilir, ancak tartışmaya kapalı bir gerçektir. Bu nedenle, devlet yöneticileri arasında tarihçilerin yer alması ve sayılarının artması en büyük dileğimdir.

Tarih, geçmişten gelen mesajların bir kutusudur. Bu mesajları almak, yorumlamak ve kullanmak bizim sorumluluğumuzdur. Eğer gelecekte süper güçlü bir ülke olmak istiyorsak, bu mesajların her bir satırı dikkatle okunmalı ve farklı bakış açılarıyla incelenmelidir. Bu nedenle, sadece devlet yönetiminde tarihçilerin yer alması yeterli değildir; bu çalışmaları yürütecek kurumlara da ihtiyaç vardır. "Yönetim Tarihi Enstitüsü" gibi bir kurum, yönetim tarihi üzerine çalışmalar yaparak geçmişten gelen mesajları çözümleyecek ve bugünü anlamamıza yardımcı olacaktır.

Toplumda doğru bilgilerle bir tarih bilinci oluşturulmalıdır. Bunun için okuma alışkanlığı teşvik edilmeli ve okuma kültürü geliştirilmelidir. Tarih referans alınarak kütüphaneler açılmalı ve bu mekanlar, okumaya uygun bir şekilde düzenlenmelidir. Özellikle ulaşılması zor değerli kaynakların kopyalarından oluşan kütüphaneler bu kütüphanelere eklenmelidir. Toplumun okuma alışkanlığını artıracak sürekli politikalar oluşturulmalıdır; bu, geçici kampanyalardan çok daha fazlasını gerektirir. Tarihçilerin toplumla daha fazla bir araya gelmesi için kamuoyu oluşturulmalıdır. Son yıllarda bu yönde atılan adımlar var, ancak bu sayının artırılması gerekmektedir.

Geçmişin bize söylediklerini duymak için gürültüyü kesmeliyiz. Susmalı ve geçmişe kulak vermeliyiz. İşte o zaman daha mutlu, refah seviyesi yüksek ve bilinçli bir toplum olma yolunda ilerleyebiliriz.

y. Reform Yerelde Başlar

Tarih boyunca yerel yönetimler, yönetim sisteminin ilk aşaması ve en önemli bileşenlerinden biri olmuştur. Merkezi yönetimin taşradaki temsilcisi olan yerel yönetim, idari yapının sivil toplum ve yerel unsurlarla desteklenmesiyle daha güçlü ve katılımcı bir hale gelmelidir.

Osmanlı döneminde, 17. yüzyıla kadar, katılımcı yönetim anlayışı, güçlü bir kadı müessesesi ile vakıflar ve ahilik yapısının sağladığı sosyal, kültürel ve ekonomik destekle başarılı bir şekilde işlemiştir. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte üniter bir yapıya geçilmiş ve yerel yönetim, belediyeler aracılığıyla sağlanmaya başlanmıştır.

Ancak zamanla, yerel yönetimin kalbi olan belediyelerin diğer kurumlarla iş birliğinin yeterli düzeyde olmaması, hizmette bütünlük sağlanamayan durumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. 24 Haziran 2018'de Cumhurbaşkanlığı sistemine geçilmesiyle yerel yönetim politikalarında bazı değişiklikler yapılmış ve dönüşüm sürecine girilmiştir.

Osmanlı dönemindeki yerel yönetim politikalarının oldukça başarılı olduğu görülmektedir. Zira yüzyıllar boyunca geniş coğrafyalara yayılan sınırlar, etkili bir şekilde yönetilmiş ve vatandaşlar tarafından memnuniyetle karşılanan bir yönetim sergilenmiştir. Ancak 17. yüzyıldan itibaren yerel yönetim birimleri ve yöneticilerinin liyakat odaklı olmaması, hizmetlerin kalitesinin düşmesine yol açmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki reform hareketleri, yerelden başlamadığı için başarısız olmuştur. Reformun ilk adımı, halkın aydınlatılmasıdır; bu olmadan reformun halkta karşılık bulması mümkün değildir. Avrupa'da önce aydınlanma, ardından reform süreci başarılı bir şekilde gerçekleşmiştir. Ancak Osmanlı'da reform hareketleri, halkın aydınlatılmasının yanı sıra padişahın yakın çevresinde bile bir aydınlanma sağlanamaması nedeniyle başarısız olmuştur. Reform sonrası yeni kurumlar, eski gelenekçi kadrolar tarafından yönetildiği için reformlar etkisiz kalmıştır. Gelenekçi kadroların aydınlanma eksikliği, reformu benimsememelerine ve eski yöntemlerle devam etmelerine neden olmuş, bu da liyakatli kişilerin devlet kademelerinde bulunamamasına yol açmıştır.

Merkezdeki durum böyleyken, yereldeki durum daha da kötüleşmiş, yerel yönetim "kadılık" müessesesinin görev ve yetkilerinin farklı birimlere dağıtılmasıyla zayıflamış ve liyakatten uzak kadrolar yerel sorunlara yol açmıştır. Bu sorunlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş sürecinin temel taşlarını oluşturmuştur.

Bu durumdan şu sonuçlar çıkarılmalıdır: Reform öncesinde halkın aydınlatılması sağlanmalı ve reform hareketlerinin halkta karşılık bulması için yerel yönetimler kritik bir rol oynamalıdır. Ayrıca, ister yerel ister merkezi yönetim olsun, liyakatin bozulduğu sistemler, yüzyıllar boyunca var olsalar bile yıkılmaya mahkumdur. Reform hareketleri, eski kadrolarla gerçekleştirildiğinde başarısızlık kaçınılmazdır. Yerelden merkeze bilgi akışı sürekli açık ve etkili bir iletişim içinde olmalıdır. Son olarak, tarih, ders almasını bilenler için önemli bir öğretilerdir.

z. Bana Bir Harf Öğret Yeter, 40 Yıl Sana Hizmet Ederim

Mısır seferi, Osmanlı tarihindeki en uzun süreli sefer-i hümayun olma özelliğini taşır. Mısır'ın fethi tamamlandıktan sonra İstanbul'a dönüş yolculuğunda, ordu Adana civarına geldiğinde şiddetli bir yağmura yakalanır ve çevre çamur deryasına dönüşür. Bu nedenle burada konaklama kararı alınır. Ertesi gün yolculuğa devam edilirken, Sultan Selim Han, dönemin önde gelen ilim adamlarından Kemal Paşazade ile sohbet etmektedir. Bir anda Kemal Paşazade'nin atı tökezler ve atın ayağından sıçrayan çamur, padişahın kaftanını kirletir. Kemal Paşazade bu durumdan son derece mahcup olur. Yavuz Sultan Selim, bu değerli ilim adamını utandırmamak için hizmetçilerine şöyle der:

– Bana yeni bir kaftan getirin, ama bu elbisemin üzerindeki çamurları temizlemeyin! Âlimin atından sıçrayan çamur, bizim için değerlidir. Ben öldüğümde bu kaftanı sandukamın üzerine örtersiniz.

İlim öğrenmek, bu dünyada en önemli uğraşlardan biridir. Bizler, "ilk emri oku" olan bir dine mensubuz. Bu nedenle ilim öğretene kişiler, hem dinimizde hem de kültürümüzde çok özel bir yere sahiptir. Ancak gün geçtikçe bilginin ve bilgi sahibi kişilerin değeri azalıyor. Tüketim toplumu olmamızın bir sonucu olarak, somut şeylere bilgiye kıyasla daha fazla değer verilmeye başlandı. Bu konuda toplumda bir yanlış anlama söz konusu. Oysa her şeyin temeli bilgidir. Bilgi edinmek, zorlu bir süreçtir. Sabırla okumak, öğrenmek ve bunu içselleştirmek gerekir.

Özellikle teknolojinin ilerlemesiyle bilgiye ulaşmak kolaylaşmış olsa da, bu sadece yüzeysel bir okuma ile öğrenmek anlamına gelmez. İnternet üzerindeki her bilginin doğru olmadığını biliyoruz. Okuduğumuz bilgiyi sadece yüzeysel olarak almak yeterli değildir; okumak, değerlendirmek, karşılaştırmak ve içselleştirmek gerekir. Bunun için düşünmek, düşünmek için de sorgulamak gereklidir. Bu döngüyü anlamak ve uygulamak için ilim gereklidir. Aksi takdirde, yapılan faaliyetler sadece okumaktan ibaret kalır.

Bilgiye ulaşımın bu kadar kolay olduğu bir dönemde, maalesef eğitici olma süreci de kolaylaşmıştır. Sabır göstermeden ve zorluk çekmeden eğitimci olunamaz. Eğitimci olmak, günlerini ve gecelerini kitaplar arasında geçirmek demektir. Herkesin sosyal zamanında ilim öğrenmek için dört duvar arasında hapsolması gerektiği bir gerçektir. Ancak günümüzde "eğitimciyim" diyenlerin sayısının artması, bilgiye ulaşmanın ve bilginin değerini düşürmektedir. Bu kaçınılmaz bir sonuçtur.

Eğitimcilerin ağırlığı, sahip oldukları bilgiden kaynaklanır. Bu nedenle, ağır ve vakur bir duruş sergilerler. Onların hareketlerinden ve beden dilinden, ayrı bir statüde oldukları anlaşılır. Su içenle su döken bir olur mu?

aa.İstimalet Politikası ve Göç Bakanlığı

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan itibaren uygulanan istimalet politikası, Türkçeye hoşgörü politikası olarak çevrilebilir. Bu politika, fethedilen bölgelerdeki halkı, özellikle de gayrimüslim tebaayı gözetmeyi ve onlara karşı hoşgörülü davranmayı amaçlamaktadır. Ancak, bu hoşgörü ortamı, İmparatorluğun büyüklüğü olarak değerlendirilebilse de, bana göre Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüne yol açan bir stratejidir. Fransız İhtilali'nin etkisiyle yükselen milliyetçilik akımı Osmanlı'da da kendini gösterince isyanlar patlak vermiş ve İmparatorluk yıkılma sürecine girmiştir. Son dönemlerde Osmanlılık gibi politikalar geliştirilmiş olsa da, bu çabalar sonuç vermemiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun ardından kurulan genç Cumhuriyet, Türkçülük kavramına önem vererek bu topraklarda yaşayan herkesin kökenine bakılmaksızın Türk olduğu anlayışını benimsemiştir. Bu bağlamda, Osmanlı'dan dersler alındığını söylemek mümkündür.

Küresel iklim değişikliği, pandemi ve savaşlar, dünya genelinde büyük bir göç dalgasına neden olmuştur. Özellikle Orta Doğu'dan Avrupa'ya düzensiz göçler yaşanmıştır. Asya ile Avrupa arasında köprü konumundaki ülkemiz de bu durumdan önemli ölçüde etkilenmiştir. Göç alan ülkeler, bu beklenmedik duruma karşı sağlıklı politikalar geliştirememiştir. Sonuç olarak, ciddi bir kaos ortaya çıkmıştır ve bu kaosun bedelini masum insanlar ödemiştir. Dünya Göç Örgütü verilerine göre, 2014 yılından bu yana 29 bin göçmen Avrupa yolunda hayatını kaybetmiştir. Milyonlarca insan da evlerinden koparak göç etmek zorunda kalmıştır. Bu durum son derece acı olsa da, konunun hem insani boyutunu hem de devlet yönetimindeki rasyonelliği bir arada ele almak gerekmektedir.

Ülkemiz, tarihindeki "baba" rolü nedeniyle göçmenlerin gelmek istedikleri yerlerin başında gelmektedir. Devletimiz, gelen göçmenlere yönelik politikalar geliştirmektedir. Ancak, daha önce böyle bir durumla karşılaşmadığı için önceden hazırlanmış bir politika olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu politikayı sürekli geliştirerek, başta ülkemiz olmak üzere herkesin memnun olacağı bir noktaya getirebiliriz. Yönetimde, her alanda olduğu gibi, bu konuda da en iyi referans tarih olacaktır. Bu süreç asla sona ermeyecek; çünkü iklim değişiklikleri nedeniyle göç, dünyanın gerçeği haline gelecektir. Yani göç konusu dünya için yeni bir başlangıçtır.

Gelecek göçmenleri tarihimize uygun bir şekilde, baba figürü ile hoşgörü politikası izleyerek karşılamalıyız. İstimalet politikası burada uygun bir yaklaşım olabilir, ancak tek başına yeterli değildir. Çünkü hoşgörü politikası, milliyetçilik akımı karşısında zayıf kalabilir ve kolayca yıkılabilir. Pandemi ile birlikte yeni bir çağın başladığını ve 2025 yılında bu çağın tam anlamıyla başlayacağını söyleyebiliriz. Yeni çağda milliyetçiliğin daha katı olacağını öngörebiliriz. Ülkeler ölçeğinde ise ulus devletlerin daha da merkezileşeceği bir döneme gireceğiz. Bu nedenle, göçmenlere gösterilecek hoşgörünün ülkemiz için faydadan çok zarar getireceği açıktır. Göçmenlerin entegrasyonunu sağlamak için kurumsal çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu sebeple, göç konusunda bakanlık düzeyinde bir çalışma yapılmalı ve Göç Bakanlığı ivedilikle kurulmalıdır.

İstimalet politikası, disiplinli, sert ve katı kurallarla çevrelenmelidir. Güçlü bir istimalet politikası oluşturulmalıdır. Evet, göçmenler ülkemize gelebilir. Tarihimizde mazlumlara

yardım eden bir devlet olduk ve bu görevden kaçamayız. Ancak gelen kişilerin de buranın kurallarına uyması gerekmektedir; aksi takdirde yaptırımlarla karşılaşmayı göze almalıdırlar. Anlayışımız bu şekilde olmalıdır. Bunun yanı sıra, gelen göçmenlerin niteliklerini artırıcı ve ülkemiz için fayda sağlayacak şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir. Göçmenler, devletimizin hem yumuşak kalbini hem de sert yumruğunu bilmelidir. Aksi takdirde, göçmenler azınlık durumuna düşecek ve bu durum ileride demografik sorunlara yol açacaktır.

Bugüne kadar yaşananlar, gelecekteki olası sorunların bir ön gösterimidir. Eğer bu politikaları geliştiremezsek, Osmanlı İmparatorluğu'nun sonunu yaşarız. Milliyetçilik dünyada hala çok baskın bir olgudur. Göçmenler, bilinçli politikalarla rehabilite edilmediği sürece gittikleri ülkelerde sorun çıkarmaya devam edeceklerdir. Örneğin, 27 Kasım 2022'de yaşanan olay, bu durumun bir örneğidir.

“Katar'daki 2022 FIFA Dünya Kupası F Grubu ikinci maçında Fas'ın Belçika'yı 2-0 yenmesinin ardından Belçika'nın başkenti Brüksel'de sokaklar karıştı. Fas taraftarı oldukları düşünülen bir grup, tarihi Grand Place yakınlarında yoldan geçen bazı araçlara saldırdı. Bir aracı ters çeviren grup, etrafta bulunan bankları sökerken, elektrikli scooterları ateşe verdi. Çıkan olaylarda, çok sayıda araç ve mağaza hasar gördü. Olaylar sırasında polise havai fişekle saldırılması sonucu bir gazeteci yaralandı.”

Bu ve benzeri olayların yaşanmaması için ivedilikle Göç Bakanlığı öncülüğünde politikalar oluşturmalıyız. Geçmişte yaşananlardan ders alarak, gelecekteki sorunları önlemek için hazırlıklı olmalıyız. Bu zamana kadar konuya dair deneyimler elde ettik. Bu deneyimi, geçmiş tarihsel derslerle birleştirerek kapsamlı bir göç politikası oluşturmalıyız. Sadece gelen göçmenler için değil, ülkemizden giden vatandaşlarımızın anayurtlarına dönmelerini sağlayacak “Tersine Göç Politikaları” da geliştirilmelidir.

bb. Yönetim Tarihimizde Kıymetli Bir Şahsiyet: Şeyh Edebali, Kişisel Gelişimin Atası

Şeyh Edebali'nin ismi, pek çok kişi tarafından bilinir. Osman Bey'e verdiği nasihatler, günümüz dünyasında da geçerliliğini koruyan önemli dersler içermektedir. Şeyh Edebali, 1206 yılında Merv'de doğmuş olup, asıl adı İmâdüddin Mustafa b. İbrahim b. İnac el-Kırşehrî'dir. Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Gazi, mübarek günlerde Ede-Bali'nin zaviyesine giderek dini ve idari konularda onun görüşlerini alırdı.

Rivayete göre, Osman Gazi, Ede-Bali'nin zaviyesinde misafir kaldığı bir gece bir rüya görür. Rüyasında, Şeyh Edebali'nin koynundan bir ay çıkarak Osman Gazi'nin koynuna girer ve göğsünden bir ağaç filizlenir. Bu ağaç o kadar büyür ki, dalları gökyüzünü kaplar, kökleri ise tüm dünyayı sarar. Gölgesi altında insanlar toplanır, ulu dağlar ve dağların eteklerinden fışkıran sular hep bu ağacın gölgesinde kalır.

Osman Bey, rüyasını Şeyh Edebali'ye anlatır ve Şeyh, rüyayı şu şekilde yorumlar: "Oğul Osman, Hak Teâla sana ve soyuna hükümrانlık verdi. Mübarek olsun. Kızım Malhun Hatun senin helâlin olsun." Bu yorum üzerine Osman Gazi, Malhun Hatun (Rabia Bala Hatun) ile evlenir ve böylece Şeyh Edebali, Osman Gazi'nin kayınpederi olur.

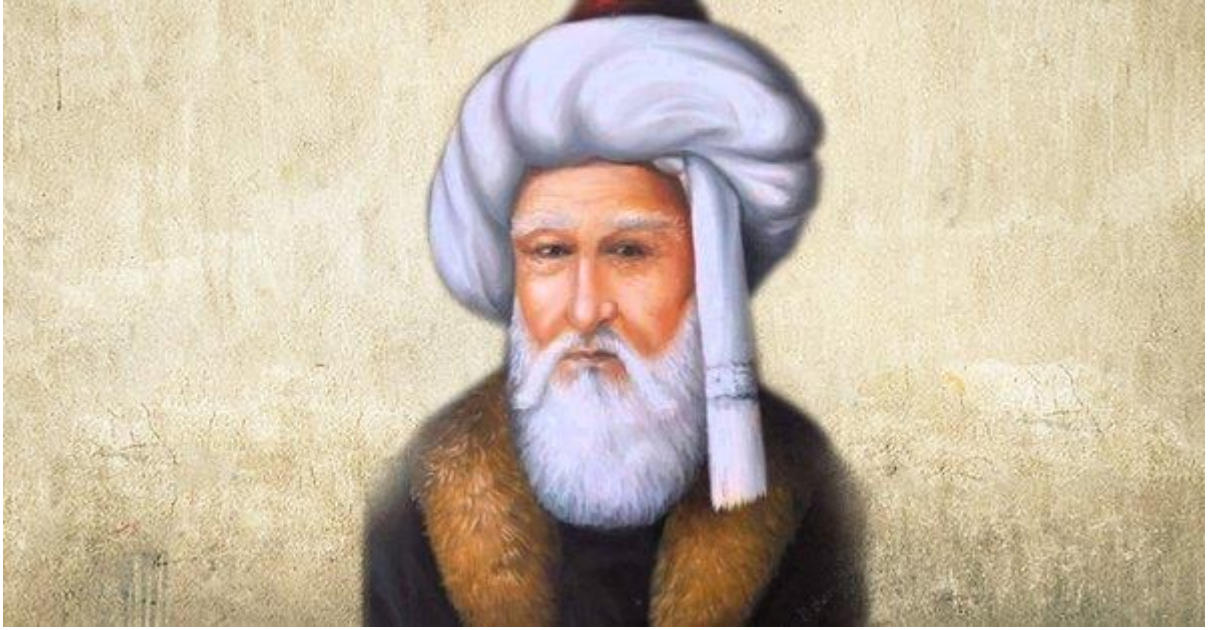
Şeyh Edebali, mutasavvıf olmasının yanı sıra, ilk Osmanlı kadısı ve müftüsüdür. Dönemin birçok fakihi ile işbirliği yapmış, onlardan ders almış ve çok sayıda talebe yetiştirmiştir. Uzun bir ömür sürdükten sonra, 726 (1326) yılında Bilecik'te vefat etmiştir.

Şeyh Edebali'nin Osman Bey'e verdiği nasihatnamesi, herkes tarafından okunmuştur. Metnin içeriği, iki farklı görüşün hakim olduğu tartışmalı bir konudur. Gerçekliği kesin olarak kanıtlanamayan bu metin, insanlara önemli mesajlar vermektedir. Nasihatname ile ilgili farklı görüşler mevcuttur; bir görüşe göre metin o dönemde yazılmış, diğerine göre ise zamanla tahrifata uğrayarak eklemeler yapılmıştır. Ben de bu metnin tahrifata uğramış olabileceğini düşünenlerdenim.

Metnin çoğu, sade bir dille yazıldığı için bazı bölümlerinin sonradan eklenmiş olabileceği düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Ancak bu nasihatlerin, gerçek İslam ve Türk kültürü ile son derece uyumlu olduğu da bir gerçektir. Bu tartışmaları tarihçilere bırakmak en iyisi.

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş sürecinde, bilge bir kişinin Osmanlı'nın kurucusuna böyle değerli nasihatler vermesi, Osmanlı'nın yüzyıllar boyunca dünyaya hükmederken yönetim kültürü açısından önemli bir ışık tutmuştur. Osmanlı'nın bu denli başarılı olmasının nedeni, kuruluş dinamiklerinde yatmaktadır. Bu dinamiklerin başında Şeyh Edebali gelmektedir; Osman Bey'in en çok etkilendiği kişilerden biridir. Osmanlı'nın sağlam temellerle inşa edilmiş başarısının tesadüf olmadığını bir kez daha kanıtlayan bir durumdur. Şeyh Edebali'nin kişisel gelişim üzerine söyledikleri, başarıya ulaşmanın somut örneklerini sunmaktadır. Onu kişisel gelişimin öncüsü olarak nitelendirmek yanlış olmaz.

Günümüz yöneticilerinin makam odalarının baş köşesine asması gereken ve sürekli okunması gereken bir metin niteliğindedir. Bu nedenle, kamu sektöründeki tüm yöneticilerin odasında Şeyh Edebalî'nin Osman Bey'e Nasihatnamesinin asılması zorunlu olmalıdır.

EY OĞUL!

İNSANI YAŞAT Kİ, DEVLET YAŞASIN

Ey Oğul!.. Beysin, bundan sonra öfke bize; uysallık sana. Güceniklik bize; gönül alma sana. Suçlamak bize; katlanmak sana. Acizlik, yanılğı bize; hoş görmek sana. Geçimsizlikler, çatışmalar, uyumsuzluklar, anlaşmazlıklar bize; adalet sana. Kem göz, şom ağız, haksız yorum bize; bağışlama sana.

Ey Oğul!.. Bundan sonra bölmek bize; bütünlemek sana. Üşengeçlik bize; uyarmak, gayretlendirmek, şekillendirmek sana.

Ey Oğul!.. İnsanlar vardır şafak vaktinde doğar, gün batarken ölürler. Unutma ki, dünya sandığın kadar büyük değildir. Dünyayı bize büyük gösteren bizim küçüklüğümüzdür. Bu yolda nazarımızı sonsuzluğa dikip; büyük yürümek ve büyük ölmek gerek. Bu yolda hırs, diken; benlik ve kibir, engeldir oğul. Sakın hâ kendine takılmayasın ve kendinde boğulmayasın.

Teklik sadece Allah'a mahsustur, tek başına karara durup hoyrat dünyanın dayanılmaz ağırlığını kaldırmayasın. İşlerini ehil kişilerle, ehil kişilere danışarak tutasın. Danışırsan yol alırsın, danışmazsan yolda takılıp kalırsın oğul.

Oğul! Güçlüsün, akıllısın, söz sahibisin; ama bunları nerede, nasıl kullanacağını bilemezsen, sabah rüzgârında savrulup gidersin.

Bir dem gelir bir tekmeyle dünyaları yıkacak olursun. Bir dem gelir yerdeki karıncaya mağlup olursun.

Güç hayvanda bile mevcut. Akıl sadece anahtar. Anahtara takılmayasın. Aslanan anahtarın açacağı kapılardır. Kapıların ardında hazineler, kapıların ardında sır vardır. Sırlar ki, ebedî

muştuları koynunda barındırır; sonsuza kavuşturur. Aklını kullanıp dünyadayken Cennet'in kapılarını aralayasın oğul.

Öfken ve benliğin bir olup aklını yener!

Dâima sabırlı, sebatlı ve iradene sahip olasın. Azminden dönmeyesin. Çıktığın yolu, taşıyacağın yükü iyi bil. Her işin gereğini vaktinde yap.

Öfke ateş, öfke âfet, öfke şeytandır oğul. İnsanoğlu dağları devirir; ama öfkesine mağlup olabilir. Öfkeyle savaşı daima taze tutmak gerekir.

Sabırsız olmaz oğul. Sabırsız menzile varılmaz. Kaf Dağı'na sabırsız ulaşılmaz.

Vazifen çetin, yükün ağırdır oğul. Hizmette önde, ücrette geride olasın. Vazifenin en ağırına tâlip olmaktan kaçınmayasın. Vazifenin ağırlığı Yaradan'ın kullarına ihsânıdır.

Oğul, açık sözlü ol!.. Her sözü üstüne alma, gördüğünü söyleme, bildiğini bilme, sözünü unutma, sözü söz olsun diye söyleme.

Bizler nefreti eritmek için, muhabbetin asâletini dünyaya yeniden hâkim kılmak için çıktık yola. Bu yolda utanacak bir şeyimiz yoktur. Muhabbet yolunun gizlisi saklısı yoktur oğul. Ama altının değerini sarraf bilir; sözünü muhatabına göre ayarlayasın. Câhilin karşısında altınlarını çamura atmayasın.

Yiğit olan kördür, kötülüğü görmez. Sağırdır, kem sözü işitmez. Dilsizdir, her ağzına geleni demez. Bildiğini de her yerde ayaklar altına sermez. Yunus gibidir o; yüreği muhabbete, gönül ibresi hakikate ayarlıdır. O bir defa söz verdi mi, onu nâmusu bilir. (...)

Sevildiğin yere sıkça gidip gelme, muhabbetin kalkar, itibarın kalmaz. Düşmanını çoğaltma, haklı olduğunda kavgadan korkma! Bilesin ki; atın iyisine doru, yiğidin iyisine deli derler! Her şeyin ortası makbuldür, sevginin de. Sevdini gereğinden fazla sevmeyesin. Sevgini de, sadece yüreğinin eline vermeyesin. En çetin imtihan "sevgi"yle olanıdır. "Kişi ne kadar bahâdır olsa da, muhabbete tuş olur" diyen atanın sözünü aklından çıkarmayasın. Böyle imtihan olmamak, istikbalde neslinden utanmamak için gecelerin bağrında, şehirlerin aydınlığında duaya durasın. Senin ideallerin ve geleceğe dâir hedeflerin var oğul!..

Gönül adamı ömrünü boşa harcamaz, yüreğini ucuza satmaz, edep tâcını başından almaz. Gönül erinin her zaman yüzü yerde, gönlü göktedir. Haklı olduğunda kavga vermesini bilir. Kavgayı sadece bileğiyle değil, ilmiyle ve yüreğiyle yapmasını bilir.

İyiliğe kötülük, şer kişinin kârı,

İyiliğe iyilik her kişinin kârı,

Kötülüğe iyilik, er kişinin kârı'ymış oğul!.

Ey Oğul!.. Üç kişiye acı: Cahillerin içindeki âlime... Zengin iken fakir düşene... Hatırlı iken itibarını kaybedene...

Şunu da unutma! İnsanı yaşat ki, devlet yaşasın.

Osman!.. Sen bizim rüyâmız, sen bizim devâmız, sen bizim duâmızsın oğul. Dâima başın dik, alnın ak, gönlün pâk olsun.

Ey Oğul!.. Zümrüt-ü Ankâ'nı iyi seç ki, Kaf Dağı sana yakın olsun. Yolun ebediyete kadar açık olsun.

Ey Oğul!.. Yolun uzun, işin çetin, yükün ağır. Allah-û Teâlâ (cc) yardımcın olsun.

cc. Tarihçileri Bölen Konu: Osmanlı Devleti Ne Zaman Kuruldu?

Osmanlı İmparatorluğu, tarihin en önemli medeniyetlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. İmparatorluğun kuruluş tarihi, okullarda genellikle 1299 olarak öğretilmektedir ve toplum bu bilgiyi uzun süre benimsemiştir. Ancak son yıllarda tarihçiler, bu tarihin aslında 1302 yılı olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaya başlamışlardır.

Bir kesim, bu üç yıllık farkı önemsiz bir ayrıntı olarak görebilir. Ancak tarih bilincimiz ve devlet olmanın sorumluluğu gereği, bu konuyu net bir şekilde ele almamız gerektiğini düşünüyorum. Yönetim açısından bakıldığında, bu konuda belirsizlik olmamalıdır.

Cumhurbaşkanlığı Forsundaki 16 yıldız, tarihte var olmuş 16 Türk Devleti'ni temsil etmekte ve bunlardan biri de Osmanlı İmparatorluğu'dur. Devlet yönetimi açısından bu kadar önemli bir meselede, kuruluş tarihinin kesin olarak belirlenmemesi ve tarihçiler arasında fikir birliği olmaması dikkat çekicidir.

Osmanlı tarihçisi Profesör Feridun Emecen, 1302 yılı öncesinde Osman Bey veya Ertuğrul Gazi'den bahsedilmediğini, bu durumun Osmanlı Beyliği'nin o dönemde önemsiz olduğunu gösterdiğini ifade etmektedir. Osman Bey ve beyliğinin ilk kez 1302'den sonra Bizans kaynaklarında yer aldığı belirtilmektedir. Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı Profesör Erhan Afyoncu da Halil İnalçık'ın görüşünü destekleyerek, Osmanlı Hanedanlığının kuruluş tarihi olarak 27 Temmuz 1302 tarihinin 1299 tarihinden daha uygun olduğunu belirtmektedir.

Halil İnalçık, 2003 yılında Yalova'da düzenlenen bir konferansta Osmanlı'nın kuruluşunu 1302 Bafeus Muharebesi ile ilişkilendirmiştir. Bu konuşması, daha önce var olan bir tartışmayı yeniden gündeme getirmiştir. İnalçık, 2007 yılında Belleten dergisinde bu tezi detaylı bir şekilde açıklamıştır. İnalçık'ın temel argümanı, 1302 yılı öncesinde Osman Bey ve beyliğinin kazandığı savaşların fazla dikkat çekmediği ve bu nedenle Osmanlı'nın kuruluş tarihi olarak 1302 Koyunhisar Muharebesi'nin referans alınması gerektiğidir. Bu durum, Selçukluların 1040 Dandanakan Savaşı ile kurulduğunun kabul edilmesiyle benzerlik göstermektedir.

Osman Bey, 1300'lere kadar birçok küçük muharebeye katılmış ve adını duyurmaya başlamıştır. Ancak 1302'de gerçekleşen Koyunhisar Savaşı, bu muharebelerin en önemlisi olmuştur. Osman Bey, Yenişehir'i merkez edinerek İznik üzerine bir kuşatma düzenlemiş, Bizans ise Heteriarch Mouzalon komutasındaki ordusunu bölgeye göndermiştir. Koyunhisar'ında gerçekleşen bu muharebeyi Osman Bey ve takipçileri kazanmış ve bu zafer, Osman Bey'in adını çevrede duyurmuştur.

Halil İnalçık, 1302 yılı öncesinde Osman Bey ve takipçilerinin mücadelesinin fazla ses getirmediği için Osmanlı'nın kuruluş tarihi olarak 1302 Koyunhisar Muharebesi'ni referans almak gerektiğini savunmuştur. Prof. Dr. Ekrem Buğra Ekinci, Osmanlıların ilk fethettiği yerlerden biri olan Yalova'nın fethinin 1323 yılında gerçekleştiğini belirtirken, Osman Gazi'nin 1302 tarihli muharebeden çok önce hükümdar gibi icraatlarda bulunduğunu ifade etmektedir.

Sonuç olarak, Osmanlı Devleti'nin kesin bir kuruluş tarihi belirlemek zordur. O dönemde bağımsızlık ilanı ve uluslararası tanınma gibi kavramlar olmadığı için bu durum çok da önemli

görünmemektedir. Ancak tarih biliminin kurumsallaşmaması, ülkemizde tarih alanında önemli boşlukların olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, Yönetim Tarihi Enstitüsü'nün kurulması, tarihimizin gerçeklerini ortaya koymak ve toplumun tarihle barışmasını sağlamak açısından büyük bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ülkenin kendi tarihine sahip çıkması ve tartışmalara mahal vermeyecek şekilde boşlukları doğrularla doldurması önemlidir.

dd. Osmanlı'nın Yönetimsel Mirası

Yüzyıllar boyunca dünya üzerinde egemen olan Osmanlı İmparatorluğu, gerileme dönemine girdiği andan itibaren emperyal güçler tarafından acımasızca yıkılmaya çalışıldı. Osmanlı'nın kuruluşundan itibaren uyguladığı istimalet politikası, devlet yönetiminde liyakatsizliğin ortaya çıkmasıyla birlikte emperyal güçler için bir fırsat sundu. Özellikle Fransız İhtilali sonrasında dünya genelinde yükselen milliyetçilik akımından en fazla etkilenen ülkelerden biri Osmanlı İmparatorluğu oldu.

Osmanlı İmparatorluğu, bu gelişmelere karşı küçülme ve rejim değişikliği yoluna giderek Cumhuriyet ile yoluna devam etti. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde egemenlik halka verilmiştir. Bunun nedenleri uzun yıllar boyunca tartışılmış ve günümüzde de tartışılmaya devam etmektedir. Özellikle Osmanlı'nın yıkılmasının suçunun Cumhuriyet'e yüklendiği bir ortamda, iki devlet arasında kan davasına varacak çatışmaların çıkması teşvik edilmeye çalışıldı. Ancak olayların özünü kimse tam olarak anlayamadı veya anlaşılamadı.

Asıl sorulması gereken, neden yüzyıllar boyunca dünyaya hâkim olan bir devletin yönetim şekli benimsenmedi de yeni bir sayfa açıldı? Neden ülkenin kurucusu, gençlere gelecekle ilgili olumsuz bir tablo çizerek yalnızca kendilerine güvenmeleri gerektiğini öğütledi? Gazi Mustafa Kemal Atatürk, "Beni görmek demek mutlaka yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir." diyerek halkından kendisini anlamasını ve görüşlerini benimsemesini istemiştir.

Atatürk'ün Cumhuriyet rejimine geçişi, 100 yıl sonrası için alınan bir önlemdir. Eğer İslamiyet'e dayalı bir devlet olsaydı, emperyal güçlerin din gibi temiz bir duyguyu siyasete alet edeceğini ve suistimal edeceğini öngörmüş müydü bilinmez ama bu tam olarak gerçekleşti. Birinci Dünya Savaşı'nda olduğu gibi, başta İngiltere ve ABD olmak üzere emperyal güçler, oyunu hileli oynamayı tercih eder. "Demokrasi getiriyoruz" derler, işgal ederler, bombalarlar, sonra "Biz yapmadık, üzgünüz" derler, bu topraklar sizindir derler ama sömürgeleştirirler. Yani karşımızda Makyavelizme inanan ve stratejisini buna göre kurmuş bir zihniyet var.

Aslında atılan adımlar, Türk toplumunun devamlılığını sağlamak için alınmış tedbirlerdir. Olağanüstü bir gözlemlerle halkını çok iyi anlamış bir aklın ürünleri, tamamen "ilelebet payidar" olmak üzere atılan adımlardır. Atatürk, Halifeliği kaldırmamıştır; İslamiyet'in kötüye kullanılmasını önlemek için bu yetkiyi bir kişiden alıp Diyanet İşleri Başkanlığı'na vermiştir. Bu durumun önemli faydaları bulunmaktadır. Hilafetin keyfi uygulamalarının önüne geçmek istemiştir ki bu doğru bir yaklaşımdır. 2024 dünyasında, yani dezenformasyonun zirveye ulaştığı bir dönemde, halifeliliğin bir kişide olduğunu düşünün. Allah korusun, dinimiz ne hale gelirdi? Ayrıca, şu anda İslam adına hareket ettiğini söyleyen ama dinle uzaktan yakından ilgisi olmayan milyonlarca terörist bulunmaktadır. Bu nedenle halifelik makamını korumak oldukça riskli olurdu.

Türklerin gücü, potansiyelinin çok altındadır ve bunun nedeni kendileridir. Bireysel olarak ahlakın gerekliliklerini yerine getirmeyen bir toplum, sürekli devletin gücünden

bahsetmektedir. Oysa devlet ya da toplum, bireylerin toplamıdır. Sen nesin ki devletin ne olsun? Türkler Cumhuriyet sonrasında adeta uykuya daldılar. Emperyal güçlerin ninni dinletileri altında 100 yıl boyunca derin bir uykuya daldılar.

Tarihte çok ilginç bir dönem vardır ki, bu dönem Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş süreci sağlıklı olmamıştır. Cumhuriyet, sakat doğmuştur ve bunun birden fazla nedeni vardır. Genel bir çerçevede, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sırasında yönetim tam olarak devredilememiştir. Osmanlı arşivleri zarar görmüş ve bir kısmı bile isteye imha edilmiştir. Cumhuriyet döneminde tarih, yanlış bilgilerle dolu bir sarmaldan ibaret olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yakın geçmişin bu kadar dezenformasyona uğratılmasına sessiz kalınması oldukça ilginçtir. Cumhuriyet, Osmanlı'dan gelen yönetsel mirasa sahip çıkamamış, mirasına başkalarının zarar vermesine seyirci kalmıştır. Altın değerindeki mirası çaldırılmış, yerine sahte bir miras konulmuştur; buna sesini çıkarmamıştır. Bir yönetim uzmanı olarak belirtmeliyim ki, Cumhuriyet dönemi devlet yönetimi, bilinçli olarak sakat bir şekilde oluşturulmuş ve tam da emperyalistlerin istediği gibi şekillenmiştir. İlk 100 yıla baktığımızda, o kadar çok içsel sorun ortaya çıkmış ki, bunlarla uğraşmaktan devlet kalkınmaya ve gelişmeye zaman bulamamıştır. Kafasını suni yaratılan gündemden kaldıramamış, bu nedenle gelişmeye zaman bulamamıştır. Öyle sorunlar düşünün ki, peşi sıra gelsin ve 100 yıl boyunca aralıksız sürsün. Bu açıdan bakıldığında, bu sorunların çoğunun suni olarak oluşturulduğunu söyleyebiliriz. Suni sorunların dış kaynaklı olduğunu görmemek, sorunun kök nedenini kabul etmemek anlamına gelir. Bu noktada, yüzyıl önce Winston Churchill'in söylediği söz akıllara geliyor: "Türkiye solarsa sulayın, büyürse budayın!" Yaşananları bu bakış açısıyla değerlendirdiğimizde, sorunların çıkış noktasını net bir şekilde görebiliyoruz.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra savaş şekil değiştirmiştir. Askeri savaşlar uzun bir süre rafa kalkmış ve stratejik yönetsel savaşlar kendini göstermiştir. Bu savaşların özü, dezenformasyonla ülkelerin tarih, kültür, toplumsal ve aile yapısı, değerleri ve ahlakının hedef alınarak çökertilmesi çabasıdır. Bunun içinde öncelikle radyo, televizyon, gazete ve dergi gibi geleneksel iletişim araçları, sonrasında ise sosyal medya gibi yeni nesil iletişim araçları kullanılmıştır. Dezenformasyon, sulandırmak, yanlış kanıksatmak ve insanları kötü şeylere alıştırmak gibi tamamen stratejik yönetsel yöntemlerle gerçekleştirilmiştir. Böylece Osmanlı'da bulunan güzel örneklerin neredeyse tamamı yok edilmiş, içi boşaltılmıştır.

Devlet yönetimi bozulduktan sonra diğer alanlarda da dezenformasyon ile içi boşaltılması sağlanmıştır. Özellikle sivil toplum alanında Osmanlı oldukça gelişmiş bir seviyedeydi. Ancak Cumhuriyet döneminin ikinci yüzyılı başında, sivil toplum örgütlerinin çoğu sadece tabeladan ibaret hale gelmiştir. Devlet ile toplum arasında tampon olması gereken sivil toplum, zenginleşmenin, siyasi kariyerin ve gereksiz güç gösterilerinin aracı haline gelmiştir. Üretilenlere bakıldığında, Osmanlı'nın çok gerisinde olduğu görülmektedir. Sadece üretilenler açısından değil, anlayış açısından da Osmanlı'nın çok gerisine düşülmüştür. Her geçen yıl geriye doğru gidilmektedir. Kimse de sivil toplum yönetimi konusunda bu geriye gidiş için dur diyecek bir çalışma yapmamaktadır. İşte Churchill'in tam olarak bahsettiği de budur.

Özel sektöre gelince, Türkler tarih boyunca ticarete uzak durmuştur. Osmanlı döneminde ticaret, gayrimüslimlerin elindeydi. Cumhuriyet döneminde ticarete giriş hızlansa da yanlış uygulamalarla büyük bir alanın şirketler mezarlığı haline geldiği görülmektedir. Başarılı çok az

şirket dışında, global ölçekte bırakın, ulusal ölçekte bile yeterli sayıda şirketin olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun nedeni, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türklerin zenginleşme arzusunun saplantı haline gelmesidir. Hala toplumda bulunanların büyük bir kısmı zenginleşme derdindedir. Bu durum aslında iyi olarak yorumlanabilir. Ancak sıkıntı, kısa yoldan zenginleşme arzusudur. Bu arzu, Makyavellist bakış açısını ve davranışlarını ortaya çıkarmaktadır. Özel sektör girişimcilerinin de hedefi bu olmuştur. Kısa yoldan zenginleşme arzusu içinde, kuralına göre ya da olması gereken şekilde şirket yönetimleri gerçekleştirilmemiştir. Bu nedenle, sahibini zengin etme hedefinden başka bir amacı olmayan şirketler, Türk özel sektörünün yapısını oluşturmuştur. Girişimciler için şirketlerinin durumu değil, cüzdanlarının kalınlığı her zaman daha önemli olmuştur. Şirketlere beşeri yatırım yapılmamıştır. Bu nedenle, çok az şirket global ölçekte faaliyet göstermektedir. Sektör, işin kuralına göre hareket etmekten oldukça uzaktır. Türkler, özel sektörü öğrenememiş ve öğrenmeye de niyeti yok gibi görünmektedir.

İkinci yüzyılın başında, başta devlet olmak üzere sivil toplum ve özel sektör alanlarındaki yönetim sil baştan yapılandırılmalıdır. Sektörlerin temsilcileri, gerçek manada olması gerektiği gibi kuralları yeniden belirlemeli ve sonrasında tüm sektör üyelerinin bu kurallara uyması sağlanmalıdır. Türkiye adına yönetsel bir milada ihtiyaç vardır. Bu milat, geçmiş ile barışan ve geçmişin mirasını kabul ederek, iyi uygulamaları günümüz bakış açısıyla hayata geçiren bir anlayış taşınmalıdır. Sektör temsilcilerinin vizyonu, Türkiye'nin ikinci yüzyılına yakışan bir seviyede olmalıdır.

ee.Yavuz'un Çamurlu Kaftanı

Yavuz Sultan Selim döneminin öne çıkan âlimlerinden İbn-i Kemal Kemalpaşazade'nin gerçek adı Şemseddin Ahmed'dir. Hem bir âlim hem de tarihçi olan Kemalpaşazade, Kanuni Sultan Süleyman döneminde şeyhülislamlık görevine getirilmiştir. II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman dönemlerinde yaşamış ve bu üç padişahın da takdirini kazanmıştır. Hadis, tefsir, fıkıh gibi dinî ilimlerin yanı sıra tarih, edebiyat, felsefe, dil ve tıp alanlarında da eserler vermiş çok yönlü bir bilgidir. Anadolu kazaskerliği görevindeyken, Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferine katılmış ve padişahın büyük bir saygı görmüştür.

Sultan Selim Han, Mısır'ın Osmanlı topraklarına katılmasının ardından Kahire'den dönüş yolculuğunda, yağmurlu bir havada Anadolu kazaskeri Kemalpaşazade'yi yanına çağırarak sohbet etmeye başlamıştır. Konuşma esnasında Kemalpaşazade'nin atı bir su birikintisine basmış ve padişahın kaftanına çamur sıçratmıştır. Herkes, padişahın bu duruma öfkelenip Kemalpaşazade'yi cezalandırmasını beklerken, Sultan Selim sakin bir şekilde "Bir âlimin atının ayağından sıçrayan çamur benim için bir şereftir. Öldüğümde bu kaftanı sandukamın üstüne koysunlar" demiş ve kaftanı çıkarıp görevlilere teslim etmiştir. Padişah vefat ettiğinde, vasiyeti gereği bu kaftan sandukanın üstüne örtülmüştür. Sandukanın biraz üzerinde yer alan kaftan, padişahın isteği doğrultusunda beş yüz yıldır burada sergilenmektedir. Sade bir tasarıma sahip olan kaftan, bez astarlı, düz kumaşlı ve şeker rengindedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya üzerindeki etkisinin yönetsel açıdan iyi bir şekilde incelenmesi ve bu deneyimlerin günümüze aktarılması, yalnızca Türkiye'ye değil, tüm dünyaya karşı bir sorumluluktur. Bu nedenle Yönetim Tarihi Enstitüsü projesi önemsenmeli ve acilen hayata geçirilmelidir. Yüzyıllar boyunca hüküm süren bir imparatorlukta yaşanan deneyimlerin, anıların, hikâyelerin ve sınavların sayısını tahmin etmek zordur. Yaşanan her olay, günümüzü anlamlı kılan ve geleceği aydınlatan bir yön taşır. Bu hikâyelerin bir kısmı gün yüzüne çıkmışken, bazıları ise hâlâ keşfedilmeyi beklemektedir. Osmanlı tarihinin yanlış bilgilendirmelere maruz kaldığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, bazı hikâyelerin de yanıltıcı bilgi ve mesajlar içerebileceği unutulmamalıdır.

Yukarıda anlatılan kısa hikâye, Devleti Âliyye'nin başarısının ne kadar tesadüfi olmadığını ve yönetimde ne denli doğru adımlar atıldığını göstermektedir. Yönetim anlayışı, bir organizasyonda liderle başlar. Liderin benimsemediği değerlerden oluşan bir yönetim anlayışı, zamanla çökmeye mahkûmdur. Günümüzde bu durumu en çok aile şirketlerinde, kuşaklar arası geçişte gözlemliyoruz. Birinci kuşağın değerleriyle şekillenen yönetim anlayışı, iyi bir kurumsallaşma sağlanmadığı takdirde, ikinci kuşağın devralmasıyla birlikte sarsılmaya başlar. Çünkü ikinci kuşağın yönetim anlayışı, birinci kuşağın oluşturduğu anlayıştan oldukça farklıdır. Bu durum kuşaklar arası çatışmalara yol açar ve müdahale edilmediği takdirde şirketin kapanmasına kadar gidebilir. Devlet yönetimleri, yapısı itibarıyla diğer organizasyonlara göre daha karmaşık ve zor yönetilen yapılardır. Osmanlı İmparatorluğu, 6 asır boyunca 36 padişah tarafından yönetilmiştir. Günümüzde aile şirketleri, bir kuşak değişimi için yıllarca hazırlık yaparken, binlerce saat danışmanlık ve eğitim faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bu, yalnızca bir kişiden bir sonraki nesle geçiş için yapılan çabalar değildir. Devleti Âliyye'de ise 36 padişah değişimi yaşanmıştır. Her değişimde yalnızca padişah değil, devlet ricalarında da değişim olmuştur. Günümüzde Osmanlı'ya kıyasla çok daha küçük

şirketlerde bu kadar emek harcanırken ve birçokunda başarı sağlanamazken, Devleti Âliyye'nin 6 asır boyunca nasıl varlığını sürdürebildiği merak konusudur.

Yavuz Sultan Selim, Devleti Âliyye'nin dokuzuncu padişahıdır. Dokuz kuşak sonra yönetimi elinde tutan birinin, âlime, bilgiye ve eğitime bu denli önem vermesi, ne kadar büyük bir vizyonun göstergesidir. Günümüz yöneticilerinin çoğunun vermediği kadar bir önemin varlığı, bu vizyon sayesinde Devleti Âliyye'nin altı asır boyunca varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.

Osmanlı'da sayısı bilinmeyen birçok hikâye yaşanmıştır. Bu hikâyelerin her biri, padişah değişimindeki yönetsel bilgi ve deneyim aktarımının bir sonucudur. Buradan, kuşaklar arası yönetim değişiminin ve yeni devlette bayrak devir tesliminin sağlıklı bir şekilde yapılmasının önemini anlamalıyız. Ayrıca, devletteki liderin eğitime, âlime ve ilme ne kadar önem vermesi gerektiği dersini çıkarmalıyız. Son olarak, bu tür hikâyelerin, devlet yönetimi ilkelerini güçlendiren ve her zaman anlatılması gereken örnekler olduğunu bilmeliyiz.

Yönetim Tarihi Enstitüsü, tarihte yaşanmış bu ve benzeri yönetsel hikâyeleri günümüze taşımali ve bunları simgesel örnekler olarak topluma ve devlet yöneticilerine aktarmalıdır. Devlet yöneticileri, bu tür simgesel örnekleri her zaman bilmeli ve bunlardan gerekli dersleri çıkarmalıdır.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e geçişte yönetsel miras tam olarak aktarılamamıştır. Bu nedenle geçmişteki başarılı yönetim örneklerinin, deneyimlerin ve bilgilerin büyük bir kısmına günümüzde sahip değiliz. Bu durum, yönetimde derinleşmeyi engellemekte ve daha yüzeysel kalınmasına yol açmaktadır. Potansiyel olarak yönetimde daha derinleşme imkânı varken, bunu başaramamak Cumhuriyet dönemi yönetiminin düzeltmesi gereken bir eksikliktir.

Sonuç olarak, Cumhuriyet'e geçişin yönetsel açıdan sağlıklı olmadığı ve kuruluş döneminde yapılması gerekenlerin yüzyıl sonra bugün gerçekleşmesi, tarihe karşı bir sorumluluğumuzdur. Bu nedenle Yönetim Tarihi Enstitüsü ile çalışmaların kurumsal boyutta ele alınarak, yönetimin ve tarihin gerekliliklerinin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu, Cumhuriyet'in ilk devlet yöneticilerinden bugünkü son yöneticilerine kadar uzanan bir sorumluluktur. Bu sorumluluk yerine getirildiğinde, Cumhuriyet ikinci yüzyılında sağlam yönetim temelleri üzerinde daha hızlı ilerleyecektir.

ff. Devleti Âliye Bakış Açısıyla Türkiye'deki Devlet Yönetimi

Türkler, tarih boyunca kurdukları on altı devlet ve nihayetinde Türkiye Cumhuriyeti ile dünya tarihine önemli bir iz bırakmış bir millettir. Farklı devletlerin varlığı, Türklerin sona ermiş bir sistemi sonlandırma ve yeni başlangıçlar yapma konusundaki cesaretlerini göstermektedir. Bu nedenle, yeni devletler kurmaktan çekinmemişlerdir.

Osmanlı İmparatorluğu, tarihteki özel konumuyla dikkat çeker. Yüzyıllar boyunca dünya üzerinde etkili olmasının yanı sıra, devlet yönetim sistemi, devlet adamları ve hayatın birçok alanındaki katkılarıyla da örnek teşkil etmiştir. Osmanlı'nın kurduğu yönetim sistemi, sivil toplum anlayışı ve devlet adamları yetiştirme konusundaki başarıları dikkat çekicidir. Ancak, Osmanlı'nın özel sektör alanında yeterince başarılı olamaması, hem Osmanlı döneminde hem de Cumhuriyet döneminde hissedilen bir eksiklik olmuştur. Günümüzde bile bu eksiklik kendini göstermektedir. Cumhuriyet döneminde temeli atılan girişimcilik, yanlış bir zemin üzerinde yükselerek günümüze kadar hatalı bir şekilde ulaşmıştır. Bu nedenle, günümüzde özel sektörün küresel ölçekte başarılı olamadığını söylemek mümkündür. Bugünkü özel sektörün başarısızlığının temel nedeni, Osmanlı döneminde girişimcilerin yetişmemesi ve bu alana gereken önemin verilmemesidir.

Osmanlı'nın devlet yönetimi, dünya tarihinde kendi dinamiklerine göre en iyi yönetim sistemlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Ancak, devletlerin yönetim sistemleri birbirleriyle karşılaştırılmaz; her biri kendi dinamiklerine göre şekillendiği için farklılık gösterir. Bu nedenle, devlet yönetimini kendi iç potansiyeli ve dinamikleri açısından değerlendirmek gerekmektedir. Osmanlı İmparatorluğu, kendi dinamikleri ve potansiyeli doğrultusunda değerlendirildiğinde, beklentileri aşan bir başarı sergilemiştir. Merkez ve taşra teşkilatlarının yönetimiyle birlikte, başarılı ve etkili bir yönetim sistemi olarak tarihe geçmiştir. Devlet adamları açısından da, her biri yetişmiş ve liyakatli bir kadro oluşturmuştur. Bu durum, sadece devlet yönetimiyle sınırlı kalmayıp sanat, felsefe gibi farklı alanlarda da kendini göstermiştir. Devlet adamları arasındaki bozulmalar başladığında ise Osmanlı İmparatorluğu gerilemeye başlamıştır.

Türk devletleri, bir önceki devletten aldıkları mirası geliştirerek ilerlemiş ve zirve noktasını Osmanlı'da yakalamıştır. Ancak Cumhuriyet dönemi, Osmanlı'nın kendini tasfiye etmesiyle devralması gereken mirası yeterince alamamıştır. Devlet yönetimi açısından sağlıklı bir geçiş sağlanamamıştır. Osmanlı'nın son dönemindeki bürokratlar, Cumhuriyet döneminde de görevlerine devam etmiştir. Devletin adı değişse de, başarısız kadronun devam etmesi hatalı bir durum olmuştur. Bu kadronun tasfiyesinden doğan boşluklar, Kurtuluş Savaşı'ndaki Atatürk'ün silah arkadaşlarının devlet yönetimine geçmesiyle doldurulmaya çalışılmıştır; ancak bu durum yanlış bir yaklaşım olmuştur. Atatürk'ün ölümüne kadar geçen süreçte, onun kişisel çabaları ve vizyonu sayesinde kalkınma yolunda bazı adımlar atılmıştır. Ancak ölümünden sonra, Atatürk'ün ekibinden gelen devlet yöneticileri kontrolü tam olarak ele alarak vesayet dönemine geçiş yapmışlardır.

Osmanlı devlet yönetimi, iki temel unsura büyük önem vermiştir: devlet yönetim sistemi ve devlet adamları. Ne yazık ki Cumhuriyet döneminde bu iki konu göz ardı edilmiştir. Osmanlı'da devlet yöneticileri, göreve gelmeden önce eğitim aldıkları okullara sahipken,

Cumhuriyet döneminde böyle bir sistem mevcut olmamıştır. Osmanlı'da denetim, devlet yönetiminde en önemli konulardan biriydi; padişahlar bile adalet önünde bir tebaa gibi muamele görüyordu. Ancak Cumhuriyet döneminde bu durum ortadan kaldırılmıştır. Osmanlı'yı yıkmak isteyen emperyal güçlerin etkisi altına girilmiştir. Osmanlı'yı yıkamayan emperyal güçler, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Türkleri "güçlenirse buda, solarsa sula" parolasıyla vesayet altına almak istemiştir. Cumhuriyet dönemi devlet yöneticileri de bu duruma teslim olmuştur. Yani, 1900'lerin başında Osmanlı'nın yıkılması için Osmanlı devlet adamları yapısını bozan emperyal güçler, Atatürk döneminden sonra, 1938 yılından itibaren Cumhuriyet dönemi devlet yöneticilerinin yönetim yapısını da vesayet altına almışlardır. Kırk yıl içinde ikinci kez bir tuzağa düşülmüştür.

Cumhuriyet yönetimi, Devleti Âliye'nin çöküş dönemi mirasını devralmıştır. Oysa Osmanlı, yüzlerce yıllık birikimi olan ve dünyada en fazla yönetsel miras bırakması gereken bir devletken, sadece çöküş dönemine ait başarısız bir sistemi ve kadrosunu miras bırakması, Cumhuriyet döneminin en talihsiz olayıdır.

Cumhuriyet döneminde her geçen dönem gelişmesi gerekirken geriye giden devlet adamları yapısı, yönetimi olumsuz etkilemiştir. Ülkenin kalkınması ve devletin gelişmesi için hızlandırıcı bir etki yaratması gerekirken, yavaşlatıcı hatta durdurucu bir etki yaratmıştır. Devleti Âliye'nin gelişmesine katkı sağlayan devlet yöneticileri, Cumhuriyet döneminde yavaşlatıcı bir unsur haline gelmiştir. Aradaki fark, siyah ve beyaz kadar zıttır. Devleti Âliye perspektifinden bakıldığında, Cumhuriyet döneminde sergilenen devlet yönetimi başarısız olarak değerlendirilebilir. Osmanlı'nın son dönemlerindeki görünüm hâkim olmuştur. Sonuç olarak, Devleti Âliye'ye göre Cumhuriyet dönemi devlet yönetimi başarısızdır.

gg.Churchill'in Vasiyetinin Zaman Aşımı

2019 yılında Covid-19 pandemisiyle birlikte yeni bir dönem başladı. Bu süreç, önceki dönemlerden farklı olarak sadece oyunun kurallarının değil, aynı zamanda oyunun kendisinin de değişeceği bir evreyi işaret ediyor. Yeni çağa geçişin 2025 yılında tamamlanması bekleniyor. Bu süreçte mevcut dünya düzeni tamamen yeniden şekillenecek ve yakın tarihteki tüm kurallar geçerliliğini yitirecek. Devletler, yeni konumlarını belirlemek için çaba sarf edecekler. Devlet toplulukları, kutuplar ve uluslararası birliktelikler anlamını kaybedecek ve zamanla dağılacak. Bunun yerine yeni topluluklar, birliktelik ve kutuplar ortaya çıkacak.

2019'dan bu yana, yeni düzenin şekillenmesi için devletlerin gösterdiği çabalar gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, yeni çağda en önemli ülkelerden biri Türkiye olacaktır. Türkiye, tarih boyunca dünya için bir denge unsuru olmuş ve yeni çağda bu rolü daha da önem kazanacaktır.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Türkiye, geçmişteki gücünün aksine ne zayıf ne de güçlü olma politikasıyla yaralı bırakma stratejisi izlemiştir. Winston Churchill'in bu konudaki vasiyeti de bu durumu yansıtır: "Türkiye zayıflarsa sulayın, güçlenirse budayın." Bu politika sonucunda Türkiye, ilk yüzyılında iç ve dış kaynaklı sosyokültürel, ekonomik, vesayet, terör gibi birçok zorlu gündemle başa çıkmak zorunda kalmış, sorunlarla oyalayarak güçlenmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Yeni çağda, bu vasiyeti uygulayanların bilmesi gereken önemli bir gerçek vardır: Türkiye güçlü olursa, devletler huzur içinde olur, dünya dengede kalır. Türkiye'nin yaralı bırakılmasından ziyade, yaralarının iyileşmesine engel olunmaması ve hatta güçlenmesine tam destek verilmesi gerekmektedir. Churchill'in vasiyetinin zaman aşımına uğrayarak sona erdiği kabul edilmelidir. Vasiyeti uygulayanlar, araf politikasından bir an önce vazgeçmeli ve Türkiye'nin tarihsel rolünü yeniden tesis etmelidir.

Türkiye'nin yalnızca askeri alanda değil, bürokrasi, sosyoekonomik, sağlık, turizm ve diğer alanlarda da başarılı olması ve yeni çağın süper güçlerinden biri haline gelmesi elzemdir. Bu durum, yeni dönemde tüm devletlerin yararına olacaktır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin arafta bırakılmasının kimseye yarar sağlamadığı anlaşılmıştır. Aksine, güçlü olduğu dönemlerde dünya için ne denli önemli olduğu ve sağladığı faydalar herkesin malumudur. Sadece diplomatik alanda değil, aynı zamanda afetler, pandemiler ve diğer uluslararası meselelerde üstlendiği rol ile Türkiye'nin kritik zamanlarda nasıl katkıda bulunduğu açıkça görülmüştür. Yeni çağda, Türkiye'nin süper güç olmasına destek verilerek dünyanın barış ve huzur içinde yaşamasının sağlanması gerekmektedir.

BÖLÜM V: Sonuç ve Değerlendirme

Yeni çağda, dünya süper güçlerin liderliğinde yükselebilir. Bu süper güçler, bilimin ve aklın egemen olduğu bir anlayışla hareket edeceklerdir. Bu nedenle, ülkemizin düşünsel bir devrim gerçekleştirerek hayatın her alanında bu perspektife sahip olması elzemdir. Geçiş sürecindeki zorluklar, bu mesajları veriyor ve vermeye devam edecektir. Bu bağlamda, gerekli derslerin alınarak hızlı bir şekilde harekete geçilmesi şarttır. Aksi takdirde, yeni çağda da gelişmemiş ülkeler arasında yer alacak ve süper güçler tarafından belirlenen kurallara uymak zorunda kalacağız. Oysa Türkiye, süper güç olarak kural koyma yetkisini fazlasıyla hak ediyor. Bu nedenle, zihinsel bir devrimin bir an önce gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Tarih, yeryüzündeki en önemli bilimlerden biridir; ancak bu bilimden yeterince faydalanamıyoruz. Tarihi yüzeysel bir şekilde okumak asla yeterli olmayacaktır; bu, doğru bir metodoloji değildir. Tarih, diğer bilimlerle bağlantılar kurarak ve atıflarda bulunarak yorumlanması gereken bir alandır. Ancak bu şekilde tarihin derinliklerindeki gerçek bilgilere ulaşabiliriz. Tarih, kendi içinde ezoterik bir yapıya sahiptir ve diğer bilimlerle ilişkilendirilerek çözümlenmelidir. Yönetim de bu bilimlerin başında gelmektedir.

Yönetim, bugüne kadar hak ettiği değeri bulamamış ve önemi pek bilinmeyen bir alandır. Eğer yönetimi ayrı bir uzmanlık ve bilim olarak görürsek, organizasyonların yönetimini daha başarılı bir şekilde gerçekleştirme yolunu açmış oluruz. Her ölçekten bir organizasyonun yönetimi, diğer bilimler kadar karmaşık ve uzmanlık gerektiren bir alandır. Bu nedenle, yönetime yaklaşımımız bu şekilde olmalı ve mutlaka uzmanlardan faydalanmalıyız.

Dünyanın yeni bir çağa girmesiyle birlikte, geleceği öngörmek daha da değerli hale geldi. Gelecek öngörüsünde bulunmanın yolu, tarihi bilgilerden yararlanarak yönetim tekniklerini kullanmaktır. Bu iki bilim, başarının en büyük anahtarlarıdır. Yeni çağda başarılı olma lüksümüz yok; bu nedenle çok çalışmalıyız.

Tarih, geçmişten bize kalan ve geleceğe devredeceğimiz bir emanettir. Bu emanete sahip çıkmak, onu doğru bir şekilde korumak, okumak ve yorumlamak; bugün ve yarın için kullanabilmektir. Bunu başarabilirsek, geçmişimize layık bir nesil olur ve ülkemizi daha ileri taşıyabiliriz.

Tarihimizin zenginliği nedeniyle çok şanslı bir milletiz. Geçmişimizde o kadar çok veri var ki, başarısız olmak için hiçbir bahanemiz olamaz.

Hedefimiz, muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkmaktır.

Tarihi yüzeysel bir şekilde okumak ve yorumlamadan geçmek, bir anlam ifade etmez. Tarihi yönetsel bir bakış açısıyla ele almalı ve yönetim ilkeleri ışığında değerlendirmeliyiz. Ancak o zaman devlet yönetiminde daha başarılı olabiliriz. Tarih biliminin, devlet yönetimi içinde mutlaka yer alması gereken bir alan olduğunu savunuyoruz.

Sadece devlet yönetiminde değil; ülkemizin her kesiminin tarih ile barışması ve doğru tarihi okuması, ülkemizin her alanda gelişimini hızlandıracak ve anlam kazandıracaktır. Yeni dünya düzeninde en önde olmanın tek yolu budur. Bugünü anlamak bizi ileri taşır; dünü anlamak ise daha da ileri götürür.

Tarih, toplumu geçmişte yaşadıklarıyla birleştiren bir bilimdir. Ancak ülkemizde tarihimizle bağımız koparıldığı ve yerine olmayan şeylerin tarihimiz olarak anlatıldığı düşünüldüğünde, bu durum toplumu birleştirmek yerine kutuplaştıran bir araç haline gelmiştir. Bu, toplumu parçalayan ve zihinsel olarak işgalden farksız bir harekettir. Dolayısıyla, bu durumdan bir an önce kurtulmalı ve tarihimize hak ettiği saygıyı göstererek gerçek tarihimizi öğrenmeli ve yorumlamalıyız.

Toplumu kutuplaşmadan kurtaracak olan, tek bir hedefe yönlendirecek iki araç bilim ve yönetimdir. Bu iki aracı, liyakatli kadroların yapacağı çalışmalarla oluşturulacak Yönetim Tarihi Enstitüsü çatısı altında bir araya getirerek ülkenin yönetim geçmiş hafızasını oluşturmamızdır. Dünyanın en eski ve zengin yönetim geçmişine sahip bir milletin böyle bir kuruma ihtiyacı vardır. Bu kurum, sadece yönetsel hafızayı oluşturmakla kalmayacak, aynı zamanda geleceği inşa edecek vizyonu da çizecektir. Artık günlük geçici yarar sağlayan ve günü kurtaran politikaları bir kenara bırakma zamanı. Her alanda koordinasyon, planlama ve projeler geliştireceğimiz bir döneme girmeliyiz. Türkiye, bunu başaracak gücü içinde barındırıyor. Eğer böyle bir sürece girmezsek; başta liyakat ilkesi olmak üzere stratejik düşünme, planlama ve diğer olguları göz ardı edersek yok oluruz. Bu, bugünden görünen bir durumdur. Acı ama gerçek.

Türk toplumu, düşmandan çok kendisine zarar vermiştir. Deprem gerçeğini unutarak sağlam olmayan evler inşa etmek, günü kurtaracak projeler yapmak, tarihe önem vermemek, yönetim gerçeğini reddetmek ve popülist politikalara yönelmek gibi sebeplerle artık durup kendimizi değerlendirme ve sorgulama zamanı gelmiştir. İçimizdeki enerjiyi kutuplaşmaya, kavgaya ve tartışmaya harcamadan kalkınma için harcama zamanı. Yeni çağ bunu bizden bekliyor. Aksi takdirde sonumuz yıkım olacaktır.

Bu kitabı yazarken öğrendiklerimizi yönetim ve tarih perspektifinden özetlemek istedik. İnaniyoruz ki Türkiye, yeni çağda bilimin ve bilginin ışığında yükselecek ve dünyanın süper güçlerinden biri haline gelecektir. Umudumuzu ve inancımızı asla kaybetmeden, sahip olduğumuz gücün damarlarımızda akan asil kanda olduğunu bilerek yolumuza devam etmeliyiz.

a. Tarihsel Açından Değerlendirme

Bir yönetim uzmanı olarak tarihin önemini, maalesef geç anladım. Ancak, yönetimin temelini tarih olduğunu kesin bir şekilde ifade edebilirim. Tarihi doğru bir şekilde öğrenmek, yorumlamak ve bu bilgileri içselleştirmek, devlet yönetiminde yer alan herkesin bilmesi gereken bir gerekliliktir.

Tarihimizin geniş bir hazineye sahip olduğunu biliyoruz; ancak özellikle Cumhuriyet sonrası dönemde geçmişimizle olan bağlarımız koparılmaya çalışıldı ve bu çabalar maalesef başarılı oldu. Yerine, gerçek olmayan bilgilerin tarihimiz gibi sunulduğu nesiller yetişti. Bu durum, yanlış ve zehirli bilgilerle büyüyen bireylerin kutuplaşma eğilimlerini artırdı ve zaman zaman küçük bir kıvılcım ile farklı şekillerde kutuplaşmalar yaşandı. Kutuplaşan toplum, tarihle hesaplaşma sürecine girdi. Ancak bu hesaplaşma, gerçekte var olmayan ve sonradan uydurulan hikayelerle yapıldı. Böylece geçmişimizle hesaplaşma niyetiyle çıktığımız yolda, tarihimizle çatışma içine girdik. Her kesim, bir şekilde tarihimizle ve tarihimizde yer alan figürlerle çatışma halindeydi. Bu çatışmalar, konuları ve kişileri tam anlamadan ve içselleştirmeden yaşandı. Bu nedenle, sözde Ermeni soykırımı iddialarını bile iç siyasete alet edecek kadar seviyeyi düşürenler ve onlara destek verenler ortaya çıktı. Siyaset, tarihi en fazla istismar eden alan haline geldi. Siyasi çıkarlar uğruna tarihimizi çarpıtarak birilerine hoş görünmek ve destek almak için yalanlar söylendi. Bu durumu düzeltmeye çalışan gerçek tarihçiler ise hain ilan edildi.

Kesin bir gerçek var ki, dezenformasyonun yıpratamayacağı: bugünü anlamak ve yarına ışık tutmak için tarih vazgeçilmez bir unsurdur. İleriye gitmek için bugüne, daha ileri gitmek içinse geçmişe bakmalıyız. Bu bakış açısını vizyon haline getirir ve toplumun içselleştirmesini sağlarsak, sağlık, ekonomi, kültür ve çevre gibi her alanda daha bilinçli bir toplum oluşturabiliriz. Çünkü tarih, insan demektir.

Tarihle barışmak yeterli değildir; doğru tarihi koruyacağımıza ve ona dört elle sarılacağımıza söz vermeliyiz. Atalarımıza ve tarih bilimine bir özür borçluyuz ve bu özrü tarih ışığında daha çok çalışarak dile getirmeliyiz. Devlet adamlarına tarihi zorunlu kılacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Yönetim için, tarihi bilen bilim insanlarından faydalanacak bir organizasyon yapısı oluşturulmalıdır. Yeniden tarih yazmak isteyenler, tarihi çok iyi bilmelidir. Başarı yolundaki vizyonumuz bu olmalıdır.

Gerçek tarihi bilen nesiller yetiştirmek için eğitim müfredatı köklü bir şekilde yenilenmelidir. Gerçek bilgilerle, gereksiz bilgilerin ezberletildiği değil; konu ve olayların sebep-sonuç ilişkilerini anlamalarını sağlayacak şekilde yeniden yazılmalıdır. Gençlerin bilgisi, ezber sisteminden çıkarılarak, yaratıcılıklarını ortaya koyabilecekleri ve tarihin bugünkü yansımalarını görebilecekleri bir sınav sistemi ile ölçülmelidir. Uygulamalı tarih eğitimi ile gençler, vatan toprakları içindeki önemli tarihi yerlere götürülmeli ve olaylar yerinde anlatılmalıdır. Geleceğimize bunları ve daha fazlasını borçluyuz.

Tarihi bilen birey, çevreyi kirletmez; çünkü o, toprakların zorluklarla kazanıldığını ve korunması gerektiğini bilir. Vergisini tam ve düzenli öder; vergi kaçırmanın ülkeye neler getirebileceğini anlar. Toplumsal olaylara daha duyarlı olur ve nelerin yaşanabileceğini öngörür.

Devlet adamları tarih bilmelidir ki, liyakatin önemini ve yokluğunda devletin başına nelerin gelebileceğini anlasın. Kaht-ı rical için nelerden kaçınılması gerektiğini bilmelidir. Ömür boyu kendini geliştirmenin, cephede bile kitap okuyan atalarımızdan kalan bir miras olduğunu unutmamalıdır. Rüşvetin düzeni nasıl bozacağını ve bunun sonucunda devletin yıkılabileceğini deneyimlemelidir. İşte tarih bu kadar önemlidir.

Tarihe sahip çıkalım, tarihimize sahip çıkalım.

b. Yönetimsel Açıdan Değerlendirme

Tarihimizin her bir sayfasında yönetim örnekleri bulunmaktadır. Ancak, yöneticilik ve yönetim alanında en çok zorluk çeken ülkelerden biri olduğumuz gerçeğiyle yüzleşmeliyiz. Yönetimin etkin bir şekilde işleyebilmesi için gereken bilgi ve öneme sahip değiliz. Genetik yapımız gereği yönetim bize kolay geliyor. Herkesin yönetim hakkında bir fikri olduğu bir dönemdeviz; muhalefet etmek kolay, ancak yönetim uygulamaya geldiğinde sesiz kalıyoruz.

Devlet yönetiminde bilgi eksikliği, liyakatin göz ardı edilmesi, adam kayırma, eş, dost ve akraba istihdamı gibi sorunlar yaşanıyor. Sadakatin liyakatten daha önemli olduğu, erklerin birbirinin alanına girdiği bir yönetim anlayışının önüne geçmek için tarih, devlet yönetiminde mutlaka dikkate alınmalıdır. Bu, kaçınılmaz bir gerekliliktir. Devlet yönetiminde tarih, kırmızı bir çizgi olmalıdır.

Devlet adamları da bu doğrultuda hareket etmeli ve gereken adımları atmalıdır. Atanan ve seçilenler arasında bir ayırım gözetmeksizin tarih önceliklendirilmelidir. Bu yapılsa, devletlerarası ilişkiler, geçmişte yaşanan afetler ve eğitimin devlet için ne denli önemli olduğu gibi konular daha iyi anlaşılacaktır. Aksi takdirde, bazı kişiler yanlış bilgileri gerçek tarih olarak sunabilir, bu da toplumda büyük bir infial yaratır ve kimse bu yanlışları yalanlayamaz. Böylece devlet yönetimi siyasal bir hale gelir. Bunun ne kadar tehlikeli bir durum olduğunu anlamak için tarihe bakmak gerekir; bu da tarihi iyi bilmekle mümkündür.

Özel sektörün de tarih bilgisine ihtiyacı vardır. Girişimciliğin önemi, kurumsallaşmanın sonuçları, istihdamın ve eğitimin iş dünyası için ne kadar kritik olduğu gibi konuların şifrelerini çözmek için tarih bilgisi şarttır.

Yönetimin her yönünün geçmiş deneyimlerden şekillendiğini unutmamalıyız. Bu, zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda gelişen bir bilimdir. Dolayısıyla, sadece yönetim bilimini değil, aynı zamanda deneyimlerin zaman içindeki evrimini de bilmek gerekmektedir. İşte o zaman gerçek bir yönetim uzmanı olunabilir.

Özellikle yönetim eğitimi veren üniversitelerin, tarihi sadece seçmeli ve düşük kredili bir ders olarak sunmaktan vazgeçmesi gerekir. Yönetimin her alanında tarihe atıflar yapan bir müfredat oluşturulması, eğitimi özgürleştirecektir. Gençlerimiz bu özgür eğitimi fazlasıyla hak ediyor.

Sıraladığımız öneriler başlangıçta zorlayıcı görünebilir. Ancak, bunun için atılacak küçük bir adım yeterlidir: Okumak. Sadece okumak. Geri kalan her şey, kartopunun yuvarlanarak büyümesi gibi kendiliğinden gelecektir; hem de kimsenin tahmin edemeyeceği güzellikte ve büyüklükte. Bilinçli birey, bilinçli toplumun temel yapı taşıdır ve okumak, bilinçli bireyin temelidir.

Yönetim tarihi, binlerce yıllık yönetim deneyimlerinin incelendiği bir alan olarak ülkemizde pek fazla gündeme gelmemektedir. Hem devlet hem de özel sektör bağlamında göz ardı edilen bu konu, günümüz sorunlarının birçok yanıtını barındıran bir hazinedir.

Tüm bu çabaların kurumsal bir temele oturması için bir Yönetim Tarihi Enstitüsü kurulmalıdır. Bu enstitü, devlet tarafından oluşturulmalı ve sivil toplum ile özel sektör iş birliğiyle

toplumun tüm kesimlerinin desteğiyle faaliyet göstermelidir. Çünkü yönetim tarihi konusunun tek paydaşı toplumun kendisidir. Eğer toplum bu çalışmalardan dışlanırsa ve yapılanlar yalnızca bilgisayarlarda veya kâğıt üzerinde kalırsa, hiçbir anlamı olmayacaktır. Ülkemizin gerçek anlamda fayda sağlayacak çalışmalara ihtiyacı var. Bunu gerçekleştirmeliyiz. Yeni çağın farkındalığını hissetmeli ve kural koyucu ülkelerden biri olmalıyız. Bunun için geçmişe sıkı sıkıya sarılmalıyız.

Bugünü anlamak için dünü, yarını anlamak içinse daha da geriye bakmalıyız.

Bitirirken

Tarih, yalnızca yönetim için değil, hayatın her alanında temel bir unsurdur. Ancak mevcut eğitim sistemi, birçok kuşağı tarihten uzaklaştırmış ve bu nedenle tarihin sağladığı faydalar yeterince bilinmemektedir. Bu bilinmezlik, tarihin eksikliğinin yol açtığı zararların fark edilmemesine neden olmuştur. Toplumun bu konuda gözleri kapalı kalmış durumdadır. Bu durumu değiştirecek olan ise devletin kendisidir. Devlet, mevcut sistemini köklü bir şekilde yeniden yapılandırmalıdır. Revizyon önerisi yeterli değildir; çünkü mevcut sistemin temelleri yanlıştır. Gerçeklerle dolu, kapsamlı bir tarih müfredatı oluşturulmalıdır.

Tarihi, hayatın her alanına entegre etmeliyiz. Tarihimizle barışmalı ve bu barışın ardından ona sahip çıkmalıyız. Millet olarak, bizi gururlandıran unsurların başında tarihimiz gelmelidir. Her birey bu bilince ulaştığında, topluca başarıya ulaşma yolunda ilerleyebiliriz.

Devlet yönetiminde tarih, temel bir yapı taşı olmalıdır. Bunun için, sistemi ve onu oluşturan insanları donanımlı hale getirmeliyiz. Devlet yetkilileri, geçmişi iyi bilmelidir ve tarihin tüm ilkeleri doğrultusunda, tarafsız bir şekilde yorumlayabilmelidir. Bu tür kadrolardan oluşan bir yapı kurulmalıdır. Toplum, tarihi bilmeyenleri seçmemelidir. Seçilmiş olmak kutsaldır, ancak cehaletle seçilmiş olmak bu kutsala bir ihanet anlamına gelir. Toplum, bu ihanete sebep olmamalıdır. Türkiye, yeni çağda cehaletle yönetilen bir yönetimi hak etmemektedir.

Yönetim, artık bir bilim olarak kabul edilmeli ve bu alanda çalışan insanlar hak ettikleri saygıyı görmelidir. Yönetimin karmaşık süreçlerden oluşan bir bilim olduğunu, basit bir iş olmadığını anlamalıyız. Bu dersleri toplum olarak çıkarmalıyız; aksi takdirde bedelini ödemek zorunda kalırız.

Türkiye, dünya genelinde sevilen ve saygı duyulan bir ülke olmasının yanı sıra, çeşitli nedenlerle düşmanları olan ve kadim topraklarına göz dikenlerin hedefidir. Bu nedenle, bu kadim topraklara sahip çıkmak, gelişmek ve düşmana korku, dosta güven veren bir ülke olmak için çok çalışmalıyız. Ancak çalışmak yeterli değildir; dersler alarak çalışmalıyız. Ders çıkararak yapılan çalışmalar, bilgelik yolunda atılan adımlardır ve toplumumuz bu bilgelik seviyesine ulaşmalıdır.

Son söz

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından İtilaf Devletleri'nin Anadolu topraklarını paylaşma arzusu, Türk Milletinin beklenmedik bağımsızlık mücadelesiyle suya düştü. Ancak bu, bir son değildi. Askeri çatışmalar Lozan Antlaşması ile sona ererken, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda farklı cepheleri olan yeni bir savaş başladı. Bu savaşın ilk aşaması, Türk toplumunun geçmişiyile bağıını koparmaya yönelik bir girişimle açıldı. Yanlış bilgilerle dolu ve toplumu kutuplaştırmayı amaçlayan bir anlatı, tarihimizle olan bağımızı zayıflattı. Tarihini bilmeyen her toplum gibi biz de hızla kutuplaşarak geçmişimizle çatışır hale geldik. Sonuç olarak, bugünü anlama ve geleceğe dair fikir geliştirme konusunda yetersiz kaldık.

Tarihi olayları sadece ezberlenmesi gereken bilgiler olarak gördük. Ülkemize karşı düşmanlık besleyen uydurma hikâyeler üzerinden kutuplaşarak, geçmişe gereken önemi vermeyi unuttuk. Oysa bugün yaşananların, geçmişteki olaylarla benzerlik taşıdığını fark edemedik. Devlet yönetiminde tarihin önemi her zaman varken, bu durum dış ilişkilerde elimizdeki kozları yeterince kullanmamıza engel oldu. Geçmişe dayanan iftiralara karşı bile etkili bir lobi oluşturamadık. Henüz millet kavramı oluşmamış ülkelerin dünya genelinde kurduğu algı yönetimi, şanlı geçmişimizi göz ardı etti. Oysa Türklerin tarihi, her dönemde dünyaya yön vermiştir. Bu gerçeği bile dünya genelinde kabul ettiremedik. Toplumumuz, bu gerçeği henüz tam olarak kavrayamadı. Batılı toplumlar bizi hala fes ve deve figürleriyle yan yana getirirken, biz de Osmanlı İmparatorluğu denilince harem, Gazi Mustafa Kemal Atatürk denilince rakı, Abdülhamid denilince Kızıl Sultan, Orta Asya Türkleri denilince çadır gibi yanlış algılara kapıldık. Bu yanlış bilgiler, geçmişini basite indirgemekten öte bir küçümseme halidir.

Devlet yönetiminde sadece dış politika için değil, aynı zamanda devlet organizasyonu ve yönetim kadrosuna ışık tutmak amacıyla tarihe önem verilmelidir. Yönetim tarihi kavramını geliştirerek, devlet için bir bilgi kaynağı haline getirmeliyiz. Bunu, Yönetim Tarihi Enstitüsü ile kurumsallaştırarak, tarih ile yönetimi ilişkilendirip, yönetimin temel ilkelerinden biri olan “deneyim” ya da literatürdeki karşılığıyla know-how’ımızı oluşturmaliyiz. Dünyada bu alanda en zengin içeriğe sahip milletiz. Geçmişe bakmaksızın yeni bir başlangıç yapmalı ve bu doğrultuda çalışmalar gerçekleştirmeliyiz.

Bu kitapta, yönetim perspektifiyle tarihi inceleyerek, örnek olaylar ve yorumlarla Yönetim Tarihi Enstitüsü’nün çalışma alanının küçük bir modelini sunmayı amaçladık. Böyle bir adımın atılması halinde, kitabın içeriği yol gösterici olacaktır. Toplumların daha iyi bir yaşam sürmeleri için uyanmaları gerektiği gerçeği, tam da burada söylenmesi gereken en doğru sözdür.

Özetle, yönetim ve tarih bilimlerini her şeyin önüne koyarsak ve bilinçli bir toplum haline gelirsek, yeni çağın süper güçlerinden biri olabiliriz. Bu gücü ülkemizde ve toplumumuzda bulmak mümkündür; yeter ki bu potansiyeli ortaya çıkaralım. Kutuplaşmayı sona erdirerek, bir arada hedefe doğru ilerleyelim.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün dediği gibi, “Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.” Geçmişini doğru anlamamızın, bugünü anlamamıza ve yarınımıza ışık tutmasına dikkat edelim.

Kaynaklar:

- İslam dünyasında geri kalmışlık sorunu ve Fuat Sezgin'in konuya ilişkin görüşleri, Zahir Kızmaz
- Türkiye-ABD ilişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı, Barış ERTEM
- <http://www.tcdd.gov.tr/genel/tarihce.htm>
- <http://research.uchicago.edu/newsletter/2006/12/>
- <http://ahmetsaltik.net/tag/lord-curzon/page/2/>
- <https://www.risalehaber.com/osmanli-devleti-modelinde-liyakatsizlik-ve-ehliyetsizlik-22991yy.htm>
- <http://www.mustafaarmagan.com.tr/yazilar/yeni-safak/kutul-amare-zaferi-neden-unutturuldu-2/>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/II._Mehmed#:~:text=Ama%20daha%20yolun%20ba%C5%9F%C4%B1nda%20hastaland%C4%B1,Fatih%20%C3%B6ld%C3%BCkten%20sonra%20%C3%B6l%C3%BCm%C3%BC%20saklandı%C4%B1.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Turgut_%C3%96zal#:~:text=2%20Ekim%202012%20tarihinde%20mezar%C4%B1,mi%20%C3%B6ld%C3%BC%C4%9F%C3%BCn%C3%BC%20tespit%20edemediklerini%20a%C3%A7%C4%B1klam%C4%B1%C5%9F%C4%B1r.
- Osmanlı devletinde para vakıflarının gelir dağılımı üzerindeki etkileri, Yrd. Doç. Dr. İrfan Türkoğlu
- “1854- 1874 Döneminde Osmanlı Devleti’nin Dış Borçlanması: Kaç Milyar dolar Osmanlı Devleti’nin İflasına Neden Oldu?” Ahmet Kamil Tunçel, Murat Yıldırım
- Düyun-U Umumiye Ve Osmanlı Dış Borç Tarihi Genel Bir Bakış, Engin Can Çetin
- Liderler ve gizlenen gerçekler, Yusuf Kalender
- Buharalı Funda, Erişim adresi
- <https://www.antalyapsikiyatrist.com/makaleler/overthinking-sendromu-asiri-dusunmek>
- Soyak Hasan Rıza, Atatürk’ten Hatıralar, Yapı Kredi Yayınları
- <https://eksiseyler.com/sultan-abdulazizin-oldurulmeden-onceki-son-fotografi>
- <https://www.ttk.gov.tr/belgelerle-tarih/ingiliz-belgelerinde-i-istanbulun-ısgali-16-mart-1920/>
- Wikipedia
- <https://aturk.org.au/gazete-makaleleri/cengiz-ozakinci/bu-da-gecer-ya-hu/>
- AYDIN Nuri, 20.12.2022, www.aa.com.tr/tr/dunya/ingiltere-meteoroloji-ofisinden-sicakligin-2023te-artacagi-tahmini-2768060#:~:text=BBC'nin%20haberine%20g%C3%B6re%2C%202023,32%20derece%20fazla%20olac%C4%9F%C4%B1%20%C3%B6ng%C3%B6r%C3%BCl%C3%BCyor.
- ŞENGÜLER İlker, 05.01.2023, <https://temizenerji.org/2023/01/05/2023-yilinda-kuresel-su-sikintisi-icin-ongoruler/>
- ALKİN Kerem, 18.02.2022, <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/kerem-alkin/2022/02/18/2050ye-216-milyon-iklim-gocmeni>

- Kaynak: <https://medium.com/muhasebe-finans/fayda-maliyet-analizi-nedir-%C3%B6rnekler-ve-gereken-ad%C4%B1mlar-3f4e35e9411e#:~:text=Fayda%20maliyet%20analizi%2C%20temel%20olarak,i%C3%A7in%20karar%20vermeye%20%C3%A7al%C4%B1nC5%9F%C4%B1rken%20kullan%C4%B1l%C4%B1r>.
- <https://ataturk.org.au/gazete-makaleleri/cengiz-ozakinci/bu-da-gecer-ya-hu/>
- <https://www.ekrembugraekinci.com/article/?ID=227&osmanli-devleti-ne-zaman-kuruldu->
- <https://onedio.com/haber/son-yillarda-akillari-kurcalayan-soru-osmanli-devleti-nin-kurulus-tarihi-1299-mu-1302-mi-731057>
- BBC
- Wikipedia
- (şgal İzmir'inin ilk haini_ Kurtuluş Savaşının son kahramanı Gavur Mü'min – Yrd. Doç. Ahmet Mehmetefendioğlu
- <https://www.turizmguncel.com/makale/yavuz-sultan-selim-ve-turbesinin-hikayesi#:~:text=M%C4%B1s%C4%B1r%20seferi%20d%C3%B6n%C3%BCnC5%9F%C3%BCnde%20at%C4%B1n%C4%B1n%20aya%C4%9F%C4%B1ndan,sandukas%C4%B1%20%C3%BCzerine%20%C3%B6rt%C3%BClmesi%20vasiyetinde%20bulunmu%C5%9Ftu>.
- Yavuz'un çamurlu kaftanı, Soner Demirsoy

-KİTAP SONU-